

Opiologia. Ad mentem Academiae Naturae Curiosorum / [Georg Wolfgang Wedel].

Contributors

Wedel, Georg Wolfgang, 1645-1721.
Ettmüller, Michael, 1644-1683.
Academia Naturae Curiosorum.

Publication/Creation

Jenae : Sumptibus Joh. Felicis Bielckii, 1739.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fchae4jc>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

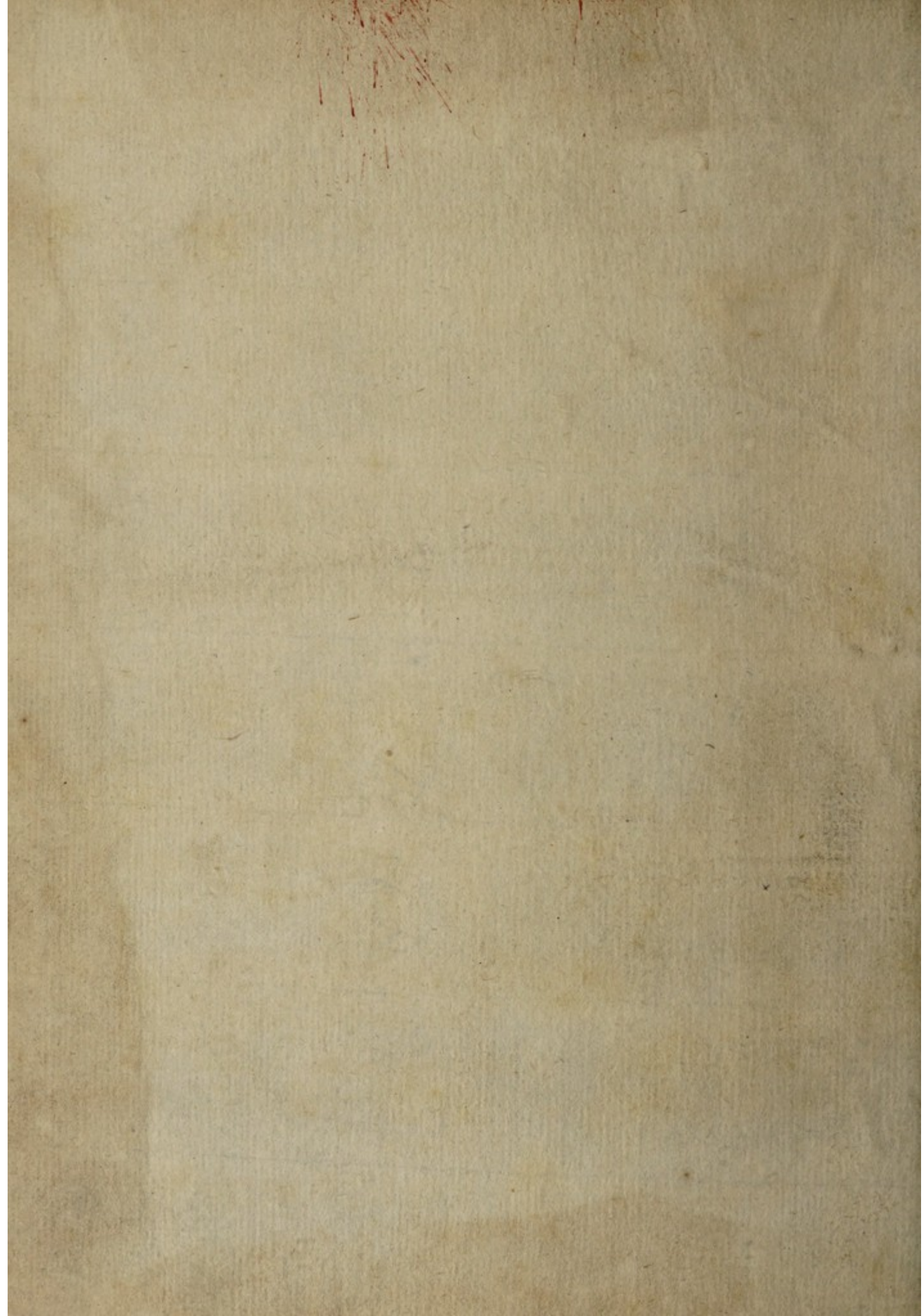
**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

inter Dell

54636/B

42550

GEORGII WOLFFGANGI
WEDELII,

MEDICI QVONDAM SVMMI

OPIOLOGIA

AD MENTEM

ACADEMIAE NATVRAE
CVRIOSORVM

EDITIO TERTIA.

IENAE

SYMPTIBVS IOH. FELICIS BIELCKII

M DCC XXXIX.

GEORGI WOLFFENGI
WELDE
MEDICI QUONDAM SAVVI

OPHIOLOGIA

AD HONOREM
ACADEMIAE NATURAE
CARISORIAM
EDITO PER

SAVVI QUONDAM
WELDE

PRAEFATIO AD LECTOREM.

Et cum agere videbar mihi, & iliada, quod aiunt, post Homerum scribere, cum de OPIO tractare sustinerem, adeo rem omnem penitus exhaustisse iam videbantur *Döringius, Sala, Hartmannus, Pelsboferus, Winclerus, Freitagius, Tillingius*, & reliqui, qui ex professo de eo sua ediderunt.

Dederam nihilominus fidem Societati nostræ, præcipue cum ante hos quasi octo annos in superiori cathedra publica velitatione primam admouissem manum. Restabat dubia actio & virtus vnde dependeret, dubia præparatio, quænam ad praxin magis genuina, dubia methodus eadem adhibendi, dubia alia.

Nolebam tamen cuiquam quid detrahere, vnde ut sua relinquerem singulis, vix ausus sum extantia de eo scripta curatius vel evolvere, vel excerpere, eo ipso licet non *κατὰ πόδα* leges Societatis nostræ sequi potuerim, cum ex tanta messe spicilegium fere tantum relictum sit.

Grauitate membrorum & cruciatu dolorum si quis quem levet, magnam inire gratiam ex *Tullio l. 4. de finibus*, graues vero esse solere offensiones, ex grauibus medicamentis, si quæ culpa committatur, hinc quæ ex praxi clinica innotuerant mihi, videbantur vel saltim hac in parte operæ pretium, ut innotescerent.

Ut *Agefilaus ἔμην ὑπνω γὰρ δεσπότῃ, ἀλλ' ἀρχομένω ὑπὸ τῶν πράξεων ἐχρῆτο*, somno non ut domino, sed eo qui negotiis ipsius pareret, utebatur; ita & opium impendendum ratus sum, ut nec imbecillior medicina sit quam morbus, nec gravior.

En opium, quod ante biennium quidem luci exponendum decreueram, sed & itineribus abreptus, & loci muta-

PRAEFATIO AD LECTOREM.

tionibus impeditus, vt de negotiis concatenatis dicam nihil, nunc demum soluo fidem. Fruere his, si placet, Lector, & promissa a nobis alia, vt *Platonico* vtar voto, *εὐὸν θεὸς ἐθέλη*, in posterum expecta.

Nil arcani venditauimus, nec si naturæ secreta in recessu quodam intueri licet nobis, integumentis atque inuolucris offundere tenebras ob eorum oculos animus est, qui ista legere dignantur. Publico omnia debentur bono, & artis, præcipue vero, quo omnia collimare debent, praxeos incremento. Si id impetrauero, fatis est, vel tantillum accessione nostra adpositum; sin minus, voluisse etiam fat erit.

Cumque par sit eos, qui generi humano res utilissimas conquirere, & perpensas exploratasque memoriæ tradere concupierint, **CVNCTA TENTARE**, asserere nobis sancte licebit, quæcunque protulimus, praxi & experientiæ esse superstructa, & sine fuce vel affectatione singula prolata. Si quæ desunt tentamina, non otio vel inertiae adscribendus eorum defectus, sed negotiis. Quæ vero sequi possunt & elici plura, ex primordiis hisce propullulare facile est.

Concludimus verbis *Scaligeri patris l. 1. de plant. pag. 63. & 176.* Nos in omnibus occasionibus, quæ sese offerent, ad officia literaria præstanda, nullum periculum recusamus; laudem nullam quærimus: culpa volumus vacare. Quin enixe petimus, atque etiam oramus, vt vicissim absque contentione, sed humane & liberaliter vnusquisque conferat in medium, quod habet ad reipublicæ medicæ incrementum. Quantum enim sapientia & eruditione cedere videmur ingeniis felicioribus, tantum pudore certare, animi candore atque modestia superare certum est.

Vale Lector, & conatibus nostris faue.

* * * * *

Incisi fundunt capitella papaveris ex se
somniaferas lacrymas, Opii sub nomine claras:
Illud restituit lapsas in pristina vires
exhibitum caute, & cluet anchora sacra Medentum:
Sin minus, est gladius, quem gestat dextra furentis.

Hic μήκωνος ὄππος doctissima pectora torfit
hactenus: an caleat, vel frigeat, ardua lis est:
Afflictis tuto num sumi possit ab ægris?
An calidum exstinguat vitale? vel irritatum
sopiat Archæum, rabidum mulcendo furorem?
More venenorum num lædat corpora? vel qua
parte suæ massæ narcotica munia præstet?
An agat occultis virtutibus, an manifestis?

His insudatum est tot secula perpete nisu:
Nemo tamen certa potuit ratione docere
mansurum & concors circa meconia verum.

Eruit e latebris æterno nomine dignus
omnia WEDELIUS: præclaris ejus Apollo
ausibus adplaudit: Medicorum splendidus Ordo
debet ei multum, & victricem porrigit herbam.

Te DEUS incolumem servet, precor, inclute Fautor,
Ut commune bonum, multi curentur & ægri.

Nobilissimo & Excellentissimo

DN. D. G. W. WEDELIO,

in illustri Salana Professore P. famigeratissimo,
S. Rom. Imp. Acad. Naturæ Curiosorum Col-
legæ gravissimo, Fautori suo plurimum hono-
rando, Opiologiam cum adplausu edenti, pau-
cis hisce raptim gratulabatur Erfordiæ d. 27.
Septembr. An. 1674.

GEORGIUS CHRISTOPHORUS PETRI,

D. Med. Electoral. Mog. & Erfurtenf. - Ordin. Fac.
Med. p. t. Decanus.

Ad

Ad Excellentissimum

DN. D. WEDELIVM,

AMICVM ET COLLEGAM

PL. HONORANDAM.

Q*uid sit, qua fiat methodo, quem præbeat usum
Sal, quod vocant volatile*

Plantarum tenus hac scito maletemate monstras

Pro more, Fautor Optime.

Quæ natura Opii, qua concinnatio, & usus

Qui sit, labor nunc hic probat.

Ingenium redolet, cum Opio Sal jungere nosse,

Ut artis est, volatile.

Judicium sapit, in praxi usurpare remista,

Ægris & hinc mederier.

Utroque excellis. Sic laudem fama parabit,

Ægrotus & sostrum dabit.

Festinab. scrib. Gorlicii Lusat.

EHRENFRIDVS HAGENDORNIVS,

Med. D. Acad. Curios.

PRÆ-

PRAEFATIO ALTERA.

DUm luci publicæ denuo exponimus Opiologiam, pauca sunt, de quibus benevolus Lector monendus venit. Noluimus studio vel quicquam addere vel mutare, si levia quædam exceperis, quæ in prima editione jam inter errata vel addenda reponi potuissent.

Erant sane, quæ id svaderent non pauca, ad illustrandam virtutem, agendi & præparandi modum, ex observatis aliorum & propriis, aliaque. Imo & consulti ex primis amicorum amice quædam monuerant, & sub manu quasi nata experimenta invitabant calamum, ut reliquis jungerentur. Abstini vero pluribus de causis.

Præstare videbatur librum, tanquam ingenii fœtum, semel censuræ publicæ Lectorum commissum, sibi relinquere, nec reformare, ut an idem an alius sit, nescias. Non hic mos veterum erat, non nostro saltim quadrat genio, vel seculo.

Satius visum est laudare alio loco convenienti, five, (ut vel unicum tangamus in singulis classibus exemplum,) per fermentationem simplicem cum succo cydoniorum elegantissimum laudanum, citra additionem ullam, liquidum tamen magis quam solidum, consurgere *αυτοψία* edocti simus, quod menstrui aquei dignitati nil derogat; five plantarum venenum in genere consistere in vaporosis effluviis; five in diversis affectibus felicia experti opiata.

Tacemus magis inde usque exculpta seriduca vascula, glandularumque doctrinam, imo ipsa quædam minus ad rhombum dicta, vel aliter paulo explicanda. Quin in aliis scriptis nostris hinc inde inseruimus tales flosculos. Judicanda sunt omnino singula illa ex ætate auctoris, nec ideo tamen transformanda.

Decurrerunt quoque alii insignissimi viri interim hoc stadium, suoque labore pondus contulerunt non leve & cla-

PRÆFATIO ALTERA.

clavem felicius de opiatis sentiendi, quæ desiderio cujuscunque facere possunt fatis.

Hos inter nominamus OLAI BORRICHII *Dissertationem de somno & somniferis, maxime papaveraceis*; MICHAELIS ETMÜLLERI *Dissertationem de vi opii diaphoretica*; & JOH. JAC. WALDSCHMIDII *monita medica circa opii & opiatorum usum*, quorum Excellentissimorum Virorum nomina eruditio orbi dudum notissima fulgent, ut plura non citemus. Præcipue vero laudatum *de vi opii diaphoretica Celeberrimi ETMÜLLERI nostri Tractatum* placuit, ex humanissima concessione, editioni huic jungere, ut conjunctim lucem denuo videat.

Cumque interim maturius fatis concefferit FOGELIVS, medicus Hamburgensis famigeratissimus, vix sperare licuerit promissum olim de Turcarum nepenthe librum, ab aliis forsan resumendo labore.

Commodus nobis visus fuit ad virtutem opii quoque & purgantium, aliorumque explicandam canon: resinas non agere nisi solutas, quod de salibus alias prædicari receptum est; sed illum quoque alteri occasione reservare maluimus.

Indicem tandem, qui desiderari videbatur magis, junximus velut appendicem, ut libri contenta unico intuitu paterent lecturo.

Minime omnium vero mens fuit ferram litigiosam reciprocare, sicubi ab aliis vel tacta nostra hypothesis finitius, sive diversum vel etiam contrarium sentire amicos legere detur.

Horret enim ab hisce animus, nec Dictatorem agere nostrum est, vel censorem, satius ducentes officia reponere, vel stabilire thesin experimentis pluribus, vel dimittere quoque, quam turbare legentes. Vale Lector, & nobis fave. Dab. e museo Jen. 1682. Cal. Mart.

Q. D. B. V.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

Variæ opiniones in foro medico circa delectum medicamentorum simplicium circumferuntur. Opiniones de simplicibus variæ:

Sunt, qui domesticis contenti remediis, exteraceu sordes barbaras spernunt. Evenit sæpius, ut mortalibus domestica sordescant, peregrina vero & remota chara sint & desiderata. *Guil. Gilbert. de magnet. l. 3. c. 1. p. 117.* Alii domestica præferunt.

Fruamur, *inquiunt isti cum Hollerio*, more majorum, natura nobis domestica & familiari: legatur materia nobiscum edita, quamque vltronea natura promit. Aliis autem remediis veluti externa manu & auxiliaribus copiis raro uti conveniret, apud *Liban. contra Guibert.* immo orbi nostro plantas mirandarum virium non denegatas, & juxta *Plinium l. 22. H. N. c. 23. & 24. it. l. 24. c. 1.* meliora interdum iis, quæ ab extero petuntur orbe, cœnare olitorem. 1.

Non opus esse contendunt vero medico, huc atque illuc oculos ad diversa circumflectere, sed instar pudicæ virginis in terram habere defixos: in hac enim sub pedibus longe plus virium opumque hoc in thesauro naturæ, quam India, Ægyptus, Barbaria, Græciaque ferant, inventurum. *Dorneus de generat. mineral. c. 14. p. 633.* 2.

Hinc illa querela: Ut dissolutis deliciis stomachus non admittebat coditiana, quæ satum blandirentur nostro 3.

stro, & passim obvia alimenta, sed ab ultimo portanda erant oceano, quæ saperent fastidienti gulæ: ita Arabia ac India in medio æstimatæ sunt, & parvo ulceri medicina inde usque a rubro mari importata, cum remedia vera cotidie pauperrimus quisque cœnaret. Si ex horto petita essent, aut quæsita herba vel frutex domesticus, jam nulla artium erat futura medicina vilior. Durat isthæc persuasio pernicioosa atque perversa, non solum in maxima vulgi parte, sed una cum seculis inveteravit etiam in medicorum animis, prodesse nisi pretiosa non posse; ideo aspernantur vernacula, peregrinis & externi orbis remediis inhiantes. Tam procul descitum est a simplicitate veterum, quæ solis herbis in medicatione contenta fuit. *Salom. Albert. orat. de herbar. cognit.*

4.

Ita scilicet quæ habemus, contempnimus, quæ non habemus, magnificiamus. Ita quærimus interdum, quod habemus; quod abest, habere putamus. Raritas enim conciliat rebus admirationem, & externa nescio quo fūco se adornant, & plerumque notis patriæ rebus beatiora videntur. *Vid. Barcl. satyric. part. 1. p. 3. & part. 5. p. 512.*

alii peregrina mirantur.

Contra hæc *instantes hi*, vim majorem, virtutesque eminentiores in peregrinis mirantur.

Constat, ait *Cardan. de sarsaparill.* Indicas res majori præditas esse virtute, etiam pro qualitatum ratione: Quodque generaliter peregrina medicamenta plus agant: aer autem atque cibi ac potus patrii, ad vitæ usum magis conducunt.

alii medium teneant.

Nos mediam ingressi viam, nec nostra spernimus, nec, ubi opus est, exotica rejicimus, memores istius apud Poëtam: *Nec vero terræ ferre omnes omnia possunt.*

Et *Galenum*: alia, *dicentem*, in aliis regionibus abundant, & meliora his, quæ alibi nascuntur, existunt, *l. 3. de compos. med. καὶ τὸ π. c. 4.*

Non

Non cœco amore nostras exteris, multo minus novitatis pruritu exteras merces nostris præferemus, sed examinabimus istas, quid valeant, quid ferre recusent. Scire annitamur, quæ nobis, si legitimus accedat usus, maximum afferre soleant emolumentum, sin temerarius, majora incommoda.

Distinguenda sunt simplicia. *Alia* ætatem ferunt, *Distinctio.* absque ulla cariei fere nota: *Alia* contra ea putredini, cariei, situi obnoxia sunt. *Aliis* carere commode possumus, *aliis* minus. Concedendum hoc modo est, scordium nostras v. g. vel diptamnum nostratem eligendum esse præ Creticis. Quid enim opus est, ut vitiata & vetusta utamur scobe verminosa, cum in hortis decerpere liceat vegetam plantam? Quid attinet aliunde derivare aquas, si proprio in lare ex fonte ipso bibi dulcius possint? Opium vero, succinum, resinæ & alia, vividiori sulphure prædita, nullo corruptionis metu adservari per plures annos queunt.

Nec sane in totum commode carere possumus exoticis. Sic moscho quid cordialius? croco quid thoraci aptius? cinamomo quid magis stomachicum? camphora quid penetrantius, & magis alexipharmacum?

Attendendum est τὸ εἶναι, καὶ τὸ εὖ εἶναι. Non solum videndum, quid profit, sed, quid melius.

Sistimus in medium *OPIVM*. Hoc an in nostro climate produci possit, suo loco videbimus, quia tamen *Opium* usque in hunc diem asportari a peregrinis oris est solitum, cur hæc attulerimus, quivis videt. Sed ad rem. *exhibetur.*

LIBRI I. SECT. I.

CAPUT I.

Opium ὀνοματολογίαν describit.

Opium
unde di-
ctum;

Opium Græcam agnoscit originem, dictum ὀπιον, ὀπὸ τῆ ὀπῆ, a succo, unde Latini sibi mutuati sunt nomen, opium vocantes, licet *Bontius animadvers.* in *Garc. c. 4. p. 42.* credat, Græculos, a vetustissimo populo, Indis & Arabibus vocabulum opii derivasse, cum ab omni memoria illi eo usi sint.

quid ὀπὸς
feu succus
in plantis,

Per ὀπὸν succus non intelligitur quivis, in generalissima loquendi consuetudine, sed vegetabilis. Huius morem in venis, totaque planta contentum simpliciter *Menestor* appellavit ὀπὸν, succum, alii in quibusdam succum, in aliis vero lacrymam. Vid. *Spigel. Isagog. in rem herbar. l. 1. cap. 3. p. 24.*

& quomo-
do differat

Succus hic cum variet in plantis tum *substantia*, cum alius sit *resinosus*, ut in pino arbore, lentisco & aliis, alius *aqueus*, ut in betula, vite, &c. alius *lacteus*, ut in papavere, esula, scorzonera & cæteris similibus;

Tum *accidentibus* & extrahendi seu eliciendi modo: Quidam *sponte* extillat, ut resinæ, gummata: quidam *fissura*, ut betula, vitis; quidam *exprimitur*, ut in floribus rosarum, violarum &c. herbis, plantagine, ruta; fructibus, uvis, pomis, pyris, cydoniis;

Hinc varia sortitus est nomina: ὀπὸν, χυλὸν, δάκρυον, quæ, quid significant proprie, dignum videtur disquisitione.

Χυλὸς

Χυλὸς itaque in nostris hisce terminis denotat humorem seu liquorem, qui ex contusa herba exprimitur aut elicitur, seu succum expressum ex herba trita & contusa, adeoque differentia τῆ χυλῆ a reliquis consistit in expressione, unde id, quod ex herbis exprimitur, proprie dicitur χυλὸς.

δάκρυον,

Δάκρυον seu lacryma vocatur succus, qui ab incisione facta, vel sponte dimanat, & defluit, sub se comprehendens & resinas, & gummata & gummi-resinas.

Ὀπὸς

Ὅπως denique est quasi vox omnium com- & ὅπως;
munis, & generalius aliquanto vocabulum eorum,
quæ ita stillant, & appellatur ὄνομα κοινὸν τῆς ὑγρότητος
οἰκείας τῶν φυτῶν, *nomen commune humoris proprii planta-*
rum, teste *Theophrasto l. 9 hist. plant. c. 1.* Communiter
itaque designat qualemcunque liquorem, vel humo-
rem, vel succum, qui alicunde emanat, sive id fiat me-
diante expressione, incisione, vel etiam spontanea pro-
trusione, luxuriantis substantifici succi, ut adeo modo
succum, modo lacrymam significet. Vid. *Gorræus defin.*
med. & J. B. Sylvat. l. 1. de ther. compos. p. 143. seqq.

Hæc tria diversâ, ut sub unum certum genus redi-
geret *Galenus*, quæcunque ex alio effluunt, sive succi,
sive liquores, sub humoris appellatione comprehendi
debere præcepto generali statuit, *comm. 6. in l. 6. epid.*
Et hæc quidem generalis est nominum notio.

Specialiter vero ὅπως designat qualemcunque li- Specialis
quorem, non sponte, ceu resinæ & gummata nonnulla τῶ ὅπως
solent, sed μετὰ καταχασμῶ, *scarificatione*, castratione, acceptio.
terebratione, vel alio quovis modo facto vulnere efflu-
entem, ut sunt opobalsamum, opopanax, galbanum
& alia. Inter hæc duobus ὅπως nomen præ reliquis
usu & eminentia singulari obtigit I. succo silphii, seu 1.
laserpitii, latinis laserpitium, & asa foetida dicto, unde
Galenus in Lexico Hippocr. ὅπως ὁ τῶ σιλφίῃ καὶ ἑξοχῆν,
dicit, ὡς περ καὶ καυλός succus silphii dicitur ὅπως per excel-
lentiam, quemadmodum & ejusdem caulis; & l. 8. de med.
facult. cap. 24. ὅπὸν titulos tenus pro asa eadem ponit,
ubi, *quamplures*, scribit, *habentur succi.* Quavis enim
radice incisa aut caule, quod ex vulnere crassum ac
lentum effluit, succus est: cæterum specialius, & veluti
per excellentiam quandam Cyrenaicum ita nuncupant
& Medicum & Syriacum. Opon vero Cyrenaicum hunc

asam foetidam expressis verbis inter alios interpretatur *Petr. Pichot. l. de rheumatism. p. 136. Massaria l. de febr. c. 27. & Matth. Sylvat. in Lex. seu pandect.* licet alii per lafer Syriacum eandem denotari malint.

2. II. Idem nomen κατ' ἐξοχήν ab antiquis attributum fuit succo papaveris, qui ex ejusdem capitibus vulneratis exudans dictus est ὀπὸς & ὀπιον, utpote ad stupefaciendum doloresque sistendos longe valentissimum.

Itaque, ut recte scribit *Spigel. l. c.* in quibusdam plantis propria sunt indita herbarum succis seu liquoribus nomina: nam in papavere, qui e capitibus incisus emanat humor, *opium* nuncupatur; qui ex reliquis præcipue caule & foliis tuis, exprimitur, *meconium*, quo de paulo post.

Quid opiata & unde dicta.

Hinc cum opium frequentius apud veteres misceretur antidotis, opiatae nomen, ab ingrediente potissimum opio, improprie tribuitur electuariis. Sic opiata Salomonis describitur a *Renodæo*. Sic tales opiatas sæpe describunt autores Practici alii, quorum exempla videri possunt apud *Horstium, Weckerum, Hartmannum in praxi chimiatr.* & alios.

Nomen opii Arabicum.

Arabibus opium dici anfiam, vocalibus illis inter se commutatis, quod Aristoteles παραλλάττειν dixit, prolixè tradit *Scaliger exerc. 175.* Mutata est hæc ipsa pronunciatio opii in amphionem & offium. De quo *Fragosus tract. 4. med. Indor. cap. 12. p. 111.* Quod Lusitani dicunt anfiam, ab Arabibus (quos Indi sequuntur) dicitur ofium, deducto a Græcorum opio nomine. Pleraque enim nomina a lingua Græca acceperunt Arabes, mutando P. in F. quod sint literæ multum affines, ut pro Pœonia, Faunia, pro opio ofium. Parallela loca videri possunt apud *Garciam l. 1. Hist. arom, cap. 4.* qui modo citata verbotenus etiam tradit,

dit, & *Olearium in descript. itin. Persic. l. 5. c. 17. p. 597.* Verum nomen Arabicum est *أفيون* Afion (& ita in toto

Oriente vocatur) i. q. *لبن الخشخاش* Lac seu succus papaveris. & quidem nigri, id est, *ὀπὸς opium vulgo cognitum.* Gol. in Lex. Arab. p. 128. (2.) i. q. *deliquium mentis & torporem afferre*, potius *Narcoticum*: & hinc *opium* dictum esse volunt. Sed prior est habenda etymologia Græca *ὀπὸ τῆ ὀπῆ*, & posterior significatio *Narcotismi.* *Castellus in Lexic. Heptaglotto p. 200.* & *Golius in Lexico Arab. l. c.*

A Paulo nominatur *τῆ μήκωνος ὀπὸς papaveris succus l. 5. c. 42.* quod ipsum cum adjuncto subiecto apud *Galenum* & alios frequenter occurrit. Synonyma alia 1.

Synonymum est *meconium*, autoritate *Pergameni l. 1. de antidotis c. 24.* ubi; *papaveris liquorem & meconium & opium* vocant, licet recentiores *Dioscoridem* & *Plinium* secuti ea distinguant. 2.

Interdum simpliciter *narcoticum* pro opio ponitur, unde *luminare majus sect. 1. p. 22.* recte monet: quando simpliciter ponitur *narcoticum*, forte vel aliud, *opium* debet intelligi. *Sopio* antiquis dictum fuisse pro *opium*, annotat *Rhodius in not. ad Scribon. Largum compos. 21. p. 60.* unde *Galeottum Martium de promisc. doctrin. c. 5.* apud *Catullum carm. 38.* pro *scipionibus* legere *sopionibus* tradit. Audit & *lacryma papaveris Thebaici.* 3.

Germanis dicitur *Mohnsafft*, *Delmagensafft*, *Schlaffsafft.* 4.

Duplex est *opium*, ratione collectionis. Quod scapo decussatim inciso emanat, καὶ ἐξ ὀχῆν & proprie *opium* vocatur: quod vero ex capitibus & foliis ejusdem concisis, expressis, vel, ut in succo *glycyrrhizæ* fieri solet, decoctis Duæ species opii,

coctis colligitur, *μηκώνιον*, *meconium* proprie dicitur, & quidem *passum*, si exsiccatum sit. Differentiam hanc annotavit, uti jam inuimus, ipse *Dioscorides*.

Quid meconium?

1. Meconium varias obtinet significaciones. *Interdum* enim sumitur 1. pro *succo papaveris*, seu *opio* ipso, ut e *Galeni* modo citato loco patet, & l. 1. de *compos. med. per genera* c. 6. ubi, *meconium*, ait, *ita autem nominatur papaveris succus*.

2. Pro *semine papaveris*, quod observat *Martianus comm. in l. 1. sect. 3. de morb. mulier.* p. 255. unde in officinis extat *sirupus de meconio*, sive *diacodium*, simplex & compositum. Vid. *Pharmac. Londin.* p. 109. 110.

3. Pro *excremento atro, piceo*ve, quod ab infantibus recens natis emittitur, *περίτλωμα*, verba sunt *Aristotelis l. 7. hist. animal. c. 10.* ὁ καλῶσιν αἱ γυναῖκες μηκώνιον χρωμα δὲ τέττε αἱματώδες, καὶ σφόδρα μέλαν, καὶ πικτώδες. *Excrementum, quod papaverculum mulieres vocant, colore cruentum, atque admodum nigrum, & piceum.*

4. Pro *peplo*, quo utitur *Hippocrates* ad purgandum, l. 4. de *viēt. acut.* c. 69. & alibi, sive intelligatur *papaver spumosum*, sicut *Dioscorides l. 4. c. 172.* & *Galenus l. 9. simpl. c. 40.* scribunt; Vid. *Brassavol. comm. in h. l.* p. 251. seu *medicamentum purgans ex tithymalo parali*o confectum. Appellatur enim *μήκων* quoque *tithymalus paralius*, teste *Dioscoride, Plinio, & Theophrasto l. 9. Hist. plant. cap. 8.* Vid. *Martian. p. 419.* & *Gorræus in defin. med.*

5. Pro *succo papaveris expresso & compacto*, contradistincto ab *opio* proprie & stricte sic dicto, quæ significatio huius est loci.

An nostrum opium sit meconium? rationes pro affirmativa, prima.

Qualenam nostrum hodie sit *opium*, quæritur, an ὁπὸς καὶ ἐξοχήν λεγόμενος, *succus per excellentiam dictus opium, an vero meconium?*

Quod solum *meconium* ad nos feratur & in usu sit, plurimorum est sententia, 1. ob copiam & abun-

abundantiam. Commentator Dioscoridis *Maranta* docet, cum opium ad nos in tanta feratur copia, verifimilius esse, non verum opium, sed potius meconium illud esse.

2. Propter parandi modum. Unde idem sentit *Secunda, Matthiolus*, idem *Scaliger*, premi in usum familiarem innuens: τὸ premi enim nil aliud notat, quam expressio- nem succi tenuioris simul & crassioris. Sic & *Nardius Noct. genial. 8. c. 7. p. 578.* opium vulgare confici ait ex succo expresso a tota planta, soleque indurato.

3. Ob festucas & folia, quæ in ejus massa confracta *Tertia,* quandoque reperiuntur, (quæ quidem nos externe ei- dem circumvoluta plerumque, in massa vero ipsa non facile invenimus) quæ evincere creduntur, extractum illud esse, & torculari expressum ex capitibus & frondi- bus papaveris, *Ol. Worm. l. 2. Musæi c. 34. p. 228.*

4. Ob additamenta, quæ genuino licet & vere parato *Quarta,* addunt mercatores, teste *Bellonio*, qui observat, compin- gi in Natolia seu Asia minori opium ad pondus ζiv. merca- tores dimidium addere, & quod Venetias apportatur, ἄj sæpe ponderare. Addunt alii, Turcas non permittere exportari verum opium, imo alii cum *Cratone* plane dubi- tant, an nostrum opium cum veterum congruat.

Sed, utut oculari hæc quam optime decidi debeant te- *Deciditur* stimonio, & experientia accuratiori, si tamen licet a viri- *negative.* bus seu posteriori concludere, videtur opium nostrum constare partim ex opio, partim ex meconio, tum pro- pter signa, quæ opio vero adscribuntur, ardet enim; tum maxime propter vires, quibus pollet maximis. Incidunt procul dubio papaverum capita, & opium eliciunt, sed partem succi expressi fortean miscent. Cum ergo concessum sit, *μηκόνιον ἀδρανέστερον εἶναι τῷ ὀπῷ,* meconium viribus longe inferius esse opio, nostrum

autem opium viribus istis omnibus, quæ opio attribuantur, abunde instructum sit, necessum est, ut statuatur, opium nostrum non esse purum putum meconium.

Differentia
opii & me-
conii.

Cum ergo quæritur, *an differat opium a meconio?* Resp. utique, quia hoc expressione confit ex tota planta & χυλός est, illud castratione & vulneratione capitum effluit, χυλόσαγμα, ὀπός genuinus. Illud fortius, hoc ignavius operatur, unde secundum magis & minus differunt, sunt enim uti in animalibus, sic in plantis, triplicis concoctionis, velut effectus quidam, χολός, χυμός, ὀπός, uti loquitur *Zwingerus apud Craton. l. 3. epist. 28. p. 241.*

Vilissimum vero meconium est, teste *Bontio, animadvers. ad c. 4. Garcie p. 42.* quod Indi Orientales infimæ fortis ex succo foliorum & stolonum papaveris parant & excoquunt, & hinc soli indurandum exponunt.

CAPUT II.

Πραγματολογία tractat.

His de opio quoad ὀνοματολογία prælibatis, subjungimus definitionem realem, ut posita illa, quæ ad hocce terminos spectant, melius enucleentur.

Opium de-
finitur,
quod sit.

OPIUM est succus, ex capitum papaveris thyrsis seu scapis vulneratis prolectus & condensatus, sensus ligandi & potentiam movendi animale ob vaporosa effluvia sistendi vim habens.

Definitum est opium, quod describitur quoad genus seu rationem formalem, *succus.*

Succus, id
probat.

Succum esse opium, evincit nominis ipsius derivatio, capite præcedente tradita; Dictum enim est, ut innuimus, opium peculiari nomine, cum sit papaveris succus,

succus, isque non liquidus, sed in sole inspissatus & quasi coagulatus.

Confirmatur hoc genus autoritate 1. *Galenus l. 9. de comp. med. καὶ τὸ π. cap. 4. & l. 8. cap. 1.* ubi opium papaveris succus dicitur. 2. *Avicennæ lib. 8. tract. 2. cap. 526.* ubi definitur succus papaveris nigri. 3. *Scribonii Largi l. de comp. med. cap. 48.* qui ibidem plane idem esse cum opio meconium asserit.

Alii in eo quidem omnes conveniunt, elici ex papavere opium quod & concessum & ex omni parte manifestum est, maxime tamen discrepant in definitione. Sic quidam lac appellant: quidam liquorem lacteum, vid. *Marcell. l. de medicam c. 8.* alii simpliciter per liquorem definiunt. Ita *Mylius, Basil. chim. l. 6. p. 1351.* opium, inquit, est papaveris liquor: non igitur exiguo errore succus papaveris a multis vertitur, cum succus ejus dicatur meconium.

Per lacrymam definiunt plures. *Dioscorides l. 4. cap. 65.* per lacrymam nominat δάκρυον opium, succum vero papaveris ejusdem meconium. *Galenus libr. de antid. 2. cap. 7.* opium ait, esse lacrymam papaveris diversam ab ejus succo, & *l. 1. de temperam. c. 2.* ab eodem lacryma papaveris dicitur. *Pollicem* premit, qui verba Dioscoridis transcripsit, *Oribasius l. 11. collect. medicinal. in voce μνηων* & *Theophrastus Hist. plant. l. 9. cap. 8* & alii. Jam vero diversa esse, succum & lacrymam, ex *Galeno* colligitur *l. 7. de med. facult. cap. 29.* lacryma est aqueus quidam liquor, succus vero aliquid magis concretum.

Par ratio est eorum, qui per gummi describunt, uti gummi seu lacrymam vocat *Garc. l. 1. c. 4.* Gummi papaveris nigri est opium, ait *Serapio cap. de papav.* gummi opium vocat *Felix Würts. de curat. vuln. part. 2. cap. 16. p. 294.*

Hæc ut concilientur, notandum est, bene distinguendum

dum esse inter hæc nomina, (quæ descripsimus *capite primo* latius,) late & stricte, generaliter & specialiter, proprie & improprie sumta. Interdum enim a medicis *καταχρηστικῶς ὁπὸς ἀντὶ τῆς χυλῆς, ἤτοι χυλίσματος,* & vice versa voces hæc pro illa usurpantur, ut annotat *Job. Anton. Saracen. Schol. in l. 4. c. 69. Diosc.* Adde, quæ superius de voce *ὁπὸς* diximus. Hanc nempe libertatem in nominum observatione sibi sumserunt medici, ut sæpe unum dictorum pro altero usurpent. Sic ipse *Galenus l. 6. meth. med. c. 2. circa med. & l. 3. de temp. c. 7.* Cyrenaicum *ὁπὸν* lacrymam appellat. Videatur & *M. Varro l. 2. de re rustica c. 11.* ubi eandem rem aliis *ὁπὸν*, aliis *δάκρυον* dictam expressis verbis innuit.

ὁπὸς tri- Illud vero maxime notatu dignum videtur, quod
buitur la- *ὁπὸς* specialiter attributus legitur plantis lactiferis. Ita
ctiferis. lactucæ & chondrillæ liquor lacteusque succus *ὁπὸς* vocatur a *Diosc. l. 2. c. 161. l. 2. c. 166.* & idem apud *Galenum* passim occurrit.

Valeriola Labi videtur *Valeriola libr. 1. enarrat. 4.* opium, *di-*
notatur. *cens*, nativus quidam est plantæ succus, nempe meconii vocati, non factitia res, non arte effecta; nisi per meconium *τὴν μήκωνα* intelligat.

Opium Clarum exinde evadit, non compositum quid esse
simplex est opium, sed simplex. Utut enim quibusdam dicatur ex papaveris & hyoscyami succo illud componi, id tamen potius de adulterato, quam legitimo & genuino valet.

CAPVT III.

Opium originem & patriam delineat.

Autoris **H**ippocrates opium expresse non meminit in scriptis suis, *primi, qui* quæ extant. Ingreditur tamen antidotum ejusdem, de-

descriptam a Nicol. Alexandr. 1. de comp. medicam. 378. Et ipse l. 6. epidem. sect. 6. text. 46. meminit ὑπνικὸν soporiferi, seu ut ex contextu patet, narcotici.

Ast Dioscorides & Galenus illius usum noverunt & largi scriptis exposuerunt. Inde Arabes frequentiorem illius usum in forum medicum introduxerunt, varia illo exornantes composita. Opii minerunt.

Dicitur est, confieri opium ex papavere. Hoc cum vel *sativum* sit, vel *sylvestre*, & utriusque species plures dentur, in quatuor tamen quasi summa genera distinguitur. Vid. Diosc. l. 4. c. 65. Papaveris species quatuor.

Primum est *hortense*, quod Græcis *θουλακίτης* fuit dictum, tres alias species sub se comprehendens, (α.) oblongum habet capitulum & semen candidum. (β.) Caput habet infidens demissumque, semen vero nigrum, a nonnullis *πιθίτης* vocatum, hoc Dioscorides *sylvestre* papaver appellat. Dicitur tamen & *ῥοιὰς*, quod ex scapo illius succus emanet lacteus. (γ.) tertia species quasi magis sylvestris, multo his longior & capitulo productiore. 1.

Alterum genus papaveris est *erraticum*, quod *ῥοιὰδα* vocant; quod flos ejusdem protinus defluat, seu decidat, inter segetes in arvis plurimum nascens, oblongo capite, semine rufo. 2.

Tertium est *corniculatum*, seu *μήκων κερατίτης*, dictum, semine sub calyculo inflexo pusillo & nigro recondito. 3.

Quartum est *spumosum*, seu Heracleum, *ἄφρωδες*, totum candidum. Quibus jungi potest & *SPINOSVM*, flore flavo, & semine nigro. 4.

Opium prognascitur ex genere primo. Hoc vero cum duplex, ratione seminis ita distinctum, detur: *album* & *nigrum*, quodnam horum fundat de se & præbeat opium, disquisitionem meretur. Opii origo ex prima.

femine
nigro.

Plinio l. 20. c. 18. & Avicenna lib. 2. c. 5 26. autoribus, non abnuente *Dioscoride l. c.* olim parabatur ex papavere nigro, quibus adstipulantur *Renodæus, Wormius,* & alii complures, licet *ille,* ex albo quoque papavere vulnerato optimum haberi opium a récentioribus statui, scribat.

Alii indiscriminatim ex papaveris capitibus, cortice inciso in Thebaide & aliis locis calidioribus opium stillare afferunt.

& albo,

Alii ex solo albo fieri contendunt. Retulit illustri *Scaligero* Nicolaus Brixianus, præfectus stabulis Regis Navarræ, qui in Ponto, Bithynia, Cilicia diu egit, opium fieri ex albo papavere, feri passim multos agros. longe lateque, premique ad usum familiarem, qui etiam Turcis ipsis sit frequentissimus. *Exerc. 175.*

Adstipulatur *Bellonius l. 3. obs. c. 15.* ex albo papavere opium Turcas parare perhibens.

Addi his potest, quod *Garcias* refert, tota India non facile provenire papaver nigrum.

Nihil tamen obstat, quin dicamus, ex utrisque opium parari posse. Sed an valentius ex nigro, quam albo, si quæras; & ex nigro valentius fieri probabile, quia hoc vaporibus excrementitiis sylvestribus, vel si mavis sulphure magis abundat.

ex illo ta-
men va-
lentius.

Modus
præparan-
di Diosco-
rideus.

MODVM præparandi exhibet *Dioscorides l. 4. c. 65.* ex quo alii autores omnes eum transcripserunt. Cum enim meconii faciendi primum docuisset modum, subjungit: Ὀπίζοντας δὲ δεῖ μετὰ τὸ τὰς δρόσους ἀνικμάσθῃναι, περιγράψειν μαχαίρῳ τὸν ἀσπίσκον, ὡς μὴ εἰς τὰ ἐντὸς διατρήσθαι, καὶ ἐκ πλαγίων δὲ τῆς κωδίας ἐπ' εὐθείας ἐκτέμνειν ἐξεπιπολῆς, καὶ ἀποψᾶν τὸν δάκρυον ἐπερχόμενον δακτύλῳ εἰς μύακα. At opii faciendi ratio hæc est: Cum ros exaruerit, stellulam (quæ in summo papaveris capite visitur) cultello ita scarificare oportet,

ut

ut ne penitus intro adigatur, & a capitis lateribus per directum summam cutim incidere, & erumpentem lacrymam digito in conchulam abstergere. Addit, redeundum esse non ita multo post, & postero quoque die, repetendamque denuo condensatam ex vulnere pridem facto lacrymam. Hæc in pila teri jubetur, & in pastillos coacta reponi.

Cauto tamen opus esse, concludit, ne liquor vestium affricu deradatur & pereat, unde retrocedendum esse monet.

Eleganter modum huncce versibus expressit *Macer*, in cap. de tribus papav. generibus, ita canens:

*Exuviis teneris opium faciunt capitellis
incisa leviter summa cute, lacque, quod inde
defluit, excipiunt cocleis, siccumque reservant
antidotis multis aptum, variisque medelis.*

De *Meconio* vero ita pergit:

*Sunt qui contundunt cum lacte suo capitella,
de quibus expressum siccant in sole liquorem &c.*

Ex dictis efficitur, fieri opium ex incisione capitum papaveris fere maturefcentium, & **TEMPVS**, quo colligitur, ab autoribus nominatur *Majus* & *Junius*, a *Queretano*, *Weckero* & aliis. Fit ex incisione tempore æstivo.

LOCVS NATALIS opii est diversus. Olim plurimum & optimum opium mittebat non tam urbs Locus natalis varius Thebæ. Thebarum sola, quam regio Thebaica, unde sicuti sena & rhabarbarum Alexandrinum, terebinthina Cypria &c. pro optimis habentur; ita opium Thebaicum, ceu genuinum & optimæ notæ censebatur, quod & hodierno die usu receptum est.

A regibus Ægypti dicitur *Thebaicus*, teste *Isidoro*, sed a Thebis Cadmi dicitur *Thebanus*.

Thebæ fuerunt Ægypti oppida insulæ, urbsque: licet

commune nomen fit variarum urbium, non procul a se invicem sitarum, seu conterminarum; recensent quippe Autores Thessalicas, Bœoticas, Ægyptias, Troadas, Phthiotidas, *autore Plinio l. 4. c. 3. & 8. l. 5. cap 19. l. 36. c. 8. Homer. l. 9. Odyss. Solin. c. 13. p. 61. & c. 12 p. 58. Strabon. l. 9. & 17. Geograph. ubi Ægypti Thebas prope Alexandriam sitas memorat. Ab hac vero urbe & hodie varium aliarum mercium, tum præcipue medicamentorum ad nos feruntur genera, utut nonnulli Thessalicam & Bœoticam insulas longo ab Ægypto distare intervallo contendant. Et Thebas ipsas Ægyptias numero portarum fuisse nobiles, & ad eas commercia Arabes undique gentium subvexisse, autor est *Solinus polyhistor c. 45. p. 151.* addit: hinc regio Thebaica.*

Cilicia.

Bellonius l. 3. obs. c. 15. in Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, aliisque locis orientalibus opium parari largo proventu docet, integris jugeribus inter incolas divisis, ex quibus quilibet majorem vel minorem copiam colligit. Nominat idem in specie Acharan, Caracharan, Spartadam, Emetelindam. Alii in genere e Turciæ confini Asia & Natolia, Indiaque in Europam opium adferri scribunt.

Natolia.

Proventus
largo ratio
duplex,

i.
largo mes-
sis.

Hinc cum mirari quis possit, quomodo in tanta copia paretur opium, huic dubio satisfit, dicto *Bellonii* loco. Cum enim integri agri, ut apud nos quibusdam locis cum cnico, glycyrrhiza, & glasto contingit, serantur papavere, quid obstat, largo messe provenire opium?

Accedit *ejusdem* testimonio, quod non solum tanta papaverum ibi extet copia; sed & quod singulari diligentia magnoque legentium numero tantus consurgat proventus, ut quinquaginta cameli opio onerati inde in Persiam, Indiam, Europam, imo varias Turciæ regiones ipsas educantur, qui locus sane meretur legi integer.

Alte-

Alterum vero, quod huc facit, perquam notabile est, ^{r. Capitis papaverini capacitas.} quod *Garcias lib. 1. c. 4.* prægrandi capite papaver in India crescere perhibet, quod Caxcax, (aliis Calchas) vocant, adeo ut binos fere sextarios in se continere possit, id est, uncias XXXV. seu ut alii vertunt, uncias LX. ut hinc *Renodæus* scribat, ejus capita singula ovi struthiocameli magnitudinem æquare *sect. 10. de mat. med. p. 278.* Quanta ex his capitibus cultello læsis opii dimanet ubertas, cuiusvis dijudicandum relinquimus.

Optimum esse e Cairo allatum, *Garcias l. c.* inquit, cuius varia dentur genera: 1. *Albicans*; hoc Thebaicum ipsi ^{Variat pro regionum diversitate} est; 2. quod ex Aden advehitur, aliisque locis Erythræo mari vicinis, *nigrum & durum*, cujus pretium pro regionum varietate aut intenditur, aut minuitur; 3. quod in India, Cambaja, Mandou, Chitor cogitur, *mollius* est, & magis *flavescit*, quo vulgo nos, ipsius sunt verba, utimur.

In Ægypto adhuc hodie magna provenire opium ^{Profert opium Ægyptium etiamnum,} quantitate confirmat *Wansleb. relatione dell' Egitto p. 3. c. 6. p. 61.* ubi: vi sono parimente in grand' abbondanza le Droghe, comme opio, papaveri &c. & *Bontio* teste, *hist. nat. l. 2. c. 4. p. 20. & not. ad Garc. c. 4. p. 41.* opium electissimum dicitur *meseri*, contracte *misri*, (misri vero est Ægyptus) & antiquorum est Thebaicum. Conferri meretur *P. Alpinus*, qui *l. 4. c. 11. de med. Ægypt.* hunc succum, ait, quo omnes utuntur, opium puta, ex locis Sajeth, ubi olim Thebarum urbs erat præclarissima, deferunt; ibi etenim nigra papavera copiosissime proveniunt, cæterisque omnibus facultate præstant, ex quorum capitibus succum exprimunt, quem sole siccant, atque ad usum servant.

In Java majore insula orientalis Indiæ copiose provenire offium affirmat *Georg. Andreas, itinerar. Ind. l. 1. c. 10. p. 13.* item ex civitate Amadabath idem copiose efferri, ibique dici theriacam offium, scribit idem *l. 1. cap. 19. p. 32.*

Apulia.

Ex Apulia Venetias afferri, non exigua copia, ait *Amatus Lusitanus l. 4. in Dioscor. enarrat. 68. p. 426. J. B. Silvat. libr. 1. de comp. ther. c. 6. Et Wecker. antidotar. l. 1. f. 16. de liquoribus p. 135.* credit papaver, quod in Apulia crescit, regione sicca & arida, in qua raro pluvia cadunt, perfectissimum esse ad lacrymam parandam, modo diligenter secundum doctrinam Dioscoridis colligeretur, cum ibi feratur admodum copiose album, unde lacrymam colligunt, maxime in ducatu Barcensi.

an & no-
strum cli-
ma?

In nostro climate an præparari possit opium, digna ventilatu est quæstio. Pro affirmativa stat *Quercetanus*, qui *Pharmac. dogmat. restit. cap. 25. p. 830.* docet, ut ait, juxta eandem normam & rationem ex nostro quoque papavere opium educere, quod sua præstantia ac viribus veterum opio longe lateque sit anteferendum, seu, ut paulo post *p. 832.* loquitur, quod proprietatibus & affectibus suis vulgari isti, quantumvis longissime advecto, respondeat. Descriptionem vero ipsam eodem capite *p. 838.* subiungit.

R.

Sed licet negandum non sit, & nostrum papaver gaudere particulis sulphureis & soporiferis, anodynis, narcoticis, unde diacodium vulgare usus suos habet non contemnendos; vim tamen illam tantam esse, quanta in opio hætenus usuali peregrino, experientia refellit. Accedit calor, qui in Indiis & Asia longe major est, præ nostrate frigido Jove, hinc etiam magis coquitur illud seu gummeum seu sulphureum in papavere, ut de prærogativa papaveris Asiatici peregrini, quam habet in magnitudine, nil amplius repetamus.

CAPVT IV.

De Notis & Electione Opii.

Opii
Electio.

Circa opium *electio duplex* observanda, 1. *respectu sui*, 2. *respectu aliorum.*

Res

Respectu sui confideratum opium 1. a natali loco maxime commendatur, uti jam delibavimus, Thebaicum. *Ἐκ τῶν θηβῶν τῶν αἰγυπτίων ὁπὸς ἰσχυρότατός ἐστιν.* *Ab Ægyptiis petitum Thebis opium est potentissimum,* verba sunt Galeni l. 1. de antid. c. 3. unde licet interdum Hispanicum laudet, interdum Libycum; sæpius tamen commendat Thebaicum. 1.
respectu
sui, a pa-
tria,

Aetius interdum Asianum, aliquando & Achaicum nominat; *Avicenna* Ægyptiacum. In hunc usque diem officinæ nostræ & seplasiarii uno ore eligunt & commendant Thebaicum, ubi vero præparatum sit, non semper æque norunt. Thebaicum ergo hoc si præscribitur, illud semper intelligitur, quod nobilius est aliis.

2. Notæ opii Dioscorideæ attendi merentur. *Κράτι- qualita-
τος δὲ ἐστίν, ἰνquit, ὁπὸς ὁ πυκνὸς καὶ βαρὺς, ἐν δὲ τῇ ὀσμῇ tibus,
καρωτικὸς, πικρὸς ἐν τῇ γένεσει εὐχερῶς διεκίμενος ὕδατι, λεῖος,
λευκός, ἔτραχὺς, ἔτε θρομβοειδής, ἔτε συσρεθόμενος ἐν τῷ
διηθεῖσθαι ὡς κηρὸς, ἐν δὲ τῷ ἡλίῳ τεθεῖς, διαχεόμενος, καὶ
πρὸς λύχνον ἐξαπλόμενος ἔζοφώδει φλογί. φυλάσσων τὲ μετὰ
τὸν σβεσθῆναι τὴν ἐν τῇ ὀσμῇ δύναμιν. Præstantissimum est
opium densum ἔ grave, odoratu soporiferum, gustu ama-
rum, quodque facile aqua diluitur, læve, candidum, ne-
que asperum, neque grumosum, quodque inter colandum
non uti cera coit, densaturve, sed soli expositum diffundi-
tur, ἔ ad lucernam accensum, minime atra obscure lu-
cet flamma: quod denique postquam extinctum fuerit, suam
odoris vim etiamnum conservat.*

Hæc merito ceu normam proponimus nobis ante oculos, cum reliqui autores, veteres præsertim, pauca præter hæc ipsa Dioscoridea ponant *κειτήρια.*

Ex recentioribus audiatur *Bellonius*, qui l. c. optimum pronunciat opium, quod amarum, gustu calido, fauces incendens, flavescens, leoninorum pilorum modo.

- colore,** — *Color* in nostro opio hodie probatur, ad aloen fere accedens hepaticam, ex nigredine rufescens, cum frangitur, splendore quodam nitens. Nec obstat, quod *Dioscorides* candidum illud requirat, (quod cum prima specie *Garcia* albicante convenit) cum procul dubio is vel ad lactea respexerit primordia, vel recens adhuc collectum statim, prius, quam color & aer ambiens illud alteret, innuat, latius paulo vocem candoris extendens.
- odore,** *Odor* adest vehemens, graveolens, nauseabundus, papaveraceam redolens profapiam, uno verbo, *καρωτικός*.
- sapore,** *Sapor* inest acris & amaricans, qualis itidem est papaveris, si gustetur, lactei liquoris. Primo gustu non omnem simul de se spargit saporem, sed sensim magis magisque illum in lingua explicat.
- consistentia,** *Consistentia* compactum est, & grave, facile aqua, accedente simul calore, dissolvitur, non tamen instar cerae & mucaginis cujusdam lentescit. Non rarum est & friabile, non asperum, nec grumosum, sed ponderosum, densum, solidum.
- puritate,** Quoad alia accidentia maxime eligitur *purum*. Licet enim quoad extimam vestem admixta interdum habeat sedimina, si modo interiora integra sint viscera, opium pro puro habetur. Solet ut plurimum foliis propriis quasi tegi, quæ, si ad usum vocetur, facile removeri possunt.
- inflammabilitate.** Flammæ objectum opium *accenditur*, nec atra obscuraque nec splendida lucidaque exardet flamma, plus tamen ad obscurum vergente. Extinctum eandem vim odoris non retinet integram eodem gradu, uti prius, sed ex parte, papaveraceam videlicet. Accenditur, teste *Plinio l. 20. c. 18.* difficilius, & crebro extinguitur.
- Variat hæc inflammabilitas secundum siccitatem adjunctam, quæ iterum pro aere externo variat.

Accensum laudanum seu extractum nostrum opii luculenta candidaque exarsit flamma, facillime tamen seu statim extinguibili, & terreum relinquens pulverem. Contra extractum aloes nostrum purissimum licet, ea promptitudine, ut opium, non accenditur, & plures relinquit feces, ceu cineres, ob fixum sal, & terrenum magma magis in eo abundans; minorem vero quantitatem τὸ φλογιστὸ sulphuris.

Meconium nec accidentibus modo dictis, nec inflammabilitate cum opio, nisi perquam remoto gradu, æquiparandum est, sed particulis multis heterogeneis, aqueis præsertim, terrestribus & similibus, ab opio vero diversis, pollet.

II. *Respectu aliorum* admistorum consideratum ^{2.} opium, veterum testimonio sæpius fuit adulteratum, ^{Respectu a} quo majori lucro cederet mercatoribus, magno cum ^{liorum ad-} damno humani corporis. ^{mixtorum}

Dioscorides l. c. meminit variorum mangoniorum, ^{variorum,} v. g. 1. glaucii, 2. gummi, 3. succi sylvestris lactucæ, quem, quod viribus papaveri aliquatenus sit similis, nonnullos olim meconio permiscuisse confirmat *l. 2. c. 166.* 4. adipis, quibus omnibus varie deturpatum & horum dignoscendum bene monet, vitiari enim colorem a glaucio, quatenus aqua solutum & colatum croceum tunc reddit colorem; odorem, consistentiam vires- ^{dignotio} que a reliquis, unde fiat invalidum, inodorum, pellu- ^{ex priori} cidum, asperius, ut hinc liceat quasi generale axioma ^{fonte.} formare, illud opium, quod supra recensita non habet, ratione coloris, odoris, saporis, consistentiæ, & consequenter, virium, pro genuino neutiquam esse habendum.

Garcias l. c. scribit, a nonnullis statui adulteratum opium Indicum, quod odorem thymalæ referat, subin-

fert tamen, nec in Cambaja, nec tota India, quoad sibi visum, provenire illam plantam.

Amatus Lusitanus comm. in Diosc. l. c. amaritudinem in opio repertam adscribit glaucio, vel succo agrestis lactucae, quibus plerumque adulteretur, fatente id Dioscoride. Si enim opio, *addit*, naturalis illa inesset amaritudo, dubio procul calidum esset dicendum, non vero frigidum. Tantum potest praedictis occupata mens.

Opium per
microscopium
lustratio.

Per microscopii adhibitionem lustratum opium, apparuit nobis, integrum quidem, ut gummi, vel minera ejus, striatum; fuscum cum candore, particulis tamen resinosis refertum. Derasa vero particula inspecta resinosis flavescens aliquid praese ferebant, instar succini, resinae pini &c.

CAPVT V.

Temperamentum opii, & i. an sit frigidum, indagat.

De Temperie opii opinioniones variae,

Licet nequeamus adeo certos assignare gradus temperaturarum rerum, unde *Galenus* alicubi scribit: *si cognoscerem gradum temperaturae determinatum, crederem me esse Aesculapium*; annitendum tamen, ut eatenus illam eruamus, quatenus intellectui nostro patet aditus. Sed optandum esset, ut de solo gradu caloris vel frigoris dissentirent medici, & non de toto temperamento, & inverso plane intensiois qualitatum ordine.

Videbimus primo, an calidum sit, an frigidum opium, deinde, an caliditate an frigiditate somnum inducat, aliaque exequatur, quae communi applausu simpliciter huic attribuuntur.

eorum, qui frigidum

Frigidum esse, communiter statuunt veteres, ad unum

unum fere omnes, quorum primipili sunt *Dioscorides* l. 4. c. 65. *Galenus* tum alibi passim, tum l. 8. de *simpl. med. facult. cap.* 105. ex quarto & ultimo refrigerantium ordine esse statuit. *Avicenna* l. 2. Tr. 2. c. 526. *Trallian.* l. 3. c. 1. *Æginet.* l. 7. *Æt. tetr.* 3. *serm.* 1. c. 32. *Oribas.* l. 2. de *virt. simpl.* p. 255. *Scribon.* *Larg.* 1. de *compos. med.* c. 48. *Marcell. Donat.* l. 4. *Hist. mir.* c. 18. *Gattinar.* in l. 9. *Rhas. Fachinus comm.* in l. 9. *Rhas. Gardan.* de *subtil.* l. 18. *Scaliger exerc.* 140. *Alex. Bened.* l. 6. *pract.* c. 13. *Fallop.* de *comp. med.* c. 8. & de *Tumor.* c. 14. *Fernel.* l. 5. m. m. c. 17. & l. 6. m. m. c. 1. & c. 5. ubi de opio, & in genere de quibusvis narcoticis, omnia, inquit, vehementer frigida existunt.

Ratio potissima desumpta est ab effectibus, ex ipso & ratione, rum hypothese frigidis. Argumentari possunt; Q. effectus edit frigidus, illud est frigidum. Sed opium & opiata illud præstant. Ergo sunt frigida.

Minorem probant, 1. quia stuporem, 2. quia somnum, eumque profundum, inducunt, simulque calorem nativum opprimunt, & cerebrum, sensus omnes, & actiones animales stupefaciunt.

3. Quia corrigitur calidis, ut *Zingibere, pipere, euphorbio*, aliis. 3. correctione,

4. Probant assertum a remediis opiatorum. Calidissima propinantur, si periculum ab opio immineat. 4. contrariis,

5. Quod palmarium ducunt, in quibusdam opio extinctis ferunt circa cor inventum sanguinem congelatum & congelatum fuisse, adeoque constare opium frigidis, terreis, siccis, fixis, incrassantibus & condensantibus partibus. Quam in rem elegans est sive historia, sive fabula *Levini Lemnii de occult. natur. mirac.* l. 2. cap. 52. p. 163. Medici, ait, apud Italos homines facinorosos, qui morti addicti sunt, certo anni tempore a præfectis impetrant in dissectionis usum, & quo

quo rei medicæ studiosi in re anatomica exerceri possint. Itaque ne ullos humores dissipari contingat, aut crassiores spiritus evanescere, omniaque se aperte proferant, opii, hoc est, succi nigri, papaveris binas ternasve drachmas ex vino meracissimo mortem commertis exhibent, qua potione hausta primum exhilarescere incipiunt, velut risu Sardonio perfusi, mox in somnum soporemque resoluti, morte sopiuntur, tanta siquidem pernicitate venas ac vitalia corripit, ut dissecto eorum, qui opio potionati sunt, corpore, cordi adhæsisse comperitum sit.

Imo & in cerebri ventriculis sanguinem instar glaciei exinde coactum & congelatum fuisse refert, qui idem recenset, *Joach. Curæus l. 2. de sensu c. 17. p. 229.*

ab affectionibus frigidis.

Frigidum esse opium, evinci potest affectionibus frigidis, ab ipso *Galeno l. 1. de simpl. med. facult. c. 22. & l. 4. ejusd. tractat. c. 1. & Aristotele l. 4. meteor. c. 7. & 8.* probatis. Frigidi est densare, cogere, adstringere, incrassare: calidi rarefacere, fundere, aperire, attenuare. Opium vero densare, cogere, adstringere, incrassare, quis negabit?

Sed frigida & calida sibi relicta effectus hosce edunt, per accidens vero & frigida calefacere, & calida refrigerare possunt. Unde distinguendum venit inter effectum univocum & æquivocum, sicut videmus, aquilonem, frigidum ventum, nubes dissipare, quia ex frigidis locis in calidiora illas devehit, austrum vero calidum nubes colligere, quia ex calidis locis in frigidiora eas deducit.

Referri huc posset *Helmontii* conciliatio, quod camphora, & opium licet calida, refrigerare dicantur, quatenus Archæum subigunt aut fugant. *Potest. med. §. 4. p. 291.*

Alia pro frigiditate argumenta

Frigiditas opii alia verisimili ratione probari potest: primo sententia illorum, qui theriacam tamdiu infermentatam

tatam manere statuunt ob opium. Frigida fermentationem impediunt, calida promovent, cujus causam ajunt opii esse cruditatem. *Deinde* istorum, qui theriacam primis sex mensibus esse frigidam propter opium profitentur. Theriaca recens majori efficacia dolores sedat, spiritus sopit, sistit fluxiones, quam vetus.

Verum credendum non est, exiguam opii quantitatem, si respicias ad totum compositum, impedire fermentationem. Justum tempus requiritur ad debitam fermentationem. Non persistit sine fermentatione theriaca, sed sensim & sensim particulae heterogeneae fermentationem moliuntur. Dicit quidem *Quercetanus*, si compositioni spiritus aciduli & excellentis a O lo educti z addatur, fermentationem promoveri posse multum; sed illud non fit ob opium, fermentationem impediens, verum quia spiritus hic salinus fermentationi perquam est aptus. Alterum argumentum non concessa nititur hypothese, opium esse frigidum. Non minus recens theriaca sudorem movet, effectu sane omnium consensu calido, quam vetus.

Probabilius argumentum alii adducunt, quia refrigerando enecat, ut *Hoffmannus* facit, *de med. offic. lib. 2. c. 169. §. 13.* vel quia frigiditate sua resolutionem inferat, ut *Averrh. 5. can. 27.* cuius tamen vis patet ex dictis, & ex dicendis clarebit magis.

Videtur haec veterum hypothesis de frigiditate opiato-
rum, & quod ea immediate sensum partium tollant, exinde orta, quod viderint, frigidis aliis actu talibus obtundi sensibilitatem, tum si partibus sanis, tum si dolentibus applicarentur, quo de vid. *Illustris Bartholinus Tr. de Nive cap. 24. §. 28. & 5. aph. 25.* ubi: *ναέρκη γὰρ μετρίη, ὀδύνης λυτικὴ torpor enim (a frigida affusa) moderatus dolorem solvit.*

D

Cum

R.

x.

Responso
generalis.

Cum ergo ab assumpto incaute, vel magna dosi propinato urgentibus doloribus opio, non ipsum solum tolli, sed & sensum ipsum una cum homine emori, cernerent, judicarent, ipsa hæc eo nominata narcotica frigidissima esse oportere, cum tamen ab externis, præsertim actu talibus, ad interna non valeat consequentia, unde recte apud *Cratonem* dicitur *l. 3. ep. 16. p. 211.* Qui fit, si frigidum est opium, quod non nix & glacies &c. tantum inducant soporem?

Anodyna
calida cre-
dita,

Notabile etiam hoc est, quod anodyna non statuerint frigida, sed calida, quo de videri latius potest *Galenus l. 5. de simpl. med. facul. c. 18.* Cui ὁμόψηφος Hippocrates τὸ δερμὸν ἀνώδυνον, calida anodyna, seu dolorem auferre pronunciat *5. aph. 22.* & tum alibi, tum *l. de loc. in hom. c. 30.* jubet τὴν ὀδύνην πάυειν δερμαντηγίοισι φαρμάκοισι, dolorem sedare calefacientibus medicamentis, licet ibidem de dolore solum pleuritico loquatur. Narcotica vero, & hypnotica frigida crediderunt. *Vid. Galen. l. c.*

Narcotica
frigida.

CAPVT VI.

2. An calidum sit, disputat.

Calidum
opium qui
statuant.

Multi ex Galenicis, Chimici plerique calidum adserunt opium. *Felix Platerus, Casp. Baubinus, Gesnerus, Zwingerus, Quercetanus, Libav. l. 2. Batrach. c. 13. Sala opiol. c. 3.* & alii calidum esse contendunt. *Matthiolus l. 4. c. 60.* quamvis, *inquit*, opium quarto excessu frigidum statuatur; tamen, si ex sapore & effectu rerum temperamenta & qualitates cognoscuntur, opium nostri usus non modo gustu amarum percipitur, sed etiam acre, adeo, ut paululum in ore detentum linguam & palatum exulceret; unde haud dubie colligi posse putaverim, calidissimas illi inesse qualitates, cuius rei fidem augere potest, ea, quæ ex eo prodit, odoris gravitas.

Rationes
pro calida
temporie
1, a simili.

Stant hi agmine facto contra frigiditatem I. quod hoc modo

modo ejusdem gradus frigida præstare idem in tam exigua dosi deberent, ut aqua frigida, nix, glacies.

II. Ab affectionibus idem probatur. 1. *Odor* gravis, 2. ab affectionibus penetrans, caliditatis est argumentum, jam vero omnia odorata, & vaporosa calida esse, affirmat *Pergamenus* l. 4. de *simpl. med. fac.* c. 21. (1. odore,

2. In sapore *amarities* majus momentum adponit. (2. sapore, τὰ πικρὰ δὲ πάντα θερμὰ, omnia vero amara calida pronunciat idem l. 4. de *simpl. med. fac.* c. 6. circa fin. Quo motus *Spigelius Isagog.* l. 2. cap. 9. pag. 168. sane, inquit, quartum gradum frigoris nulla ratione attingere potest, cum mediocriter amarum sit: quantum namque habet amaroris, tantum caliditatis. Et idem maxime urget *Helmontius Duumvir.* §. 8. concludens, aut falsum esse amarorem indicem caloris, aut opium non esse frigidum. Videantur de amaritie opii plura apud *Zacut. Lusit. M. P. H.* l. 1. hist. 60. dub. 35. ubi & alia habentur.

3. *Sudorem* excitat opium, effectu sane calido. Illa enim, quæ diaphoretica sunt, calida sunt & tenuium partium, censente sæpe laudato *Pergameno* l. 5. de *simpl. med. facult.* c. 14. In vigilantibus etiam sudorem inde profluere, quidam addunt. (3. vi sudorificæ,

His adjungi possunt 4. *inflammabilitas*, ea enim medicamenta, quæ ubi ignem attigerint, facile accenduntur, nos quoque excalescere, disertis verbis affirmat idem l. 3. de *temperam.* c. 2. ut ut l. 1. de *simpl. med. fac.* c. 16. id limitare videatur. (4. inflammabilitate,

5. *Pruritus* in toto corpore:

6. *Sitis* inde excitatur, ut infra docebitur, quæ acti- (5. pruritu, (6. siti. væ qualitatis, calidæ sc. sunt effecta.

III. Etiam in calidis vis soporifera & narcotica similis apparet, vinum, crocus, & spirituosâ alia somnum inducunt, (3. a vi narcotica in calidis,

cunt, neque tamen frigida reputantur. Sequeretur, firma existente hypothesi de frigiditate opii, etiam hæc esse frigida.

4. corre- IV. Corrigitur opium non calidis solum, sed & fri-
ctione, gidis, acidis, attemperantibus.

5. usu ex- V. Externe applicatum discutit, & emollit tophos
terno, nodosque, jam vero si frigidum esset, densaret potius &
constringeret.

6. animo- VI. Addi potest, quod animositatem conciliet, quo
sitate. nomine Turcis perquam familiare est, quo de inferius
sect. 3. capite ultimo plura.

Exceptio- *Quidam* pro salvanda sententia priori varias adducunt
nes variæ, limitationes, præcipue contra adductum amarorem;

contra a- Opium esse amarum, secundum partes quasdam te-
maritiam, nuiores, exteriusque magis apparentes, interim tamen
esse frigidum in gradu excellenti, & ob id venenum,

Kecker- responsio est *Keckermanni system. Physic. l. 3. c. 6. p. 310.*

manni, Sed partium illa diversitas in opio monstrari nunquam
poterit. Quin opium homogeneous est maximam par-
tem & totum amarum, adeo ut sapor hic illi sit quasi
proprius, cum in quolibet menstruo solutum, amari-
tiam inseparabiliter fervet.

aliorum- Simile huic est illorum responsum, qui frigidis opii mul-
que, tis partibus paucas aliquas calidas, amaritudinem haben-
tes adjunctas statuunt, vid. *Sylvat. l. 1. de compos. ther. c. 6.*

Opium, licet frigidissimum sit, linguæ tamen apparere
amarum, quia plures habet sapes, & quia linguæ citius
amarus sapor, quam acerbus aut austerus communica-
tur, quod non solum magis est injucundus, sed etiam in
calidiori & minus crassa substantia consistit, verba sunt

quorum *Non. Acoftæ l. de art. med. c. 13. p. 45.*

quidam a- Imo in frigiditate ipsa essentiam aliquam habere ama-
maracalida rum saporem, contendit *Averrhoes l. 5. colliget. cap. 27.*
esse negant

Hinc

Hinc nonnulli τὰ πικρὰ πάντα θερμὰ εἶναι, omnia amara esse calida, penitus negant, quod facit *Francisc. Valeriol. l. 1. enarrat. 4. per tot.* ipsius opii & cicutæ, ut & cichorii & endiviæ exemplo, & *Laurent. Gryllus tract. de sapore dulci & amaro inscripto l. 2. cap. 6. p. 87. Galenum,* ait, hoc scribentem prolixia non opus habere refutatione, cum experientia, sensus & exempla reclamant. Frigida sunt, *subjungit,* & amara quamplurima, intybus, i. e. cichorium, quod ideo πικρὸς dicitur, & endivia, sonchus, luctuca adulta domestica, præsertim tamen sylvestris, quæ ut amarior, ita domestica frigidior, & adeo quidem, ut caput stupore tentet. Addit & papaver, cortices juglandium virides, falicem, aliaque exempla plura.

Verum autores hi partim autumant, ex communi Responsio
ad easdem. hypothese, stuporem, aliosque effectus huic similes provenire a causa frigida: partim pro frigidis adducunt, quæ vel talia non sunt, vel solum superficietenus amaritiam ostendunt, intus tamen talem non habent. Quod si addatur, in multis recensitis, v. g. lactuca adesse aliqualem amaritiam, ast frigidam nihilominus statui plantam; non tam levis amaroris, qui tamen ut talis calido adscribendus semper est, quam mixtionis & particularum humidarum, quibus maxime obtunditur, intuitu, res erit clarior, sicque dilui possunt reliqua, quæ pro discussione objectionum afferebantur.

Imo hi petitionem principii committunt, dum opium ipsum & cicutam pro exemplo allegant, id quod tamen in quæstione est. Et cichorium & endivia non tam frigiditate sua propria & essentiali affectibus calidis medentur, quam per accidens, quatenus amaritie sua obstructions referant bilemque abstergunt, & diluunt, refrigerant.

Ὁμότητος dictis autoribus est *Francisc. Vallesius l. 9. con-*

troverf. cap. 5. qui negat, res amaras plures partes calidas, quam frigiditas habere, & subtile adducit exemplum bilis & aloes, quæ exigua quantitate aquæ admixta illam amarum reddant, v. g. si ℥j. aquæ bilis ʒj admisceatur. Sed huic respondet *Sennertus* 1. Neg. aquam per se frigidam tantillæ bilis vel aloes partis admixtione frigidior fieri. 2. Crama illud non naturale, sed artificiale esse. 3. Diversam esse opii rationem, hoc enim esse corpus maxima ex parte homogeneous & totum amarum.

CAPVT VII.

Aliorum sententiæ recensentur.

Aliorum sententiæ, **A** Lii, cum videant amarorem soli deberi calori, conciliationem aliam pro salvanda hypothese sua excogitarunt.

Capivaccii, *Capo di vacca tr. de venen. l. 7. pract. c. 9.* statuit, diversas inesse opio partes, calidum existere in 3. gradu, frigidum in quarto, adeoque juxta consentientem *Renodæum l. 1. de mat. med. sect. 10. p. 279.* caliditatem leviolem ac fugacem, contra vero frigiditatem contumacem & validiorem inesse, a majori vero parte fieri debere denominationem.

Hoffmanni; *Casparus Hoffmannus* item sentit *l. de med. offic. l. c. & animadvers. in Montan. c. 7. §. 16. p. 81.* concedit esse frigidum in 4. gradu, sed multas habere partes calidas, quæ vehiculum præbent frigidis.

Sanctorii, Gemina his sunt illa *Sanctorii comment. in fen. 1. cap. 2. quest. 20. ubi*, opium refrigerat, *inquit*, magis partes internas, ratione vehiculi calidi, id est amaritiei, deferentis virtutem narcoticam, dum enim separatur amarities ab opio, opium virtute narcotica magna ex parte destituitur &c. Videatur idem *l. c. quest. 17.* ubi plura elegantia hanc in rem habentur. Spe-

Spectat huc sententia *Amati Lusitani supra cap. 4.* Amati Lusitani, *ci-* tati, qui opio amaritudinem omnem abrogat, illamque unice glaucio vel succo agrestis lactucæ adscribit, unde opio fit accidentalis, non essentialis.

Aliqui, ut *Scaliger l.c.* distinguunt inter illud opium, Scaligeri, quod ex albo papavere, & illud, quod ex nigro paratur. Quod enim, *scribit*, opium in quarto gradu frigidum cognoscitur a medicis, nigro fit ex papavere.

CAPVT VIII.

De occultis opii qualitatibus.

Alii, cum videant a qualitatibus primis elementaribus deduci non posse vim opii narcoticam, illam ad occultas, cœcas nec loquentes causas retulere, unde passim legas, narcotica esse, quæ *peculiari vi* ac ineffabili qualitate spiritus animales sopiunt; quæ qualitate occulta, calido nativo inimica, sistant sanguinem, quæ seminali virtute & specifica totius substantiæ proprietate operentur &c. Alii ad occultas qualitates confugiunt,

Dato enim, cognitum esse exacte temperamentum; cum primo dato, temperamenti illius gradus certo innotuisse; dato denique graduum latitudines accurate deprehensas, nihilominus semper iisdem involuti sunt difficultatibus. non satisfaciunt,

Quocunque enim rem verterint, sive ad certum caloris gradum, occurrit quæstio, qua quæritur, si ratione caloris id præstant, cur alia æque, vel magis calida id non præstabunt, cum neque piper, nec sinapi, aloe, aliaque sint narcotica? sive ad frigiditatis stateram illam metiantur vim, qui fit, ut *Cratonis supra citata* non repetamus, si opii drachma ob frigus occidat, cur glaciei uncia, quæ est frigidior, statim non exterminet vitæ robur? quæ verba sunt *Sanctor. in meth. vitand. error. l. 8. cap. 10. p. 674.* Et, vel frigidæ, quod

quod *Fernelii* est exemplum, sempervivum majus, licet alterco frigidius, minime tamen partem ullam admotum stupefacit, *l. 6. m. m. c. 5.* unde non ab hac manifesta, sed peculiari occulta facultate sensum adimere asserit.

Rationes
aliæ.

Probant occultam hanc qualitatem ab aliis quoque opii affectionibus. Equidem, inquit *Th. Erastus disp. de narcot. §. 69.* si nihil aliud, abominabilis narcoticorum odor ac sapor satis probat, præter qualitates notas, occultiore vim in eis abditam latere, unde ab occultis qualitatibus eorum vim omnem deducit. Confer *Sennertum l. 6. pract. part. 7. cap. 1. p. 292. & Zwælfherum Pharmacop. Reg. class. 14. p. 625.* & alios ibi citatos.

CAPVT IX.

Chimica elementa recludit.

Opiniones **E**lementa opii quænam sint, chimici omnium optime curiosa indagant manu.

Paracelsi, *Paracelsus* anatomiam opii ex professo non instituit, solummodo papaver esse anodynum vi compositionis, quam obtinuit, perhibet *libr. 7. archidox. p. 813.*

Severini, *Petrus Severinus Danus in idea medicinæ philosophicæ cap. 7. p. m. 71.* ita de opio: Diu multumque de opio dubitatum est, qua ratione in tanta amaritudine stupefaciendi virtus excelleret. Nos substantiarum facta separatione, & vel O sum quippiam deprehendimus, plane narcoticum: Ejusdem naturæ sulphura ante conspexeramus, eadem industria, in multis naturæ partibus, in O lo, O , O libus fere omnibus, in O e vulgari, in herbis plurimis. Itaque nec calori, nec frigori, nec humiditati, nec siccitati, nec tenuitati, nec crassitie, hanc opii proprietatem adscripsimus, sed tali corpori, i. e. O ri narcotico.

Unum

Unum hoc est elementum opii, detegens ipsi, unde sit narcoticum. *Pergit* jam & producit & alterum: Eadem separatione, anatomia, analyfi, in opio sal quoddam diaphoreticum deprehendimus, quod subtili resolutione penetrando sudores movet: cuius similitudinem in multis naturæ partibus similiter demonstrare possumus.

Job. Bapt. Helmont. in Duumvirat. §. 8. p. 211. deprehendisse se, *scribit*, in opio salem acrem sudorificum, & amarum oleum, longe ab opii odore recedens, attamen soporiferum. Quod *Tr. de lithiasi c. 9. §. 87. p. 63.* repetit, ubi sulphur amaricans, & sal acre ac sudoriferum ex opio recenset. Helmontii

Conformia his sunt illa *Quercetani l. 1. defens. c. 20.* Quercetani. quod in papaveribus, *dicentis*, atque opio narcoticum est, id nihil aliud est, quam pars quædam oleosa ac sulphurea, flammam concipiens.

Subjectum a nobis Vulcano ad torturam opium exhibuit, per \odot vitream illud per se ex ♁ . Ω do, 1. *Pblegma*, ἐν χείρῃσις
chimica,
unde
2. *Uum volatilem*, seu Θ le volatili refertum, urinosum, ∇
qui cum Ω u Θ li aliisque acidis commixtus effervescit, Ω
odore restante fœtido. 3. *Oleum nigricans*, ex quo patet vis agendi opii, mox pluribus delibanda. Inest $\circ\circ$
 ∇
 ∇
est ϕ ius, seu Θ volatile vaporosum, seu halituosum, præter aqueas & terreas passivas, & salinas fixas in ☉ residuas partes. Hæc certo modo invicem mixta sunt elementa opii & somni effectiva, quæ fundamentum nobis præbent, de activitate ejusdem uberius differendi.

CAPVT X.

Ἐπίχειρις generalis dictorum.

Quid ergo in dubitantium horum dissonantia dicendum nobis? Quid statuendum, ut animus veritatis
E avi-

avidus satiari & acquiescere possit? Sapienter *Philosophus*, ubi res constat, si opinio adverteretur rei, quarendam rationem jubet, non rem ignorandam.

In papavere partes heterogeneæ,

Statuimus, papaver, ut alia mixta, habere in se partes heterogeneas, calidas, siccas, frigidas & humidas. Calidæ particulæ tametsi a frigidis & humidis in virenti planta recentique opprimantur, luculentius tamen, pereuntibus istis se produnt, & prædominio potiuntur, quod fit, ubi resolvuntur & separantur artis igne. Ex arte multum accedit adustionis, maxime in succo, unde opium nostrum, igne ope coctum, depuratum, inspissatum, nistas caliditatis sibi impressas intensiores acquisivit.

calidæ in succo conspicuæ.

Vis narcotica non in foliis primis qualitatibus fundatur,

Ad narcoticam vero vim ejus quod spectat, pro instrumento operantur modo calida, modo frigida quæ sunt. Quamvis enim virtutes peculiare, sub quibus & narcotica est, mixtis elementaribus insint; qualitatibus tamen quæ sunt in mixto, manifestis iis atque sensibilibus non pro forma, sed pro instrumento utuntur, sine quibus neque integræ manent in mixto, neque quicquam efficiunt.

magis tamen calore quam frigore agit opium;

Quod si tamen quærat, num per calida fortius operetur, quam per frigida, opium, per calida omnino respondendum arbitramur. Activitas enim, quæ in calidis est fortior & citior, etiam hic apparet. Deinde minor dosis idem evincit, & alia modo delibata.

gradus caloris,

Vita validum, sensus moderatum calorem requirebat, inde cor a natura effectum calidius, cerebrum respectu hujus frigidius, unde non opus est, ut statuamus opium frigidum vel calidum in excedente gradu, quo ligentur sensus, sed sufficit, si strictas quis expetat leges, secundus caliditatis, & siccitatis fere tertius gradus.

CAPVT XI.

De modo agendi opii specialius
inquiritur.

UT vero vis soporifera opiatorum perspicue & penitus pateat, paulo altius videtur arcessenda somni origo.

Tres diversos somnus habet gradus, prout vel maior, vel minor, seu prout profundior, diuturnior, breviorve & placidior contingit. Hinc eleganti divisione, 1. alius est absolute naturalis, 2. alius non absolute naturalis, & 3. præter naturam. De quibus tamen non agemus h. l. nisi quantum ad scopum nostrum attinet.

Somnum naturalem omnes concedunt producere suavioris & blandas ἀναθυμιάσεις, seu vapores primum αἰσθητήριον demulcentes, qui cum spiritibus animalibus mixti torpidos quasi illos reddunt. Ascendunt nempe a coctione probe peracta in caput vapores non ingrati, utpote primi rores ciborum, ut loquitur *Verulam. Hist. vit. & mort. p. 252.* & sic, ut loquamur cum *Ægineta l. 1. c. 97.* ὀχρησὴν ὑγρότητα ἐπιτέλλουσιν τὸν ἐγκέφαλον succedit somnus.

Præter hanc quotidianam & naturalem somni vicissitudinem, idem variis ex causis producitur & extenditur. In genere somnus augetur ab omnibus iis, quæ poros cerebri obstruere, & ut concidant, efficere apta nata sunt, sive id positive faciant, vaporosis scil. effluviis, seu privative, absumptis spirituum particulis, quæ dilatant eosdem. Sic illud fit v. g.

1. A lassitudine, nimia exercitatione, laboribus, quibus cerebrum ipsum fatigatum & siccatum, spiritibus animalibus multum absumptis, & requie simul & refectione eget, unde pro indigentia hac animali diutius protrahitur

tur quies, & hos altior tunc somnus premit. Sic & a morbis exantlatis, præsertim calidioribus, circa declinationem fere continuo dormiunt ægri, quod sub febrium imprimis continuarum abitum, cum aliis signis bonis, semper salutare observavimus.

2. a V. S. 2. A sanguinis profluviis, venæ sectione, præcipue largiore, ut quotidiana testatur experientia, vulneribus &c. Videmus hinc admodum pronos in somnum labi ægros.

3. a casu. 3. Ex casu, percussione, contusione capitis, maxime musculorum temporalium.

4. a vigiliis prægressis, 4. Ex præcedentibus vigiliis diuturnis. Sic ipse *Galenus* vidit in ægris quibusdam, qui tres vel quatuor dies vigiles egerant, difficilem excitatu somnum supervenientem, qui prorsus nocte dieque perseverans magnum attulit auxilium. Idem & infantes hoc modo non unum solum, sed duos ex ordine dies absque ullo incommodo dormientes observavit, in 1. *prorrh. comment. 2. aph. 29.*

5. ob humiditate in cerebro, 5. Ab humiditate in cerebro existente copiosa, ut in hydrocephalo, hinc & infantes magis & crebrius dormiunt.

6. ab humectantibus, 6. Ab humidis & humectantibus cum quadam energia adsumptis. Ut enim videmus, vigiliis contumacissimas oriri v. g. in statu p. n. in febribus ardentibus, absumpto quasi omni sero, a nimia siccitate; in mania; in quibus morbis sanguis V. S. eductus vix micam seri sæpe exhibet; in statu etiam naturali ipso, in biliosis & temperaturis siccioribus, in senibus; ita etiam tum ab humiditate abundante in corpore, tum ab humectantibus largius propinatis subsequi somnum, & vigiliis corrigi quotidie observamus. Pertinent huc emulsiones, & aquæ hypnoticæ, quæ sane parum vel nihil de opio participant, effectu tamen omni non destituuntur, ob id ipsum, quod humectant.

emulsioni-
bus,

Quod veteres somnum & soporosos affectus frigori adscri-

scripserint, inde revera ortum primitus videtur, quod ea vidissent somnum movere, quæ humectarent largius, & ut sic loquamur, substantialiter. Hæc cum simul crederent frigida, uti quidem nonnulla sunt, activæ magis qualitati, frigori, quam passivæ, humiditati id acceptum ferre voverunt. Concedunt enim, & passim id scribit *Galenus* & alii, a potu vini, & quidem modice diluti, non meraci, non ^{vino,} antiqui, somnum fieri, cum tamen optime nosset, omne vinum calefacere, & calidum esse. Hinc vinum omni quasi aqueo phlegmate orbatum, si in corpus biliosum siccum recipiatur, tantum abest, ut somnum procreet, ut potius vigiliæ contumacissimæ inde orientur, quo de vide elegantissimum exemplum apud *Galenum l. 2. de loc. aff. c. ult. circa fin.*

7. A vaporosis assumptis liquidis, liberali vini, cere- 7. a vapo-
visiæ, maxime loliacæ, \forall , tum veri, tum frumentacei ^{rosis,}
potu. Spectant huc illa *Theophrasti l. de lassit. pag. 271.*
Ὁ δὲ ὕπνος μάλλον γίνεται ἀπὸ τῆς πλείονος ὑγρῆ καὶ θερμῆ, κα-
θάπερ τοῖς μεθύουσιν, Somnus vero multus fit a calidi & hu-
midi copia, ut ebriis accidit. Ea enim cum particulis o-
leosæ seu \forall eis, & volatilibus conjunctam habent aquosi-
tatem.

In specie a \forall non somnus solum profundissimus, sed & \forall .
stupor maximus sequitur. Hos, qui \forall , aquam vitæ com-
muniter dictam, immoderate sumpserant, primum sum-
mopere accendi, postea attonitos stupere, ac si opium bi-
bissent, & stertere ad mortem usque, multoties observa-
vit *Platerus l. 1. obs. p. 17.* Vidimus hujus exemplum in ^{Observa-}
gne mense Julio anno 1672. in tertianario. Hic morbi & ^{tio,}
medicamentorum pertæsus, cum, ob corporis cacochy-
miam voto diutius affligeret febris, ut illam abigeret, an-
te paroxysmum bibit \forall frumentacei ultra ζ ix. Hinc in so-
mnum delatus profundissimum per duodecim horas abs-

que sensu & motu, oculis apertis decubuit, nullo modo excitabilis, cum ronchis. Noctu ad illum vocatus iussi testibus applicare lintea, oxycrato imbuta, & cum natura se ab hac farragine (comederat enim multum una panem) spontaneo vomitu ex parte liberasset, magno labore vix excitato propinavimus elixir cephalicum c. *Urinoso* *ci fortius acuatum. In somnum relapsus per 8. vel 10. horas adhuc dormivit. Die sequenti acida & refrigerantia dedimus, calebat enim cum summa siti, & sic a somno quidem & stupore liberabatur, febris tamen nihilominus stata hora rediit, cum ger unum & alterum diem solum vi ϕ ei medicamenti vis ejus obtusa esset.

8. a croco.

8. A croco. Unde communiter mulierculæ infantibus pro corrigendis vigiliis solent supponere sacculum, quo crocus fuit adservatus. Referenda huc alia spirituosâ. Sic, docte id observante *Simone Pauli, quadripart. Botan. p. 71. & 145.* hypnotica sæpe præpostere in senibus ad somnum provocandum præscribuntur, qui speciebus diambrae & diamoschi in forma electuarii & similibus sæpe molestas abigunt vigilias.

9. a purgantibus.
observatio.

9. A purgantibus. Sæpissime observavi, vigilias infantum, cum clamoribus, torminibusque conjunctas, absque diarrhœa tamen, omnium felicissime sublatas, data mechoacanna, vel gialapa. Mirum est, quam subito obdormiverint, in quietem dati, non aliter, ac si opiatum sumpsissent. St, ut hoc obiter addamus, notandum est, infantes facillime ferre purgantia, & ipsa etiam correctiora emetica. Dedi sæpius infantibus duorum vel trium saltim dierum laudatum modo gialapium, ad duo, tria & quatuor grana, felicissimo cum successu, hoc modo & somnum concilians inquietis, & humores leniter educens; quod ipsum a variis symptomatibus eos præservat. Et quod majus est, certissimum

simum est, infantes hæc ipsa purgantia respectively & proportionaliter longe commodius & in majori dosi quam adultos ferre. Neque hæc eatenus solum somnum conciliant, quia vapores & humores, a quibus spiritus lacerantur, expugnant, quæ ratio est *Thomæ Erasti Disput. de somno §. 79.* sed & aliis de causis, quæ ex sequentibus colligi facile possunt, cum jam prolixius de iis agere non sit locus.

10. A capituluviis, & pediluviiis. Hoc modo sapientius cum successu iussimus ad vigilias tum alias, tum melancholicorum, caput lavare cum decocto lactucæ, aliarumque herbarum humectantium. De pediluviiis vero videantur longe elegantissima apud *Rolfincium consult. med. l. 2. cons. 1.* quam sub illius ductu elaboratam ventilavimus, & *Lang. l. 2. epist. 45.*

10. a lotione capitis & pedum,

11. Possimus hic recensere exempla eorum, qui a vapore musti, quale ipsimet novimus, ab exhalatione ardentium prunarum, ab evaporatione calcis retortorie & stupore & morte correpti fuerunt, aliaque plura; nisi jam opinione amplius essemus digressi. Videri interim de his exempla possunt apud *Plater. l. 1. obs. p. 17. & 19. Solenandr. consil. med. sect. 5. consil. 6. p. 461. Camerari. oper. subcisiv. cent. 1. c. 27. p. 137. Mæb. Epit. Instit. l. 2. part. 2. c. 6. p. 121. & alii.* De caro ac odoriferis nimis productis vid. *Strabo l. 16. geograph. p. 535.*

11. Vapor musti, prunarum &c. καροτικός.

12. Adduci possent & illi, qui in nive & intensissimo gelu lethali sopore obruuntur. Sed hæc & præcedenti paragrapho recensita, magis videntur insidiari vasis vitalibus, ejusque concernere præcedentem, vel simultaneam dissolutionem, unde cerebrum quoque eclipsin patitur, & pori ejusdem lethali torpore subsident.

12. Gelu intensum torporem inducens,

Agendi opii vis soporifera ad nullam classem aptius applicatio re. ad opium

referri posse videtur, quam ad effluvia vaporosa, quibus scaterere & abundare opium, præter alia, patefacit odor gravis, teter, penetrans, item exhalatio vaporum sulphureorum, quibus absumptis, nihil lethiferi, nihil somnolenti in illo remanet.

confirmatur elogio Philo-
phi;
Elegans hanc in rem extat locus apud *Philosophum* l. de somno & vigil. cap. 3. ubi, ἐκ ἑσιν, inquit, ὁ ὕπνος ἀδυναμία πᾶσα τῆ ἀιδητικῆ, ἀλλ' ἐκ τῆς περὶ τροφῆν ἀναθυμιάσεως γίνεται τὸ πάθος τῆτο. διὸ μάλιστα γίνονται ὕπνοι ἀπὸ τῆς τροφῆς. ἀδρόον γὰρ πολὺ τότε ὑγρὸν καὶ σωματῶδες ἀναφέρεται σημεῖον δὲ τῶτων καὶ ΤΑ ὙΠΝΩΤΙΚΑ. Πάντα γὰρ καρρηβαρίαν ποεῖ, καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ βρωτὰ, μήκων, μανδραγόρας, ὄνος, αἶρα. Non est somnus impotentia quælibet ipsius sensitivi, sed ex evaporatione circa alimentum passio fit hæc. Et ideo maxime fiunt somni a cibo, nam repente tunc multum humidi & corpulenti sursum fertur. Signum autem horum & SOMNIFERA, omnia enim gravedinem capitis faciunt, & potabilia & esculenta, ut papaver, mandragora, vinum, lolium.

& aliorum,
Soporifera cuncta suavi quadam evaporatione ad cerebrum ascendente, sive per nares sive per os, sive per carotides venas & arterias, sive per gulam, quam stomachum vocant, somnum movent, inquit *Spigel. Isag. l. 2. cap. 9.*

experientia.
Ab opio sumpto caput aliquandiu aggravatur, manifesto indicio, ab insigni fermentandi, seu in halitus vertendi opii vi plurimum horum se spirituum animalium viis insinuassee, ac eas aliqua ex parte oppilasse, ut loquamur cum *Wepfero Tr. de apopl. p. 252.*

Conclusio
dictorum.
Modus itaque hic agendi opii consistit in ἀναθυμιάσει ejusmodi, quæ porulos cerebri a vigiliis nimis apertos & dilatatos obstruit, spirituum animalium effrenem influxum impedit, eosdem quasi coagulat, & addensat, adeoque suavissimam corpori conciliat quietem. Confer *Hippocratem l. de flatib. c. 20. c. 8. sqq.* Ne-

Neque interim negamus, nervos ipsos stomachicos statim in se una recipere vaporosum illud. Non intelligimus vapores ejusmodi crassos, qui in caput ex ventriculo immediate ferantur, & tum demum operationem suam exerant, sed blandam spirituum ligationem, quam nervi stomachici & ductus alii, cum chylo, communes statim cum capite & sanguine communicant. Hinc mirum non est, etiam nondum egresso e ventriculo opiato, effectum sentiri. Ipse sic cibus a famelico assumptus statim famem sistit, cum vix in chylum mutantus ab ore assumptus est. Offerret se hoc loco latissimus campus, de hoc ipso modo distributionis chyli e ventriculo, & inde resultantis refectionis pluribus differendi, sed ne extra oleas vagemur, alio id discutiendum differimus, hic vero de opiatis solum dispiciemus.

Opiatorum citra activitas,

Neque moramur nonnullos, ut *Helmontium, Duumvir. §. 6. seqq. p. 210.* & *Grembsium l. 1. cap. 7. §. 7.* qui negant, ob effluvia vaporosa agere opiata, quo \ominus \oplus anodynum fixum sit. Concessum itaque est a posteriori, dependere $\nu\acute{\alpha}\rho\kappa\omega\sigma\iota\nu$ a Ω uum animalium libero itu & reditu agili cessante, siue obstruantur, densentur, constipentur, & quasi coagulentur & figantur: siue quovis modo meatus seu pori cerebri blande claudantur.

\ominus \oplus fixum.

CAPVT XII.

De sulphure opii narcotico.

Sed plus ultra! Nondum satisfactum est curiositati. Quæramus porro & insistamus viæ, donec ad exoptatam veritatis metam detur accessus.

Eleganter *Helmontius* virtutem somniferam adscribit phantasiis formarum mixti, & proprietates ejusmodi

Virtus somnifera ex pp. chemicis.

F

for-

formales manare a phantasiis formarum trium principiorum, salis, ☿is, & ☿ii. *de magnet. vuln. curat.* §. 153.

Negari nequit, qualitatem seu vim illam anodynam & stupefactivam *τρόπον τῆς μιξεως, modum mixtionis* sequi, in qua mixtione elementa non modo æqualiter vel inæqualiter miscentur, sed etiam pro materiæ secundæ dispositione varie patiuntur & agunt.

Illustrantur elementa opii inprimis ☿ & ☿

Exposita sunt supra elementa opii, & per Vulcanum in apricum collocata; Eminere in eo dictum est inprimis ☿ copiosum, & ☿ volatile seu ☿ium, adeoque hæc quasi a priori, ita se habere, quam certissime demonstratum est. A posteriori tria potissimum idem evincunt:

patefacit odor,

Primum *odor*. Hunc sulphuri unice deberi, in confesso est; partium enim ☿earum effluvia ☿ialium ope volatilifata & subtilifata interventu aeris ad nervos olfactorios delata odorem efficiunt, quorum mixtio ut variat, ita diversi generis exurgere odores necesse est.

sapor,

Deinde *sapor* amarus, qui eosdem agnoscit natales, salino adscriptus principio, primario puta, & plerumque in iis videndus est, ubi cum ☿ & ☿io penitus terra commixta est.

inflammabilitas.

Tertio *inflammabilitas*, quam ad ☿ referendam, ex vulgatissimo axioma Paracelsico: *quicquid ardet, sulphur est*, palam est.

Cui debeatur vis narcotica?

Hinc quæstio exoritur, an vis narcotica ☿i primario, an ☿io seu sali volatili sit adscribenda, præsupposito hoc, & reliquorum quodvis symbolam suam conferre.

argumenta pro ☿le volatili.

Argui posset pro sale volatili 1. activitas, agit enim in minima quantitate, & virtutem suam quam ocyssime in corpus vibrat, 2. quia figitur acidis, quæ ipsa in genere soporosis affectibus profunt. 3. quia in ☿tione, non minus quam ☿, apparet, & oculotenus se sistit.

Verum

Verum enimvero plurima sunt, ex quibus sal volatile copiosum educi potest, & quorum vires ab illo ipso ϕ le volatili dependere creduntur, quæ tamen longe diversos ab opio effectus in corpore nostro edunt. Nunquam talis effectus a sale volatili antiscorbuticorum, quæ id eminenter possident, observatus est; nemo id a volatilibus cephalicis unquam euenire notavit. Quin contrarium potius visum est. Observavimus in quamplurimis scorbuticis volatilia ejusmodi varia symptomata potius excitasse, nisi in quibus fixi humores volatilia indicarunt. Et, quod palmarium est, vidimus in soporiferis affectibus longe præsentius se gerere urinosa volatilia, quam ulla alia medicamenta.

Verius ergo & rectius narcoticum illud omne in ϕ re principaliter quæritur. Plerique chimici sulphur narcoticum pro genuina causa habuerunt hæctenus, neque id sine causa, modo recte explicetur res, alias enim paulo aliud vocabulum, quam occulta qualitas obtruditur, res vero nullo modo explicatur.

Constant nimirum & abundant non minus ϕ re, v. g. castoreum, & camphora, quæ tamen vigilias potius quam somnum inducunt, vnde opii genuina antidota habentur, ut infra patebit; in quo ergo consistat sulphur hoc narcoticum, disquirendum est.

Nobis, ut, quæ hæreat sententia, explicemus, videtur opium constare ϕ RE blando, *FACILE RESOLVBILI*, absque deperditione saporis, & consequenter virium, hinc acidis, aqueis, & ω -osis seu oleosis extrahi potest, ipsisque salinis. Ita pariter in corpore nostro omnibus aut plurimis humoribus lubenter obsecundat, imprimis vero serosis, aqueis.

Notum est ex Chemicis, quodlibet mixtum proprium sibi deponere menstruum, præcipue vero præ omnibus hæc. Sulphur commune nunquam solvitur aqueis, nunquam obsecundat & vincitur acidis, nec ipsi cedit aquæ forti, aliisque stygiis, licet salinis fixis intimius remixtum sit particulis. Nullum oleum cum acido, vel aqueo per se combinatur, nullum sulphureum, neque in quovis spirituosis hæc æque parent. Ast opium, ut suo loco menstruo, latius docebitur, omnia æque amat menstrua.

& in corpore,

Hoc ergo opiatum & in corpore resolutum spiritus vaporosos & sulphureos cum sanguine, & cerebro communicat, qui cerebri conceptacula oppilantes, ut loquitur *Kircherus de peste* f. 3. c. 3. p. 103. cerebri ventriculos opplentes, juxta *Quercetani Pharmac. dogm.* c. 24. seu poros potius, secundum *Cartesium*, soporem inducit.

unde somnum facit.

Combinatur hoc cum sulphure vitali nostro, & facillima resolutione evaporationes halituosas suas cum ipso jungit. Sal sanguinis volatile cum sero resolutionem hanc sulphuris multum adjuvat, hinc particulis suis viscidis, oleosis, balsamicis poros cerebri & nervorum leniter obstruit, sanguinem vero blande concentrat, adeoque somnum efficit. Opium, quod *Theophrastus* de odoribus dicit *l. de odor.* διὰ τὴν κερφότητα, μάλιστα διακνέεται καὶ συμπληροῖ τὰς πόρους, ὡσθ' ἡ αἰσθησις καταλημμένη, καὶ πλήρης ἔσται, κρῖνειν ἀδυνατεῖ. *Ob levitatem* (sulphuris cum O juncti) *penitus pervadit, porosque obsidet, ut nimirum sensus occupatus & oppletus judicare non possit.*

confirmant id ipsum alia similia,

Ubi sulphur exuperat \ominus volatile, & in se est resolubile, opio effectus consimiles deprehenduntur in aliis. Ita Ψ , vinum ipsum, crocus, carbonum vapor & alia supra delibata, eodem hæc resolubili pollent, unde effectus edunt quam simillimos. Contra vero si abundet in mixtis \ominus volatile

latile præ sulphure, & sulphur resolubile non sit, sive sua natura, sive ob defectum laticis in sanguine, vigilias potius inducunt, ut exemplo camphoræ & castorei in primis docuimus. Habent hæc copiosum sulphur, sed non resolubile, unde evaporationes quidem faciunt, sed non halituosas blandas, viscidas, sed subtiles penetrantes, meatus & poros aperiendi potius, quam occludendi vi præditas.

Imo ipsum opium, si effectus ejus contrarii & velut & circum-
 extraordinarii nonnunquam spectentur, idem evincit. stantiæ ex
 effectu de-
 sumptæ,
 Verissimum enim est, & in praxi tota die occurrunt casus, ubi exhibitum opium, etiam in magna satis quantitate, tantum abest, ut somnum inducat, ut potius vigilias augeat. Siccat enim magis, nisi humor aqueus serosus sufficiens sit in sanguine, qui ipsum possit resolvere, qualia subjecta supra nominavimus, unde necessarium colligimus axioma, opium quidem omnibus facile solvi liquoribus, ut vero somnum conciliet, opus esse sufficienti humore, qui ipsum & resolvat, & didat. Unde nobis certo ex praxi & creberrima observatione innouit: *Opium non operari, nisi serum sit in sanguine proportionatum.* Ut serum est *ὄχημα τῆς τροφῆς*, *alimenti vehiculum*, ita & medicamenti tum hujus, tum aliorum: quo vectore si destituatur sanguis, difficillime obtinetur sopor, sin debito modo abundet, facillime.

Videas hic mirum quantum sæpe peccari. Den- Cautela
 tur in istis casibus humectantia, & quidem substantia- practica
 liter, vel cum his misceantur opiata, & voto damna-
 bitur æger juxtim ac medicus.

Patet hinc quibus opium magis conveniat, & qui- Non o-
 bus magis somnum moveat; ut enim id denuo repeta- mnibus æ-
 mus, qui serosis abundant humoribus, seu in statu s. n. que est so-
 s. p. n. ab opio eminentiores persentiscunt vires, unde mniferum
 opium.
 datum

datum hoc hisce facilius somnum affert. Contra qui biliosiores seu secundum naturam, seu præter naturam, minus subiguntur, quo de inferius dabitur dicendi locus.

Digressio
ad affectus
soporosos,
qui calorem
habent
junctum,

& ipsorum
remedia,

una cum
causa ex-
plicantur.

Equidem, ut verum fateamur, nullum vidimus affectum soporosum, vere talem, ubi non adfuerit simul calor p. n. cujus unicum solum recensimus exemplum. Villici cujusdam filia anno 1671. tempore autumnali per unam & alteram septimanam prius torpore, lassitudine & somnolentia correpta, hinc & aliquali diarrhœa, horruit, hinc calore continuo laborabat, cum perpetuo somno, ut ægerrime excitari solum pro cibo vel potu assumendo potuerit, idque per integros fere decem dies duravit. Obviam itum feбри alterantibus & cordialibus, mixtis acidiusculis. Nil vero magis sopori debellando profuit, quam $\sim \ominus$ *ci volatilis cum aq. lil. convall. \sim uosa rite administratus interne. Externe inunximus nares, tempora, & præcordia, oleo succini, & camphoræ, cum pinguedine castorei, & in sacculo appendimus camphoram, nigellam & castoreum, quibus probe applicatis præter omnium spem evasit.

Quin paralyfin universalem, omnium consensu affectum frigidum notavimus semper fere antecessisse calorem, cum torpore. Hinc licet obiter asserere, quando cunque somnus copiosior adest, ibi sanguinis ♀ a sero copiosiori resolutum esse, & hinc poros cerebri obstrui, ita quidem, ut ♁ ius seu sal volatile activitatis humanæ, seu vitalitatis instrumentum a ♀ re superetur. Ubi vero acidis v.g. segregatio & præcipitatio horum fit, uti mechanica demonstratione in chemicis notissimum est, sulphura a salibus liquidis resoluta, acidis præcipitari; vel urinosa propinata cum morbo configant, ut sulphuræ partes iterum sui fiant juris, & obtusum \ominus volatile sibi restituatur; vel sulphura non solubilia, ut camphora, castoreum, nigella,

gella, sanguinis sulphur adaugeant, ut vinci & subigi tam facile non possit, omnia iterum vegetantur in œconomia animali, & splendent.

Observavimus sæpius, soporosos & apoplecticos magis excitari urinosis, quam aromaticis, vel sulphureis, tum interne, tum externe applicatis, quo casu vel solum \ominus *cum in quodcunque lixivium infusum & naribus obiectum feliciter se gessit.

Objectum quidem sæpius fuit chimicis, quod narcoticae virtutis in opio causam ♁ri adscripserint, i. quod id nihil sit aliud, quam dicere, commune esse particulare, & vice versa, 2. quod in aliis maximam partem ♁eis id non deprehendatur, vid. *Gregor. Martin. Tr. contr. 11. cap. de consens. & dissens. Sennerti, p. 69.* Quis ergo hinc evadat doctior? quis animus solidæ scientiæ cupidus saturetur? quis non sentiat, sibi fucum fieri petitione principii & verba dari? inquit *idem l. c. p. 151.* Gemina his sunt illa *Thomæ Erasti disp. contra Paracels. p. 2. p. 81.* ubi, quid enim, quæso Te, inquit, in causa est, ut oleosa pars in opio stupefaciat, non item, quæ in aliis rebus inest? Si ad mixtionem partium referant, eodem recident, ut plura, quæ ibi acriter contra assertum hoc disputat, non allegemus. Sed ex dictis jam facile lis dirimi potest, modo ipsi ad meliorem inclinare velint mentem.

Neque hoc pacto assensum merentur illa, quæ *Glückradius not. ad tyroc. chim. l. 2. c. 6. p. 162.* scribit, narcosin tantum crasso & feculento ♁ri competere, non item illi, quod per anatomiam effatam emergit purum & spirituosum.

Memorandum hoc loco est *Willisii*, viri celeberrimi, de opiatorum virtute iudicium. Hic libro, *pharmaceutice rationalis* inscripto *sect. 7. cap. 1. p. 285. seqq.* statuit, opiata constare ♁e foetido, hoc est, e ♁e, cum \ominus le fixo & materia terre-

Volatili-
um \square no-
forum vis,
Objectio-
nes contra
♁ narcoti-
cum Mar-
tini & Era-
sti non at-
tenduntur.

Willisii de
opiatorum
virtute
mens,

terrestri simul combinatis, & ad efferationem evectis, adeoque vires suas exercere, spiritus animales perimendo, profligando, debellando, consternendo, & extinguendo, idque, si in justa dosi sumantur, quibusdam solum accidere, quasi in prima acie collocatis, unde cæteri consternati aut interius compulsi, aut saltem ab effluxu in partes nervosas solito revocati pensa sua derelinquant aut aliquantisper remittant; sin vero in magna nimis dosi dentur, eosdem plane, prorsus & omnino pessundare. *Addit*, maxime eadem adversari spiritibus animalibus, eorumque extinctoria seu potius VENENA esse, venenare ergo eosdem & in maxima copia destruere; sanguinem tamen non vitare, nec huic ipsi simul venenosas esse opii particulas, sed potius alexiterias, immiscibiles nihilominus & heterogeneas prorsus, nec affimilari eidem, sed expelli quantocyus e sanguinis confinio.

πικρῶς,

Assentiri his potest, qui volet, nos mentem nostram satis explicuimus, & per totum hoc opus exposuimus, neque jam nostrum est *ἀντιθεσιν* in alterius viri docti præjudicium aggredi, sed id omne cordato lectori committimus. Interim certum est, nimia opiatorum dosi pericula quidem vitæ imminere, sed id ipsum non tam fieri extinctione spirituum, quam obnubilatione, ut sui juris amplius non sint, adeoque functionibus sibi demandatis præesse nequeant, ceu id ipsum exemplo *¶*, copiosius hausti, aliorumque similium est quam evidentissimum.

an ob uliginosum humorem agant?

Claudat agmen opinio, quam fovet *Anton. le Grand. histor. natur. part. 7. artic. 9. p. 369.* narcoticam vim papaveris aliorumque adscribens *uliginoso* humori, quo hujusmodi plantæ abundant, unde oppleti choroidis plexus *pore* spiritus a corde venientes ad cerebrum transmittere nequeant, adeoque somnifera statuit humectando & refrigeran-

gerando agere. Sed uti de humectantibus *ἑνεργητικῶς* ℞.
id verum est, ita vix illud licebit applicare ad opium.

LIBRI I. SECT. II.

CAPVT I.

De correctione opii agit.

QUOD *Galenus* ait *l. II. meth. medend. c. II.* difficile esse, eiusmodi aliquod auxilium invenisse, quod citra ullam noxam magnifice profit, illud etiam in opio vel maxime locum habet.

Magnifice prodest, si rite præparatum sit, & circumstantiæ in dosi, indicationibus &c. observentur; Nocet, si temerario & vano ausu, præcipue crudum &, ut vocant, incorrectum porrigatur, non absque vitæ instantaneo detrimento.

Opium
prodest &
nocet pro
utentis
captu

Ut ut enim vis major quibusdam simplicibus insit, quam eorum essentia, approbatore *Helmontio in trib. princip. chim.* qui etiam *pharm. ac dispens. nov. p. 458.* ait: Credo simplicia in sua simplicitate esse sufficientia pro sanatione omnium morborum; nihilominus tamen repagula, ex sententia chemicorum, demenda, auferenda noxia, addenda corrigentia, ut omnibus modis ceu potestate dotali medicamen voto nos damnet.

CORRECTIO opii occurrit duplex: 1. ut adsumendi, 2. ut adsumpti.

Correctio-
ne affu-
mendum
eget o-
pium.

De priori si quærat *an corrigendum sit opium?* ℞. quod sic, probatione desumpta, tum *ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, auctoritate*, tum *ἀπὸ τῶν ἔσωθεν, ratione ac experientia.*

Autoritas adest omnium adeo medicorum, veterum consensu & recentiorum, ut superfluum ducamus, adducere testimonia, omnium,

Inprimis
chimico-
rum.

Correctionem inprimis urgent *Chimici*, πᾶντα γὰρ ἐσθλα μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ, pauca enim immista esse bona, multa vero noxia, unde homogenea ab heterogeneis separanda censent.

Correctio-
nis ratio.

Ratio subsequitur. Cum redundant in opio halituosæ excrementitiæ particulæ, quæ chemicis lentum & foetidum sulphur audiunt, utique correctionem aliquam exposcere videtur. *Experientia* idem confirmat, testata, non æque proficuum eventum ex incauto & incorrecto usu ejus promanasse. Felix, ait *Helmont. jusduumv. §. 64.* æger, cujus auxiliator medicus novit lethalia e papavere separare, retento auxilio. Alioqui sane nocuum cum proficuo simul assumuntur, unumque impedit alterius profectum.

Modus
corrigen-
di veterum,
per calida,

2. *Quid & quomodo corrigendum?* Aliter corrigunt *Galenici*, aliter *chimici*. Veteres, cum frigidum in quarto gradu statuerent, calidis id præstare annitebantur, pipere, zingibere &c. Succo papaveris admiscebant euphorbium; mandragoram, aliasque herbas conclamati frigoris pipere temperabant, *Macrob. l. 7. Saturn. c. 5. p. 522.*

Ipsi addita,

Hinc in compositionibus illa opiatis perpetuo addebant, duplici de causa, 1. uti jam innuimus, quo frigiditatem hanc intensam corrigerent, obtunderent, adeoque ne corpori humano adeo nocere possent, efficerent, 2. ut vires suas mediantibus calidis penitus in dolentes partes vibrarent. Utrumque conjungit & eleganter declarat *Pergamenus l. 8. de comp. καὶ πόπ. c. 4.* ubi: quo stupefactio non cum magno detrimento fiat (statuit vero narcotica frigida) & ut per altum dolentium corporum frigiditas penetret, calefacientia miscentur, quæ refrigerantium stupefactionem deducere possunt, cum illa ipsa per se tardi transitus existant.

in specie
castoreo;

In specie vero *idem l. 8. loc. cit. c. 3.* scribit, oppositum ferme

ferme opio facultate esse castoreum. Sed tum hoc ipso loco, tum *l. 3. præcedente c. 8.* manifestis verbis innuit, castoreum opio admixtum esse ab Apollonio & Asclepiade, ut videlicet vehementiam refrigerandi facultatis in eo obtundat. Hæc hypothesis cum hodie per supra dicta sit falsa deprehensa, non necessum est, ea de causa correctorio hoc uti, nisi forte dicere velimus, castorei vires in affectibus soporosis tollendis esse notissimas, adeoque etiam soporiferis corrigendis non destitui virtute singulari. Sed quantum de eo accedit, tantum virtutibus opii decedit.

Idem castoreum *Abuali l. 4. fen. 6. tr. 1. sum. 3. c. 1.* opii ^{Opii anti-}theriacam, quod succurrat corruptioni opii, & nocu- ^{doto,}mento & veneno ejus *l. 3. fen. 13. Tract. 5. c. 13. Guainerius de venen. cap. 9.* opii bezoar adpellant.

Casp. Hoffmannus, animadvers. in Montan. c. 7. §. 16. vino ^{gene-}rosi, *p. 81.* ejus antidotum dicit esse malvaticum, quod ipsum ^{roso,} jam *Pergamenus* scripserat *l. 3. de simpl. med. facult. c. 19.* ubi vinum calidum ebibitum, sed vetus, generosum, polyphorum, præsentissimum opio sumpto remedium esse & docet, & experimento confirmat. Sic etiam *Rondeletius, Grevinus, Conrad. Kubnrath,* & alii alexipharmacum opii ajunt esse vinum, & præsertim meracum, generosum, unde in compositionibus opiatis dissolvi jubetur eodem, ceu solutivo & correctivo, itidem ob hypothesein, opium esse frigidum & siccum. Quo de observationem habet *Christoph. a Costa l. arom. p. 236.* ubi Turcus Adensis in penuria opii vinum sibi & sociis dandum petiit, alias ne biduum quidem supervicturos; id quod tamen ob analogiam potius, calefaciendi & roborandi, quam opium obtundendi, factum esse facile patet. Et vinum ipsum ex hac opinione adsumpto magis, quam adsumendo opio prodest.

Prædicantur & alia opii corrigentia ab autoribus. Ita & aliis,

croco, præter castoreum corrigi id scribit croco *Fernel. l. 4.*
 myrrha, *meth. med. c. 7.* myrrha *idem l. 6. meth. med. c. 5.* salibus
 salibus, *Dioscorides l. 5. cap. 126. circa fin.* ubi: contra haustum
 opium & fungos sãlia cum oxymelite bibuntur; unde &
 inter recentiores *Helmontius*, sopores tam morbosos,
 quam artificiales seu opiatorum optime debellari per
 lixiviam censet, *jus duumvir. §. 31. p. m. 188.*

Hæc potiora sunt, quibus opii tum malignitatem,
 tum soporem ab eo incauto usu, & dosi excedente, nimis
 longum inductum corrigere medici sunt soliti.

Jungi his queunt illa, quæ in affectibus soporosis a
 Præcticis adhibentur, inter quæ non immerito locum
 tuetur suum camphora.

camphora,
 somni quæ
 sunt reme-
 dia.

Nos in ejusmodi casibus essentiam castorei, elixir no-
 strum cephalicum cum \sim *ci, \sim um formicarum volati-
 lem, potissimum laudamus, quæ tum externe, tum inter-
 ne, non omiffis quandoque acidis, profuisse novimus. Aci-
 da enim sulphura tum salium, tum alia, obtundunt, præci-
 pitant, invertuntque, ac exhalationem & resolutionem
 remorantur, quod infinitis experimentis chemicis de-
 monstrari posset, si id hujus esset loci. Nec vomitoria
 pro re nata omittenda sunt, ut quasi vecte quodam extru-
 dant, quicquid in ventriculo hærens naturam gravat.

Adsum-
 ptum in-
 caute opi-
 um ut cor-
 rigendum:
 purgante,

Si nimium opii præbium humores adeo increassaverit,
 ut alvus officii sui obliviscatur, *Platerus* leniens adsumen-
 dum suadet. *Waleus* contra *med. medend. p. 154.* opti-
 mum judicat, si validum exhibeatur purgans, ut attenu-
 entur humores increassati; nec est, *inquit*, quod superpur-
 gationem timeas, nunquam enim illa in hoc casu a phar-
 macis fit. Refert *idem*, binos medicos de causa mortis
 accusatos: alterum, quod valido purgante superpur-
 gationem excitaverit, alterum, quod hanc sistere volens
 exhibuerit narcoticum, agro mox mortuo.

Nos,

Nos, si ab adhibitis opiatis alvus officii sui obliviscatur, pilulis alo-
in praxi nostra feliciter solemus interponere pilulas alo-^{eticis,}
ticas nostras, quas eodem cum opio menstruo paramus.

Baccius l. 7. de thermis cap. 23. p. 474. usum balnei aqua-^{balneo}
rum temperatarum ad eos commendat, qui ex opio ad-^{tempera-}
sumto gravi sopore submersi, & quasi commortui jacent, ^{to,}
ingenti pruritu interdum cruciari soliti. Eadem etiam
commendat *Grevinus l. 2. de venen. cap. 16. pag. 208.* ob
maximam frigiditate medicamenti, quæ cutim densissi-
mam reddidit, & illarum partium sanguinem in grumum
fere redegit, aut certe ob erosionem, quam excitare po-
tuit. Balnea cum sint calida & humida, cutim extendunt,
partes refrigeratas & exsiccatas corroborant, & per insen-
sibilem transpirationem exhalare faciunt id, quod inter
carnem & cutim relinqui potuit, sanguinemque pristino
vigori suo restituunt. Locum hæc habent, si ad sanum
sensum redigantur.

CAPVT II.

De præparatione & correctione opii, per evaporationem.

NOtissima in icholis chemicorum est correctio opii ^{Correctio-}
per ignis mediatum contactum, quæ fit leni ^{nis opii le-}
tidi, $\phi\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\tilde{\epsilon}$, immaturi, evaporatione, & creditur hoc mo-^{ni ϕ is eva-}
do cogi, ut maleficium quod in se habet, exsudet. Herme-^{poratione,}
tici enim quamplurimi, e quibus nominamus *Querceta-*
num, Hartmannum, Brendelium, Zwelferum, alique moder-
ni id corrigunt tostione super lamina ferrea seu patella. ^{processus,}
Scinditur in minuta frustula opium, & in laminam, orbem-
ve apposite collocantur segmenta, ne se tamen arctius at-
tingant invicem particula, subdito moderato carbonum
igne

igne sensim exhalare finitur sulphur dictum vaporosum, donec odor papaveraceus teter exspiret, & in pulverem facile teri possit, ad siccitatem instar aloes redactum. Expectant quidam, donec aromaticum de se spiret odorem, quem inde sibi pollicentur.

ab aliis

igne leni,

Inprimis celeberrimus *Zwelferus* *append. ad an-*
madvers. p. 79. opium, *inquit*, per exhalationem nar-
cotici sui spiritus super patellam ferream igne leni para-
tum, laudano cuicumque fere esse æquiparandum. Non-
nulli ad præscriptum *Severini in vipera Pythia part. 3. c.*
6. p. 460. simul tantillum succi arantiorum acerbiorum
inspergunt, & ferro subinde eousque versant, dum ab-
sumpto pauxillulo & refrigerato videas, num ita indu-
ruerit, ut pulverisari possit, cavendo sedulo, ne am-
buratur.

ab aliis

fortiori

peractus,

Alii tostionem hanc eo usque procrastinant, ut pla-
ne calcinetur opium, cineresque propinant, qui tamen
omnes penitus vires amiserunt, avolantibus narcoticis
& soporiferis particulis omnibus, & essentia per ignem
destructa.

examina-

tur & reji-

situr.

Mirum enim est, quod autores nonnulli liberare o-
pium contendunt a sulphure suo narcotico, cum tamen
illam ipsam intendunt, quarantque & expectent virtu-
tem ex opio. Non castrandum est opium virtute narcoti-
ca, non sulphur narcoticum separandum, alias evanidum
fiet & nullarum virtutum. Sed heterogenea sunt semo-
venda. Nam opium si terreatur supra carbones, unde
flamma excitetur, quomodo ero certus, quod non vis illa,
quæ operationem narcoticam efficere debet, torrefactio-
ne pereat, & saltem noxa abeat, hac illasa, ut illa *M. Meieri*
de sept. mont. Planet. c. 1. p. 69. huc applicemus, ubi & miran-
dum esse, *ait*, quosdam promittere horum a se preparato-
rum medicamentorum, alias fortissimorum, doses du-
pli-

plices aut triplices, imo ut pro saccharo tuto assumi possint absque noxa, cum tamen ab innatis virtutibus multum spoliatur & destruat. &c.

Excusari tamen posse videntur, si distinguatur inter sulphur hoc anodynum, quod ab effectu est & dicitur narcoticum. Duplex enim est hoc ipsum, ut innuit *Quercetanus tetrade cap. affect. c. 16. p. 213.* aliud putidum ac narcoticum, aliud mitigativum. Sed si rem penitus inspiciamus, differunt solum magnitudine, seu gradibus, jam magis & minus non variant speciem. Excessivum illud sylvestre & capiti grave sulphur, ut in terminis loquendi maneamus, separatur, ne nimia evaporatione noceat cerebro & spiritibus animalibus & ad eum gradum redigendum, qui temperamento animalis hujus œconomia sit appropriatus, unde cum opium narcotico $\frac{1}{2}$ re nimium tinctum sit & infectum, eatenus correctio quædam & concedi potest & necessaria videtur, de qua tamen jam plura. Sed cavendum est, ne, dum vitia vitantur, tostione in contrarium fiat transitus, & virtus una pereat.

Hinc non solum ex recentioribus *Poterius*, Chimicus non infimi subsellii, hoc suffumigatum laudanum minus virium obtinere observavit, unde tantum probat *pharmacop. spagy. p. m. 251.* Sed & dudum id culpavit *Galenus* (neque enim præparatio hæc nova est) qui de hac ipsa *l. 3. de compos. med. καὶ τόπ. cap. 8.* prolixè agit. Ibi enim disquirens, quam ob rem non modo Apollonius, sed alii etiam quidam celebres viri opium (loquitur simul etiam de castoreo, quod vero hujus loci non est) torrefacere jussèrunt, duas potissimum ob causas illud factum *scribit*, 1. quo vehementia virium ipsius minueretur. 2. ob ejusdem malignitatem. His fusius respondet, & binis vicibus repetit, & inculcat, torrefactum hoc modo opium efficaciam perdere, & id se sæpius esse expertum.

Ex

& hunc sequentibus; Ex hoc loco quoque *Bernhardus Dessen. Cronenburg.* l. I. de compos. medic. p. 48. torrefactionem opii damnat.

Mentionem hujus præparationis facit & *Abuali l. 2. tr. 2. cap. 526.* quam subtilem videtur affirmare, opium, inquit, affatur super laminam ferream ignitam, & fit rubeum.

iniquis
auctoris.

Consultius existimamus, aut omittere hanc præparationem, aut levissimo saltim calore ita tractare medicamentum, ne vires perdamus, quas tam solícite quærimus. idque eo magis, quod ipsimet hujus correctionis patroni fatentur, dicto modo torrefactum opium vix flammam concipere, manifesto indicio, illud sulphure, adeoque viribus narcoticis exutum esse.

Alius pro-
cessus.

Par ratio est, si quis instar scammonii sulphurati fumo sulphuris id præparare sustineat, ut præter calorem & acor accedens majus pondus addat correctioni. Veremur enim, ne tantum virtutis amittat, quantum aciditatis admittit.

CAPVT III.

Menstrua extrahendi opii, & primo salina.

Correctio
opii in de-
puratione
consistit,

SI fateri volumus, quod res est, correctio opii consistit in ejus depuratione, quod habet commune cum aliis, v.g. attende aloen, scammonium, ladanum; Hæc si cruda quis intro dare velit, ut olim illud toto die factum est, tormina, & quæ ab aloe præsertim & scammonio timentur incommoda alia, consequi, facile colliget is, qui hæc præparavit manu sua, vel saltem præparari vidit. Remanent scil. longe magis, quam in opio ipso arenosæ & aliæ excrementitiæ partes, quæ corpori nocent. Et id certissimum habemus, nunquam ab opio ulla timenda esse incommoda, si bene depuratum sit.

Depu-

Depuratio fit solutione & separatione. Solutione, quæ fit so-
lutione &
separatio-
ne. mediante calore & digestionem facta, pars instar spumæ ad superficiem fertur, pars in fundo subsidet, media purior & desiderata est, prior vero utraque per lacinias, vel filtrum separari potest, & remanet, optima vero perfluit & seorsim colligitur. Hinc de accommodo & appropriato genuino menstruo solliciti simus, necessum est.

Ut vero sub tribus solventium tota familia contine- Menstrua
opium ex-
trahendi, tur generibus, & menstrua sunt vel aquea, vel sulphurea, vel salina; ita & triplex hoc opium extrahendi datur menstruum.

Frequentius hætenus in usu fuere menstrua spiri- tuosa & acida, disceptantibus tamen inter se autoribus, quænam harum præparatio sit melior.

Sub acido militant, acetum tum simplex, tum destil- acida, le-
nia & for-
tia, latum, succus citri, cydoniorum, limonum, † tum ♀is sulphureum, quo opium extraxit B. D. Ausfeld, teste *Nob. D. D. Vollgnad nostro, Disp. de Hemicrania*, spiritus ☉, ☌, aliaque, quæ nuper *exercitatione de menstruis* latius exposuimus.

Hinc alii solum † superfundunt aliquoties, exiccant inprimis iterum & pulverisant, cujus loco iterum alii ☉um ☌ per † summe rectificatum, alii succum citri affundunt, sæpeque irrorant & exiccant.

Apud Indos, teste *Bontio l. 2. de meth. med. Indor. cap. 4. p. 10.* etiam per acetum corrigitur, ubi utilissimum & ipsi laudatissimum extractum croci Indici, per quem intelligit curcumam, seu potius laudanum opiatum describit.

Alii opio pulverisato affundunt acetum, destillant per XX igne forti, donec opium in fundo ad summam siccitatem perveniat, idque cohobant tertia vice.

Plerique vero, qui acida eligunt, opium grosso modo

H

con-

Processus. conscindunt, affundunt \ddagger ad aliquot digitorum eminentiam, digerunt, filtrant, & leniter inspissant in extracti formam. Inter hos primarios nominamus *Quercetanium, Horstium, Sylvium, Langium,* &c. Sunt tamen, qui opium leniter torrefaciunt prius, quam illud affuso aceto destillato extrahant. *Glauberus furn. Philos. part. 3. c. 24. p. 56.* recludit opii ℥iv . \sim us \ominus lis. $\text{℥i}\beta$. & \square purgati ℥j . hinc extrahit cum \forall .

Compositio
Langelottiana.

Elegans compositio est chimiatri excellentissimi *Dn. D. Joelis Langelotti*, quam primo ad *Bartholinum cent. 3. epist. 45. p. 188.* & hinc longe fusius ad *Academiam curiosam*, descripsit, vid. *Ann. III. Ephemerid. German. obs. 59. p. 100.* ubi sub titulo novæ opium præparandi rationis veræque ejus essentiaë describitur. Fit 1. ex opii Thebaici ℥j , succi cydoniorum ℥x , \ominus \square ri puri & sicciss. ℥j . 2. addendo, cum per diem unum & alterum stetit, sacchari ℥iv . 3. Blando calore promovetur fermentatio. 4. Hinc medius purior liquor, a superiori spumosa, & inferiori terrestri parte caute separatus, filtratus ad mellaginem inspissatur. 5. Denique \forall alcohol. hæc dissolvitur, digeritur, & ad justam consistentiam abstrahendo servanda vera opii essentia.

Mensura
**lixi-
vum,**

Ad salinum menstruum pertinet & lixivum. Cum enim ex supra dicta *Helmontiana* hypothesi sopores nimii per lixiva optime debellantur, & \ominus lia *Dioscorides* contra opium commendat, hinc multi credunt, opium optime corrigi & extrahi posse cum lixiviosis v.g. \square eis. Sic *Glauberus* per alkabest mitescere ait, *oper. mineral. p. 1. p. 61. D. D. Etmüllerus in chirurgia infusoria c. 3. conclus. 2. §. 7.* \ominus le alkali fixo inprimis \square ri cum terebinthina debitam opii fieri per digestionem correctionem, scribit, & fieri sic opium tutum & mirabile in magnis quoque morbis remedium. Sic cum tinctura \square ri etiam id ipsum non infeliciter quidam moliuntur, unde confiunt essentiaë elegantes & splendidae.

Ratio-

Rationes, quibus acidorum extrahentium patroni u-
 tuntur, potissimæ sunt 1. quod acetum venenis aduersetur,
 & in hyoscyami opiique adsumptorum correctione opti-
 me se gerat, quin & contra serpentum etiam venenatissi-
 morum ictus faciat, teste *Celso*, l. 6. cap. 27. 2. acrimoniam
 & caliditatem opii corrigit. Ut mitescunt \ominus lia volatilia
 ab acidis, & quasi fixantur, ut radix ari c. \dagger to præparata
 non amplius linguam ita mordicat, sinapi, raphanus rusti-
 canus, nasturtium & alia cum \dagger to apposita mitescunt; ita
 & \ominus lis volatilis opii fixationem quam optime præstat, in
 quo correctionem ejus genuinam consistere credunt.
 Contra ea ∇ tantum \ddagger extrahere, \ominus vero intactum relin-
 quere (quod pro extrahendis \ominus libus particulas non aptas
 obtineat) acetum vero utrumque, & malignitatem insi-
 mul edomare, perhibent.

Eadem ratio est succorum aliorum e vegetabili regno
 acidorum. Accedit 3. quod succus cydoniorum acidaque
 recensita, stomachum, cui opiata non æque profunt, con-
 fortent. Præparatio hæc cum succo cydoniorum Hel-
 montiana quoque est, quam *Helmontius* filius easdem ob-
 tinere virtutes, cum ea, quæ fieret per Alcahest, & medi-
 cum felicem, qui opium ita præpararet, asseruit apud *Ta-
 chenium epist. de liq. alcahest. p. 27.*

Nos, ut breviter $\epsilon\pi\mu\epsilon\lambda\sigma\omega$ nostram exponamus, in ge-
 nere quidem libenter concedimus, ab acidis obtundi o-
 piata, figi eorum sal volatile, & hinc tutius ea adsumi pos-
 se, sed an id fiat virtutibus & qualitatibus, quas tamen
 exin elicere est animus, illæsis, de eo mirum quantum du-
 bitamus. Hinc, ut illa ex *Glasero vertamus traite de la chy-
 mie l. 2. c. II. p. 322.* qui considerant in opio partem \ddagger eam
 volatilem, & salinam internam, quibus primario suam de-
 bet virtutem, ea vero cum acidis habent contrarietatem,
 tantum abest, ut correctionem illis perfici credant, ut po-

Rationes
 pro acidis
 mensuris.

1. \dagger opii
 virulen-
 tiam ob-
 tundit, 2.
 acrimo-
 niam corri-
 git & figit.

3. roborat
 stoma-
 chum in-
 primis suc-
 cus cydo-
 niorum.

$\epsilon\pi\mu\epsilon\lambda\sigma\omega$,

tius multum, si non totum, destruat, & castratur. Deinde, qui preparavit opium, seu ejus extractum confecit cum \ddagger to, negare non poterit, remanere multum de salinis acidis \ddagger ti particulis, quæ nares odore constanti abunde & mordicant & feriunt, ut adeo imminui ex parte saltem, si non maxime, vim leniter demulcendi ob acres, acidove humores dolente partes, & poros cerebri occludendi, certo sit certius. Quemvis tamen sensu suo abundare libenter patimur.

\ddagger to simplici non extrahendum opium.

De succis expressis judicium.

In specie consultius videtur, \ddagger tum simplex ob partes crassiores, \ddagger as admistas, quas in Ω tione videre est, plane omittere, ne subtiliori parte ejus per evaporationem ablata, excrementitiæ, liceat has ita nominare, cum opio jungantur, & feces cumulentur fecibus.

Quoad succos expressos alios acidos vel his confines, egregias inde consurgere compositiones, fatendum est, sed id tamen monere videtur operæ pretium, salva manente cujusvis agendi libertate, & neminis in præjudicium, quod necessario, si cum eis extrahatur opium, horum extractum proprium, forte par, si non majoris, cum extracto opii ponderis, simul emergat, quod ipsum tamen vires non auget, sed imminuit, diditis inter ea opiatæ particulis, & fit v. g. rob cydoniorum opiatum, extractum cydoniorum opiatum.

Θ lia pilulas non bene ingrediuntur.

Sin addantur Θ lia, v. g. ol. \ddagger ri per deliquium, vel crystallinum, siccum, verenda est & fermentationis annihilatio, quæ intenditur tamen, & ne extracti forma, ob humidi attractionem, salibus familiarem, ad pilularem consistentiam aliasque compositiones opiatas sibi relictas fiat aliquo modo inconveniens, ut alia, quæ in contrarium dici posse norunt naturæ periti, silentio involvamus. Judicium *Tachenii* sincerum est, *loc. cit.* non aliam minorem virtutem ab ejus exhibitione deprehendi, quam ex solita & simplici correctione.

CAPVT

CAPVT IV.

Alterum extrahendi opii men-
struum, ♁eum.

Cum oleosis aromaticis extrahendi modus hactenus u-
sitatus non fuit, cum spirituosus vero non infrequens.

Quidam illum opii corrigendi modum amplectun- ^{Extractio}
tur: Decoquant illud in vino Hispanico dulci, & bene ^{opii per}
maturo, idque tamdiu lenissimo igne continuant ad eva- ^{vinum Hi-}
porationem vini Hispanici, iterando etiam affusionem, & ^{spanicum,}
coctionem priori modo, donec acquirat consistentiam
mellis, addendo tunc pro lubitu alia mollia vel solida,
quæ descriptio est *Lindenii in not. mss. ad praxin Hartman-*
ni Tit. de anodynis.

Illustri etiam *Boyleo* opii ea videtur optima præpara- ^{vinum}
tio, ut in vino cum æqua parte purissimi salis ^{♀ri digera-}
tur, teste *Hamelio l. 2. de corp. affection. c. 5. t. 8. p. 448.* ^{♀ri,}

Thomsonus epilogism. chim. 130. p. 76. ~um [♁]li vino- ^{~ ♁ vi-}
sum, quem *pag. seq.* describit, pro menstruo commendat, ^{nosum,}
cui hinc [♁] ♁ri jungit, & ♁stis, hinc cum [♁] alcalisato ex-
trahit.

Sennertus, Poterius, Billichius, Zwelferus, & alii opium
per [♁] corrigunt, essentiam eliciunt, extractoque ad ju- ^{♁.}
stam consistentiam redacto, tincturas spec. diambrae, dia-
moschi d. cum magisteriis & oleis cordialibus, vel extra-
ctum croci, corallinum pulverem & guttulas aliquot
~us [♁]li &c. jungunt.

Media via incedunt, qui primum [♁]to, hinc [♁] extra- ^{per ♁ &}
hunt, ut *Londinenses*, vid. *Pharmac. Londin. p. 230.* & qui hinc per
Beguinum secuti opium extrahunt [♁], cum ~ibus acidis, ^{♁.}
[♁]li, ♁is, acuato.

Pro Ψ ra-
tiones.

Rationes pro Ψ , quo pertinet & frumentaceus, item \sim us sambuci, citri, theriacalis, aliique, sunt, non quod opium reputetur frigidum, cum omnis iterum Ψ per evaporationem, vel Ω tionem avolet, adeoque a calore huius correctionem realem expectare non possit, sed 1. quia opium abundat ϕ e, seu resinofitate, jam vero Ψ his est homogeneus, cum iis symbolizat, & genuinum resinoforum est menstruum. 2. quia vapidas & halituosas opii particulas naturæ amicas reddit, neque vires obtundit.

Ψ \ominus o-
pii non
relinquit
intactum,

Nec timendum est, quod superius modo tactum fuit, Ψ \ominus intactum relinquere, neque extrahere, cum experientia chimica constet, illum ipsum non solum non respuere conjugium volatiliū salium, (qualia in opio eminent) sed ex parte ipsorum etiam vulgo dictorum fixorum, quo de vid. *Specim. experim. nostri de \ominus vol. plant. c. 5. p. 36. & exerc. de mensuris cap. 3.*

nec ϕ eas
secum au-
fert partes,

Nec sufficiens est altera objectio, Ψ um se unire intimius cum partibus narcoticis, sulphuræ ejusdem naturæ symbolicis, illas elevare secum in evaporatione vel abstractione, quod vero in fundo restat, tantum esse substantiam terrestrem, dotibus suis principalibus orbatam. Si enim praxin & experientiam sequamur, tantum abest, ut Ψ i opiatum, seu ab opio abstractus sit narcoticus, anodynusve, præter propriam ipsius agendi spheram, ut potius *τῆς μιξεως τρέπος* non dimittat hancce opii virtutem, sed eandem sartam tectam relinquunt \sim uosa hæc menstua.

neque au-
get vim
narcoti-
cam,

Quod vero quidam dicunt, intendi a corrigentibus hisce spirituosis vim narcoticam, & exaltari deleterias qualitates, non videtur admittendum, cum, ut dictum jam fuit, omnis Ψ iterum avolet.

nec mi-
nuit.

Notanda est curiosa observatio, qua constat, extractum opiatum, cum Ψ paratum, majores exercere narcoticas vires,

vires, quam quod cum aceto destillato factum fuit. Hoc er- Processus,
 go modo & *opii Thebaici, puri, succosi, pulverisati* q. v. *par-*
tem verbi gratia j. *ꝥ probe rectificati partes* vj. Digerantur
 leni calore, extracta tinctura decantetur, vel filtretur, &
 abstracto *ꝥ*, si in majori copia præparetur extractum, vel
 evaporato, si in minori, pro lubitu tamen, ad consisten-
 tiam desideratam redigatur.

Dictum est notanter, requiri *ꝥ probe rectificatum* & Cautela.
 dephlegmatum, alias enim feces, quas secum vehit, cum
 opio relinquit, ventriculo & toti corpori nauseabundas,
 inutiles, quod ex chimica praxi etiam de vino Hispanico
 notum est. Neque incommodum est, sed longe opti-
 mum, si quis *ꝥ ꝥrisatum* loco communis recipiat.

CAPVT V.

Tertium pro extrahendo opio menstruum, aqueum.

Restat, ut & de aqueis dicamus solventibus, ut sunt Solventia
 aqua simplex vel *Ꝓta*, ros majalis *Ꝓtus*, & alia. opium a
 Sic *Martinus Rulandus junior in excuss. apolog. Obern-* quea,
dorfer p. 89. refert, Muscagliam Cæsareæ majestatis medi-
 cum opium contusum lavasse, & affusa aqua coxisse, resti-
 bili succo mellito addendo spec. diambæ. Cujus nepen- simplicio-
 theos, *addit*, & opiatu simplici filo parati usum tutum nos ra.
 plerique experti sumus, admirantes simplici coctura opio
 malignitatem illam narcoticam demi, & adeo benignum
 fieri & innoxium.

Ita & *Glaferus l. c. p. 320. sq.* opii extractum præparat Processus,
 cum *Ꝑroris* majalis, & ut eum in latinum traducamus ser-
 monem, ceu omnino meretur, processum ponit sequen-
 tem: 1. jubet opium conscindere in partes minutas, 2.
 hinc

hinc illud explicatum in patina terrea vernificata, aliquo modo torrere, donec fiat friabile digitis, vitando interim effumationes nocentes, a ☿e narcotico provenientes. 3. superfundere huic sic præparato rorem majalem Ω tum, q. l. digerere per 4. σ ρ . in MB. liquorem tinctum decantare, reafundere menstruum dictum, donec sufficienter fuerit extractum. 4 filtrare totum id, & evaporare in MB. ad consistentiam extracti. Ita habebis, *concludit*, opium bene præparatum & liberatum a ☿e suo narcotico, & omni terrestreitate.

Laus men-
struorum
aqueorum,

Menstruum hoc ob hanc rationem commendat p. 323. quod neque privet opium virtute salina, ut acida, nec illam secum auferat, ut Ψ , sed cum leve & subtile sit, facile evaporetur, sine ulla virtutis privatione.

Sunt, quæ moneri pauca circa processum possint, sed cum supra iam discussa videantur dubia, eo supersede-
bimus. *Hamelius l. 2. de corpor. affectionib. c. 2. t. 9. p. 344.* hanc præparationem viris doctissimis maxime probari scribit.

cujus ratio-
nes addu-
cuntur,

Certum vero est, aqueum hoc menstruum pro extra-
ctione opii non superficialium, sed maxime esse tum ac-
commodatum, tum elegans, tum utile & proficuum.

1. a corre-
ptione,
2. ab opii
natura,

Hoc pacto 1. odor nauseabundus opii perit, sine vi-
rium deperditione, nec alius eidem imprimitur, ut fit
cum ☿. 2. opium est quasi medium quoddam, inter gum-
mata & resinas, hinc aquæ facile paret, & facillime dissol-
vitur, quod requisitum est Dioscorideum, ex quo ipso lo-
co probabile emergit, jam olim hanc ipsam extractionem
per aqueum menstruum fuisse usitatum, cui enim bono
alias id aqua dissolverunt, nisi ut depurarent? quod ex
eo etiam probari ulterius posset, quod idem *Dioscorides*,
dilutionis in sequentibus verbis, loco supra citato, me-
minit. Sed hæc obiter.

Gummosa
commode

Observatu dignum est, gummosa ejusmodi, cum aque-
is

is extracta, vires suas cum corpore nostro melius commu-
nicare, quam cum spirituosis. Id e.g. de aloe est quam ve-
rissimum, quam qui cum \forall extrahit leniendi alvum sco-
po, nã ille egregie fallitur. Quin vel ex $\alpha\nu\tau\omicron\psi\iota\alpha$ apparet,
statim totam quasi substantiam aloes immutari, cum \forall
affunditur. Opium agit potissimum ob \ddagger suum resolubi-
le, ut supra ostendimus, quicquid igitur resolutionem
ejusdem impedit, id cum natura ejus non adeo convenit,
quam quod eandem promovet. Faciunt vero hoc aquea.

solvantur
aqueis.

3. Sumptibus hoc modo multum parcitur. Facilior
jactura est aqueorum, quam vel acidorum, vel \sim uoso-
rum, licet ad alios usus per \times cum possint recipi.

3. a sum-
ptibus.

4. Quam elegans vero emergat opium præ reliquis ex-
tractis, hocce menstruo paratum, tum experientia cujus-
vis relinquimus, tum pluribus in sequentibus tangemus.

4. elegan-
tia medi-
camenti.

Ut de nostra præparandi ratione mentionem faciamus,
elegantissimum opium extrahendi modum invenimus
cum phlegmate \ddagger ti a præparatione arcani \square ri resultan-
tis. Infunditur *opii Thebaici* pulverisati pars j, cum parti-
bus vj. vel viij. *aque ab arcano \square ri residue*, mediæ, hinc vi-
trum calenti imponitur arenæ, agitatione cum spatula fa-
cta solvitur, ubi pars impurior spumosa summa lambit,
pars terrestrior ima petit. Colatura per linteum facta
evaporatur ad mellaginem, vel in extracti formam reda-
cta adservatur, laudano quovis etiam pretiosiori virtuti-
bus par, si non major.

Quæ vero circa menstrua hæc dici forsitan latius de-
buisent, ea possunt huc peti ex *Dissertatione nostra, de
menstruis*, nuper edita.

CAPVT VI.

Medicamenta ex opio interna in forma media & solida.

Opium officinarum.

Ingreditur opium, ceu basis, plures compositiones in officinis usitatas, theriacam, mithridatium, Philonium Romanum & Persicum, Requiem Nicolai, Auream Alexandrinam, trypheram magnam, pilulas de cynoglossa & multa alia, in quibus omnibus fere peccatum pluralitatis esse, cum *Helmontio* statuere nemo ambigit, qui vel tenuiter in chemicis instructus est.

Quorsum, verba sunt *Helmontii*, in aurea Alexandrina 65. ingredientium confusio fecit? Quorum simplicium nulla est cognatio cum opio & mandragora, columnis confectionis? *pharm. ac disp. modern. §. 42. & 44.*

Laudani opiati notatio.

Celeberrimum in foro Hermetico & *LAVDANVM OPIATVM*, ceu laudatum ex opio medicamentum, quasi laudatum, & fere laudabile remedium dixeris, *Holz. de eff. belleb. c. 6 p. 42.*

Laudanum, quasi lauda non, misochemicis audit, ut *Saguyerio schol. in pharmacop. Fernel.* unde *Libavio*, licet chimico, vocabulum est barbaricum & Paracelsicæ dementiæ conveniens *l. 8. syntagm. arcan. chim. c. 44. Billi- schio* barbarum & ineptum, *l. 2. obs. & parad. chim. c. 2. p. 110.* sine ulla causa & ratione in vacuum nomen detonantibus.

Laudanum, & non ladanum, est medicina Paracelsi, ex auro, coralliis, unionibus &c. composita; Est etiam materia perlata, ut tradit elucidator ejusdem in *dictionar. Paracelsi. Gerbardus Dornæus p. m. 133.*

Nonnulli laudanum dictum esse putant ab articulo barbaro & anodyna, quasi dicas L' anodyna; alii quod ladanum Cyprium æmuletur. Vid. *Rivin. de agrypn. §. antepenult.*

Est nepenthes verum,

Dicitur & Nepenthes opiatum, ita primitus a *Zwinge- ro* nominatum, quod imitetur nepenthes Homericum, quo Helena omnem animi morbum, omnes animi lan-

guo-

Paracelsus, Crollius, & alii. Neque enim vel vires adauget hyoscyamus, quas intendimus, intendimus vero blandas naturæ, non inimicas, quibus opium jam per se maxime pollet & instructum est, neque id ipsum corrigit, sed potius non dicam deleteriam vim, sed dementationem, quam corrigere animus est, ipsi imprimit. Novimus doctissimum medicum, qui essentia hyoscyami probe correctæ & despumata feliciter utitur, sed cui bono huc illam trahimus, & multiplicamus entia præter necessitatem? *Deinde* cum divina hæc *ἰάματα*, quo simpliciora, eo perfectiora facilius finem suum adsequantur, si naturam, quæ simplicibus contenta est, multum vero compositis non raro gravatur, æmulantur, & compendiosiori comite vires suas exferunt, quid attinet tot magisteriis pretiosis, tot pulveribus cordialibus, tot oleis calidioribus aliisque vel obtundere medicamenti vim vel pretium & dosin augere?

quædam
posse,

Examen o-
pio admi-
xtorum,

Quæ junguntur opio pro laudani confectione, diversis de causis junguntur, 1. ut vim narcoticam adaugeant, ut succus hyoscyami, essentia vel extractum croci, (quod alii loco corrigentis, & odoris gravitatem ac pravitatem obtudentis, addunt) &c. *Fac. Zwinger. exam. princip. chim. c. II. p. 174.* in consortium opii admissos flores præclarum, *scribit*, condere miræ virtutis remedium, τὸ *ὑπέρβειον*, quovis Homericopæstantius. 2. ut corrigant & remorentur vim narcoticam, ut castorium, camphora, 3. ut consistentiam legitimam concilient, & simul confortent, ut perlæ, corallia, eorumque magisteria, ambra, moschus &c. quæ juxta nonnullos 4. & grati odoris conciliandi gratia addi scribuntur.

Non eget
laudanum
opiatum
juvante,

Horum *primo* jam reposuimus, non indigere opium juvante sed ipsummet omnibus indicationibus, quibus debetur, sufficere. *Ad alterum* dicimus, si stricte velimus

loqui, & ut in rei veritate se habet, opium considerare, nec correctione nulla indiget, nisi depuratione, qua ipsa ^{gente,} sola etiam ingrator odor infringitur. *Tertium* finem, seu consistentiam pro massa pilularum, seu laudani ex solo obtinere possumus opio. Neque *odoris gratiam* tantum venerantur ægri, quam auxilii promptitudinem. Laudanum nostrum simplicissimum ita comparatum ^{sed præstat simplicissimum,} est, ut extemplo & in pulverem redigi, & in pilulas formari, & si id quoque expetatur, facile in liquorem solvi possit.

Non deficit hoc in necessario auxilio, neque excedit ulla violentia, neque aliorum luxuriat accessione. ^{vt varia indicata misceri queant,} Si morbus vel symptoma indicet adjuvans vel dirigens, promptissime & statim misceri quævis possunt. Sic pro electuario misceri potest, si placeat, *confectio alkermes*, vel alia, *extractum croci* & alio.

℞. *confect. alk. incomplet. ℥j. extr. croc. ℥ss.*
laudan. opiat. liquidior. g. vij.
 cum *sir. pap. rhœad.* M. F. l. a. elect.

Dosis magnit. nucis avellanæ minoris.
 Sic si ad caput roborandum velimus præscribere opium :

℞. *opil. de ladano ℥j. extr. croc. g. v.*
laudan. op. g. iij. pulv. cephal. ℥ss. vel plus,
 M. F. l. a. pilulæ S. Stärckende Hauptpillen. Et sic in reliquis.

Dignum memoratu est hoc loco, quod instar omnium potest esse, *SPECIFICVM ANODYNVVM Paracelsi* ^{Specifici anodynii Paracelsi,} ex *l. 7. archidox. p. 815.* quod somnum non tam homini, quam morbo conciliat; sæpe, ait *Hermes hic*, in morbis nonnullis se desertum fuisse ab omnibus arcanis, solum specificum hoc anodynum miracula præstitisse, extinguens morbos, sicut ignem aqua.

Descriptio. ℞. *Opii Thebaici* ℥j.
succi arantiorum, cydoniorum a. ℥vj.
cinamom. caryophyll. a. ℥β. M. Contusa, indita vi-
tro, apposito coopertorio cæco, digerantur in sole, vel
furno per mensem. Post ℞. *digestum*, exprime, iterum
imponere, & digere cum sequentibus.

℞. *moschi* ℥β. *ambra* ℥iv. *croci* ℥β.

succi corall. magist. perlar. a. ℥iβ.

M. Digestione per mensem denuo facta adde *quint.*
essent. ℥l. ℥iβ. M. Tollit omnes dolores interne
& externe.

Tueri hoc optimo jure potest nomen laudani opiatum
⊙ris, quod alias admixto bezoardico vel magisterio
⊙ri, obtinetur.

Laudanum Ad mentem nonnullorum, sc. *Galenii, Abuali, Guai-*
eum casto-*nerii* aliorumque sequenti modo concinnari potest lau-
reo. danum:

℞. ℥j *simpl. rectificatiss.* vel ~ *sambuci, citri, croci &c.*
. s. partem sextuplam v. g. vel octuplam, *opii Thebaici*
℥ij. *castorei* zi. vel zij. Extrahatur l. a. decantetur, in-
spissetur, & ad usum servetur. Si magis corrigere
mens sit, *camphoræ* parum in prædicto spirituoso men-
struo dissolvi potest, quod dehinc una cum ~ tu ite-
rum avolat omne.

Crytalli Notabile est, si Tinctura opii seu essentia liquida cum
opii, ℥ facta ad medium circiter evaporetur, & dehinc repona-
tur, ut frigescat, consurgere in vitri parietibus crytallu-
los, oblongos, elegantes, quos aliquoties observavimus,
manifestissimo indicio, ⊙lis volatilis. Similes cum *D.D.*
Hagendorn. collegia honoratissimo observavimus in
benzoe ante aliquot annos, vid. *Ephem. German. ann. II.*
obs. 240. p. 342. ubi sensim expirante hujus essentia ele-
gantissima crytallorum spicula nobis obtulerunt, quos
una

una viderunt mecum tunc D. D. *Kisnerus* & D. D. *Witte*. cydonio-
rum succi,
Vidimus idem ex cydoniis; quando enim paratur ∇ cin-
namomi cydoniata cum s. q. succi cydoniorum, in fun-
do cucurbitæ, si rite operatus fueris, neque ad empy-
reuma omne humidum evoces, remanent extractum cy-
doniatum cinnamomifatum longe elegantissimum, in
quo sensim & sensim concresecunt crystalluli pulcerrimi.

Fit hoc quandoque in aliis quoque extractis, v. g. & aliorum.
chelidonii majoris, plantaginis, & aliorum.

CAPVT VII.

Opiata in forma solida alia.

EGregii & multi usus sunt *TROCHISCI* vel *TA-* Trochisco-
rum narco-
ticorum
Plateri de-
scriptio;
BVLÆ NARCOTICÆ Felicis Plateri tract. 2.
prax. cap. 13. p. 549. descriptæ, ubi & pilulari & electua-
rii forma plura habentur ex opio medicamenta.

& *opii* ℥ij. infund. in *vino malvat.* vel ∇ ℥iij. & post-
quam dissolutum sæpeque agitatum fuerit, rursusque
subsederit, liquor clarus a fecibus effundatur & filtre-
tur, cui adde

sacchari ℥ij. *cinam.* zij. *moschi* ℥β.

infus. gummi tragacanthæ in ∇ *rosar.* fact. q. s.

M. instar pastæ, sicceturque eo usque, donec in tabulas
formari queat.

Potest omitti moschus, quod etiam de aliis composi- moschus
omitti
potest.
tionibus intellectum volumus. Dantur enim sæpe casus,
ubi moschata & odorifera ejusmodi alia vel non æque
conveniunt, vel plane nocent, etiam in maribus ipsis, præ-
sertim autem in fœminis hystericis, quæ vel maxime inde
læduntur, a volatilitate eorundem agitatissimis levibus, vitio-
sis & excrementitiis humoribus. Hinc pro re nata me-
lius

lius est admiscere, quam semel admixta promiscue propinare.

Ufus trochiscorum.

Locum habent trochisci opii seu narcotici, asterisco signati, tum in aliis affectibus, ubi opium adsumendum, tum maxime in hæmoptysi, & catarrhorum acrium, & salforum tenuium ad pulmones defluxu. Hos perpetuo secum gestabat *B. Dn. D. Schenkus*, multis annis effectum eorum salutarem in proprio corpore expertus.

Magisterium anodynum, seu

In forma pulveris opiata confiunt nobilissima. Ita **MAGISTERIUM ANODYNUM Rolfincianum** splendore superbit suo, descriptum *chim. in A. F. R. l. 5. f. 2. cap. 4. p. 321.*

Rx. laudani opii de tribus q. v.

sacchari canthii vel solius, vel cum magisterio matris perlarum misti, vel etiam solius magisterii q. s.

pulvis anodynus,

In mortario æneo terantur, misceantur pistillo diligenter & in vitro mundo ad usum serventur. Dosis gr. v. vj. Geminus huic est **PULVIS ANODYNVS confortativus** *B. Dn. D. Michaelis.*

Rx. magist. cordial. ʒvj.

laudan. op. sicc. ʒj. M. F. pulvis, cavendo, ne laudanum aduratur. Dosis adulto ʒβ. ʒj.

fieri cum variis pulveribus potest, concharum,

Magisterium hoc anodynum, seu pulvis anodynus, fieri etiam cum aliis accomode potest. Omnibus enim pulveribus misceri potest laudanum opiatum. Ita *nostrum* confit ex *laudani opiat. part. j. pulveris febrilis ex conchis part x.* ita ut v. g. ad ʒβ. pulveris sumatur g. j. vel g. β. opii, ut hoc modo gr. j. eiusdem in 10. vel 20. partes dividi possit, ipsis tenellis infantibus sine omni periculo vel metu exhibendum.

C.C. philof.

Ita quidam miscent cum C. C. philof. ppto. Cum cinabri nativa mixtum laudatissimum fit medicamentum in

in arthritide vaga scorbutica, aliisque gravibus affectibus, a sero acri acidoque dependentibus Medicus quidam celeberrimus miscuit quoque cum succini, post distillationem perfectam olei residuo. Toto die id miscemus pro ^{& aliis,} occasione morbi & indicationum, cum pulvere cephalico, cum bezoardicis, cum adstringentibus, v. g. coralliis, hamatite &c. adeoque cum omnibus pulveribus misceri aptum natum est, ubi id intentio vel primaria vel secundaria requirit.

Notandum vero est in preparatione, ut extractum modo li-
 opii vel adhuc paulo liquidius sit, vel siccius, ut teri pos- ^{quidius vel}
 sit. Medio enim modo in mixtione conglobatur, & jun- ^{siccus sit}
 gi renuit. ^{extractum,}

Concinne datur, tum per se in forma sc. pulveris, tum ^{datur per}
 cum emulsionibus factis ex sem. papav. alb. 4. frigid. major ^{se & cum}
 &c. cum aq. endiv. lactuc. hypnot. Dornereil. addito pul- ^{aliis.}
 vere hoc anodyno, & saccharo perlato, vel sir. pap. simpl.
 q. s. ad grat. Consurgit inde medicamentum suavissimum & nectar anodynum, quod in melancholicis, maniacis, febribus quandoque ardentibus, ubi aqua bezoardicæ temperata misceri queunt, ut scorzoner. cordial. Herc. Saxon. frigida &c. presentaneum edit effectum.

Sumitur hoc loco vox magisterii latius, sicut & quandoque pro ipso laudano opiato scripta legitur. Sin ^{Opii magi-}
GISTERIVM OPII ^{sterium,} stricte sic dictum quis expetat, fit illud per precipitationem tincturae opiatae menstruo *acido*, si fuerit cum aqueo vel spirituofo extracta; vel *salino* si cum acido parata sit. Praestat tamen ipse pulvis, vel Tinctura per se data.

CAPVT VIII.

Medicamenta opiata in forma
 liquida

K

Men-

Mentionem iam supra fecimus Ω tionis opii, unde confurgit *SPIRITVS & OLEVM*.

Spiritus opii est volatilis, sudorificus, qui admixtis acidis effervesceat, ob \ominus volatile, quo copiose pollet & cum quo maritatus est. Si rectificetur, longe eminentior confurgit, sicut etiam ipsum *oleum* rectificatum splendidum est.

Præprimis memoranda venit *ESSENTIA* seu *TINCTURA OPII*, quæ sub *RÆ ANODYNÆ* titulo nobis venire solet, vel eo nomine magni æstimanda, quod hoc pacto singulæ doses in plures dividi guttulas, guttulæque dosibus mensurari possint. Imo cum aliis hoc modo liquidis commode libita quantitate additur & miscetur, pro varia medici intentione.

Fieri potest ea vel conjunctim, in præparatione laudani opii, ut pars evaporetur, ad extracti consistentiam, pars liquida ad servetur forma, idque cum variis jam delibatis menstruis. Quæ enim apta sunt solvere opium pro extracto, eadem quoque in liquido posse idem exhibere in confesso est.

Ita v. g. cum eodem *Phlegmate* \ddagger ti extrahitur *Ra. & opii Thebaici* \mathfrak{z} j. vel ij. pulverisetur grosso modo, infunde ∇ *ab are.* \boxplus *resid. mediæ, aquosæ*, p. vj. vel viij. Digere in arena calida, agitando cum spatula, donec solvantur omnia. Solutum coletur per linteum, & evaporetur ad mellaginem, affunde ∇ , plus minus, prout saturatior vel dilutior expetitur *Ra.* & in momento acquiritur essentia anodyna longe pulcherrima.

Eadem etiam conficitur commode cum ∇ *temperata;* vel *& opii electi* q. v. v. g. \mathfrak{z} j, extrahatur cum ∇ \mathfrak{z} vj. addendo \sim $\textcircled{1}$ \mathfrak{z} \beta. l. \mathfrak{z} vj. stent in leni calore ad sufficientem extractionem. Elegans tale laudanum liquidum describitur a *Schrödero l. 4. pharmacop. cl. 2. c. 3. 14.*

p. 207. licet ipse optime judicet *ibidem*, essentias aliorum, & cariora omnia, quæ vulgariter laudanis adduntur, pretium potius, quam virtutes augere.

Essentiam opii cum *succo citri* extractam commendat *Angelus Sala*, illamque antidoto pestilentiali specificæ jungit, descriptione *ibidem* quoque posita, *tr. de peste.*

Dosis harum Rarum vel essentiarum sunt gtt. x. xii. xv. xx. Nos felicissime utimur iisdem in defluxionibus catarrhalibus, in tussi, raucedine, &c. præter alios usus in variis affectibus infra nominandis.

Nonnulli præ concentratori præbio diffusius præcipitant, adeoque extractam essentiam cum lixiviosis præcipitant, v. g. cum Ole \square ri, qualis est *ESSENTIA OPII LIQUIDA ANODYNA Zwelfferi.* *Præcipitatio. Tincturarum anodynarum.*
Pharmacop. Reg. classe 7. p. m. 563. edit. Batav. quæ ad 3j. ij. vel iij. in vehiculo convenienti exhibetur.

Alii cum \ominus artemisiæ, absinthii, aliisque eandem præparationem præstare satagunt.

Nos simpliciore amamus viam; si enim hanc recte calcemus, varia exinde pro lubitu & diffusiori dosi possunt fieri composita.

CAPVT IX. Præbium Opii.

DOSIS opii est vel *ORDINARIA*, vel *EXTRAORDINARIA*. *Dosis opii*

ORDINARIA opiatorum dosis est triplex; *infirma, media & summa*, quæ pro præparandi opium modo admodum variant. Dosis enim opii consideranda est duplici modo, vel ut *mixtum* est cum aliis, seu compositum, ut laudanum opiatum horum vel illorum autorum, vel ut *simplex* est extractum.

Si enim solum sibi relinquatur, nec admisceantur multa extracta cordialia, corrigentia, confortantia, utique minori præbio venit adsumendum. Hinc v.g. in adultis infima dosis ordinarie est pars quarta vel dimidia grani, vel gr. j. media gr. ij. vel iij. summa gr. iv. vel v. Sin, uti communiter fieri ad solet, illa opio abunde maritata fuerint, dosin exerescere & ascendere utique oportet.

Sæpe enim in ℞. vel gr. v. admixtorum seu totius compositi vix granum opii, plus, minus, in aliis combinatum est. Hoc modo *Hovstius* laudanum suum opiatum cum magisteriis sæpius ad viij. vel x. grana cum felici successu propinavit. *vid. l. 8. obs. 16. p. 417.*

Exhibetur opium ad gr. ij. vel iij. Quatuor vel quinque non facile exhibemus, nisi præcedentes doses absque effectu jam sint exhibitæ. Correctum vero esse debet, utpote est laudanum opiatum, ait *Walæus m. m. p. 67.* Est enim minimo pondere narcoticum.

Avicenna dosin ejus dicit non extendi supra duos danich id est, ℞. l. & tr. 2. c. 526. item potionem ipsius esse jubet quantitatem lenticulæ magnæ. Idem tradit *Serapio cap. de papav.*, Dosis ejus est, *inquiens*, ab uno danich ad duos, & quantitas occidens ex opio est ʒij.

Notandum vero est ex præxi medica, opium præscribi vel *INTENTIONE PRIMARIA*, prout vel dolorem, vel vigilias, vel excreta, aliaque symptomata urgentia attendit medicus; vel *SECUNDARIA*; quando ob alium finem, v.g. roborandi tonum partium, sanguinem nimis fluxilem concentrandi &c. aliis aperientibus, cephalicis, hystericis, aliisque medicamentis specificis, ipsisque adeo purgantibus, additur, ut & quando prædicta symptomata, quibus primario debetur, quasi per ἐπιχειρῶν, ob vires debiles, affectus ipsius qualitatem, aliasque circumstantias tollere est animus.

2. ratione
intentionis
primariæ,
vel secundariæ,

Pri-

Primo modo in majori dosi ad gr. j. ij. iij. & ultra præscribitur, in liquida, solida vel media forma. Posteriori ita illud moderari fas est, ut pro dosi una quarta, tertia vel dimidia pars grani adsumenda veniat, præprimis, cum frequentior ipsorum indicatur usus. Hoc modo recentiores sæpius opiata in formúlas ejusmodi recipiunt, exemplo celeberrimi *D. D. Sylvii*, cujus in praxi talia exempla ubivis occurrunt, & eadem medendi ratione nos feliciter in praxi hætenus tota die utimur.

Ut purgantia ipsa sæpe aliis medicamentis adduntur in solito minori quantitate, non ut purgent, sed ut aliorum medicamentorum virtus intendatur, ut tum ad aperiendum, tum ad sudorem aut urinam movendam fiant efficaciora, quo de vide locum longe elegantissimum apud *Prosp. Martianum comm. in l. 2. de morb. s. 2. vers. 214. p. 176.* Ita qui opiata cum aliis, pro re nata, artificiose miscere noverit, nã ille feliciter rem suam geret. Talia exempla hinc inde præsertim in sequentibus videre licet.

quod illustratur exemplo purgantium:

EXTRA ORDINEM dosi sæpe extenditur, tum propter consuetudinem, tum ob morbi urgentiam, tum denique ob temperamentorum diversitatem.

Extraordinaria,

Turcas, Persas, aliosque orientalis plagæ incolas ad ℥℥. & ʒj assumere opium, notius est, quam ut testibus egeat, quam dosim tamen non facile transcendere eosdem, scribit *Bellon. l. 3. obs. c. 15.* vulgatissimum nempe esse apud Mauritanos, Africanos, & Asiaticos opii usum, autor est *Christoph. a Costa libr. arom. p. m. 236.* & ejus usui ita aduetos, ut etiam abstinere eo nequeant sine manifesto vitæ discrimine, & gravissimis symptomatibus, *Garc. ab Horto l. 1. hist. arom. c. 4.* Idem de Ægyptiis testatur *Prosper Alpinus, l. 4. de med. Ægypt. c. 1. § 2.*

major apud orientales,

minor
apud Eu-
ropæos,

Apud Europæos non quidem nisi pro medicamento in usu est, & in minori, ut diximus, dosi, unde si paulo liberalius sumatur, damna manifesta inde consurgunt. Ita 22. grana in febris tertiana notha ad dolorem capitis & vigilias præscripta in pilulis, eaque pro lubitu sumenda brevi devorata, brevi morti ægrum dedisse, annotat *Wepferus Tr. de apopl. p. 256.*

Medicaster parochus sæpe in doloribus capitis & dentium propinavit opium ultra ℥j. ignavis plebejis, sed cum detrimento maximo illud expertus pelio, qui eccentricitatem rationis inde passus ad amentiam fuit perductus, apud *Nester. consil. antidysent. c. II. p. 249.*

nisi morbi
urgentia,

Attamen non raro legitur sine incommodo propinata & largior solito dosi. Ita *Zacutus Lusitanus l. I. M. P. H. observ. 45. p. 103.* dedit incorrectum opium ad gr. xij. in vehementi dolore circa umbilicum, item *Dioscorides*, unde nonnulli crudum imbecillioris operationis esse, quam præparatum, volunt.

vel consue-
tudo &
tempera-
mentum
aliud im-
portet,

Dn. Charas in histor. nat. ingredient. theriac. semetipsum asserit vel sex sumpsisse opii grana, neque tamen majorem inde somni vim sensisse, quam consuevisset; Imo tantum abesse docet, ut inde debilitatus fuerit, ut potius mirum in modum se corroboratum senserit. Addit insuper, se novisse delicatioris etiam naturæ hominem, qui vel triginta sex, id est 36. gr. vj. de eo sumpserit, nihil tamen inde mali ipsi accidisse, sed ægrotum contra adhibito illo medicamento tam bene se habuisse, ut in una septimana eandem sumere dosin bis vel ter continuaverit.

præcipue
si a minori
dosi fiat
initium.
Exempla
talia.

D. D. Welschius, P. P. Lipsiensis celeberrimus, retulit *D. Geygero* nostro, quod ante paucos annos noverit ægrotum, summis doloribus in articulis e lue Gallica laborantem, cui Noribergæ præscriptæ fuere pilulæ ex mero laudano

dano opiato, quibus usus incipiendo a gr. v. usque ad $\text{z}\beta$ cum euphoria, licet palliativa, dolores enim redierunt, & quod mirum, non raro una die duabus vicibus iis fuit usus, & quidem in tanta dosi.

Testantur autores, quosdam cotidie supra $\text{z}\alpha$. comedisse opium, & doctissime nihilominus de rebus omnibus disputasse. Tantum potest consuetudo.

Ab Rondeletio accepit *Hollerius*, militem in summo æstu opii $\text{z}\beta$. sine noxa devorasse, *de morb. intern.* p. 54. vid. & *Mæb. Fundam. med. Physiol.* p. 160. & imprimis *Ephemer. Collegii nostri Ann. II. obs.* 69. p. 127. *seqq.* ubi *B. Dn. D. Sachsus*, collega etiam post fata honoratissimus, elegantissime in rationem inquirat, cur apud orientales largiori sumatur dosi, quibus id solum addimus, quod cum orientales populi respectu septentrionalium sint biliosiores, hi vero illorum intuitu serosiores, sulphur opii apud illos non tam bene resolvitur, quam apud hosce, id quod ex supra dictis elici pluribus potest.

cur orientales majorem ferant dosim?

Quis ergo nostrum auderet eo ascendere, quo orientales populi? Mirum est, quod refert *Monconnys Itiner. Angl. Tom. II.* p. 61. Legatum Galliarum Regis ad Angliarum Regem cum ægrotaret, ut dormire posset, *integras opii uncias* assumere opus habuisse.

Cum vero proportio debeat fieri inter agens & patientem, nec indicationibus contrarium solum, sed & gradus attendi mereantur, hinc si adsit urgens indicatio, nec dosis minor juvet, ascendi potest ad $\text{z}\beta$. Memorandum hoc loco est, quod *B. D. D. Joh. Theodorus Schenckius*, præceptor & promotor noster, sapius pro cathedra nobis retulit, se sancte testari & religiose, quod ipse sæpius ad $\text{z}\beta$. assumpsit opiatum laudanum ad inhibendum sanguinis motum, laborabat autem hæmoptysi & defuxionibus aliis acerbis frequen-

Proportio inter agens & patientem etiam in opiatis attendenda.

quentius) sine ullo notabili mentis stupore. Idem nos adhibuimus sæpius in diarrhœis contumacioribus, dysentericis & urgentissimo dolore, aliisque casibus ad $\Theta\beta$. Si enim dosis minor non ferat levamen, repetita licet, quid obstat, quo minus, urgentibus morbi stimulis, ascendi ulterius possit? omnia tamen fieri debent μετ' ἀσφαλείας, & prodigos nos eo casu non esse oportet, sufficit, esse liberales.

LIBRI II. SECT. I.

CAPVT I.

Ufus opiatorum generalis, in sistendis doloribus.

APIO est opus, veterum erat parcœmia, quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nos rectius id de opio affirmamus. *OPIO EST OPVS* in quamplurimis morbis & symptomatibus.

Ufus opi-
torum ge-
neralis Ga-
lenicus.

Generalem opiatorum usum declarat *Galenus l. 12. meth. med. c. 8.* Ait enim illa esse χεῖσιμα, 1. ὡς αἰσθησεως ναρκωτικὰ, utilia, ut sensui stuporem inducentia. 2. ὡς συνίσαντα καὶ παχύνοντα τὴν τῶν ὑγρῶν λεπλότητα, ut humorum tenuitatem cogentia & *INCRASSANTIA*. 3. τὴν θερμότητα ἐμψύχοντα, *Calorem REFRIGERANTIA*. De ultimo usu non recepto jam supra egimus. Narcotica vis eminent in doloribus & vigiliis corrigendis. Motus humorum inhibitio locum habet tum alias, tum potissimum in excretorum vitiis. Ut peramica naturæ est crassioribus humoribus & spiritibus coagulatis dissolutio: Sic non minus grata est dissolutis resolutisve coagulatio.

Pro

Pro dolore tria medicamentorum genera proponit *Dolori op-*
Galenus l. i. de simpl. med. facult. c. 19. aliisque locis. Primi *posita pa-*
ordinis communiter audiunt *paregorica*, qualia sunt blan- *regorica,*
de calorem nativum demulcentia, emollientia, digeren- *anodyna,*
tia, & roborantia; secundi *anodyna*, *Scaligeri* iudicio lan- *narcotica.*
guida ac laxa voce, *exerc. 348.* Tertium *narcotica* consti-
tuunt, prout sc. vel *causam*, vel *dolorem* ipsum, vel *partem*
dolentem respicimus.

Inter proprie talia *SISTENTIA DOLORVM* pri- *Primas te-*
mas tenet *OPIVM*, quod facultatem habet distrahendi *net opium,*
& stupefaciendi, intuitu tristis sensationis quoad perce-
ptionem.

Locum potissimum invenit, cum citra materiae af-
fluxum dolor partem occupat, vel ubi sævitia sua medi-
cum, licet invitum, & aliis indicationibus satisfacturum,
ad se trahit.

Delenit & sopit dolores opium 1. *somnum procuran-* quod so-
do. Hic domitor malorum, requies animæ, omnium- *mnum*
que dolorum mirum sopimentum. Hinc dolor in pri- *procurans,*
mis urget, illiusque faces magis acceduntur, quando ægri
dormire nequeunt. Hujus blanda effumatione demul-
cetur cerebrum, ut clamosi dolores conquiescant, quæ
verba sunt *Swalbi querel. ventric. p. 251.*

2. *spiritus figendo & demulcendo.* Si quæ pars dolet, *us fi-*
sanguis & spiritus impetuose adfluunt, partem disten- *gens,*
dunt, distendendo continuum solvunt, sicque dolorem
majorem reddunt, quod *Helmontius* eleganter exemplo
spinæ digito infixæ explicat, ubi *Archæus* statim advocat
in subsidium copias: opium vero materiam dolorificam
separat, spiritus obtundit, condensat, coagulat, unde ef-
frenis motus inhibetur.

3. *humorum ichorumque acrimoniam temperando,* quo- *& acredi-*
L *rum* *nem tem-*
perans do-
lores sistit.

rum impetum retardat, mordacitatem contemperat, feritatem mitigat, eosdemque quasi concentrat, διαχώρησιν prohibet & ad statum naturalem reducit, hinc sensum tristem in his illisve partibus inde exortum obtundit, & molestas tum contracturas & vellicationes, & fibrarum inæquales mordicationes, tensionesque, tum alia principalia vitia sedat. Hoc *Helmontius* consueta loquendi formula vocat Archæum furentem compescere, unde novo vigore armata natura fortius contra hostem insurgit, eumque feliciter depellit & subigit.

A dolore sæpe virtus adeo debilitatur, ut sæpe hinc vitæ periculum ægroto immineat. Nihil tam contra naturam est, dictante *Tullio*, quam dolor.

causamque
in centro
detinet,
In centro detinet causam morbificam opium. Dolorum lethæam infert oblivionem, εὐρημα πρὸς πάσας ὀδύνας merito dictum.

*Ubi dolentem nec Phrygius lapis,
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus, nec Falerna
vitis, Achæmeniumque costum;*

opiata exprompta succurrunt opera.

Ridet vitalis perfusa papavere virtus.

Nec mirum est, subjugari ab opio dolores, ὑγιαίνονται αἱ ὀδύνας τοῖσιν ὑπεναντίοισιν, sanantur dolores contrariis, *Hippocr. l. de loc. in hom. c. 51. p. 394.* Cum ergo dolores ab opio fisti sit vel ipsis sensibus & experientia notissimum, contrarium id esse dolori, facile licet concludere. Est vero eidem contrarium opium, cum & sulphure abundet, & Ole volatili non careat. Quæ enim ꝑe polent, dolores lenire deprehenduntur; sic pyrethrum, lignum sanctum, buxi, caryophylli & horum olea, in dolore dentium, optime se gerunt. Sic dolores Gallici decocto lignorum quiescunt; sic oleum caryophyllorum

ꝑest ano-
dynamum,

in

in cardialgia est nobilissimum, ut alia plura, circa lini-
menta, unguenta &c. huc non trahamus. Ut acida cor-
rigunt & obtundunt narcotica, ita narcotica & anody-
na, acido & acri sunt contraria, illudque temperant,

Quæ Ole volatili pollent, dolores itidem leniunt, Olia vo-
latilia ner-
vis amica.
quod vel solo exemplo spirituum volatilium, cornu cer-
vi, *ci, lumbricorum, formicarum & plantarum patet.
Vidimus a spiritu lumbricorum urinoso volatili sæpe in
momento dolores arthritidis vagæ conticuisse, ubi alia
prius debito modo secundum veram medendi metho-
dum fuere applicata.

Hinc igitur ipse hic

sæpe tulit lassis succus amarus opem,

congregat spiritus & in morbos quosvis naturam ar-
mat.

Audiunt hoc nomine quibusdam male opiata, quod An opium
solum par-
tibus sen-
sum tollat,
torporem potius & hebetudinem sensibus inducant,
quo minus illi sentire possint, quam quod dolorem
leniant, vid. *V. Trincavella l. 12. de rat. curand. affect.*
partic. c. 4. p. 459. & l. 9. c. 7. p. 315. hinc illam ratio-
nem ad veram & propriam curationem non pertinere,
quia non dolorem, non causam doloris, non læsionem causam ve-
ro non at-
tingat.
tollunt; sed sensum, ne læsio percipiatur, auferunt,
unde non utendum sit hac curandi ratione, nisi maxima
cogamur necessitate, neque speremus alia via prius se-
dari posse dolores, quam vires concidant. Modum
hunc curandi membra relinquere plurimum labe-
factata, quantum fere ad omnes operationes atti-
net.

Sed ut obiter hisce respondeamus, reliqua in ca-
put *de inæctivis* differentes, proscribenda est hypo-
thesis illa, qua assertum per aliquot sæcula fuit, opium
esse narcoticum eo sensu, ut partibus externe appli-
catum

catum illas quasi indolentes reddat, quatenus calorem nativum reprimat, extimamque corporis vestem attonitam & imperceptibilem efficiat, non secus ac frigida actu talia torporem & stuporem ejusmodi conciliant. Et hæc quidem de usu externo, ad dolores. Interne vero causis dolorificis resistere opium, per antecedentia jam asserta negari nequit.

Observatio.

Occurrit vero hoc sæpius in praxi, ut urgentibus doloribus, (quod imprimis in dysentericis arthriticisque vel centies observavi) datum opium afferat dolorum lenimen, & secessuum levamen, sed quando jam quasi evanida redditur & desinit medicamenti operatio, denuo desæviant singula, quia quamdiu particulæ ejusdem roscidæ balsamicæ, & ææ, temperant acres, salinas, acidas, vel lixiviosas humorum, hinc præpollentibus rursus hisce & sui juris factis fieri aliter vix potest, quin denuo occipiant novas creare molestias, donec denuo tum his, tum aliis obtusæ, absorptæ, inversæ genium suum mutant.

CAPVT II.

Ufus opii contra vigilias.

Opium vigilias delenit. **A**lter generalis opii usus consistit in *VIGILIARVM* delentione.

Sunt quoque quæ faciunt altos medicamina somnos, victaque lethæa lumina nocte premant.

immoderatas.

Cum excessus immoderatus omnium actionum animalium urget: cum hæc diutius, ac par est, exercentur, vel invito agro, indicatio adest, somnum provocandi. Hoc apprime expetit opium.

Quando vel vigiliæ superflue dolorem excitant, nimis exsiccando: vel dolor vehemens vigilias parit, sensum

sum tristem efficiendo, una fidelia & dolorem & vigili-
as aufert opium, ut uno ablato cedat & alterum.

Vigiliæ immoderatæ vires corporis labefactant, ^{quæ multa}
ac perdunt, cruditates pariunt, cerebri & sensuum fun- ^{in corpore}
ctiones debilitant, naturales autem imbecilles reddunt, ^{mala cient.}
universum denique corpus resolvunt & siccant. Vid.
Fuchs. instit. med. l. 2. sect. 4. c. 7. Ita celebrantur tri-
cennales Mæcenatis vigiliæ, & *Livius* testatur, Hanni-
balem, itemque Philippum perpetuis vigiliis *μονοφθαλ-*
μὲς & coclites, ut *Plinius* loquitur, redditos fuisse.
Quin & immoderatæ vigiliæ, ex siccitate inprimis pro-
venientes desipientiam vel convulsionem lethalem mi-
nantur 7. *aph.* 18. Testatur enim experientia, sæpis-
sime inde deliria concitari. Prohibet hæc omnia
opium.

Hinc noctem papavere coronatam legimus apud ^{Nox papa-}
Nasonem l. 4. pastor. ^{vere coro-}
^{nata.}

Interea placida redimita papavere frontem
nox venit, & secum somnia nigra trahit.

Idem *l. 11. metamorph.* somni palatium describens addit,
ante fores antri sæcunda papavera florent,
innumeræque herbæ, quarum de lacte soporem
nox legit, & spargit per opacas humida terras.

Et ὕπνῃ θυμιάμα, μετὰ μήκωνος, somni suffimentum,
cum papavere, Orpheus in hymnis p. m. 520. proponit,
ubi inter alia somnum alloquitur.

Λυσιμέριμνε, κόπων ἠδέϊαν ἔχων ἀνάπαυσιν.

Καὶ πάσις λύπης ἰερόν παραμύθιον ἔρδων.

Curas solvens, laborum suavem habens requiem,
& omnis doloris sacrum solatium ferens.

Non cessandum ergo in curatione, ubi urgent vi-
giliæ, ne ceu ex equo Trojano varia exsurgant sym-
ptomata.

Ut vigiliæ
sopiantur,

Probe vero hic observandum, quando & quibus in vigiliis opiata conveniant, deinde & aliæ circumstantiæ bene sunt attendendæ. Sæpe enim tantum abest, ut opium moveat somnum, ut potius sumpto eo, ægri minus solito dormiant, neque vero idcirco opium desinit esse somniferum.

requisita
tria,

Tria requiruntur, ut quis placido somno obdormiat, 1. cerebrum temperatum, 2. vapores benigni, & 3. animus quietus, vid. *Heurn. comm. in l. 2. aph. 1. p. 29. & l. de morb. cap. c. 16. p. 132.*

Sæpe ab o-
pio somnus
non succe-
dit,

Horum alterutrum si peccet, inprimis, si v. g. cerebrum sit vel ob ætatem senilem, vel aliis de causis siccius, & animus curis plurimis & profundis cogitationibus distrahatur, accedente ob stomachum debiliorem, aliaque vitia vaporum & ἀναθυμιάσεων defectu, opium licet detur, tamen ex sententia somnus non succedit.

inprimis
scorbuti-
sis.

Ita quosdam novit *D. Willis*, scorbutica labe tactos, qui licet dolorum aut spasmodorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus vigiles duxerunt, ac sæpe opiatis, licet validioribus adsumptis, ne tantillum somni capessere potuerunt, *de scorbut. c. 5. p. 270.*

Purgatio-
nis condi-
tiones huc
applicatæ.

Ut tria sunt purgationis requisita. 1. dispositio humorum. 2. dispositio viarum. 3. facultas expultrix, hætenus usitate ita dicta, seu natura, unde si purgantia ad votum non operentur, semper impedimentum in hisce tribus quærendum est: ita & suo modo se res habet in opiatis. Hinc & corrigere, quæ se offerunt vitia, debet medicus, & ægrum hortari, ut si somnum videre velit, ne ipse sibi vigiliæ, curis, mœrore, aliisque animi affectibus procuret, & promoveat, adeoque obicem medicamenti ponat activitati.

Locum

Locum vero hic habent omnia superius recensita opiata, quæ recensere & repetere superfedemus.

In vigiliis senum miscuimus sæpe ~ \ominus li volatilem Vigiliæ senibus molestæ. cum \bar{R} a anodyna, felicissimo cum successu. Vir cachecticus, asthmaticus, cum aliquot noctes infomnes molestissime duxisset, ab eodem medicamento suavissimam sentiebat quietem.

\bar{R} z ~ \ominus l. volat. Paras. ʒj. \bar{R} e. anod.. \mathfrak{B} \beta, | vel \mathfrak{B} j. Dos. gtt. xx. xxv. xxx.

Memoranda hoc loco etiam est opii agendi varietas, interdum enim dolorem magis sedat, quam somnum Opii agendi varietas. facit, ut extemplo ceu ad imperium quoddam & monstrato Gorgonis capite conquiescant dolores, tormina, cruciatusque, ut adeo non somno solo interprete illorum oblivio capiat agros, sed & absque eo, propria opii acrimoniam temperandi & spiritus demulcendi, ac humorum salinorum impetum coercendi, virtute; interdum una cum dolore & quidem ut plurimum vigiliam aufert, & somno inducto tristi sensationi intentum animum abducit & sibi restituit.

Somniferum ergo tam in opio, quam alibi potestas est, donumque creatoris specificum, *Helmont. de lithias. §. 87. p. 63.* & ad omnia longe efficacissimum, *Fernel. l. 6. c. 1. meth. medend. p. 377.* quod spiritibus quietem conciliat, ut missis exterioribus, circa quæ abstracti per vigiliam occupabantur, secum habitent, & toti incumbant in id, quod ad salutem œconomix propriæ pertinet, sive in digerendo, excernendo, sive aliis modis, quibus morbo obviam iri potest.

Quidam distinguunt inter *SOMNIFERA* & *SOPO-* Distinctio inter somnifera & soporifera, *RIFERA*, quæ differant, ut somnus & sopor, seu ut magis & minus. *Illæ* sunt refrigerantia leniter & humectantia, ut lactuca, nymphæa, emulsiones ex sem. 4. frigidis major.

major. papav. &c. externe oxyrrhodyna, & quæ his sunt confinia; hæc stupefacientia, ut opium, neque ante ad hæc veniendum jubent, in vigiliarum excessu, quam illa non sint satis, & res urgeat. vid. *Valles. l. 2. meth. medend. c. 8. pag. 88.*

Potest & cum illis dari opium, & per se, pro medici intentione & variatione circumstantiarum.

Opium & somniferorum abusus, Cedit opium intentione somnifica, interdum in abusum, uti exempla prostant, semine stramonii, opio, aliisque similibus a furibus sopitos hospites, ut prædæ ipsis loco inservirent.

& eo facta frategemata, Captivus quidam ob enormia delicta medicus petit per literas ab amico, ut butyrum ad se mitteret, dimidia parte opio medicatum, altera impermixtum. Ille vit panis, & ipse comedit sincerum, reliquum large panis illitum propinavit custodibus, qui profundissimo somno sopiti ansam dedere evadendi.

CAPVT III.

Usus opii in sistendis fluxionibus.

Opium fluxiones sistit & moderatur, Tertius generalis opii usus est in *SYMPTOMATIBUS EXCRETORVM*. Si ea, quæ retineri debent, vel si contra, non ἀδρόως καὶ βραχέως subito & confer-tim, ratione magnitudinis, violentiæ, copiæ, temporis, excernenda, opium fermentum placabile inducit, verbis utimur *Helmontii*, ut sola restauratione & alteritatis Archæi restitutione, morbus conculcetur. Hic locum habet & illud *Helmontianum*: Pro remedio restaurativo Archæi non requiritur unciarum & drachmarum quantitas, sed pauca grana h. l. opii illud exequi norunt.

Opium

Opium enim quamvis humorum acrimoniam corri-^{acrimo-}
git, *Sylvius l. 1. prax. c. 20. p. 285.* quamvis eorundem^{niam,}
effervescentiam coercet præ omnibus aliis, *ib. l. 1. c. 19.*^{corrigit}
p. 271. affluxum remoratur, eccentricitatem & *διάχυσιν* & impe-
disgregationem prohibet, impetum coercet, volatilitatem^{tum refræ-}
& citatum gradum figit, verbo, ad naturalem statum quam^{nat,}
optime perducit, & ad sanguinis laudabilis productio-
nem & motu inprimis peccantis correctionem, legitime
usurpatum valet. Elegans est sententia *Martiani comm.*
de loc. in hom. pag. 76. & fontibus genuinis Hippocraticis
conveniens, opium disgregationem humorum sistere & ^{& disgre-}
prohibere. Cum, *ait*, ad omnes destillationes concur-^{gationem,}
rat humorum disgregatio, seu hæc concurrat sub ratione
causæ externæ, seu internæ & proximioris, patet ratio,
propter quam opium concoquere dicatur Dioscoridi, &
quare medicamenta stupefacientia appellata destillatio-
nes miraculo quodam sistant, & ex toto interdum etiam
curent; cum enim per hæc humorum & spirituum motus
sistatur, non modo fluxiones compescunt, quæ in motu
humorum consistunt; sed etiam prohibent disgregatio-
nem, quæ est fluxionis causa. Hinc opium *τῶν νοσημάτων*
τὰς σφοδεότητας ἀμβλύνει, morborum vehementes impetus ob-
tundit. *Hippocr. l. de arte c. 4. §. 5.*

Pertinent huc omnes fluxiones tum sanguinis, in hæ-^{tum san-}
morrhagiis, & feri, in defluxionibus catarrhalibus, aliis-^{guinis,}
que excretionibus, tum excrementorum aliorum, vel^{tum excre-}
sponte sua & a natura institutorum, vel ab arte, de qui-^{mento-}
bus paulo post plura.^{rum.}

CAPVT IV.

Opium sudores movet.

AD generalem opii usum referri quoque posse videtur ^{vis opii su-}
VIS SVDORIFERA. ^{dorifera}

M

Vim

a veteribus

Vim hanc ἰδρωτικὴν dudum annotavit *Nicander alexiph.* t. 15. ita enim canit:

ἀμφὶ δ' ὀδμήες καμάτω περιλείβεται ἰδρῶς
ἀδρεός

eque labore illo odoratus sudor destillat, una collectus.

& recentioribus
asserita.
Theriaca
sudores
mouet ob
opium.

Confirmavit idem *Gesnerus* tum alibi, tum imprimis *l. 2. epist. p. 61. & 69. Platerus in praxi & observationibus. vid. l. 2. obs. p. 491. & l. 3. obs. p. 633. & p. 727.* ubi docet, & theriacam & mithridatium opio dempto, sudores minime mouere. Idem hoc expertus adserit *Walaeus meth. med. p. 65.* uci medicamenta, *inquit*, pauca vera sunt, & inter hæc excellit opium. Quod enim theriaca, quod mithridatium sudorem moueant, hoc omne ac admixto faciunt opio. Et hujus ratione potius fieri, si quid singulariter præstet in peste theriaca, existimat *Zwelferus in animadvers. ad pharmac. Augustan. p. 409.* quam ratione insignis virtutis alexipharmacæ. Hoc enim velut animositatem quandam, ceu tempore infectionis summe necessariam, addit, sicque nonnullos immunes reddit.

Proprium esse laudano sudorem copiosum mouere, annotavit quoque *D. Petrus Crusius* apud *Horstium l. 10. observ. 3. p. 480.* Videatur hanc in rem *Hochstätterus Decad. 3. obs. 1. p. 190. seq.*

Idem nos sæpissime observavimus. Tincturæ communiter bezoardicæ dictæ longe efficacius sudorem pellunt, si cum opio maritata sint, quam sine eo.

Sudores ciet
et opium,

Qua ratione opium sudorem moueat, & summum sudoriferum sit, indagazione dignum. Quæ sudorem mouent, non habent vim incrassandi. Contrarium adest in opio, ideoque videntur hæc secum pugnare. Opium διαχώρησιν humorum sistit & impedit, quomodo ergo sudorem ciet?

Causa

Causa est opii compositio. \ominus ejus volatile, cum quia pollet
 freintime combinatum, primario sudores afficit, quod \ominus volatili,
 alias in \sim u C. C. viperar. \ominus lis *ci videre est. Sulphur
 ejus resolubile humores figit, quod tenuius superest, a
 sale volatili propulsum per cutim expirat, ut etiam hac
 ratione fixationem humorum meditetur opium. Adde, quia robo-
 rat natu-
 quod natura refocillata, (confortativa enim ipsius na-
 turæ est Laudani sotirella) excretionem per sudores mo-
 litur, & quod somnus ipse omnes fluxiones sistit, exce-
 pto sudore. Neque tamen solus somnus ad productio-
 nem sudoris sufficit, cum & vigilantes ex opio sudent, &
 in somno non semper fiat sudor, nisi corporis repletio-
 ne præsentem, 4. aph. 41. etiam in
 vigilantibus,

Confirmat propulsionem a centro ad circumferen-
 tiam, quod, observante *Swingero*, in pueris ab ejus exhi-
 bitione exferat se efflorescentia faciei, seu, quod facies
 rubore suffundatur, apud *Cratonem epist. 251. p. 470.* ubi
 & de vi sudorifera statuit, per accidens sudorem subsequi,
 congelatis spiritibus malignis, sed roboratis nativis. interdum
 cum faciei
 rubore,

Quin ita *interdum* perspirabile redditur corpus ab
 opio, ut sudor inde prolektus nonnunquam odorem
 ejusdem referat, quod testatur *Dioscorides l. 6. c. 17. ὀσμὴ*
τε, inquit, *τῆς φαρμάκου δι' ὅλης τῆς σώματος ἐκδίδεται*, odor
 opii toto corpore expanditur, quod iisdem verbis repetit
P. Ægineta l. 5. cap. 43. Sudor
 opium re-
 dolens.

CAPVT V.

Vis opii καθαρτικῆ.

IN opio teter & virosus odor cum amaritudine & acri-
 monia purgatricis potentia signum existunt, teste
Erasto Tr. de occult. pharmac. potest. p. 181. In opio la-
 tet vis pur-
 gans,

Confirmat id *Quercetanus l. 1. de medicina priscorum*
philosophorum mat. cap. ult. p. 79. ex Ole opii, scribens,

a suo oleo seu ꝑ narcotico fieri purgans, haud minus sane, quam ex omnibus amaris, ut gentiana, centaurio & similibus, separato nimirum, dextreque præparato eorum sale.

licet non
ordinarie
eam exerat.

Quod vero non purget ordinarie, subintrat eo ipso idem, quod partes ꝑæ impediunt salinas, quas præponderant. *Erastus l. c.* duas affert causas 1. vim stupefaciendi, quæ, ut ne sentiat mordicatio, efficit, 2. modicam ejus, quæ exhibetur, quantitatem. Accedere ait 3. quod plerumque liis multis vim ejus hebetantibus miscetur.

Purgantem vim in sylvestri papavere annotavit *Plinius libro 20. Hist. nat. cap. 19.*

Alvum
turbat
quando-
que, & vo-
mitum
ciet,
pilulari
præsertim
forma,

Alvum turbare, & vomitum sæpe mane altero ab exhibitione laudani sequi, testatur experientia, & testantur *Helmont. in jure duum vir. t. 62. p. 192. D. D. Rolfinc. chim. in A. F. R. l. 4. f. 3. c. 6. p. 248.* alique.

Observavimus sæpius a dato laudano opiato secutum vomitum, raro diarrhoeam, & quidem, si pilulari fuerit exhibitum forma; a pulvere enim anodyno, reliquisque opiatorum formulis nil ejusmodi unquam observare licuit.

Mirum hoc vidimus in Gallo quodam, qui cum pilulas opiatas vesperi sumsisset, laborabat autem hemicrania, vomitum sequenti die expertus est, non mane, sed post meridiem hora quarta, quod cum per accidens prima vice factum videri poterat, altera & tertia vice idem adsumenti contingebat.

tum ob
propriam
naturam,

Causam alii rejiciunt in opii malignitatem, quod natura id abhorrescens ceu venenum, robore si polleat, exturbet. Relictum ꝑ fœtidum ventriculum relaxare & ad vomitum stimulare, signo perpeffi per noctem ipsius laboris, scribit *Swalve querel. ventric. p. 252.*

rum præ-
parationis
culpa,

Notandum est, in culpa quandoque esse ipsam præparationem. A laudano opiato cum V correcto solum fere obser-

observavimus ortos vomitus, a nostro vero, quod cum phlegmate \ddagger ti fieri diximus, nunquam vomitum, vel nauseam saltem, contigisse meminimus.

Deinde non parum confert cacochymicorum humorum in ventriculo presentia, qui $\acute{\alpha}\nu\alpha\acute{\gamma}\gamma\omicron\pi\iota\alpha$ sua $\acute{\alpha}\nu\omega$ ^{tum ven-} ^{tricoli.} vel $\kappa\acute{\alpha}\tau\omega$ viam affectant. Potissimum enim hæc vis emetica ab opio accidit in naturis biliosis, & quorum ventriculus scatet amaris, acribus, vitiosis humoribus, præsertim, si rarior textura corporis accedat. In phthificis imprimis opiata sæpe purgantis vicem obeunt.

Denique in principiis chemicis seu mixtione ipsa ^{Vis hæc al-} ^{tius dedu-} ^{citur.} causa quærenda est. Certum enim est per experientiam, quod illa, quæ \ddagger e copioso pollent, cum Θ le fixo acri, purgare, modo $\acute{\alpha}\nu\omega$ seu per vomitum, prout \ddagger longe superat sal; modo $\kappa\acute{\alpha}\tau\omega$ per alvum, si Θ suo modo excedat, modo per superiora & inferiora, modo vehementius, modo lenius, prout mixtio horum variat. Ita, ut affinia solum opii consulamus, tabacum, non solum ratione infusi purgans est, satis vehemens, quod, experientia teste, vel illinitione solum corpori applicatum in scabiosis, ex observatione nostra, vomitus sat enormes concitare solet; sed etiam ipsius fumus per os haustus eundem edit effectum, & experimento Anglorum clysteris instar per inferiorem gutturem inspiratus purgat. Vid. celeberrimus *Bartholinus*, cent. 6. hist. 66. pag. 311. 312. *Simon Pauli quadrupart. botan.* p. 461. Sic mandragoræ succus duorum duntaxat obolorum pondere haustus atram bilem ac pituitam instar veratri purgat, menses quoque partusque excludit, teste *Thom. Erast.* *Disp. de narcot.* Quin si paulo curatius in vires purgantium & emeticorum inquirendi hic locus esset, idem pluribus demonstrare possemus. Ita antimonium totum fere in \ddagger converti potest, & nisi extravertatur hoc ipsum, ut

a purgantium & emeticorum compositione,

cum ☉le fortiatur prædominium, vomitum non movet, uti constat, ☿ in substantia contra epilepsiam dari, vel per se, vel cum castoreo, asa foetida & gummi *co mixtum, unde confurgit pulvis niger dictus, in epilepsia hysterica magni usus. Par ratio est ☽li, asari &c. unde concludere licet, cum abundant humores acres salini in corpore, adsumpto opio, facile posse accessu ☿is opiati, & ☽lis acris talem missionem oriri, ut vomitus vel alvi turbatio sequatur.

& acrimonia
☽lina,
☿ri remissa,

Adscribit hanc virtutem emeticam *Capucius* salii ☽lato, quod penitiori Vulcanico igne patefcatur, & enormes vomitus concitare aptum sit, apud *Servin. viper. Pyth. in auctar. p. 516.* Id vero in opio vix reperibile est, sufficit tamen denuo, vomitoria pleraque ob acrimoniam salinam volatilem stimulantem, vel explicitam vel implicitam, præcipue accessu ☿is, ventriculum subvertere, ceu asarum, sedum minimum, raphanus rusticanus, aliaque, ne transeamus ad alia regna amplius, sunt emetica.

LIBRI II. SECTIO II.

CAPVT I.

Vsus opii specialis ἀντιπυρετικός.

In febrium
paroxys-
mis usur-
pata opia-
ta;

AN in FEBRIBVS intermittentibus convenient opiate, lis est inter auctores.

Si veteres consulimus, opiatis & soporem inducentibus ad febrium paroxysmos tollendos eos usus esse, certum est.

Sic *Hippocrates l. 2. de morb. c. 39.* ad quartanam semen hyoscyami & mandragoram commendat.

Galenus eodem nomine passim dilaudat theriacam, inprimis *l. de theriac. ad Pisonem c. 15.* ubi propria id ipsum confirmat experientia. Non

Non minus *Trallianns l. 12. c. 8.* varia ad quartanas præscribit antidota, quarum plurima gaudent opio & alterco, cum aliis calidis & attenuantibus.

Cur opiata febrilibus mista sint, si quæretur, respondent *alii*, qui veterum sententiæ addicti sunt, ut refrigerando aliorum caliditatem obtundant; *alii*, ut virtutes simplicium in unum coactæ magis & diutius conserventur. Eleganter *Prosper Martianus in l. 2. de morb. f. 2. p. 174.* statuit, ea peculiari virtute feбри conducere, non solum, quia refrigerant, quod tamen admittendum non est, sed & quia humorum motum compescunt, unde disgregatio eorum prohibetur, quam causam morborum *Hippocrates l. de nat. hum.* exposuit.

Si convenirent autores in causa februm assignanda, quo de *libro 1. praxeos clinicæ, seu de febribus*, propediem edendo plura dicemus, utique etiam magis constaret, utrum opiata sint concedenda.

Conveniunt hæc in illa curandi febres methodo, quæ extraordinaria quibusdam audit, (cum ordinaria per ablationem causæ statuatur) & morbificæ causæ fixationem infert, impediendo scilicet, ne materia ex fomite ad cor deferatur, sicque in centro suo detineatur. Quin causam ipsam earundem suo modo respiciunt, quatenus humores peccantes corrigunt, sudoremque movent.

Notandum tamen, quod hæc primaria intentione non promiscue usurpanda sint, nisi quid potenter urgeat, & præmissis universalibus materia sit præparata & depleta. Tunc enim si reliquæ quædam remaneant, rebelles tamen, & sæviores insultus, optime profunt opiata.

Adde, si minus cacochymici sint ægri, & cum nimia sanguinis ebullitione, maxime vero cum virium resolutione, dolore & vomitu conjungitur febris, tunc sæpe nul-

lo alio proficiente heroicum hoc medicamentum hostem superat indomitum.

Metuunt quidam, paroxysmorum initio exhibita opiata, cum materia ad cor jam ruit, facile illud prorsus suffocari posse, si per narcotica motus ille inhiberetur. Sed metus est inanis, observatis modo dictis circumstantiis.

præsertim
in quarta-
na,

Eleganter hanc in rem *Horstius problemat. therapeut. decad. i. quest. 7.* plurimas, ait, febres intermittentes, præsertim quartanas, post præparaciones & purgationes debitas cum ☐ ☉to, extr. *helleb. nigr.* & *diaph.* &c. auxilio laudani opiatum sublatas fuisse, duabus vel tribus horis ante paroxysmum exhibiti.

tum per se,

Si experientiam nostram consuluerimus, non raro hoc modo curatæ febres. Novimus studiosum ex recidiva tertianarium, & quidem simplici tertiana in duplicem commutata, qui nullo specifico antifebrili curari poterat, donec tandem tres pilulas ex laudano opiato propinaret illustris etiam post fata *Rolfincius*, quibus sumptis indormiit patiens; forte expergefactus levicule bis inhorruit, calor emanavit penitus, neque ulla amplius sequentibus diebus ἐπισημοσία febrilis sese prædebat, quæ a prandio ut plurimum se manifestabat antea.

tum mi-
xta tum
aliis.

In usu nobis est, pulveres antifebriles, ante paroxysmum justo tempore adhibendos, ex ☉ ☉to, & *diaph. conchis* vel *nostratibus*, vel *marinis*, *matre perlarum*, *lap.* & *præparatis*, *C. C. usto*, ☉ *abs. min.* & similibus miscere cum anodynis intentione secundaria, addito olei antifebrilis nostri, quod ex oleo caryophyllorum, piperis & camphoræ componitur, una vel altera guttula, qua ratione, interpositis pro ratione circumstantiarum correctioribus emeticis, vel purgantibus, absque V. S. felicissime & brevissimo tempore febres plerasque curavimus, absque ullo recidivæ metu.

☉ anti-
febrile.

Hæc

Hæc enim si observentur, non metuendum est fulmen Noxa eorundem intempe- stive hoc modo usurpato- rum.
Billichii observ. & paradox. l. 2. c. 2. p. 113. ubi flagris dignam censet Paracelsitarum audaciam, qui febre periodica de- tento, hora ante suspectam accessionem, pilulam exhibent opiatam, sic jugulaturi febrim, quando resistunt paroxysmo. Cum symptomatis fallace atque intempestivo fomento adulantur ægrotis, sæviunt in naturam, hujus motum pervertunt, materiam peccantem visceribus altius impingunt, infarciuntque tenacius; ad mala ipsa febre deteriora, cachexiam, arquatam, aquam inter cutem, abscessus, stabilem faciunt gradum. Vis horum ex dictis jam abunde patet. Confer. *Plater. l. 3. Prax. Tr. 2. cap. 2. p. 148.*

De *FEBRIBVS* vero *CONTINUIS*, inprimis In febribus continuis malignis. malignioribus, major est controversia.

Agnovere in opio vim alexipharmacam veteres, cum præter jam supra dicta contra morsus animalium venenatorum illud commendarint. Ita ex *Erasistrato* morsus a basilisco præter castoreum etiam τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν commendat *Dioscorides l. de venenat. animal. cap. 35.* Confirmat idem *Avicenna*, qui, licet morsum illius immedicabilem asserat, conferre tamen maxime, si quid aliud, castoreum & succum papaveris, eo enim loco semen pro succo papaveris perperam legi non abs re credit *J. Ant. Saracen. schol. in l. c. Diosc. p. 140.*

Antidoti eorundem omnes fere gaudent opio. Opium movet sudorem, ebullitionem & fermentationem p. n. sistit, poros cordis & Ω uum contra malignitatis atomos & ἀπορροῶς munit.

Sed si in ullo affectu, certe in hisce caute cum opio mer- caute cum opio mer- candum, nec dan- dum facile
 candum. Latet anguis in herba, unde infaustæ exhibitio- nis opiatorum in causâ, & malignis exempla non raro ab imperitis harum rerum exhibitorum occurrunt, qualia dum facile
 in specie adnotavit præter alios *Ballon. libr. 1. consil. 65.*

N

Quan-

Quando ægri de immodicis vigiliis conquæsti soporiferum a medico sollicitant, non facile parendum est, ne malignitatis vis cor penitus petat, sicque subito hominem jugulet.

nisi cum
alexiphar-
macis, mi-
nori dosi,

Si tamen necessitas hujusmodi remedia suadeat, tutius alexipharmaca, bezoardica & cor munientia alia adjunguntur, ita ut minor semper ratio habeatur vigiliarum, quam malignitatis. Hinc in pauciori opiata danda sunt quantitate, v. g. si laudanum opiatum cum diascordio Fracastor. ad gr. j. præbeatur, ut h. m. sudor, crebra corporis jectigatione prohibitus, commode excitetur, naturaque vigiliis debilitata & morbo, robur acquirat valentius, ut taceamus delirium ita præcaveri.

& magis in
declina-
tione,

Alii distinguunt inter tempora febrium. Ita principio & statu non convenire *ajunt* opiata, quippe illic turbare magis humores, crudiores reddendo & retardando; hic impedire crisin, & πῆψιν a natura institutam interturbare, utrobique vero malignitatem magis cum corde communicari. In declinatione vero tantum abest, ut noceant, ut potius prudenter adhibita magnum afferant emolumentum, pacata reddendo omnia, vires roborando, & sanguinis tonum restaurando. Opportune etiam dari posse in morborum incremento *l. c. Ballonius* observat.

Hanc in rem egregie prodest electuarium mitigativum in febribus ardentibus, a *Zwelffero* descriptum *pharm. reg. class. 14. p. 588.*

juxta alios
etiam in
principio,
re urgente.

Eleganter de hoc ipso differit *Riverius l. 17. Prax. med. cap. 1. p. 544.* ubi in febribus malignis, si magna sit vehementia symptomatum, non solum recentem theriacam commendat, adeoque opium in ea adhuc vicens, sed etiam, præcipue morbi principio vel augmento, laudanum opiatum ad gr. ij. cum alexipharmacis permixtum, cujus

cujus rationes ponderosæ ibidem videri queunt. Conf. *D. D. Job. Dan. Horstium judic. de chir. infus. p. 47.* ubi inter aliâ, crede mihi, *inquit*, in febribus malignis pe- techialibus, variolis &c. opiata utramque paginam ab- solvunt. Exempla etiam alia fauste adhibitorum opia- torum videri possunt ap. *D. D. Herm. Grubium l. de medic. simpl. cognosc. p. 148.*

Nos quotidiano usu observavimus, longe felicius ope- rari v.g. \bar{R} am bezoardicam cum \bar{R} a nostra anodyna com- binatam, quam solitariam, refracta tamen semper opiato- rum dosi, ne nimis figendo sanguinem ad receptionem veneni cor magis disponant, quatenus ligant fere tunc ipsius actionem, & contra id insurgendi promptitudinem. Hac vero ratione salubrem opiatorum opem plus vice simplici experti sumus, & hoc ipso præcavimus alia timen- da symptomata. Deinde, ubi nihilominus vigiliæ con- tumaciores ad se auxilium vocaverunt, cum temperatio- ribus bezoardicis & fixioribus non raro miscuimus opi- um, v. g. cum pulvere bezoardico, qualis est Sennerti vel noster, illudque, interpositis præcipue humectantibus & paucitatem acrimoniamque seri corrigentibus, non sine successu adhibuimus, idque tum alias sæpius, tum hoc ipso anno ante paucos menses in laborante continua ma- ligna febre studioso experti sumus proficuum, qui, alias tamen serosior, per aliquot dies delirabat, & jam floccos legere videbatur, cum signis instantium motuum con- vulsivorum, nihilominus tamen feliciter evasit.

Nec temere in his se gerere oportet medicum nec ti- mide. Nos semper loco regulæ in his observavimus & re- speximus serum, ut defectu ejusdem restituto humorum sub confœderationis jugum restituatur exorbitantia.

Sin solitaria opiata & in maiori dosi indicent & cogant quasi circumstantiâ, per se tamen ex speciali medendi me- thodo

Bezoardica cum opia- tis felicius operantur, & volati- lia.

& fixa cum humectan- tibus,

respectus enim ha- bendus ad serum.

Quandoq; urgentur ab indi- cantibus.

thodo liquet, & ante & post illa bezoardicis vel fixis vel volatilibus, & inter illa v. g. $\text{\textcircled{O}}$ sis, esse insistendum, opium vero ut colophonem quendam accersendum, qui urgentiora debellet symptomata, motus furibundos compescat, orgasmum humorum sistat, & quæ alia indicantia attendi merentur.

præsertim
in dolori-
bus & flu-
xionibus,

Quando vero cum febribus junguntur dolores, intensi, vel excretiones humorum quæcunque impetuosiores, in specie catarrhi, tusses, vomitus, diarrhœa, &c. tutius longe & præsentius ex crebriori nostra experientia opiata officium præstant, quod infra exemplo pleuritidis & dysenteriaë reddemus clarius.

exceptis
criticis.

Instante crisi vel die critico non temere dandum opium, ne natura a conatu suo impediatur.

in peste
profunt
opiata,

Idem fere dicendum venit de *PESTE*: ubi methodus non ordinaria; sed extraordinaria & coacta quasi locum habet, pariter non tam solitaria, quam cum alexipharmacis sociata in usum vocanda opiata.

methodo
coacta,

Pulcre hanc in rem *D. D. Gieselerus de peste Brunsvicensi obs. 36* opiata, ait, cum sudorem soleant movere, etiam initio turgente materia quandoque cum fructu administrantur, tunc scilicet, ubi recta medendi methodo progredi non licet, ut in deliriis & vigiliis efferis, verum pauca quantitate, & admixtis alexipharmacis, uti ipse non semel in peste illa fuit expertus.

& cum
alexiphar-
macis,

Huic geminum est testimonium *Job. Hennemanni Reisingii*, qui in *idea loimode pag. 38.* se expertum scire, scribit, quid opium possit, si alexipharmacis misceatur, in fervore hoc spirituali extinguendo. *Addit*, quando expulsivis miscetur in recta dosi, tunc spiritus illius contagiosi motum sistere, ubi expulsivum medicamentum potest illum una cum corrupto humore facilius a corde arcere & ad cutem propellere.

Hinc,

Hinc, uti jam sæpius diximus, opium antidotis & aliis medicamentis contra venena, & maximos quosque morbos recte miscetur, ut conjunctim cum iisdem pluribus satisfaciat indicationibus. Hinc, quæ verba sunt *Gesneri l. 1. epist. p. 45.* ipsa theriaca plurimum habet opii, non quidem, ut fervorem aut acrimoniam aliorum mitiget, corrigatve, (frigidum enim non est) sed propter vim suam peculiarem, qua tollit dolores, & subtiles ac penetrantes humores vaporesque venenosos coercet ac sistit, ut alia prius via evacuentur, quam ad cor pertingant, tum quia sudorem movet. *Addit idem vir doctissimus his loco epiphonematis: His antidotis opium aut similia aufer, animam abstuleris, hoc est, basin & præcipuam earundem. Conf. Bont. animadvers. in Garc. c. 4. p. 42.*

quibus re-
cte miscen-
tur, exem-
plo the-
riacæ,

Confirmant opiatorum in peste usum *Rondeletius, Platnerus, Angelus Sala, Mindererus*, aliique. Videtur huic assero contrarius *Rhases l. de pestil. c. 6. & Diemerbrock. l. 3. de pest. c. 8. p. 233.* qui lethalis eventus ab adhibita portione narcotica meminit *l. 4. hist. 49. p. 302.* Sed mitiganda est sententia. Verum est, non principaliter & solum somnum provocandum, omissa malignitate, sed non efficitur eo ipso, nullum plane locum habere in peste opiata.

licet non
sola æque
conducant.

Par ratio est in *VARIOLIS & MORBILLIS.* Licet enim in his pro negativa contra opiatorum usum adduci possit, quod spiritus quasi figat, & torpidos reddat, stuporemque inducat opium, ideoque eo abstinere satius ducatur, ubi expellere animus sit; Nihilominus si convulsionum advertantur indicia, si vigiliæ vel dolores graviores adsint, optimo consilio pulverem bezoardicum cum *ZZ. nativa selectissima, vel ꝑii, & ꝑ diaph. & paucis granis magisterii anodynii feliciter eo in casu miscuimus.* Accedit quod hoc pacto materia subtilis aliquo modo reddatur, ad expellendum aptior, & alvi fluxus, uti alias a

Ufus opii
in variolis
& morbil-
lis,

natura bene agente tunc studiose solet adstringi, præcavetur.

in phrenitide,

In *PHRENITIDE* spiritus effervescentes indomitos demulcet & coagulat laudanum opiatum ad iij. iv. vel plura grana datum. Sic Principi cuidam Germano phrenitide cum febre acutissima laboranti laudani gr. v. propinavit *Paracelsus*, quorum usu sex integras horas dormivit, & statim febris abiit, ceu videre est in ejusdem *observatione* 106. & apud *Finck. enchir. dogmat. hermet. c. 3. p. 13.* Exempla alia videri possunt apud *Horstium libr. 2. obs. 25. pag. 92.* & alios.

licet magis opportune in declinatione,

Quamvis febre vigente in phrenitide narcotica non omnino profint, neque destinatum a medico scopum feriant, tamen opportune & in declinatione morbi adhibita præclaros effectus edunt. Rationes curiosas adducit *Thom. Sydenham. meth. curand. febr. sect. 2. p. 51.*

Certissimum *idem ibidem* pronunciat, laudanum vel alia narcotica quævis in principio, augmento vel statu morbi ad symptoma hoc (phrenitidem) levandum vel non prodesse omnino; vel, quod sæpe accidit, etiam obesse. Verum in ejusmodi morbi declinatione eadem mediocri dosi exhibita, v. g. die 12. vel, quod melius, 14. non sine successu usurpari. Si per vires ægri liceat, decem vel duodecim horis ante narcotici usum purgans præmittit. Sed quis nescit, post 14. diem ut plurimum morbos tales acutos extra periculi aleam positos? Afferi omnino potest, etiam h. l. cum bezoardicis & aliis morbo debitis suam manere opiatum laudem, etiam in initio, si inquietudines magnæ molestæ sint, & vigiliæ laboriosæ vires infestent, & febrim augeant, vid. *Hartm. prax. chim. c. 8. p. 60.* ne quid tamen nimis.

& dictis jam-modis.

CAPVT II. Vfus opii in affectibus capitis.

Su-

Supervacaneum est adducere testimonia, adhibitorum Cephalalgiae & hemicraniae debetur opium, feliciter opiatorum in *DOLORE CAPITIS* & ejusdem speciebus, maxime hemicrania. In hac aliquoties post præmissa, quæ addecet, sudorifera; inprimis vero non omisso vesicatorio, omne tulit punctum laudanum opiatum suavisu nostro adhibitum, vel in *liquida* forma, cum ☉ Oli cephalico, vel in *solida* cum mineralibus anodynam habentibus & cephalicam vim, v. g. cum specifico cephalico remixtum. In cephalalgia urgente *Eustach. Rudius* dat gr. ij. vel iij. opii correcti cum croco *l. 1. de hum. corp. affect. c. 1. p. 9.* maxime a causa calida, a qua dolores pertinaces fiunt.

Ufus opiatorum non minimus est in *VERTIGINE*, nec vertiginosis incassum datur, autore *Tralliano lib. 5. cap. 4.* ubi diacodicum commendat illis, quibus vertigines ob calidos vapores ex ventre, aut corde, aut jecore ascendentes oboriuntur. Laudanum opiatum sacra sæpe est anchora, figendo humores & subtiles spiritus, sive in capite ipso proprio vitio extraordinem in circulum motos, sive, quod frequentius contingere vidimus, ab hypochondriis illuc derivata labe.

Hypochondriacus vir magnificus, cum inter alia symptomata pateretur vertiginem adeo, ut in sublime trahi & hinc rotari videretur, non sine metu lapsus subitanei in terram, feliciter curabatur ☿libus liquidis, Tinctura v. g. ☿ cum arcano ♀ per infusionem parata, essentia ☿ ☉ta antiscorbutica, combinatione ☉. *ci & terræ Japponicæ extracta elegantissima, & pilulis confortantibus cephalicis ex ladani extracto, specifico cephalico & laudano opiato confectis, quarum usum plus vice simplici experti sumus & in aliis salutarem. Profuisset in vertigine opiatum hoc laudanum, experientia sua confirmat. *B. Rolfincius noster Dissert. VI. de affect. capit. p. 34.*

nec ma-
niacis,

An in *MANIA*, aliisque deliriis, opiata convenient, lis est inter scriptores medicos.

Taxavit eo nomine suo jam tempore sectæ suæ contrarios *Cælius Aurelianus l. 1. tard. pass. c. 5.* quod cupiant certis medicaminibus maniacis somnos altos efficere, papavere foventes, & pressuram potius atque gravationem capitis, non somnum ingerentes.

licet id ne-
gare videa-
tur inter
alios Hel-
montius,

Advertant, *Helmontius* insurgit, qui amentes per soporativa sanare intendunt. Nam narcotica vix somnum conciliant amentibus quadrupla dosi, sed amentiam insuper augent *l. retenta p. 382.* Confirmat idem *jus duumvir. §. 56. p. 191.* ubi ait, sæpe per immania soporifera mania succurrere frustra est tentatum. In quadruplo sui nempe vix somnum conciliant: ideoque terrore plena est eorundem exhibitio. At non minuitur furor per sopores aut vincula. Narcotica namque dant somnum somniaque molesta.

ob varias
rationes
recensitas,

Et *libro de lithias. cap. 9. text. 84.* qui maniam opiatis compescere satagunt, insigniter errare docet, 1. cum omne opiatum in se sit amens, quia amentia nil præter somnum vigilans. 2. vix decupla opii dosi somnum amenti conciliet, minori autem dosi efficiatur nihil. Ergo, innuere vult, vel frustra adhiberi, vel cum summo periculo. 3. differre, ait, somnum sponte propria amenti obvenientem, illum enim, ut ex causa bona provenit, ita & sanitatis præcursorum indicem, amentiam solum iri, spondere, somnum vero ab opiatis excitatum laborem adferre, & consequenter malum esse. 4. addit, quod in opio sit connexum aliquod virus, unde lethalia papavera somno decantata.

& quod
præferen-
dum sit
☿ ☉ li,

Ipse vero extollit in ☿ ☉ li delitescens somniferum saccharinum, quod suavem apportet somnum, cum facultatum principum instauratione.

Omnia

Omnia hæc hypothefi innituntur illi, dari verum ☉ cujus succellus du-
 anodynum, cujus præparandi ratio legitima vulgo in Pa- bibus aliis.
 racello, aliisque defideratur. Neque enim processus
 a *Quercetano, Penoto, Hartmanno &c.* propositi expecta-
 tionis æque fatisfaciunt. Alii in ☉ vim talem sopo-
 riferam & anodynam plane negant. De processu vero
 Helmontiana ☉is hujus pluribus agemus in *Diatr. no-*
*stra de ☉*co.*

Concedimus utique Helmontio, medicamentum a se
 sub ☉is hujus ☉li nomine commendatum prodesse pos-
 se maniacis, edocti experientia, in ☉lo & ☉le*co vim
 cephalicam insignem, in melancholicis & maniacis sæ-
 pissime nobis comprobata, delitescere. Verum eo
 ipso non tollitur opiatorum in deliriis usus.

Si Helmontium rectius attendimus, videtur seipsum Concilia-
 explicare *l. c. jus duumvir. §. 57. innuens,* mentem suam fu- tur & ad
 isse, non, quod omnino opiata non danda sint maniacis bonum
 & melancholicis, sed solum, non ut medicamentum sensum tra-
 primarium, non solum; sed causam esse attendendam, hitur Hel-
 quæ in hypochondrio sedeat plerumque. Quin ipse montius,
 paulo ante dixerat §. 40. opiata suspendere lienem ab
 operosa phantasmatum seriorum exercitatione. Jam
 vero delirantes diversimodis phantasmatibus continuo
 quasi urgentur, operose & serio in absurda labuntur,
 emota ex orbita sua, ut sic loquamur, ratione.

Observarunt *alii*, dato opiato laudano ægros mania-
 cos & melancholicos evigilantes majores insanix persen-
 sisse stimulos, quibus urgentibus in proximos furunt.

Sed non sola opiata adhibenda sunt. Præmittenda sunt neque
 universalia, V. S. purgatio, alterantia, humectantia, & re- enim sola
 frigerantia. Seri enim defectus præcipue in causa est, opiata rem
 quod opiata non possint vires suas exerere, quod ☉e absolvunt,
 O bal-

balsamico opii gravidum eo ipso irrigare poros cerebri, & spiritus demulcere supra evicimus. His non juvantibus, quid obstat, quo minus opiatis sanguinem fervidiorem atque inordinate motum sistamus, somnum, cujus defectus præ reliquis urget, provocemus, cum a vigiliis non interpolatis delirium augeatur, sicque spirituum effrenem & inordinatum impetum ligantes ægrum liberemus? Volatilitas ergo bilis obtundenda v. g. acidis & figenda opiatis, quibus solummodo sæpe maniacos curatos novimus, non neglecta feri restitutione proportionata.

sed præmissis præmittendis adhibita,

Non agere opiata in his, nisi auctiori dosi, non obstat. Si enim mediocri dosi datum non proficit, ascendendum ulterius, ut indicatum indicanti respondeat.

Delirare quosdam magis a dato opio, concedi potest, & verissimum est in iis, quibus serum parcius est, & sanguinis prædominatur, idem tamen non valet in omnibus. Reliqua ulteriori discussione non opus habent. Somnus itaque, elogio *P. Æginetæ l. 1. cap. 97.* divinam illam auræ particulam, mentem scilicet furentem, emendare consuevit.

cum feras ipsas mulceat,

Scribit *Petr. Victor. l. 4. var. lect. p. 46.* tigrim, quæ catenis etiam vincita, tuto tractari non potuisset, opio in stuporem conjici necessum fuisse, (quod tamen cum succo mandragoræ omnino videtur confundere,) ne per urbem ad spectaculum deducta læderet. Ferinum furorem maniacorum ligat opium, ne irruant, & lædant obvios.

& materiam figat,

Eleganter *Paracelsus l. de morb. ament. Tr. 2. c. 2. p. 501.* remedia mania dividit in alterantia, & figentia materiam peccantem. Utrorumque exempla proponit plura, figentia vero constituit opiata, eademque de meliori commendat.

teste experientia,

Exempla feliciter adhibitorum opiatorum in mania, cum

cum cordialibus & humectantibus, videri possunt apud *Hildan. cent. 4. obs. 9. p. 293.* in melancholia ad maniam vergente *Horst. l. 10. obs. 3.* aliosque.

Nos in iisdem casibus aliquoties utiliter in usum vocavimus opiata, præmittentes vel emetica, vel purgantia, & præter alia appropriata interponentes modo acida, modo urinosa, in furore uterino bezoardicum ꝯle, Zzrinativam, alia.

In *EPILEPSIA* sedativa seu narcotica, & in specie opium, rite tamen præparata *Paracelsus l. c. cap. 1. p. 499.* commendat. Hæc, doctissime ait, mirabilem contra caducum habere efficaciam, si cum volatilibus misceantur. Repetit idem præconium & dicit, si v. g. cum arcano ꝯli misceantur opiata, prodesse in epilepsia, ultra quam credi possit.

Neque id immerito, sive id fieri credatur, quia acrimoniam humorum vellicantium sistant, sive eorundem visciditatem incidant, sive ligent in centro, & partem roborent, adeoque vapores & spiritus morbificos congelent, dissipent & confortatis visceribus propellant, & epilepticum spasmum inhibeant. Hinc eadem antepilepticis, ꝯli volatili, elixirio cephalico cum ~ urinoso, in forma liquida, essentia v. g. anodyna, pulveribusque cephalicis in forma sicca cum fructu miscentur, præcipue, si v. g. in infantibus ipsisque adultis tormina & partium membranarum vellicationes adsint, quod internam epilepsiam vulgo vocant, quod multis probare possemus experimentis. Hinc, monitore *Sennerto l. 1. prax. part. II. cap. 3. p. 594.* ubi paroxysmi epileptici instantis signa præsentit æger, pilula una laudani opiati, cujus partibus quatuor una olei camphoræ admixta fuerit, assumi potest.

Hinc *Quercetanus tetr. aff. cap. c. 16. p. 214.* nepenthes suum epilepsia promptissimum ac singulare afferre subsidi-

Epilepticis
commen-
datum
opium,

cum epi-
lepticis da-
tum.

etiam ad
averten-
dum paro-
xysmum,

dium, *scribit*. Exemplum hujus rei observatum in puella bimulatrium horarum convulsione laborante, nepenthe opiato curata, extat apud *Cratonem epist.* p. 251.

sed caute.

Videndum tamen hic, ne, si natura ad exteriora contendit materiam morbificam depellere, motu hoc inhibito restitans circa cor materia suffocationem excitet, quale exemplum contigisse ante aliquot annos novimus.

Catarrhis
opium fert
opem tenuioribus
& acrioribus.

Si *CATARRHI* deplui a capite, ex sententia veterum, seu solutum quasi in cloacam sanguinis excrementum negotium facessat, & tenuitate sua acredineque molestat, opium opem fert, tum causæ radicalis respectu, tum producti posterioris intuitu. Si ad unum vel alterum granum detur laudanum opiatum, ad miraculum usque catarrhos sistit, eosque ita ad *πεπασμόν* deducit, ut sine noxa & periculo excerni facile possint.

Celebris medicus, cum catarrhis tenuibus serosis affligeretur frequenter, trochiscos narcoticos Plateri semper pro comitibus secum habebat. Nos in iisdem casibus feliciter sæpenumero suasimus opiata, quæ ob hanc suam *ἐνέργειαν* merentur, ut καὶ ἐξοχήν nominentur anticatarrhalia medicamenta, *Stußpulver*, *Stußpillen*, *Stußessenz*, & hoc ipso nomine lubentius ab ægris adsumuntur.

CAPVT III.

In affectionibus thoracis opium commendat.

In tussi bene se gerit opium,

INTUSSI optime se gerunt opiata, præcipue, ὅταν λεπτόν ἐσι καὶ δριμύ τὸ ἐπιρρέον, καὶ ὁ θώραξ ἐκ ἐστὶν ἔχον περιττώματος πλῆθος, quando id quod influit, tenue est & acre thoracique recrementi copiam non habet, & quibus fluxio tenuis a capite in asperam arteriam defluit, quæ propter insequentes

tes tusses dormire non permittit. Πάνυ γάρ ἐσι συμμέ-
τρως δίδόμενα καίλιστα, καὶ ὠφελιμώτατα, καὶ παλαιὰς βήχας
ὑπὸ λεπτῆς ῥέυματος γινόμενας ἰώμενα. *Nam cum moderate*
offeruntur, præstantissima sunt utilissimaque, & veteres tus-
ses a tenui fluxione concitatas persanant.

Hoc ipso modo in suffocationem molientibus catar-
rhis insigniter profunt, tussim tollunt, materiam peccan-
tem coquunt, & ad naturalem statum deducunt, ut & ex-
cerni possit, & sine molestia id fiat.

incrassan-
do & co-
quendo
humores
tenues,

Sunt vere ὑγεία καὶ μυσηρίον. Quin nulla tussis sine
opiatis feliciter tam cito, tam jucunde & tuto tollitur.

Licet enim, ubi viscosi, crassi & glutinosi humores in
bronchiis pulmonum continentur, & abundant, minus moderan-
do crassos,
convenient, & suffocationem intentare queant, est ta-
me illis & in hoc casu suus locus; refracta, secunda-
ria dosi, si δέοντως decenter cum incidentibus vel ma-
ritentur vel interponantur, cum & ipsa incisionem & at-
tenuationem hoc modo juvent, & impetum sistendo,
naturam robovent, ut feliciter excerni possint.

Merito igitur in tussi hæc commendat præter ve-
teres, inprimis *Trallianum l. 5. c. 4. Helmontius libro*
jus duumviratus inscripto §. 62. faciunt enim non so-
lum, ut melius longiusque aut quietius dormiant, sed,
observante eodem, etsi insomnes nihilominus urgent
noctes, tussim tamen pacant & copiosa flava compa-
ctaque sputa compescunt, ut materia vitiosa imminua-
tur, & πεπασμῶν præcedente in melius mutetur. Com-
mendat in specie laudanum opiatum Paracelsi, ut,
secundum ejusdem principia, indignatio archæi so-
piatur.

archæum
sopit,

In priori casu etiam sola dari possunt, ut acredo humo-
rum salforum & serosorum corrigatur, illorumque ἐπιθ-
ῆσσις in pulmones cohibeatur, in altero remixta, ut cum e-

lixirio pectorali, &c. Hæc, verbis *Octavii Horatiani*, l. 2. *part. 2. cap. 7.* (ubi pro apium, rectius videtur legi opium) & coagulare valent phlegmata, & somnos invitant; hæc sui natura & soluta constringunt, & beneficio præstanti, tussire minus faciunt dormientes.

Asthmati
non incon-
veniens
opium,

An vero in *ASTHMA TE* opiata convenire possint, non immerito disquiritur. Vulgo quidem parum de usu contra hunc affectum constat, quin prohiberi potius solent, ut quæ respirationem potius difficiliorem reddant, quam facilent.

præcordia-
li, inter-
positis
silibus,

Nos in asthma te præcordiali, præmisso emetico, utiliter dedimus tum fomitem in hypochondriis respicientia, silia, præsertim \oplus lata, tum eundem sedantia, opiata, quæ resolvunt in grumos aptum sanguinem, & prohibent vapores, ne vel ad diaphragma vel ad pulmones ferantur, & hoc modo feliciter invenere auxilium suspiriosi, quibus etiam elixir pectorale nostrum cum \sim *ci volatili, vel gummi etiam *ci commode interposuimus, cum aliis solventibus ex spermate ceti, minera \odot ri, lacte \ominus , \ddagger diaphor. cum præcipitantibus aliis.

Laborabat asthma te sæpissime & per intervalla primum, ultimis annis vero prope continuo vir primarius, cum sputo purulento, alias arthriticis quoque passionibus frequenter afflictus, hic vero a nullo medicamento majorem sentiebat opem, quam ab opiatis, quibus circa noctem datis, mane altero coctam aliquanto materiam excernebat & liberius spirabat. Post mortem a nobis apertum corpus exhibebat pulmones undique & undique firmissime adnatos, & aqua purulenta plenos.

& a fluxili
materia
orto,

Cum itaque certum sit, sæpe asthma fieri etiam a fluxili materia, quæ apta nata est pulmonum bronchia obstruere, quod hoc loco latius probare instituti nostri non est,

est, cur non utilissime illi opponantur opiata? Cum ex hypochondriis tantum non semper eleventur hi vapores ac halitus ad thoracem, & motum diaphragmatis juxta ac pulmonis interturbent, quidni ligata per eadem & fixata primigenia labe, opiata debeantur asthmati? Taceo virtutem, quam habet resolvendi & disjiciendi humores, quo nomine theriaca etiam non raro commendata fuit etiam apud veteres suspiriosis & anhelosis, modo εὐλαβῶς omnia fiant, & bene consideratis circumstantiis, sicuti ineptum foret, in asthmate hydropicorum, sicubi restagnans ichor, spiritualibus jam intentat periculum, aliisque ejus generis speciebus, opiatis uti.

In *PLEURITIDE* narcotica opiata fugienda esse, Pleuritidis sedulo inculcat *Trallianus* l. 6. c. 1. *Φεῦγε δὲ inquit, τὴν διακωδειῶν καὶ τὸ Φιλόνειον, καὶ ἄλλο τι τῶν παρεγορικῶν φαρμάκων. κινδύνους γὰρ μεγίστους ἐπιφέρει, δυσανάγωγα πάντα τὰ ὑγρὰ ἐργαζόμενα, μετὰ τῆ μεταβάλλειν καὶ νεκρῶν καὶ τὴν δύναμιν.* *Fugito autem diacodium, & Philonium, aut aliud quoddam leniens medicamentum, maxima namque pericula inducunt, dum omnes humores educationi contumaces reddunt, præterquam, quod etiam vires prosternant, reddantque emortuas.*

Idem tamen ibidem ipse hoc limitat, eademque concedit, εἰ δὲ ἡ ὀδύνη σφοδρὰ καὶ ἀκατέρητος, ἢ καὶ ἀγρυπνία πολλὴ τῆς δυνάμεως ἐξέωμένης, si dolor vehemens, & intolerabilis urgeat, vel etiam vigiliae multae viribus robustis torqueant.

Nos non dubitamus specificis antipleuriticis accensere opiata. Si enim in principio morbi opponantur bezoardica volatilia, v.g. *R*ra bezoardica, cum essentia anodyna nostra remixta, parcius sc. sub dictum initium, succedente vero tempore, præsertim circa declinationem magis eadem maritentur specificis fixioribus, ut cum *dent. apr. philos. ppt. lapid. & mandib. luc. pisc. & diaph. ZZ. nat. ana*

observata
speciali
medendi
methodo,
maxime
circa decli-
nationem,

ana ℞j. *laudani opiatig.* j. vel ij. dici non potest, quam prom-
te morbus auscultet medico. Expectoratio hinc melior
succedit, vires confortantur, & ipse morbus felicius lon-
ge ad finem decurrit, & hoc pacto sæpissime, etiam abs-
que ulla V. S. restituimus pleuriticos. Omittimus alias
rationes, quæ ex præcedentibus colligi possunt, ne eadem
toties repetamus. Adeoque effatum Apollineum *Gabrie-
lis Fontani medic. antihemet. p. 418.* minus tale est, narco-
ticorum & soporiferorum remediorum usum in pleuriti-
dis dolore etiam urgentissimo esse nocentissimum.

& in epide-
mia.

In pleuritide epidemia & pestilentiali ex sero scor-
butico, laudanum opiatum commendat *Dravvitiu Tr.
de scorbut. sect. 7. p. 242.* etiam in vulgari seu simplici
ibid. pag. 252.

Pulveris
antipleuri-
tici autoris
encomi-
um.

Hoc ipso nostro pulvere dato mirandos sæpius effe-
ctus vidimus non solum in vera pleuritide, verum etiam
in aliis pectoris apostematibus, adeo, ut aliquoties præ-
sentaneo cum levamine per alvum purulentam materi-
am inde evacuatam viderimus. Et hic ipse longe excel-
lentior est, quam alii etiam secretissimorum nomine
hinc inde commendati. Notavi etiam Quæsa & Quærata ta-
libus casibus antipleuriticis remixta paulo gravius ægros
affecisse, unde hætenus majori cum fructu eadem his ex-
clusimus, non ignari nihilominus, quantopere & pro-
sint alias & commendentur.

Quibus
phthificis
& quomo-
do propi-
nandum
opium

In *PHTHISI* optimum est opium, si proveniat
morbus a *καταρροπῆ* humorum acrium, falsorum ad pe-
ctus, vel a sputo sanguinis; sublatis enim hisce, ceu causis,
tollitur consequens, seu producendum.

In phthificis vero ab ulcere pulmonis, annotante *B.
Rolfincio chim. I. A. F. R. l. 4. f. 3. c. 6.* inhibet & sistit sputum.
Inde periculosa ejus exhibitio. Suffocantur inde ægri non
raro, qui unum aut alterum diem supervivere potuissent.

Re-

Respiciendum est semper ad expectorationem facilem, quamdiu illa bene procedit, prorogatur vita phthi-
ficorum. Sin supprimatur, opiatis dosi ordinaria adhi-
bitis, noxa præsto est. Dosi vero minori refracta, quæ
distinctio quam maxime attendi meretur, commode in
usum vocari & cum aliis misceri potest.

In *CORDIS* affectibus quidem non primario & solita-
rie prodest opium, unde inter cardiaca proprie & stricte
dicta locum non obtinet, nihilominus, ubi virium exolu-
tione spiritus deficiant, aliquoties profuit opii grani uni-
us tertiam partem cordialibus reficientibus admiscere, &
maximam præstitit utilitatem. Hoc enim modo non
solum spiritibus materia suppeditatur, sed & eorum dis-
solutio prohibetur, unde maximus virium lapsus depen-
det, ceu optime alicubi observat *Kyperus*, adeoque suo
modo confortat quoque opium spiritus.

In affecti-
bus cordis,
a resolu-
tione
uuum,

Debetur opium grumescentiæ sanguinis, quam lipo-
thymia, syncopes & palpitationis cordis causam adduxi-
mus *Ephemer. German. ann. II. observ. 197. p. 298.* crassio-
res partes ejusdem resolvit, tenuiores alterat & dissipat,
acriores vero temperat & corrigit.

sanguinis
grume-
scentia,

Hinc in ejusmodi ægris, lipothymia sc. syncope & cor-
dis palpitatione laborantibus, quæ symptomata sane in
hypochondriacis sæpissime observavimus, cessantibus
etiam in prioribus omnibus operationibus animalibus &
vitalibus ad sensum, nil præsentius invenimus & consulti-
us, quam resolventia & præcipitantia opiata per vices ad-
hibita. Abegimus affectum & illum præcavimus his folis.

in syncope
& palpita-
tione cor-
dis.

In usu nobis est eum in finem *pulvis absorbens* dictus
ex $\text{Olo } \text{♂}$, cum ♂ diaph. vel in mulierib. bez. ♀ , conchis,
lap. ♂ . coralliis & cinnabari compositus, ita, ut singula
dosis constet grano uno solum vel altero $\text{Oli } \text{♂}$, & tota
compositio recipiat simul opium. v. g.

Pulveris
absorben-
tis Wede-
liani de-
scriptio,

P

R. Oli .

℞. Oli ♂ g. vj. conch. pp. lap. S. ppt.

corallior. ♂ diaph. ZZ. nat. a. ℞. gr. xv. ℞j.

laud. op. gr. j. ol. caryoph. gtt. j. M.F. pulvis. D. in charta S. uff 6. mahl. Potest dari pro circumstantiarum urgentia singulis horis, cum aquis cinamomi, meliss. aliisque spirituosis, vel solum cum vehiculis domesticis, cerevisia vel vino. Addere etiam licet pro ditioribus, si cui id libeat, perlas, lap. bezoar, ol. cinam. & alia.

ejusque usus in dictis & uterinis malis.

Non possum satis deprædicare effectus, quos ab hoc uno pulvere vidi, quam cito omnia conquieverint inde symptomata, quam feliciter tono suo restitutus sanguis, quam optime etiam symptomata hysterica huic ipsi morem gesserint, subsecuto sæpius vomitu cum maximo juvamine, uti ab ejusmodi resolventibus novum non est in praxi, & alvum & vomitum quandoque cieri, licet effectu æquivoco. Præferendus eo nomine hic merito tot sirupis, speciebus & compositionibus cordialibus.

CAPVT IV.

In morbis infimi ventris, & quidem Ventriculi & hypochondriorum, quid opium possit, explanat.

In cholera opii usus,

cum cautela,

CHOLERA humida, a phlogosi ventriculi, sedanda est claudano & adstringentibus refrigerantibus, non pulveribus stomachicis calidis, ait *Riolan. enchir. anat. p. 123.*

Cavendum tamen est, ne intempestiva opera vomitum in illo morbo opiatis cohibere satagentes, eo eohibito, non minus periculosam malorum catervam invehamus. Permittenda acribus humoribus corruptisque tantisper evacuatio, donec sufficienter depletis ijs, viribus succurri possit roborantibus & sistentibus. Sin

Sin autem urgeat symptoma, absque omni metu cor-
date iis uti licet statim. Ita *Riverius cent. 3. obs. 85.* ter-
tiana maligna media æstate laboranti, cum tertia acces-
sione tanta conjungeretur humoris biliosi malignitas &
ferocia, ut concitaretur vomitus, ac alvi fluxus frequens
cum summo ægri periculo & maxima virium jactura, cum
felici successu propinavit laudani opiat gr. iv.

Nos essentiam theriacalem cum anodyna conjunctam
feliciter eo casu adhibuimus sæpissime, dando eandem vel
miscendo cum ∇ cinam. c. v. aq. menthæ, aliisque, unde
statim simul & semel sæpenumero omnia conquieverunt.

CARDIALGIAM solantur opiata. Urgente do-
lore inflammatorio, cum lenientibus ea admisceri possunt
in pauca quantitate: sic enim neque actionem ventri-
culi impediunt, dolori succurrent, & intemperiem im-
minuent, verba sunt *Ludov. Septal. l. 7. animadvers. §. 3.*
p. 221. Hinc *Albucahis* non revelandum remedium in
dolore ventriculi vocat destillatum opii cum capitibus
alii apud *Holler. l. 1. de morb. intern. c. 32. p. 532.* juxta
alios cum decocto fl. chamæmeli datum ladanum sta-
tim juvat. Miscuimus eo casu lubenter opium 1. cum
carminativis. Vietor cardialgia laborans, cum summa
anxietate, adsumpta dosi essentiæ carminativæ cum ano-
dynæ paucis guttis, extemplo levabatur, magno cum
nominis incremento, initio quippe praxeos id contin-
gebat nostræ 2. *præcipitantibus & oleosis.* Fœmina,
coriarii conjux, 46. ann. dysenteria gravissime decum-
bebat anno 1669. accedebat singultus, & cardialgia cum
tanto ardore oris ventriculi, ut prunam se ibi sentire
quereretur, spe vitæ fere omni abjecta; dedimus pul-
verem ∇ tem ex conchis & lap. \mathcal{S} . c. pulv. Bezoard. ol.
coryophyll. & opii parum. Dictum factum omnis con-
quievit ardor, omnis dolor, omneque periculum evanuit.

Singul-
tum,

In *SINGULTU* quovis curando præ aliis omni-
bus conducere opiata, verissime scribit *Sylvius l. i. prax.*
c. 23. p. 325. §. 19.

Uti sumus egregio cum successu opiatis in singultu
tum alio, tum in primis convulsivo, aliquoties. Com-
miscuimus ex castoreo parata in liquida vel solida for-
ma, neque unquam nos frustratus est eventus.

Vomitus,

VOMITVS sistunt opiata, sive ab hypercatharsi
eveniant, ubi vel sola essentia theriacalis cum aq. cina-
momi sufficit, vel præbium opiati alius medicamenti,
sive ab aliis causis irritetur ad ἀνακαίθαρσιν hanc & supi-
nitatem ventriculi natura. Hic illud observavimus sin-
gulare, quod sæpe a propinata laudani opiati una vel
altera pilula unicus rediit vomitus; quasi confortata na-
tura reliquum omne ejicere molestum satagat, de hinc

præcipue
pilulari
forma,

vero quievit prorsus. Notabile & illud est, solidam pi-
lularem formam aliis omnibus esse in hoc affectu præ-
ferendam, nisi quid impediatur. Soliti sumus dosim pilu-
larem quandoque theriacæ miscere & confectioni al-
kermes, sicque forma boli felicem eundem obtinuimus
effectum. Addi etiam possunt ol. menthæ vel cinamo-
mi gtt. j. vel altera.

Rationes horum ex supra dictis de usu generali patent.

βῆλιμον,

In *APPETITU NIMIO* aliquot vicibus suppe-
tias nobis tulit opium. Vir nobilis hypochondriacus,
de latis ad ventriculum humoribus acidis & acribus,
eumque ἐυαίσθητον alias sollicitantibus, laborabat fame
immodica, quæ nullis sedari poterat cibis. Dedimus
ol. ☿ri per deliquium & sub noctem paucas doses opia-
ti pulveris absorbentis, & sublatus fuit molestus ille af-
fectus penitus. Hinc in aucto appetitu, si malum sit
contumax, ad opiata confugere licet, quod præcipue in
βῆλιμῳ proprie dicto locum habet.

Huc

Huc adeste *HYPOCHONDRIACI, SCORBVTICI*, hypochon-
driacum
affectum &
scorbutum,
qui indies novis affligimini symptomatibus, doloribus,
vigiliis, aliisque, promptum habete remedium, opium.

Lubet hæc illustrare non tam nostra frequenti expe-
rientia, quam celeberrimi viri, & non solum de Princi-
pum & Electorum aulis, urbibusque primariis, sed potis-
simum de medicina nostra longe meritissimi *Dn. D. Jo-*
hannis Danielis Horstii. Ita vero laudatissimus vir in lite-
ris ante aliquot menses ad me datis: Singularem casum
hisce diebus notavi hypochondriaci cujusdam, opiatis
restituti. Is a cachexia scorbutica varia passus sympto-
mata: stupiditatem, vigilias, anorexiam, terrorem & te-
tras convulsiones epilepticas, præmissis præmittendis, eorumque
varia sym-
ptomata,
opiatis feliciter restitutus est, præter omnium spem & ex-
pectationem. Tam sæva, multiplicia & gravia sympto-
mata & mihi & adstantibus animum ita turbarunt, ut
actum putaverimus. Tandem post reiteratas & sæpius
exhibitas opiatas medicinas incidit in somnum x. hora-
rum, ex quo expergefactus totus mutatus erat, & ab enu-
meratis symptomatibus plane liber, non sine adstantium
summa admiratione. Affinis ejus illustr. Wilhelmus
Curtius, Regis Angliæ Consiliarius & Eques Baronet-
tus, nobis jam prærens, licet de mœrore, vigiliis & servi-
tiis lassus, nescio qua hilaritate compulsus ad carmen est,
idque paucis horis condidit, tradiditque filio adhuc sci-
licet prætextato, quid mihi primo mane tanquam suos
labores porrigeret:

Hippocrates quæ sparsa dedit prognostica fati

in Fago erant tremulo conspicienda simul:

Sex soles Lunæque exsomnes, trux epilepsis

& pulsus nullus, nulla salutis avis.

Præfica jam planctu diras placaverat umbras,

& dederant anceps murmura nostra V A L E.

*Fortior at Parcis certamen ut Horstius intrat,
jam lassâ Lachesis projicit arma manu,
Cardiacis, opio nequiens obsistere Clotho,
nec purga-cerebro Cerberus belleboro.
Rem gratam liceat saltem laudare modeste:
Gratior est nobis Horstius Hippocrate.*

Præcipue si
convulsiva
irritatio
accedat,

Recte hinc in scorbuticorum quibusdam affectionibus, inquit *Willisus Tr. de scorbut. c. 10. p. 323.* se malle quovis præterea medicamentorum genere, quam opiatorum usu destitui, nec enim solummodo contra dolores & vigilias pertinaces, verum in paroxysmis asthmaticis in vomitu, diarrhœa, quin etiam in vertigine, & pathematis convulsivis, quoties natura supra modum irritata inordinationes immaniores concipit, nullum præstantius remedium sapius expertus est, quam ut narcotico tuto adhibito somnus concilietur.

ad minimum
mitigat.

Et licet in doloribus v. g. scorbuticorum non intermissio totalis, infallibiliter tamen insignis mitigatio sequitur, teste *Dravvisio de scorbut. f. 8. p. 330.*

CAPVT V.

Opium usus in intestinorum symptomatibus.

An in colica
opium
prosit?

IN COLICA quibusdam male audiunt opiata, tum, quod solum errore relevationis fallant, ob præsentis temporis perditum sensum, hebetudine partium suffecta, quæ verba sunt *Cæli Aurelii tard. past. l. 4. c. 7.* tum, etsi mox omnem dolorem tollant, plerumque tamen eorundem usum contractura membrorum sequatur, & hinc vitanda esse præcipit *Muffaz in prax. Mff.*

Obj.

Quin ipse *Pergamenus* antidota ex opio, mandragora, alterco

terco & styrace, caute usurpanda ait in intestini laxioris doloribus *comm. in 6. epid. & 5. apb. comment. 13.* ista enim membra circumfrigerantia, ut iterum ab iisdem causis offendantur, paratiora efficere.

Neutrum tamen argumentum tanti est, ut usum opia-^{Resp.}torum in colicis excludere omnino possit, modo non fœcum in intestinis adsit infarctus, cui prius medendum est. Opium binis rationibus colicis auxiliatricem præ-^{affirman-}bet operam, 1. *per se*, quando efferato dolores persi-^{do. Confert}stunt freno, aliisque cedere renuunt medicamentis, quo^{per se,}passu potest dari laudanum opiatum, vel magisterium anodynum, cum oleis carminativis. Nos utiliter solemus uti essentia nostra carminativa cum anodyna in aq. aneth. cort. aurant. &c. Est vero hæc:

℞ rad. zedoar. ℥j. carlin. galang. a. ℥β.

cort. aurant. sem. anis. carv. fl. chamæm. Rom. a. ℥ij.

caryophyll. aromat. bacc. laur. acor. ver. a. ℥iss.

macis ℥j. M. Extrahantur contusa & concisa g. m.

cum ~ cort. citr. acidulato satis ~ u @, qui extractione per aliquod tempus facta addi debet. Dosis gtt. xx. xxx. Inde observavimus sæpius præsentaneo cum effectu sublatum omnem dolorem.

Præcipue vero convenit opium in colica biliosa, calidiore temperie præditis & ob tenuem acremque dolorem dolentibus. His enim non solum non nocent talia anodyna, sed magis opitulantur, dum tenuem, acrem & biliosum humorem crassum reddunt, ad concoctionem perducunt, ad bonamque temperiem convertunt, non refrigerando, sed acrimoniam corrigendo, & flatus discutiendo. Vid. *Trallian. l. 10. c. 1.*

2. Opiata colicis conferunt cum purgantibus mixta. & cum
Hæc enim purgantia ægre sæpius retinent colici, *αἴνα ῥῆγοπλο* purganti-
humo- bus,

humorum ad ventriculum facta, ideoque vel acida addenda, ~ ⊖, ⊕ li &c. vel laudanum opiatum refracta dosi miscendum. Non enim sufflammat tunc operationem purgantis medicamenti, sed juvat, & simul dolores sedat. Cum enim natura hoc modo roboretur, fortius exsurgit, ut medicamentum κατωτερμόν in actum deducat, hosticamque exturbet materiam. Vid. *River. passim in obs. Thoner. l. 3. obs. 5.* & alios, in primis *Erastum dispp. contra Paracels. part. 4. p. 248.* ubi in colica ʒj. spec. hieræ vel aloes adjicit opii & castorei a. g. j. vel sesquigranum, interdum etiam duo, quod facere se *addit*, ne diutius quam par est intra corpus maneant. pag. 249.

dosi refracta etiam tum emeticis, Quidam tunc purgantia in majori dosi danda esse volunt, si opiata misceantur. Imo etiam cum emeticis, sed quantitate parva, jungi possunt opiata. Vid. *Sylv. prax. l. 1. cap. 15. §. 29. p. 187.*

ileo con- venit opium, In *ILEO*, ubi implacabilis dolorum sævitia torquet, anchora sacra & extremum sunt solatium opiata; laudani e. g. granum unum vel alterum per se dari potest, vel, ut in colica annotatum, una cum purgantibus, ut una tollatur fidelia & dolor & materia morbifica, vel quod nos facere consuevimus, primo opiato nepenthe doloribus succurratur, hinc purgante exstimulentur alvinæ feces & vitiosi humores.

ante purgantia quoque,

Ut ut vero ratio utique consulenda sit, ne forte agonisanti & desperato jam iliaco propinetur, indeque sinister eventus consequens vel medicamento, quod multos juvit, vel medico imputetur; In his binis tamen, purgantibus scilicet & opiatis, unica versatur iliacorum salus.

Exemplum hujus rei dedimus & consignavimus *ann. II. Ephemer. German. obs. 238. p. 340.* quod ibi videri potest, neque enim huc transcribere animus fuit.

In

In *DIARRHOEIS* ἢ ἀπὸ τῶν Φαρμάκων, ἢ ἀπὸ τῶν χυμῶν ἐλαττηρίων καὶ μοχθηρῶν, sive a purgantibus fortioribus, salutare sive pravis vitiosis humoribus inductis, statim sæpe sedant fluxum opiata, magna cum ipsius ægri & adstantium admiratione.

In *DYSSENTERIA* male quibusdam audiunt narcotica. Speciosus hanc in rem extat locus apud *Trallianum* l. 8. c. 6. ubi imperitos medicos mox inter initia narcotica dare afferit, eo quod somno dolorem levare videantur, falli autem ipsos, dum ægros accepta portione tota nocte dormire & ventrem retineri conspiciunt. Cum enim, addit, dies illuxerit, inutilis laborprehenditur: quia humores in unum collecti sine intermissione dejiciuntur, & capite gravato, viribusque labefactatis ventrem reddunt deteriore, & majus cibi fastidium inducunt, & ideo nunquam ea medicamenta dari debent, nisi forte necessitas urgeat.

Minadous Doctor Patavinus observavit, omnes illos dysentericos, qui de consilio medicorum opiatis usi sunt, mortuos esse. Additurque ratio, quod ulcera intestinorum ab opio putridiora & sordidiora reddantur, citante *Hoffmanno de usu & abusu med. chim. p. 30.*

Ut ferum fateamur, pace plerorumque Practicorum scriptorum, negativam statuentium, & opium in dysenteria vel damnantium, vel timide admodum exhibentium, dicere aliter non possumus, quam sine opio nullam veram dysenteriam curari commode posse, oleumque & operam cum aliis adstringentibus sæpe numero perdi.

Bone Deus! vidimus in dysenteria, statim in principio 40. 50. 60. intra 8 9, (incredibile dictu) ægros fuisse maceratos, dejectosque sedibus. Dato convenienter opio, statim paciori rivo mali sentina effluxit. Nec fluxum tam sistit opium, quam moderatur, quam corrigit, dolores

Q

res

res minuendo, morbumque, quod sæpius repetimus, in centro detinendo, ut affluxus & effluxus sit moderatior. Sancte testor, me omnibus dysentericis, quorum ultra quadringentos curandos habui, cum felicissimo successu propinasse opium, & plerosque illos evasisse feliciter notavi, qui non vel morbi vel malignitatis vi, vel aliarum circumstantiarum ratione abrepti, in tempore, quod rerum omnium est primum, auxilium petierunt.

dato cum
bezoardi-
cis,

Dantur in dysentericis optime opiata cum bezoardicis, tum volatilibus in principio, seu mediis potius, tum fixioribus, in fine. Hac methodo felicissime permultas dysenterias expugnavimus. Ut enim non negemus, posse quandoque in dysenteriis benignis, quæ a *ναυσιώσει* vasorum potius oriuntur, quam irritatione & erosione, quæ item ab ingestis, turgentibusve vitiosis humoribus negotium facessunt, posse, inquam, initium curationis fieri a rhabarbaro seu tosto, seu sibi relicto, junctis abstergentibus, & dehinc adstringentibus curationem perfici. Sed ubi mali moris est morbus, seu aeris vitio epidemio, ut plures decumbant, seu domestico pravorum humorum, acrium puta, salforum, aut in graviore statu arsenicalium, in corpore putredinosa fermentatione ortus, uti quidem plerumque observavimus, tutissima & nobis hæcenus frequentata est supra laudata methodus. Deditur initio *Ram* nostram bezoardicam cum anodyna remixtam, ita enim miasmata maligna discutuntur, corrigunturque, febris incrementum prohibetur, (quæ tantum non semper adest, ut sæpissime petechias ipsas conjunctas viderimus,) putredo arcetur, adeoque acrimonia humorum sopitur. Hoc solo medicamento decenter dato & repetito, morbo huic ferili, sæpe in principio frenum injecimus, ut præsentaneum ægri senserint auxilium.

Dysente-
riam cu-
randi me-
thodus.

Si dolor & fluxus urgeat, majori dosi opus est, ut proportio sit inter morbum & medicamentum.

Consentit *Hæferus l. 3. Herc. med. c. 5.* asserens, per laudanum opiatum, præmissis præmittendis, se olim salinarii cuiusdam secretarii liberos omnes, & inter hos semestrem puellam, a dysenteria feliciter sanasse. Laus opiatorum in dysentericis,

Eleganter idcirco *Jacob. Bontius in not. ad cap. 4. Garc. ab Horto pag. m. 41.* scribit: Certe laudes hujus succi expapavere expressi, si vellem referre, viderer chimicis velle suum honorem præripere; hoc saltem dico, si nobis hic de opio ac opiatis non esset prospectum, frustra in calidissimis Indiæ orientalis regionibus medicinam faceremus dysenteriæ, cholerae, febribus ardentibus, ac reliquis biliosis affectibus orgasmo turgentibus. Idem sua experientia probat & laudat *Horst. consil. dysenter. c. 3. p. 226. illustris Boyleus* rhabarbarum cum grano uno laudani consulit; tum enemata ex lacte bubulo. & aliis biliosis affectibus.

Exemplum lethiferi successus habet *Thoner. l. 3. obs. 8. p. 167.* sed a medicaastro dato laudano.

Illud tamen notandum, quod in dysenteriis indolentibus cautius sit adhibendum sacrum hoc medicamentum, ibi enim bezoardicorum vis debet esse fortior, licet omnes hoc modo affectos mortuos esse, nec ullis vel generosissimis remediis servari potuisse *anno II. Ephem. German. obs. 43. p. 82.* adnotaverimus. Et hic valet illud *Tullianum*: carere omni sensu doloris, miserius est, quam dolere. Cautio in dysenteria indolente,

In *HÆMORRHOIDIBVS* immodicis, valdeque dolentibus, præsertim si mali vehementia nimis urget, & vis expultrix irritata est, laudantur opiata. Prodest opium, in hæmorrhoidibus immodicis,

Maxima tamen in horum adhibitione requiritur circumspectio, ne *Horatianum* illud incurrat medicus:

Stulti dum vitant vitia, in contraria currunt.

h. e. ne alvus constringatur, & vasis occlusis, ficque caloris *διαπνοή ventilatione* prohibita, accendatur febris, qui metus est *Sennerti l. 4. prax. part. 2. f. 2. c. 6.*

non omis-
fis ♂ibus,

Consultum vero est, cum hæmorrhoides maximam cognationem habeant cum affectu hypochondriaco, unde & cacochymia & imperfecta sanitatis indicium præbere solent, præter opiata ♂ilia & aperientia alia generosa adhibere. Observavimus aliquot ægros, qui fluxum hæmorrhoidalem aliquoties experti, cum per aliquod tempus uterentur *Ra* ♂ aperitiva temperatori, illas non sentire amplius.

Vidimus etiam binos immorigeros, qui dolore cæcarum hæmorrhoidum vexati ab opio & amuleto nostro, fabaria, opem tulere, (cujus sane effectum præter nostra experimenta continuata plurima, præter alios *D. D. Bartholini l. de transplant. morbor. pag. 18. & D. D. Schræckiorum, Haffniæ & Augustæ Vindelicorum* testimonia, exceptione majora comprobant,) cum vero non curarent ea, & internis visceribus illuc ceu ad sentinam humorum confluxum amandantibus non prospicerent, redeunte malo putredinem ibi passos, & degenerasse morbum in cancerum quasi occultum, unde *νεκρώσει* interaneorum subsequente miserrime periere.

& purgantibus lenioribus,

Neque inconueniens est sæpenumero, interponere purgantia, eo potissimum casu, quando bilis copiosius in intestina lata fluentium hæmorrhoidum cursum continuat. Vir primarius per aliquot menses fluentibus hæmorrhoidibus molestatus, assumpto leni purgante alias ipsi familiari, plurimis evacuatus est sedibus per biduum, nec post feces aliud subsecutum est, quam liquor plane biliosus, unde illico hæmorrhoides substiterunt, nec per plures septimanas post vel minimum de illis sensit amplius.

CAPVT IV.

Effectus opii in affectibus renum,
& articularum.

AN in *CALCVLO* convenient opiate, dubium occur-
rit. Sunt qui omnes eos, quicunque opiate nephri-
ticis exhibent, sinistre exhibere credunt, siquidem illis
facultas expultrix sopiatur & ligetur quasi, cum tamen ea-
dem potius roboranda sit, & ad expellendum instiganda.

Dextre ad-
hibentur
opiate in
calculo,

Sed si v. g. dolor urgeat, calculus sit magnus, vigilia-
que inde & denique forsan lipothymia orientur, propi-
na, quæso, expellentia, stimulantia, facultatem expultri-
cem roborantia, ipsamque vitam cum gemitu expelle.
Non possunt expelli calculi, ut lumbrici. Quin sæpe,
cum calculus jam intravit ureteres, insignesque ciet cru-
ciatus, neque tamen expelli potest, adhibitis aliis exter-
nis, quæ eundem retrahunt, cessant dolores.

Contra ea, observatum est a nobis sæpius, datis ejus-
modi demulcentibus facultatem longe magis roborari.
Neque sopitur eadem hoc modo in totum, ut nil am-
plius agat, sed dolores sopiuntur, ut facultas expultrix
eo valentius insurgere possit. Ita pulvis ex lapidibus ☉.
cinnabari minerali, & opio, constans ab *Excell. Dn. Lu-*
dovici, fautore & compatre nostro colendo, *Dissert. 1.*
Pharmac. modern. p. 448. commendatus, crebriori no-
stra experientia longe optimus est, cui resolventia alia
ex spermate ceti, aliisque quandoque non inutiliter
miscuimus.

cum tem-
peratori-
bus lithon-
tripticis, &
nervinis,

Ita *Unzerus* laudanum opiatum, reliquis medicamen-
tis in cassum adhibitis, felicissimo cum successu ad pla-
candos nephriticos dolores non semel in usum duxit,

præcipue si
nondum
egressus sit
e renibus,

quando scilicet calculus nondum renibus fuerit egressus, aut saltem leviter inde emotus. Eo autem egresso, alteque ipsis ureteribus impacto, tum inefficax hoc remedium deprehendit, *l. 1. de nephrit. c. 7. p. 986.* & quamvis exhibitum tunc nonnihil levaminis initio visum fuerit attulisse, tamen momentaneum tantum illud fuisse observavit, recrudescente nimirum paulo post eodem dolore, sæviusque quam antea affligente.

Exemplum feliciter in nephriticis cruciatibus usurpatis opii, vid. apud *Horst. l. 10. obs. 3.* quæ tota de viribus laudani opii agit. Confer. *Bartholin. cent. 3. epist. 46. p. 192.* ubi in *tenesmo* & calculo proficuus opii usus prædicatur, *Hæchstetterum decad. 6. cas. 1. p. 675.* ubi plura ex Veteribus adducuntur loca, huc non transcribenda.

Afylum
podagræ,
opium,
In *PODAGRA*, præcipue si dolor causæ vestem induat, & urgendo ad se curationem trahat, ad opiata confugiendum, ceu ad asylum.

& arthritidis
vagæ
scorbuticæ,
Arthritidem vagam scorbuticam unice fere debellare possunt eadem. Consuetam nobis hanc curandi methodus, in quamplurimis felicissimo successu probata, in maxime in mulieribus, quas in Thuringia nostra frequentius viris ea affici videas, est 1. antiscorbuticis & 2. universalibus, tum purgantibus, tum saluberrima in his affectibus venæsectione. 3. specificis opiatibus in pilulari vel alia forma administratis. Qui enim præmissis hisce noverit ☿ metallicum solare cum opio maritare, & prudenter adhibere, næ felicissime hunc perdomare noverit & alios morbos.

interne
& externe.
Exterius in articulari hoc morbo quandoque etiam opium adhiberi solet, cum aliis mixtum. Nos ea intentione adhibere solemus linimentum nostrum nervinum ex ω formicarum, lumbricorum volatili & \ominus \ast ci vel C. C. vel utrisque, addito interdum liquore opiato, vel ipso ω opii.

Notan-

Notandum tamen, ne opiatis ipsis liberaliore usu hoc pacto insistentes, quam ut doloris sævitiam aliquo modo leniant, magis noceamus, quam proficiamus, viam parantes humori peccanti ad tophaceam duritiem. Opiata enim articulis adhibita incaute, nocent.

Obiter hoc loco illorum culpandus venit mos, qui in arthritide externis oleosis, unctuosis, & pinguibus, modo his, modo illis, prout dolor jubet, utuntur, vel solis vel cum opiatis remixtis. Vidimus hæc ut plurimum plus nocenti quam commodi post se reliquisse, & id ipsum inter causas tophorum & nodorum omnino referendum judicamus.

CAPVT VII. De usu opii hysterico, & aphrodisiaco.

IN AFFECTIBVS HYSTERICIS, suffocatione, hystericalgia, mensibus immodicis, fluore albo, aliisque opium divinum est auxilium, sive additis castorinis aliisque laudanum hysterico inde confiat, seu pro re nata cum appropriatis misceatur, qualia exempla plura apud autores, inprimis *Hartmannum*, *Paracelsum*, *Platerum*, aliosque prostant. Et nos ipsi frequenti experti sumus experientia, quantum utilitatis ad uterum redundet ab opiatis. Ita pulverem absorbentem supra citatum invenimus in hystericois accidentibus utilissimum; elixir uterinum cum anodyna tinctura mixtum facit officium; si cum ebore ppt. succino, castoreo & magist. lap. ☉. misceatur opium, in fluore albo confurgit egregium medicamentum, modo recte quis eo utatur. Extant hujus rei vestigia apud *Coum* ipsum, qui *lib. 2. de morb. mulierum c. 87. p. 610.* in affectibus hystericois

De exter-
nis antipo-
dagricis
judicium.

Uteri. me-
detur opi-
um affecti-
bus,

hyste-

hystericis τὸν μήκονος ὀπὸν papaveris succum cum aliis præscribit.

Hinc recte a *Paracelfo l. de morb. ament. tr. 2. cap. 4. p. 503.* inter confortantia matricis refertur quinta essentia opii. Exemplum laudano opiato feliciter curati furoris uterini in nobili scæmina sanguinea refert illustris *Bartholinus centur. 5. hist. 85. p. 165.* Alia exempla ad symptomata hystERICA videre est apud *Decker. meth. medend. p. 118.* & alios.

An opium An aphrodisiacum sit opium, & ♀em excitet, auto-
♀em cieat? rum non una mens est.

Affirman- *Cardanus, Scaliger, & Nicol. Monardes* Amphionem
tes id re- illum, quo ad venerem ciendam utuntur Indi & Turcæ,
censentur, nil aliud esse, quam opium testantur.

Confirmat id ipsum relatio *Joh. Jac. Saar. itiner. Ind. orient. p. 11.* qui expressis verbis scribit, parare indos in Bantam lectuarium ex opio, quod Affion vocant, coloris cineritii, saporis dulco-amari, cujus usu feroces fiant; Chineses vero in Batavia eo uti ad excitandam venerem, cujus usu adeo veneris æstro incitantur, ut per totam noctem veneri litent, sæpe aufugientibus, nec ulteriorem vim sustinentibus scortis. Vid. de hoc latius *B. D. D. Sachs, etiam post fata celebratissimus Tom. II. Ephem. Germ. obs. 69. p. 126.* ubi & alii citantur.

& negan- *Garzias* e contrario *l. c.* non solum aphrodisiacum esse
tes alii. negat opium, sed & usu ipsius steriles factos se observasse memorat. Sic & *Renodæus l. 1. de mat. med. f. 10. c. 2. p. 279.* experientia constare scribit, opium libidinis æstrum potius coercere, atque ignavos carnis reddere motus.

Diversos Utut vero variet tum aliorum medicamentorum, tum
opium e- opii nostri effectus, pro diversitate regionum, tempera-
dit effectus mentorum, individuorum, & utendi modorum, adeoque opium in aliis venerem excitet, in aliis frænare eandem
queat,

In pruritu partium genitalium idem *ibid.* p. 152. com- ad pruri-
mendat sequens: & cerullæ ʒvj. ꝯ citrin. ʒij. opii ʒj. M. tum geni-
cum aq. & applica partibus genitalibus. In eundem usum talium,
cum unguento refriger. Galeni & populeo miscet opium
Hartmann. prax. chim. c. 275.

Nos in molestissimo hoc affectu observavimus ple-
raque externa frustraneam navare operam. Juvenis
plethoricus 24 ann. a tribus annis senserat pruritus into-
lerabilem fere in scroto, tum tensione, titillatione &
pollutionibus nocturnis. Medici ipsi præscripserant
emulsiones interne & externe, epithemata item ex aci-
dis, camphora & aliis. Pinguibus exasperatus fuerat
semper affectus. Consulimus præter universalia usita-
ta, V. S. purgationem &c. aquam calcis vivæ, sed levi
cum fructu, hinc cum omnia fere externorum genera ab
aliis jam ordinata frustra fuissent, consului vesicatorium
in femore, a quo cum levamen sentiret manifestum, ap-
plicato fonticulo in parte domestica tibiæ in hunc diem
liberrimus ab isto malo vivit.

Opium prohibet pilos nasci, juxta *Savonarol. pract. ad pilos*
tract. 6. rubric. 29. p. 85. ex hypothesi, quia stupefacit & prohiben-
infrigidat locum, qui tamen usus ob superius dicta vix at- dos,
tendi meretur. Posset hic latius deduci externus opii ad dysente-
usus in dysenteria, podagra aliisque affectibus, sed cum riam,
ille partim ex dictis pateat, partim passim receptus sit,
eo supersedere jam lubet. In dysenteria commode ad-
hibuimus theriacam cum oleis stomachicis remixtam &
stomacho impositam, quod & cum ☉lo ♂ & terra sigil-
lata fieri potest.

In *dentium dolore* pilula ex laudano opiato denti do- ad odon-
lenti excavato intrudi commode potest. Sic & *pilula* talgiam,
Herlicii in ore detenta omnem dentium dolorem mirifi-
ce sedare scribitur a *Sculteto armam. chirurg. obs. 28. p. 89.*

quæ conficitur ex semine apii, hyoscyami, opio & sirupo papav. ubi quidam sedato dolore os eluere jubent decocto rosinar. salv. major. spicæ, hyssopi & similibus, ut noxam ab opiatis impressam tollant. Locum habet balsamum odontalgicum:

℞ *laudan. op.* ℥j. *ol. camphor. caryoph.* a. gtt. v.

corp. pro bals. ʒβ. M. F. balsamum, cum bombace dolenti denti applicandum. Nos frequentius usi sumus seq.

℞ *R odontalg. nostr.* ʒij. *anod.* ℥β. Teneatur in ore, & cum humor latis attractus fuerit, exspuatur. Temperat acrimoniam, odontalgiam excitantem. Cum attenuantibus his felicius quam per se usurpatur, imo bene respicienda est causa, cum sæpe tutius sit & melius interius eadem propinare, sæpe dolorem non tollant, sed magis & violentius in super provocent, quale exemplum videri potest apud *Hippocr. l. 6. epid. sect. 6. t. 46.*

CAPVT II.

Ufus opii in clysteribus & suppositoriis.

Quidam opii tutiorem usum æstimant in clysteribus, AN citius & tutius in actum ducantur opiatorum vires clysteribus immistorum, quam per os exhibitorum, quæri potest.

Quidam opii tutiorem usum æstimant in clysteribus,

Savonarola Tr. 6. c. 1. rubr. 9. de vigiliis, securius est multum, ait, opiata per exterius quam per interius approxinare, unde eadem in clysteribus & suppositoriis quoque commendat. Sic & *Erastus* audacius per clysteres infundi jussit opium, cum sapa in colica, quod non diu inhæreat. *part. 4. contr. Parac. p. 249.*

additis rationibus,

Alii quoque affirmativam tuentur, præcipue cum in acu-

acutis & aliis gravioribus morbis vigiliæ vel ex doloris vehementia, vel humorum nimio æstu adeo invalescunt, & vires frangunt, ut opiata amplius tuto ventriculo committi nequeant. Ne itaque natura omni auxilio destituatur, authores suadent immiscere opiata clysteribus. Sic *Sennertus l. 1. med. pract. part. 2. p. 334. cap. 7.* in phrenitide, in summo virium lapsu, ubi opiata non commode interius assumuntur, clysteribus ea admiscenda monet. Affirmat id ipsum quoque *Mercatus l. 1. de recto præsidiorum art. med. usu c. 3. p. 58. & 63.*

Pro negativa vero facit 1. quia remotior locus est a Rationes nervorum origine & primo αιδνητησιω. 2. facilius a princi- in contra- pio nervorum ad posteriores propagines mittitur medi- rium. camentorum vis, quam vice versa, uti in simili exemplum est in clysteribus nutrientibus dictis, & aliis.

Utroque modo officium faciunt, melius vero & επιχειρισ, præsentius ανω assumpta, quam κατω inferiori gutturi infusa.

Imo usus internus tutior longe est quandoque ex- Internus terno. Admirandum, quod opium crudum dentibus usus tutior, applicatum, quod nonnulli affirmant, clysteribusque infusum homines necaverit.

Clysteres tales anodynæ bene componuntur ex pare- Clysteres goricis, cum emollientibus mixtis in lacte vaccino, vel anodynæ jure vervecum coctis. Hinc colaturæ addi potest opium, opiati si extremi urgeant dolores, sed non in magna dosi, v. g. philon. Rom. vel theriacæ recentioris zj. vel laudani opiati gr. v. vel iix. Vid. *Regner. Graff. Tr. de clyster. p. 188.* vel requies Nicolai ad zij. *Dravvitz. de scorbut. f. 8. p. 330.*

Ut ubique, ita & h. l. caute agendum; cum enim gum- caute adhi- mata v. g. *sagapenum, ammoniacum* &c. per clysteres in- bendi, fusa mortem intulerint, quia adhærent, nec repelli possunt, ceu annotat *Schenckins ex Rondelet. tom. 1. l. 3. obs. 250.*

pari modo opium, cum viscedinem quandam instar prædictorum in se contineat, pariter insinuando septicis intestinorum moram trahere, sui que exterminium impedire potest.

ne no-
seant,

Ita Monspeffuli pharmacopœi cujusdam uxor, cum atrocissimis coli doloribus laborans opii ζj clystere recepisset, in coma incidit, ut habet *Salmuth. cent. 2. obs. 97. p. 109.* quod curatum fuit clystere alio ex vino malvatico injecto.

Hinc solvendum prius est & bene diluendum, si cum clysteribus id applicare sit animus.

ut & sup-
positoria;

Par ratio est suppositoriorum. In collyrio, quod Avicennæ interpretibus est suppositorium, adhibitum opium mortem accelerasse testatur *Abuali l. 3. fen. 16. Tr. 1. c. 4.*

Exemplum simile consignavit *Gattinaria in comm. 9. ad Almanf. c. de soda cholericæ & ligato sermone id ipsum refert Bouffuetus l. 2. de art. medend. p. 32.* Plures autores de utroque casu ex *Galeno, Rhase, Marcello Donato, Alexandro Benedicto, & aliis collegit Sennertus l. 6. med. pract. part. 7. c. 1. p. 291.* Videatur & *Sinibald. geneantbrop. l. 3. tr. 2. cap. 10. it. Zacut. Lusit. M.P.H. l. 1. hist. 60. p. 426.* Hæc proinde exempla quemvis cautius mercari nec opium temere per guttur inferius intrudendum doceant.

Tutius erit somnum per enemata procurare corrigendo hypochondriorum & viscerum siccitatem, mitigando humorum æstum, vel sedando dolorem. Eligi queunt mitiora, ut Philonium Romanum, Persicum, aliaque jam dicta. Neque tam opium crudum, quam bene præparatum eligendum, ut laudanum opiatum, confectio opiata, ut & narcotica Mynsichti. Notandum etiam, ut dosis semper sit minor. Non diu præterea ejusmodi enemata retineantur, nec corrigentia negligantur, qualia sunt

funt oleum castorei, anethi, chamomillæ, de baccis lauri. Tandem, si opus videatur, rejecto clystere opiato malvaticum infundendum.

Sin caute adhibeatur, in exulcerationibus intesti-
 norum & doloribus convenire suppositum potest opium. Supposito-
 ria opiata
 in dysen-
 teria.
 Ita *Francisc. Joel. l. 4. pract. s. 3. p. 337.* supposito ex
 opio facto sapissime dysentericum fluxum cohibuit,
 quod experimentum bis adhuc in operibus suis com-
 mendat. *Addit:* crebro autem glans ex opio ano infera-
 tur, sed ultra quardantem horæ in intestinis non est dimit-
 tenda, sed rursus appensio filo eximenda, quod ipsum
 quoque monet *Guainerius*.

Neque novum illud est, sed jam a *Tralliano* dudum
 commendatum, quem *vid. l. 8. c. 6. p. 357.* ubi varia ejus-
 modi suppositoria describit.

CAPVT III.

Cautelæ circa opiatorum usum.

CUM cautela opium dari debet, inquit *Petr. de* Dandum
 opium
 caute,
 circumspe-
 cte,
Crescent. l. 6. commod. oper. rural.

Divinum medicamentum est opium, *δέλαι δὲ ἀσφα-*
λείας καὶ μετριότητος- circumspēctione vero & moderatione
opus habet.

Sacra vitæ anchora est opium, bene & circumspēcte
 agentibus: cymba autem Charontis in manu imperiti, &
 ceu gladius in manu furiosi. Cavendum ergo, ne *ναρκωτικά*
fiant νεκρωτικά.

Temerarius hypnoticorum usus quantum pariat da- non teme-
 rarie,
 mni, explicat *Ballonius lib. 1. consil. 65. & lib. 2. hist. 4. p. 123.*

Quantumvis igitur opiata in infinitis morbis insignem
 & egregium præstent usum, imprudens tamen & indiscri-
 minatus eorum usus mortem multis intulit, licet exempla

taliarius annotentur, exitus enim felices diligenter colligimus, ἀποτυχίας autem & mortes nec animadvertimus.

cautelæ: 1.
ratione virium,

*VIRE*S ut semper primatum obtinent in indicationibus, ita & hoc loco circa usum opii. *Primo*, ne morbo, cui contra ire animus, atterantur, *deinde*, ut pares sint huic medicamini, quod propinandum venit.

non dandum imbecillibus;

Circa illud tenendum, ut mature succuratur; circa hoc, ne agonisanti & in extremis versanti ægro, viribus penitus eclipsantibus, præbentes medicamentum, quod multos juvit, illi notam malignitatis inuramus.

Nec solum præsentēs spectandæ & attendendæ sunt vires, sed & futuræ.

Eleganter *Trallianus* l. 1. c. 13. εἰ δὲ, inquit, καὶ ἀδενῆς ἢ δύναντις ἢ, παρατρέ τότε μάλιτα δίδοναι τὶ τῶν ναρκωτικῶν. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀδενῆ τὴν δύναντιν ἐχόντων ἐχ' ἢ τυχεῖσα βλάβη τῇ πόσει τῶν τοιούτων παρακολεθεῖ, ἀλλὰ θάνατος ἐστ' ὁ τε. *Sin vires quoque imbecilles fuerint, tunc maxime vitabis, ne quid de narcoticis exhibeas. Nam in his, qui infirmas habent vires, non vulgaris noxa talium potionem comitatur, imo mors inde sequitur.*

& desperatis.

Et l. 6. c. 1. εἰ δὲ ἀδενεῖα δυνάμεως ἔη, φεῦγε παντελῶς τὰ ναρκωτικῆν ἐχόντα δύναντιν. *Si virium imbecillitas adsit, vitato prorsus narcotica.* Consultius est, autore *Lindano*, non expectare tamdiu in exhibitione ejusmodi medicamentorum, donec spiritus jam plene consumpti sint, sed in tempore usurpanda, si adhuc vires constant. In rebus desperatis ad opium non est fugiendum, sed antequam ad desperationem perventum sit.

2. ratione temporis,

Falli potest medicus in exhibitione medicamenti, ob defectum necessariæ talis conditionis, qua recte non adsumitur, præcipue *RATIONE TEMPORIS.*

Exem-

Exemplum lucidissimum præbet laudanum opiatum, probatissimum medicamentum.

In tempore cum errat medicus exhibendi, & porrigit respectu ægro extreme debilitato, vel in summo senio, vel in ago-^{morbi,} ne, vel phthifica ulcerosa dispositione, dum sputum sup-
primitur, viaticum est ad vitam æternam, dictante lauda-
tissimo *B. Rolfincio, commentar. in aph. Hipp. 1. c. 10. p. 20.*

Medicus quidam Practicus in usu habebat, in agone versantibus, ut minori defungerentur mortis anxietate, sed facilius residuum quod esset lampadis vatalis jam extinguendæ, minori cum nixu extingueretur, propinare laudanum opiatum. De eo in certa quadam persona in agone constituta nosmet moniti, maluimus abstinere, quam famæ subire dispendium.

Hollerius l. 1. de morb. intern. c. 27. p. 278. Nunquam opiatorum
vtendum esse scribit narcoticis recens paratis, sed se-^{parato-}
mestre spatium esse expectandum, aut eo plus. Cautela^{rum,}
hæc ab ipso etiam *Tralliano* jam proposita *l. 3. c. 4. δει-*
λον δὲ, inquit, ὅτι τὸ ὀπιον ἐκλέγεσθαι δεῖ τὸ παλαιόν, διὰ τὸ
ψεύγειν ἡμᾶς τὸ πᾶνυ ναρκωτικὸν αὐτῶ. *Constat autem opi-*
um deligendum esse vetus, eo quod nos magnam ipsius in
torpore inducendo facultatem vitamus.

Tanti tamen hic metus non est; recentissimis licet opiatis uti, modo id *μετὰ ἀσφαλείας, cum cautione fiat.* Quo recentiora eo efficaciora quidem sunt, neque tamen vetustum inefficax, *κράσιν* quippe obtinuit non ita facile dissipabilem, utrumque tutum est, & sine ullo periculo datur.

Nonnulli danda censent narcotica calido semper ^{partium} ægro, & cum cætera frustra sunt, quinque horis a te-^{diei,} nui cœna.

Post cœnam opiata danda monet *Hercul. Saxon. præ-*
lect. præct. part. 1. c. 10. §. 6. p. 37. Saltem quinque horis
ab

ab accepto cibo: & cœna sit parca, ait, ne opium, quod replet caput, impense concurrente vapore cibi copioso, apoplexiam inferat. Rectius tamen id limitat *Cesalpinus*, & duabus vel tribus horis a cœna dari scribit *l. 1. art. med. c. 13. p. 33.*

Distingui & hic potest 1, inter dosim ordinariam & extraordinariam, si primaria intentione dentur, tempus nocturnum optimum est, 3. vel 4. horis a cœna. Sin secundaria, etiam mane & post meridiem. 2. inter tempus electionis & necessitatis, quod quidem per se patet.

humorum
evacuatio-
nis,

Arragosius apud Cratonem epist. 55. pag. 78. Periculosam scribit exhibitionem laudani opiatum, ubi 1. vires ægri non sunt firmæ, 2. Corpus non est evacuatum, 3. & humores crassi sunt. Testatur etiam ipse *Crato epist. 188. p. 241.* Quod impuris atque crudis corporibus nocere re ipsa compertus sit.

Quæritur ergo non immerito, an prius, quam adsumantur opiata, purgandum sit corpus? *Galenus* & alii affirmant. Nos, inquit *Prosp. Martian. comm. in l. de morb. mul. f. 4. pos. 172. p. 274.* vestigia Hippocratis sequentes, in curatione eorum morborum, in quibus aut dolores vigent, aut humorum importunus motus, aut eorum acris qualitas viget, symptomatibus statim succurrimus prius, quam ad purgationem deveniamus, idque si urgeat dolor, per aliquod medicamentum, quod opium recipiat, v. g. theriacam, aut pilulas de cynoglossa, aut requiem Nicolai aut Philonium, prout res exigit, & Deum testor, hunc curationis modum mihi successisse feliciter, nec quicquam incommodi semel quidem ægrotanti contigisse novi.

quod
variat;

Si licet, præmissis præmittendis, Venæsectione vel purgatione, si morbus ea indicet, post principia dari possunt

sunt opiata; sin circumstantiæ methodum variant, etiam citra hæc.

Caspar. de Caldera de Heredia, Tractatu tribunal Venæ Sectionis,
medicum inscripto ait, post narcoticum assumptum, altero die venam non secandam, illud enim esse lethale. Nos, si valde adstringentia præbeantur, sanguinis motum impediri novimus, ut vena secta nullus elabatur sanguis, unde utique cauti esse debemus, ne inscitia accusetur medicus.

Hæmoptysi laborans, R̄a ♂tis adstringenti & opiatis diu usus, curabat medici sui jussu aperire venam; sanguis vero stetit instar glaciei, ne gutta quidem exeunte.

Ne in paroxysmis ipsis, v. g. hemicrania, febrium, epilepsia dentur opiata, multi quam maxime cavendum jubent, idque non immerito, ne natura hoc modo a pugna suscepta revocetur, & devincta quasi arma exturbentur. Strategemata morbos hos ligandi & abigendi latet in tempore, debent enim dari medicamenta ante paroxysmum, præcipue si periodum justam observet morbus. Limitari tamen hoc ipsum quoque potest ab urgentibus circumstantiis quandoque, & concedi tunc opiata succisa dosi.

Tam provida solet esse in paroxysmis quoad illa medicamenta, quæ retrahere illam ullo modo queunt, ut illorum actuationem differat, pugna sua intenta; sic datum purgans durante paroxysmo sæpe interpolatur, post illum demum officio suo fungens. Quando itaque opium ea dosi in paroxysmis pro re nata datur, ut naturam non interturbet, non liget sed juvet, eatenus etiam tunc locum habere potest.

Par ratio est in motibus spontaneis seu a natura institutis, per quemcunque locum expellat materiam natura, ut & motuum naturæ,
ut in diarrhœis, morbillis, variolis, aliisque motibus criticis,

T

ticis,

ticis, in quibus narcoticorum fortiorum usus plerumque funestus fuit observatus. Melius est, debilitari ægrum & infomnem ad aliquot dies persistere, quam protinus extinguui. Idque adeo in omnibus malignis locum habet, uti supra jam innuimus, ut cautissime in usum vocentur opiata.

& partus

Memoranda hoc loco illorum consuetudo, qui in usu habent instante partus tempore laudanum opiatum exhibere, spe certa confisi, si justus adest terminus, naturam inde roboratam iri, sin minus, dolores immaturos sisti. Quæsi in simili & quidem illustri casu, an consultum esset, eo uti, abnuimus, præcipue cum observationibus nobis constaret, dato hoc modo opio, sæpe dolores, parturientibus necessarios, inhibitos fuisse, & difficiliorem nixum inde ortum.

Exem-
plum im-
providè
adhibiti
opii

Refert *Foerestus l. 9. obs. 14.* de cacochymico, cui imperitus medicus in dolore calculi stupefaciens exhibuit opium, quo deglutito nec amplius evigilavit æger, atque ita, quem dormire voluit, excitare postea non potuit, quod *Celsus* cavendum monet *l. 3. c. 14.*

duplex.

Ita & novimus viduam, cum menses restitantes per os viam quærerent, sanguineo vomitu subsequente, obstructis viis inferioribus, ab imperito chirurgo sumsisse poculum adstringens, cui admixtum erat opium. Sana & salva quæ videbatur, & modo cibum ceperat, desubito extincta est. O cœcitatem, o temeritatem tonsoriam!

g. ratione
tempera-
menti,
affectuum
& partium
affecta-
rum,

In frigidis affectibus aut subjectis, minus de opiatis exhibemus, quam in calidis; humoribus crassis pituitosis & viscidis minus eadem conveniunt. Hydropici unius grani opii exhibitione moriuntur, notante *Waleo Meth. med. p. 153.* Consummati scilicet, ubi libere vibrari nequit diaphragma, nec flabellum ordinarium ventilationem suam præstare, inde ab opiatis primaria intentione
datis

datis facile tota sufflaminatur actio, alias enim, pro re ^{in hydro-}
nata, etiam hydropicis quandoque ex usu esse potest, ^{pe,}
ceu a *Scribonio Largo comp.* 126. p. 75. opium in hydro-
pe inter alia commendatur. Vbi roboranda est natu-
ra, magis quoque convenit, & quibus ab ejus assump-
tione alvus movetur. Exemplum hujus rei egregi-
um vid. apud *Barthol. Cent.* 3. *epist.* 46. p. 192.

Opium & opiata in omnibus *ventriculi affectibus*, ^{affectibus}
nisi urgente *dolore inflammatorio*, fugienda esse monet ^{ventriculi,}
Septal. l. 7. §. 3. Cavendum est ab ejus usu in iis, quibus
debilis est appetitus, qui facilem habent alvum, & infir-
mum ventriculum, in iis enim ut plurimum alvum sol-
vit, & appetitum prosternt.

Diagoras & Erasistratus usum opii damnarunt in ^{aurium, o-}
aurium doloribus & oculorum lippitudinibus, quod ^{culorum,}
& visus aciem habetaret, & soporiferum esset, teste
Dioscoride l. 4. c. 65. quod ex eodem repetit *Plinius*.
Addidit *Andreas*, protinus excæcatum iri, qui eo illi-
neretur, nisi adulteraretur.

Confirmat idem *Pergamenus* l. 2. *de compos. medic.* ^{in colly-}
κατὰ τόπ. cap. 7. ubi: Raro cogimur pharmacis ex opio ^{riis,}
uti, cum videlicet præ doloris vehementia homo de vita
periclitatur, quamquam & tunc solidæ partes ex ejus
usu offendantur, adeo ut post hæc correctione opus
habeant. Sic & ex opio collyria multis detrimento
fuerunt, adeo ut debilem oculum reddiderint, & visus
hebetudinem, amblyopiam Græcis vocatam, induxerint, ^{otenchy-}
velut etiam auditus gravitatem inducunt, quæcunque ^{tis,}
ad vehementem aurium dolorem ex opio composita
sunt, seu, ut l. 8. c. 4. *ejusdem Tractatus* loquitur, ea ad
immedicabilem frigiditatem particulas deducunt.

Idem pluribus, quænam collyriorum ex opio usum
damna sequantur, exponit l. 3. m. c. 2. & l. 13. cap. ult. ac

proinde subjungit, si quando illis uti nos cogat necessitas, non ita multo post ad illa transeundum, quæ vim opii maleficam corrigere valent.

doloribus
& ulceribus oculorum,

Avicenna l. 2. Tr. 2. cap. 526. in doloribus oculorum & ulceribus concedit usum opii, cum lacte mulieris, alibi tamen non utendum eo censet, nisi in acerbissimo dolore, ex materia subtili & corrodente, ubi syncope & extrema dejectio virium metuitur. Videatur hanc in rem *Christoph. a Vega art. med. l. 3. sect. 2. c. 1.*

ophthalmia.

Hinc in *ophthalmia* opii usus neque frequens esse debet, nec multus, animadvertente *Septalio l. 6. §. 93.* quia ob amarorem mordet & dolorem auget. In summo ergo dolore interdum opiata miscenda, sed in minima dosi.

otalgia,

In *otalgia* quoque caute utendum opiatis. Nihil enim magis auditum reddit difficiliorem, quam narcotica faciunt. Sæpe & in *odontalgia* præstat ea interiorius assumere, quam dolentibus partibus applicare, quod jam dictum.

odontalgia.

4. Ratione ætatis, in infantibus,

Ratione *ÆTATIS Infantibus & pueris* opiata rarius & parcius danda. Ita solet vulgo iisdem quandoque exhiberi theriaca, quod si in pauca dosi fiat, adeo incommodum non est. Sin secus, debilitatur facile ingenium, & memoriam obtundunt opiata, quin ipsi cerebro nociva creduntur. Vid. *Septal. l. c. l. 3. anim. 46. I. I. Scharandæus l. de rat. conserv. san. c. 12. p. 103.* An vero tenellæ ætati, atque angusto pectori juxta perniciosum sit, juxta monitum medicum *Tulpii 39.* absolute, nemo facile affirmaverit. Si enim & tenellæ ætate constituti male habent infantes, ut indicetur opium, dosi ipsis proportionata, utique tutissime dari potest, quod felicissime in praxi experti sumus vel millies successisse ex voto.

Senibus, quibus cum

Senibus non adeo conveniunt ac aliis ætatibus. Quin præpostere sæpe his ad somnum provocandum præscribuntur,

buntur, qui spec. diamb. & diamosch. in forma elect. & aliis calidis sæpe molestas abigunt vigilias, teste *Sim. Pauli Quadrip. Botan. p. 71. & 145.* Verum est, vaporosa ejusmodi, calidum nativum roborantia, convenire senibus in molestissimo ipsis pervigilio, usus tamen opiatorum similibus moderate admixtorum tutissimus est. Causa autem, quod interdum perperam adhibeantur in senibus, interdum non tuto frequententur, est partim ficitas, & defectus humorum; partim metus, ne in apoplexiam dispositio præsens augeatur. Nos cum spirituosus & humectantibus ea feliciter eo casu adhibuimus, inprimis miscendo R̄am anodynam cum ~ Oli cephalico volatili.

Habent secum hoc vitii narcotica, quod plerumque exsiccent corpus, unde nunquam sine humectantibus offerenda, aut si hoc non liceat cum ipsis, ante tamen vel post ista danda, præcipue isto casu, uti diximus, cum sufficienti seri quantitate sanguinea massa destituitur, unde resolubilitas opiatorum impeditur.

Tacemus hic alia, quibus cum misceri possint opiata, utpote de iis jam supra diximus.

Ratione *usus & applicationis* quædam etiam dicenda occurrunt.

Jam olim Mnesidemus apud *Dioscor. l. c.* usum duntaxat olfaciendi probavit ad conciliandum somnum: alioqui ceu noxium damnavit. Recte vero subjungit *Dioscorides* tum huic asserto, tum præcedentibus modo citatis, ἄπερ ἐστὶ ψευδῆ, ὑπὸ τῆς πείρας ἐλεγχόμενα, διὰ τὸ ἐπιμαρτυρεῖσθαι τοῖς ἔργοις τὴν ἐνέργειαν τῶν φαρμάκων. *Quæ quidem omnia commentitia esse, experimento deprehenditur, siquidem effectus virium hujusce medicamenti fidem facit.*

Hercules Saxonia l. c. prælect. præct. part. 1. c. 10. pag. 36. quem & alii sequuntur, extrinsecus prius adhibenda in-

~ uosis & humectantibus danda.

5. ratione mixtionis;

6. ratione usus, & applicationis

nuit, ubi si nihil effecerint, intrinsecus quoque præbenda.

externæ;

Imo etiam externe a quibusdam cautelæ adduntur, præcipue quoad caput. Externis cephalicis urgente rei usu non raro adduntur opii aliquot grana. Admonet tamen *Farncisc. Hildesheim spicil. 1. de dol. cap. p. 16.* dum illo extra uti volumus, ne admoveamus illud commissuræ coronali, sed fronti. Cerebrum enim minime tolerare potest opium citra noxam, commissura autem, quia est pars capitis rarior, facile opium recipit, quod non contingit, si fronti applicetur, quo de supra jam actum fuit.

7.
ratione
præbii,

Quoad *DOSIN*, quidam a levioribus semper incipiendum suadent. Vid. *Fabrit. Hildan. libr. de gangr. & sphacel. c. 24. p. 826.* Generalis h. l. repetenda est cautela, semper tutius esse subsistendum infra summam dosin, & præstare, repetita potius vice ut voti compos fiat medicus, quam extrema statim tentando opprobrium sibi accersat. Peccatur hic magis in excessu, quam defectu. Sic narcotica si immoderatus assumantur, etiam sola apoplexiam effecisse non raro observatum fuit, teste *Wepfer. de apopl. p. 25.* Neque valet, quod olim methodici gloriabantur, cum usu narcoticorum sublato dolore, quanquam mors sequeretur, se tamen morbum abegisse, teste *Galeno l. 2. ad Glau. c. 2.*

8.
ratione
præpara-
tionis :
In somno
longiori
non despe-
randum
statim,

Ex supra dictis etiam fluit, ut bene & fideliter ab exercitato artifice sint præparata, quod allegato loco *Hildanus* quoque monet.

Non vero statim desperandum, si legitima observata methodo, datis opiatis æger per longum tempus dormiat, præsertim si vigiliæ præcesserint continuatæ.

Retulit nobis venerandus *Rolfincius*, se aliquando collegæ suo medico, *Dn. D. Zachariæ Brendelio*, Lipsia re-
duci,

duci, ubi per plures noctes in somnis commoratus erat, & hinc aliquo modo sensibus perturbatus, propinasse laudani opiatum gr. vj. cujus usu cum indormiisset, 24. horas & amplius, evigilans sanitati redditus fuit integerrimæ.

Plures cautelæ, eæque elegantes videri possunt apud sæpe citatum *Septalium* l. 3. *animadvers.* 43. & *seqq. Nester.* *Consil. antidysenter.* c. II. p. 248. *Grubium de med. simpl. cognosc.* p. 147. *Crollium Basil. chim.* p. 235. & alios. Alia cautelæ omituntur.

CAPVT IV.

Invectivæ in opium deciduntur.

Nihil tam bonum est, quod non in contrarium vertat culpa, vulgata est parœmia. Valet id de opio eo magis, quo circumscriptiori usu indiget, & facile culpa in eo committi potest. Cum vero primus gradus sit sanitatis, ut libenter medicamentum accipias, elogio *Quintilianideclamat.* 14. Hinc cum non solum olim, antequam illud divinum medicamentum a *Platero, Gesnero, Horstio,* aliisque quasi ex altis tenebris protractum, & hodie a chimiâtris superba sede locatum fuit, communi quasi medicorum vulgarium calculo ex usu medico deturbatum fere fuerit, sed & hodiennm adhuc tam doctis quam plebeiis quamplurimis male audiat, necesse est, has inculpationes declinare.

Optandum sane cum *Platero,* ut medici temere hanc introductam & male inveteratam de pernicioso opii usu opinionem deponant, cum sine eo sæpissime se turpiter dent, nec quicquam ferme laude dignum destituti tam heroico medicamento efficere possint.

Mirum est, quod opium sit quasi lapis offensionis, illis, qui sequuntur puram medicinam Galenicam, quique noluerunt immittere pedem in sanctuarium chemicum, præsertim a chimiæ ignaris,
uti

uti loquitur *Febure, Traitte de la chymie* p. 614. cum tamen in quamplurimis veterum antidotis, hodiernum adhuc multis in locis receptis, opium primum obtineat basin, & revera nec crudum opium ex oriente adlatum, nec lege artis chemicæ præparatum quicquam in se habeat, de quo timendum sit.

quod sit
venenum,

Venenum esse opium, adeoque æternæ requiei & dispensatorem & promotorem, communissima multorum est invectiona, per traditionem plerumque, vel quod hoc vel illo loco legatur infamatum, inducta.

ab authoritatibus,

Evincere illud satagunt authoritatibus. Has large congeffit *Sennertus l. 6. præct. part. 7. cap. 1. p. 286. & Zacut. Lusit. med. Princip. Histor. lib. 1. Hist. 60. quæst. 29. pag. 428. aliique.*

cum aliorum, tum ipsius Galeni,

Galenus ipse valde timidus fuit in adhibendo opio, quod ex pluribus locis a *Zacuto* consignatis patet. In una quaque affectione proprio potius pharmaco utendum exemplo suo suadet, semperque opium fugit, neque nisi urgente necessitate ad ejus usum pervenit. *l. 3. de compos. med. κ. τ. c. 10. idque quia corpora viventium ab omnium ex opio, hyoscyamo & mandragora compositorum medicamentorum usu mortificationi simile quippiam patiuntur l. 8. κ. τ. c. 4.*

Limitat hunc usum, seu noxam potius, prout vel solitarium, vel cum aliis mixtum adsumitur opium. Sic *l. de theriac. ad Pison. c. 13. ὁ δὲ ὀπίος, inquit, τῆς μήκωνος, ὅτι μὲν ἐστὶν ἀναιρετικὸς μόνος ποθεῖς, ἐδεῖς ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ. ἔτος δὲ μεί' ἄλλων τινῶν σκευαθεῖς, ταῖς νοσῶσι βοηθεῖ πολλὰκις, ὡς σωτηριωδέστατον αὐτοῖς εἶναι φάρμακον. Quod opium per se potum exitiale sit, neminem latere existimo; sin autem cum aliis nonnullis sit præparatum, ægrotos ita subinde juvat, ut maxime salutiferum ipsis medicamentum esse videatur.*

Ratio-

Rationes largo modio disseminant opii ofores. & rationibus:
 Odor adest teter, *insurgunt*, virosus. Sed falsum est, venenata esse odore tetro; bene odorata venenis adver-
 sari. Exempla contraria vide apud *Scalig. exerc. 347.* 1. ab odore,

Venena alia necant primis, alia secundis, alia tertiis qualitatibus, autore laudato *Scaligero Exerc. 33.* Opium necare potest qualitate prima, caliditate nimia, licet olim a frigida manifesta, sed tamen violenta & excellenti qualitate id deductum fuerit, *Fernel. l. 4. M. M. c. 5. p. 200.* Potest necare qualitate secunda, dum obtundit & incrassat spiritus, poterit tertia, sudorem movendo adeo fortem, ut sæpe odorem opii referat, ut supra ex *Dioscoride & Ægineta* adductum fuit. 2. qualitatibus noxiis,

℞. Distinguendo inter venena *proprie & improprie* dicta. Illa peculiari vi cordi sunt infensa, vitæ omni impetu, omnibus modis insidiantur; hæc per accidens, quatenus nimia copia adsumuntur, internecioni hominem dare nonnunquam possunt, ut *aquagelida*, æstuan-
 te corpore assumpta, *crocus, cantharides, &c.* ℞. distinguendo

Nonnulli modestiores inter ea venena solum referunt, quæ non genere, sed copia seu quantitate nocent. Sed si legitimo detur tempore, legitimo modo, nunquam mortem induxisse visum. Sudor ille, odorem opii referens, est lenis, blandus, roscidus.

Opium & venenum esse, & malignis illis qualitatibus, quæ ut plurimum a medicis ipsis affinguntur verius quam attribuuntur, præditum esse, constanter negamus, neque adeo terrorum plena est opiatorum exhibitio, quod vult *Thomson. epilogism. chim. 130.* unde raro id usurpandum suadet, imo apud se pene exolescere scribit. p. 76. & negando;

Experimentis idem probare conantur specialibus. Notabile est exemplum a *Tralliano l. 3. c. 5.* memoria ab experimentis:

consignatum, ἐγὼ γὰρ οἶδα, inquit, τινὰ μόνῳ τῷ ὀπίῳ
 χρῆσάμενον καὶ ἄφρων, καὶ ἀναίδητον ποιήσαντα τὸν κάμνον-
 τα, ὡς μηκέτι μηδὲ ὀποβαλσάμε, μηδὲ ἄλλων ἱνῶν ἐμβληθέν-
 των θερμῶν ἀναστῆσαι δύνηθῆναι τὸν ἄνθρωπον. *Ego enim
 novi quendam solo usum opio, & vocem & sensum egro
 ademisse, ut ne opobalsamo quidem, aut aliis quibusdam
 calidis inieclis, homo amplius restitui potuerit.*

2. Dionysius filius ante diem patrios inquirens in an-
 nos, cum pater ipsius morbo graviter confictaretur,
 ipsi soporem medicos dare coegit. Hoc æger sumpto,
 fomno sopitus, diem obiit supremum. Vid. *Corn. Ne-
 pos in Dione.* Nihil hoc aliud fuit, quam opium.

3. Licinius Cæcinnæ pater se interfecit opio, cum va-
 letudo impatibilis odium vitæ fecisset, observante
Plinio N. H. l. 20. c. 18. ubi addit, calorem nativum op-
 primere & extinguere.

4. *Cardanus l. 18. de subtilit. p. 930.* recenset historiam
 Patavini cujusdam, qui cum victor in certamine eque-
 stri extitisset, galeamque, quo liberius respiraret, depo-
 suisset, ea copioso intus opio ab æmulis perlita capiti
 rursus imposita (venarum videlicet osculis calore pa-
 tentibus receptoque intra penetralia pernicioso halitu)
 statim suffocatus est.

5. Servi Avicennæ, cum ob comminationes, quod non
 recte in suis rebus se gessissent, odio ipsum prosequeren-
 tur, ut mortem ipsius procurarent, mithridaticæ confe-
 ctioni, quam pro symptomatibus epilepticis adsumere
 vellet, clam notabilem quantitatem opii admiscuerunt,
 quod legitur in vita ejusdem, operibus eius præfixa.

6. Opium pro apio exhibitum notat *Salmuth. cent. 1.*
obs. 90. p. 105. idemque error perniciosus notatus est
 pro apio, a *Rhodio in compos. 126. Scribonii Largi p. 200.*

Plura exempla lethalitatis ex opio apud *Forestum
 obs.*

obs. 47. l. 28. p. 698. & l. 30. *obs.* 10. p. 34. ubi ex variis autoribus varia ex opii usu producta incommoda congeffit; *Hildan. de gangræn. & sphacel. c.* 24. p. 826. & alios videri queunt.

Sed ut data non apto tempore vina nocent, sic & opium. Idem valet de *croco*, & aliis. Dicendum cum *Bontio* abusum non tollere usum, loco *supr. cit. in not. Garc. p.* 9. Profecto insignis est oscitantia ista, quæ in abusum medicamenti ac minus bene præparati dicuntur, in usum nobilissimi inter omnia pharmaca velle referre; sine fundamento sæpe, ac in scholis sine experientia. Similia repetit *meth. med. Indic. c.* 2.

Venenum esse, communis est muliercularum consensus. Morietur, dicunt, quia opium accepit. Viaticum erit ad mortem. Muliebris objectio

Sed vanus timor muliebris cordatum non terret medicum, ex lege artis & methodi medendi opiata præscribentem. non attendenda.

Memoriæ proditum est a *Plutarcho in sympos. l.* 3. *Noxa in quest. 1. p. m.* 648. solo halitu & odoris effluviò aliquando concidisse, & subversos esse, qui id incautius colligerent. collectione opii
Verba sunt: τὸ τῆς μήκωνος ἀπορρέον πνεῦμα μὴ φυλαξάμενοις τοῖς τὸν ὄπὸν τρυγῶσι, συνέβη καταπεσεῖν, *spiritus a papavere defluens non caute observantibus iis, qui succum colligunt, subvertit homines.* Si solum effluvium id præstat, solus odor, quid fiet eo assumpto?

& Observarunt botanici, in collectione baccarum paridis stuporem sæpe quendam tentasse rhizotomos, tanti non est; nemo tamen venenatam in illis agnoscit vim.

Præterquam, quod *excretiones urinae & fecum suppressant*, licet magis animalibus quam naturalibus actionibus officere dicantur, *malignitatis opiata* accusantur a quibusdam, qua livorem artuum, frigidos sudores, respirationem parvam & difficilem, mentis alienationem inducant. Por-

recta minus caute caput valde replent, nervos resoluunt, sensum & motum adimunt, & saepe χάλκεον τὸν ὕπνον inducunt.

contingen-
tes

Sapphica illa adsumenti contingunt: φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυρῶδες, ὄψεων ὑποδείξεις, ἰδρώτες ὀξείαι, ἀταξία καὶ θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος δὲ, τῆς ψυχῆς κατὰ κράτος ἠτλωμένης ἀπορία καὶ θόμβος, καὶ ὠχρίασις. Vo is suppressio, rubor igneus, oculorum significationes, sudores acres, incompositus & turbulentus motus in pulsibus; tandem vero, cum animus magnis viribus expugnatur, hæsitatio & stupor & expallescentia.

peritos ter-
rent.

Et Imperitia hominum saepe efficit, ut multæ herbæ immodice sumptæ noceant, quæ tamen suum in medicina exhibent commodum, quod exemplo *doronici, solani, croci, cicutæ, aconiti, hyoscyami, colocynthidis, hellebori utriusque* patet.

Nil prodest, quod non lædere possit idem.

Nos, ait *Bellonius l. c.* opium experti sumus, verum nullum symptoma animadvertimus, nisi quod excalesceret pectus, & nonnihil turbaret caput & insomnia pareret.

Neque a-
quæ hy-
pnoticæ,
licet tutio-
res,

Tutius, *alii inquirunt*, esse uti aquis hypnoticis ex refrigerantibus & humectantibus compositis, quam aliis formulis, quas opium ingreditur. Nam licet hæc citius, ac illæ, somnum inducant, tamen non citra periculum gravioris mali eas propinari posse, ob opii & similium venenosam, malignam, & nimis soporiferam qualitatem. Modum, quo agat, dicunt esse somnum altum & lethalem. Vid. *Dorncrell. dispensat. p. 6. Willis de febb. cap. 12. p. 216.*

efficaciores
sunt sine
accessu o-
pii.

Et tuto quidem, cito & jucunde curandum est; exempla tamen dantur quamplurima, ubi aquæ istiusmodi nil proficiunt. Ad heroica hæc tunc confugiendum, tanquam ad sacram anchoram. Neque minus tuto opiata adhibentur, ceu ex infinitis practitorum accuratiorum claret observationibus, quam aquæ istæ soporiferæ.

Adul-

Adulterium multi accusant. Opium, vel potius meconium, ait *Plantius comm. in l. 7. M. M. Fernel.* quod ad nos convehitur, adulteratum plane est, & occulta quadam vi nobis infensum, ideoque minime eo utendum, quaecunque id arte corrigatur. Institores, qui compendium & lucrum quærunt, opium adulterant, aut pro eo meconium ex Apulia vel Hispania comportant.

Quomodo in Natolia compacto dimidium a mercatoribus addatur, dictum jam supra fuit ex *Bellonio.*

& Notæ Electionis observandæ. Afferatur opium ex Apulia vel Hispania. Eodem modo confieri & ibi potest, quo in Turcia.

Speciosum argumentum est eorum, qui palliativam solum præbere curam, nec tollere morbi causam obiciunt. Nec remedia doloris, sed impedimenta sunt. Omnia illa ad exiguum momentum profunt. Ego autem illum malo desinere, quam decipi, ut verbis utamur *Senecæ l. de consol. ad Helv.*

Sed respondemus cum *Galeno l. 10. Meth. med. c. 10.* non satius esse symptomatibus occurrendo ad causæ continentis ablationem roborare naturam, quam cum morbo ægrum de medio tollere. Non solis oberrandum est opiatis, stultum tamen est, semper causæ ablationi ipsius morbi intentum esse, neglecto urgentiori symptomate. Qui potest natura sub hoc onere se liberare a causâ? Redit sæpe dolor, redit excretio, simul ac evanuit medicamenti vis, interim vero natura inducias hæc arripit, confortatur, & promptius dehinc contra causam ipsam insurgit. Quin nec symptomatibus solis tollendis profunt opiata, sæpe causam simul tollunt, per supra dicta.

Concludimus verbis *Plateri Tom. II. prax. c. 13. p. 547.* Si dextre opiatis utamur, ea minime lædere, sed dolores

componendo, somnum inducendo, viresque sic conservando magnum ægro solatium, utilitatemque, medico vero ob id existimationem afferre. Hic ipse *Platerus*, referente id nobis *Rolfincio*, dixit aliquando, se posse suo opio in vita servare rota confractum, ex quo magna ejusdem patet confidentia. Interrogatus vero quomodo opium præpararet, respondit, in castaneam inclusum, procul dubio leni calore illud hoc modo maturando & corrigendo, qui ipse etiam modus superioribus addi potest.

CAPVT V.

Vis opii ἀνασωματική.

Opium aperiire orificia vasorum, **I**ndicta abire nequit opio adscripta dica, quod sit ἀνασωματικὸν τῶν φλεβῶν, orificia vasorum aperiendi vi polleat, magna sane, & quæ vel sola satis esset, suspectum reddere opium & ex numero medicamentorum exturbare, tanto magis, quia totus orbis medicus contrarium tuetur & credit, opium esse κολλητικὸν τῶν φλεβῶν, adeoque sanguinem sistere, ut mane altero a prægresso ipsius usu visus fuerit consistere & exitum recusare sanguis.

affirmatur
ab

Bini prodeant inculatores & testes, *Hoffmannus* & *Borellus*, alter medicamento, alter medico infensus.

Hoffmanno, ob
mictum
cruentum

Hoffmannus cum disseruisset de laudani opiiati *Paracelsi* incertitudine, illudque fere adscripsisset non-entibus, experimentum citat, quod cepit. Adactus, ait, clamoribus colici cujusdam, dedi gr. ij. (extracti opiiati *Noribergensis*) in sir. de chamæmelo, unde nihil lucri mihi præter mictionem cruentam. *l. 2. de medic. officin. c. 169. p. 420.*

a calculo
potius,
quam ab
opio

Sed tantus vir vix ausus est semel in usum vocare opium, & malum inde credens effectum ortum abstinuit, quod

quod ipse ibidem fatetur. Quin vero ex unico hoc experimento fallaci damnandum opium? Nec una hirundo ver facit, nec unum experimentum consequentiam. Pluribus opus est. Sed nondum hoc ipso absolvi potest, sed objici ipsi debet illud sibi familiare: μήπαρὰ τὸ. Non ortus est mictus cruentus ab opio, cujus tertia pars vix ingressa est dubio procul in grana duo, sicut superius de laudanis monuimus, sed quia error haud dubie fuit commissus in diagnosi, ægerque ille non tam laboravit colica vera, quam symptomatice, ab abscessu vel calculo renum dependente, quo lancinante renum vascula læsa stillarunt cruorem. Vid. *Rolfincius chim. I.A.F.R. l. 4. f. 4. c. 7. p. 250.* & *Simon Pauli quadrip. botan. Class. 3. p. 422.*

Mutantur sæpe & variant circumstantiæ, unde variare simul non nequit medicamentorum effectus. Nec, licet verum hoc fuisset a solo opio productum symptoma, a particulari ad universale valet consequentia, nec experientia ipsa est singularium, sed ex pluribus eodem modo & iisdem circumstantiis præsentibus colligitur.

Distinguendum & hic inter effectum univocum & æquivocum, per se qui fit, & qui per accidens, cum alias notissimum fit, in mictione cruenta sedanda apprimè convenire opium.

Borellus centur. 4. obs. 57. p. 318. annotat, a laudani opiati nimia dosi venam apertam, cum enim medicus, (cum quo invidia ipsi intercessit, qui asterismus esse potest, quid de ipsius historiæ judicio sentiendum sit,) viro cuidam somni conciliandi gratia laudani duplicem dedisset dosim, im- memor ei venam nuperrime sectam fuisse, hinc dum membra languentia & fere insensibilia hoc somno reddita essent, effluxit sanguis e brachio adeo, ut ejus effluvio nocturno perierit.

Sed

vacillat,

Sed novum non est, sectam venam vel indecenti positu, vel motu intempestivo, vel deligatione minus sollicita, sæpius recludi, & exire sanguinem. Si opium reddidit membra languentia & fere insensibilia, quomodo invitare potuit solum sanguinem ad exitum? Quomodo potuit fluxiliorem reddere, quem quam maxime concentrat? Certum itaque est, culpam hanc minime impuandam esse opio; Certum est, utrumque hunc recensitum opii effectum opio fuisse accidentarium. Vitium vulgi est, si dato medicamento novum ingravescat symptoma, ortum adscribi medicinæ, culpam redundare in medicum, hunc accusandum esse. Absolvendum omnino ab hoc crimine opium, & illud Pindaricum ingeminandum: *μὲν νοσοῦσσι ἀπὸ ὀπίου.*

LIBRI II. SECTIO IV.

CAPVT VNICVM.

An opium sit maslach Turcarum,
disquirit.Maslagæ,
Turcarum

DEcantatissimum apud Barbaros medicamentum est *MASLACH*, atris tamen dubitationum nebulis involutum, siue nominis ipsius originationem spectes, siue rei.

familiaris
medica-
menti,

Quis non inaudiit Turcas ad prælia se armantes, quos Hungari etiam non raro imitantur, præbibere Maslach, ut forti animo præsentibusque viribus sese opponant hostilibus armis? Periculorum & timoris hæc antidotus, audaciæ stimulus, fortitudinis incitamentum, quin philtrum quasi cladium & cædium ipsis habetur. Quotusquisque vero est, qui quid sit, quod assumant, calleat?

Utut vero latius hæc omnia explanari postulent, & in
apri-

apricum fisti, breviter tamen ea solum libabimus, tum quod huius loci id non sit, nisi quantum ad opium pertinet, tum præcipue, quod id operis sibi sumpserit feliciori auspicio *Excellentissimus D. D. Fogelius*, cujus opus *de Turcarum Nepenthe* propediem expectamus, in quo, uti & coram ante biennium & per literas nobiscum humanissime communicavit, primo Testimoniis fide dignis ostendit, non unum esse medicamentum, quod Maslag dicatur, deinde singulorum Euphrosynorum Turcis usitatorum historiam subjungit. Tum conatur in operationum causas inquirere, & denique vocis Maslag originem a se excogitatam asserit.

Plures equidem novimus hinc inde proferri derivationes, prout cuique id visum fuit, sed vix ex satisfaciunt desiderio, cum ipsa varietate & copia a veritate remotius scopum assequi videantur. Etymologia dubia,

Hebraicam esse plurimis placuit, hinc juxta *Oberndorfer. in apolog. chimico med. p. 71.* derivatur a *שלה* *erravit, ignoravit, oblitus est*, quod inducat curarum & præsentium imminentiumve periculorum oblivionem, licet obliviscendi, ignorandive significatum minus habeat. Et posset quis hoc pacto potius juxta magis usitatam notionem in Kal exponere, *tranquillus fuit, quievit.* pluribus Hebmicæ

Alias a *שלה* quasi *Masblach, res ad quam manus extenditur, quæ solet esse ad manum, in promptu*, & sic scribitur expresse *Wiero l. 3. de præstig. dæm. c. 17. p. 279.*

Thurnheuserus, cujus in orientalibus linguis peritia ex variis ejus scriptis nota est, *herbar. l. 1. cap. 29. p. 117.* derivat a *מרק*, vel Chald. *מריא*. Cui consentiens exquisitus satis Philologus affirmat dici quasi *מרק אקק* *fudit, liquavit*, & *מר* *amarus*, & sic esset *amara liquatio, liquor amarus*, cum quo convenit dictum *מריא* ex eadem radice, amaror. (N pro ח Chaldæorum more.)

Aliis dictum creditur quasi מצליח *prosperans, utilitatem afferens*. Verum hæc omnia allusiones quidem sunt, quæ ad opium in specie, vel maslach applicari queant, sed tamen rem non exhauriunt, quod partim literarum disconvenientia, partim alia evincunt, vnde nec *Magnifico Polyhistori LVDOLFO*, nec *Excellentissimo Frischmuthio* nostris, nec aliis *Rabbinis* hæc arrident, qui omnes unanimiter statuunt, satius esse nullam adducere derivationem, quam minus convenientem.

vix Turcica vel Arabica,

Ut ut autem Maslac vox Turcis notissima sit, vix tamen Turcicam esse, neque Arabicam, neque Indicam a *Pl. Reverendo & Excellentissimo Dn. Andrea Mullero*, Theologo & Philologo celeberrimo didicimus, cuius hac in parte autoritatem maxime veneramur.

probabilius Hungarica habetur,

Ungaricam esse persuadere posset, quod, cum necesse sit inde nomina derivare & accersere, unde res ipsæ ducunt originem, illis priores, Turcica lingua licet non habeat id ex se, non pauca tamen habet Ungarica, unde vir celebris, quem prælaudatum *Dn. D. Fogelium* esse credimus, cuius pace etiam hæc recensere liceat, ad eundem *Dn. Mullerum*, Maslag derivat a *Masolom* seu *Masalom*, altero, immuto, q. d. *alterativum*, scilicet medicamentum, quia totum hominem immutat; ceu illa analogia in aliis etiam Hungaricis pateat, ut ab orvoslom, *medeor*, fit orvossag, medicamentum, tanuloc *disco*, tanussag *doctrina* &c. Sed licet ex hac analogia Massag dicendum esse videatur, non obstat tamen, quin, donec meliora luci exponantur, hanc præ aliis eligere queamus radicem, præcipue cum diversimode *Mazlach, Maslac, Matslag* &c. scriptum extet, & nisi id typhothetæ vitio factum fuit, apud *Hæchsteterum*, forsan & alios, *decad. 3. obs. 1. p. 197.* Massac orientalium dicatur. Et testati nobis sunt Ungari illam derivationem linguæ ipsorum non esse alienam.

Turcis

Turcis scribitur *مصلق*.

Quoad rem ipsam, tres autorum classes statui que-
unt, una, quæ statuit maslach ipsummet esse opium; al-
tera, alia & quidem varia pro eodem venditans. Ter-
tia vero, quæ priorem sententiam conciliat.

Licet enim *Nonnulli* dubii de existentia Mazlach, Alii furo-
causam tam furiosi animi in bello Turcarum esse velint rem Turki-
capitalem pœnam, qua ad pugnandum incitantur, vel cum aliis
prædestinationem impiam, qua occœcati nullum timent de deri-
periculum, certi scilicet de evasione, si Diis placet, sin-
minus, prædestinati ad interitum, vid. *Hæfer. Herc. med.*
p. m. 48. præcipue cum feratur, *Bucretio* apud *Sennert. l. i.*
Prax. part. 2. c. 6. p. 326. referente, gravissime prohibi-
tum esse apud eodem, ne quis prælium accessurus quic-
quam earum rerum vel degustet, quæ mentem quo-
cunque modo turbare queunt, illud ipsum tamen Mas-
lach apud ipsos & in bello & extra id usitatum esse
vix licet contra experientiam negare.

Scaliger. exerc. 154. de Turcarum *Afferal* hoc sibi Opium es-
compertum scribit; prælium inituros ex eo vorare ali-
quantum, quo alacres & periculorum evadant con-
tentores. se statuunt
Paulo post: Turcarum quatuor sunt reli-
giones, Quarum una dicitur, *Dervisi*. In conven-
tibus annuis post cerimonias & epulum esitant *Afferal*:
quo in lætitiâ, atque exultationem conjiciuntur. Apud
alios autores invenio, non *Afferal*, sed *Matslach*. Incl-
inat esse opium. Vide etiam *exerc. 175. s. 1.* Scaliger,

Idem attestatur *Verulamius Histor. vit. & mort. p. 223.* Verula-
Turcæ, inquit, opium experiuntur, etiam in bona quanti-
tate, innoxium, & confortativum: adeo, ut etiam ante mius,
prælia, ad fortitudinem illud sumant; & *p. 236.* Sic &
pulvis pyrius perhibetur epotus conducere ad fortitu-

dinem & usurpari a nautis sæpenumero, & militibus ante prælia, quemadmodum a Turcis opium.

Sennertus, Unde & *Sennertus l. c.* concludit, etsi vox Maslach non omnibus nota, nec ubique obvia sit; tamen medicamentum, quod eo nomine circumfertur, ex opio esse.

Febure, *Febure* his pollicem premens Maslac scribit opium esse optimum & per incisionem paratum. Non potest haberi, *ait*, nisi raro admodum & magnis sumptibus verum Maslac Turcarum, quod odoris est gravis & ingrati, coloris flavescentis, instar flavo-rufescentium pilorum leoninorum, valde amarum, acre, os & linguam incendens, ut uri videantur. *Traite de la chimie l. 2. f. 8. p. 624.*

ob familia-
riorem u-
sum in &
extra bel-
lum,

Facit huc, quod constat, experientia illorum, qui apud Turcas vixerunt, rationemque vitæ & mores eorum perviderunt, ipsis in quotidiano usu opium, & vix aliquid hoc ipso esse familiarius, ut nemo adeo egenus feratur, si vel unicum solum asperum habeat reliquum, qui illum non libenter in illud impendat, præsertim vero cum militatum proficiscuntur. Vid. *Bellon. l. 3. c. 15. p. 179. Erastus Disp. de sapor. p. 65. & alii.* Quin feruntur usui huic ita assveti, ut abstinentes aliquando periculum vitæ incurrant, quo de elegantem historiam extare apud *Christoph. a Casta* supra jam p. 51. adduximus. Hinc in proverbium fere abiit, vulgatumque apud ipsos est objicere: *opium edisti*, quod idem est, ac si aliquis apud nos dicat: temulentus es. Et bellum gesturus Turcarum Imperator, dum militum delectum facit, tota provincia opio quasi spoliatur, ut testantur scriptores rerum Turcicarum varii.

& experi-
entiam,

Accedit & experientia, quam *Febure* & *Sennertus citati* allegant, quod illi qui Maslach in Turcia emant, nihil aliud quam opium monstrant.

An

An vero in opio consistant seu resideant vires animum confortandi, seu robur addendi, non immerito hac occasione hic memorandum est. Si calidum nostrum innatum de ☿ participat, & ab opio huic aliqua energia accedere potest, sane, vix negari id poterit. Liceat nobis statuere, nullum dari calidum innatum, nullum humidum primigenium, quam ☿ & ☿ sanguinis, quorum activitas calorem & vitam conservat; dissolutio, frigus obitumque infert.

Serenissima persona sapissime, cum seria aliqua & magni momenti negotia obeunda ipsi essent, præsumebat maximo cum usu & fructu opium, & sic omnes sensus dehinc alacres & melius dispositos, viresque oneri ferendo magis pares inveniebat. Adeoque revera dum spirituum diffluentiam seu dissipationem impedit & concentrat, suoque ☿e resolvable eosdem mañat, opium ad augendum animi robur multum conferre vero est simillimum.

De offio seu opio idem hoc affirmant rerum indicarum scriptores, quod ad mortem destinati soleant hoc sumere prius, quam adeant supplicium, idque ea præditum esse virtute, ut homines quasi ebrios reddat, & tantam conciliet audaciam, ut unus non dubitet viginti aliis se opponere. Vid. *Georg. Andreæ Itinerar. l. 1. 6. 9. p. 12.*

Alii vero secluso opio aliter sentiunt, vel saltim præter id aliis quoque Turcas uti. Sic *Oberndorffer l. c.* longe aliud id esse necessum ait, quam opium, quod Turcas ad pugnam faciat alacriores, ut tanquam ebrii vel amentes ad pericula quævis minus formidulose subeunda, sese præcipitent, inque medio hostium agmine, ut viros strenuos decet, sese animose præstent. Et *Camerarius Oper. subcis. l. 1. c. 93. p. 437.* scribit Turcos præter opium alio pulvere uti, qui sit Maslach &c. &c. Sic & *Thomas Ernestus disput.*

ratione
fundatam,opium ani-
mum red-
dere, &
aliorum,& Indo-
rum expe-
rimento,Alii vel
negant
hoc, præter
opium alia
nominant:

de narcot. nominat *pulverem*, quem vorent Turcæ prælium inituri, & fieri, quod nonnullis visum sit, ex *strychno manico*, cujus & *Scaliger l. c.* ex sententia aliorum meminit. Hoc ipsum vero solanum statuitur foetidum pomo spinoso, semine nigro Bauhini, unde & *C. Hoffmannus M. O. l. 2. c. 169. §. 22.* statuit esse semen stramonix vulgaris, quæ Tatula vel Datura Turcarum sit, allegans ibidem & aliorum sententias.

Daturam,

cervariam,

Thurnbeuserus l. c. p. 120. singularem sibi & secretam de præparatione Matzlach vendicat scientiam, statuens ex *cervaria*, certis temporibus, certo astrorum influxu, illud parari in monte Traconithide a sacrificulis, semel tantum quibus libet duodecim annis. Asserit singulariter commendari ad *paralysin*, excitare iram & furorem in homine, ut mortis timore omni abiecto, crudelis neque hominum neque brutorum capiatur commiseratione.

rutam sylvestrem,

Quidam, quo nomine *Hoffmannus l. c.* citat, sed falso, Bellonium, inclinant in *rutam sylvestrem* seu *Harmalam* dictam, cujus semine Turcæ palam vescantur.

extractum filicis & succum mandragoræ,

Philipp. Harsdærferus Theatr. rerum amœnar. cent. 2. p. 38. tria genera Maslach facit: quod fortes, 2. quod audaces, 3. quod furiosos reddat. Compositum item esse affirmat, & in collectione herbarum & radicum furiosas gesticulationes adhiberi. Refert etiam statui præcipuum ingrediens *radicem filicis* & *extractam*, mistam cum *succo mandragoræ*.

aliaque.

Nolumus conquirere huc plura testimonia, brevibus jam, quid statuendum sit probabilius, delibaturi, cum quot capita, tot reperias sententias, ut quo plures consuleris autores, eo evadas incertior, nisi medium quoddam inveniatur, quo conciliari inter se possint.

Certior enim est istorum opinio, qui Turcas opio familia-

miliariter uti, & ut Maslach quoque dicatur, nil vetare statuunt, sed illud solum, exclusis reliquis omnibus, non pro eodem habendum, adeoque

1. Indi Beng (quod alias etiam Meng Arabibus dicitur) Banguè indorum;
Bengi & Banguè بنج vocant, quod Turcæ Maslac.

2. Maslach non notat unam certam rem, plantam vel Maslach latior vox
medicamentum.

3. Non certam formulam remedii, externam scilicet, notat plura,
ut pulverem v. g. præcise, aut electuarium, vel vice versa significet.

4. Notat vero unum finem habentia & herbas lymphaticas, seu ea omnia potius ex iis parata, quæ affinitatem inter se aliquam habent ratione virtutis seu effectus, idque saltim & ad minimum a nostratibus, ut sicut juleb seu julapium in genere, recepto apud medicos more, notat medicamentum confortativum, sic etiam Maslach, omne id quod alacritatem, hilaritatem conciliat, curas expungit &c. An vero Turcæ, ut verbis utamur *laudatiss.* inter se convenientia tamen, ενφροσυνα,
Dn. Mülleri, cæterique orientales, Botanici maxime & pharmaciæ peritiores idem faciant, non æque certum est,

5. Beng tamen magis ad plantarum seminumque maxime præparata,
catalogum referendum est; Maslac vero ad eorum, quæ e Beng parantur sive pulverum, sive electuariorum.

Præcipue tamen præter opium in usu est pulvis usualis, sub Maslach, seu Maslagæ nomine veniens, quæ nihil aliud est, quam pulvis herbæ cujusdam, *Asrar* Turcis dictæ, hoc est *cannabis*, ut cursor Turcicus *Nobilissimo* strictius notat medicamentum,
D. D. Jungio nostro retulit, ceu plerosque etiam rogatos, quidnam sit Heiram luc (quod nomen huic medicamento in specie, ceu Malchlach opio tribuit) *Wierus* idem respondisse refert *l. c.*

Dubium jam emergit, utrum quæ ad id recipitur nabis
cannabis

nabis sit vulgaris notitiæ, sive sativa, seu erratica, an alia
 ex Banguæ species, seu cannabi similis exotica, *Banguæ Gartie*, &
 cannabi si- *Acostæ*, cujus & folia cum cannabe conveniunt, & cor-
 mili, tex in fila etiam deduci potest.

non canna- Vulgaris quidem, præsertim largius sumpta, caput fe-
 be vulgari, rit & gravat, quod ipsius *Galenii* est testimonium l. 1. de
alim. facult. c. 41. & ob halituosa hæc effluvia somnia tur-
 bulenta efficit, sed venereos stimulos reprimit, ac *Diosco-*
ridis elogio, extinguit, & quoad semen biliosi sanguinis
 & seri acrimoniam coercet, qua de causa in emulsioni-
 bus ad gonorrhœam in usum venit, qualis est *cannabina*
emulsio Mynsichti, aliaque id generis, vel in jusculis as-
 sumitur idem, ceu id apud plebejos alicubi usitatum est.
 Illa vero Turcarum instar vini ebrietatem inducit, ac
 venerem stimulat.

paratum, Hinc alteri jure merito deferenda est palma, quam
 quæ Asrar sub titulo; *Banguæ cannabi simile* describit *Baubinus* l. 30.
 audit Tur- *hisor. plantar. universal. c. 71. p. 449.* Quod etiam con-
 cis, firmat *Acosta*, dum plantam hanc Turcis *Asrar*, cum
 quo *Afferal Scaligeri* & *Asarath Clusii* coincidit, pluri-
 marum vero aliarum regionum incolis *Bange* vocari
 scribit; Imo *Clusius not. ad Acostam cap. 54. pag. 290.*
 Banguæ hoc plurimam affinitatem habere cum Turcarum
 Constantinopoli degentium *Maslac* tradit. Sunt tamen,
 qui medicamentum dictum volunt ^{عسر آر} q. d. Arcana,
 eo quod magnifiat tam ab Ascetis Turcicis, quam
 Jeniczariis.

Præparan- Ejusdem vero præparandi ac sumendi modum ex Tur-
 di modus. cis Viennæ commorantibus per interpretem Cæsareum
 didicit, & nobiscum per literas humanissime communi-
 cavit prælaudatus Excellentissimus Collega noster *D. D.*
Fungius talem; Accipiunt, verba ejus sunt, herbam illam
 Asrar,

Airar (eligunt autem maximique æstimant eam, quæ unicum tantum habet stolonem, nec in alas aut ramusculos laterales dividitur) hanc ollæ figulinæ, in qua butyrum affervabatur, immittunt, ollamque repletam post panis extractionem furno imponunt, exsiccatamque hac ratione herbam in pulverem redigunt: Dum vero hilares esse volunt, pulvere hoc vini loco utuntur.

Porrigit autem incipienti prima vice quantum cultri cuspide capere possunt, ascendendo dein ad quatuor, sex, octo cuspides, etiam ultra, quem pulverem ita sic cum deglutiunt, serbet aut alia dulcia desuper bibendo, vel eundem pulverem cum melle in electuarii formam

redactum devorant, quod **بنگيلك** Bengilik (quod compositioni nomen est) vocant: Unde & *Olearius*

Itineris Persici L. 5. cap. 8. p. 594. ait, apud Persas semen & folia cannabis ad venerem exhiberi sub nomine Bengi, hinc & illos, qui illud devorant, Kidibengi vocari, ubi & parandi modum paulo aliter describit.

Effectus illius sicuti vini pro temperamenti & sanguinis diversitate varii sunt: Alios enim reddit hilares, cantantes, salientes, ridentes, petulantes ac venereos: alios iracundos, litigantes, audaces, pugnaces, furiosos ac insanos: alios taciturnos, tristes, melancholicos, imaginarios, lacrymantes, languidos & somnolentos &c.

Solent etiam, concludit, frequenter uti opio, sed hoc esse quasi instar veneni, hominesque inde maxime lædi ac evitari, ipsi Turcæ fatentur, adeoque prius tutius adhiberi. Misit *idem* Maslach, seu modo dictum pulverem ad nos, qui ut ovum ovo similis est ipsi illi, quem Hamburgi in Bibliotheca publica, benevolentia sæpe laudati *D. D. Fogelii*, Constantinopoli ad *D. Schlegelium* missum vidimus.

Dubium
de hyoscy-
amo dilui-
tur.

Unicum adhuc illud dubium restat, quod Beng, seu Bengi & Bangué, (eædem enim sunt literæ, quibus utrumque in oriente scribitur) per Arabum, Coptitarum & Avicennæ lexica sit hyoscyamus, nisi dicamus hanc ipsam vocem hyoscyamum quidem notare, simul vero & huic plantæ competere, vel ab aliis ad hyoscyami species, ob effectum congenerem, illam ipsam plantam relatam, ut a similitudine extrinseca cannabi, ab effectu vero & virtute hyoscyamo magis conveniat.

Maslag mi-
noris &
majoris
apparatus.

Maslaga hæc, sive opium sive Bangué pro basi agnoscatur, duplicis generis est, vel *minoris* vel *majoris apparatus*.

Prioris exemplum est opium crudum, pulvis Aserath crudus, vel electuarium simplex. Posterioris varia extant, quæ cum philonio officinarum, Persico, & Romano conveniunt, quæ quidem vulgo nota sunt, de quatuor tamen Maslaga e Bengo generibus videri potest *Paludanus ad Linschotanium Ind. or. l. 4. c. 35*. Ita addunt arecam, opium, camphoram, caryophyllos, nucem moschatam & macim; Imo si hilares esse volunt & faceti, & præsertim in venerem procliviores, ambram quoque & moschum. Vid. *Baubin. l. c. p. 450*.

Sed tum de compositione ipsa, tum de usu & abusu pluribus differet *D. D. Fogelius*, quo Lectoris cupidi desiderium differemus, non aliter ac Socrates apud *Xenophontem l. de admin. domest. pag. 651*. Si quis, ait, ignis vel aquæ petendæ ad me veniat causa, atque illis quidem carerem, alio tamen ducerem, unde petere posset.

CAPITVLVM
IN HAC OPIOLOGIA
INDEX.

PROOEMIUM.

pag. i.

LIBER PRIMVS, SECTIO PRIMA.

CAPVT I. Opii onomatologiam describit.	3
II. πραγματολογίαν tractat.	10
III. Opii originem & patriam delineat.	12
IV. de notis & electione opii.	18
V. Temperamentum opii, & 1. an sit frigidum, indagat.	22
VI. 2. an calidum sit, disputat.	26
VII. Aliorum sententiæ recensentur.	30
VIII. de occultis opii qualitatibus.	31
IX. Chimica elementa recludit.	32
X. Epicrisis generalis dictorum.	33
XI. de modo agendi opii specialius inquiritur.	35
XII. de Sulphure opii narcotico.	41

SECTIO SECVNDA.

CAPVT I. de correctione opii.	49
II. de præparatione & correctione opii per evaporationem.	53
III. Menstrua extrahendi opii, & primo salina.	56
IV. Alterum extrahendi opii menstruum, Sulphureum.	61
V. Tertium pro extrahendo opio menstruum, aqueum.	63

Y 2

VI. Me

INDEX I.

VI. Medicamenta ex opio interna in forma media & solida.	65
VII. Opiata in forma solida alia.	71
VIII. Medicamenta opiata in forma liquida.	73
IX. Præbium opii.	75

LIBER SECVNDVS, SECTIO PRIMA.

CAPVT I. Usus opiatorum generalis in sistendis doloribus.	80
II. Usus opii contra vigilias.	84
III. Usus opii in sistendis fluxionibus.	88
IV. Opium sudores movet.	89
V. Vis opii καρδιακή.	91

SECTIO SECVNDA.

CAPVT I. Usus opii specialis ἀντιπυρετικός.	94
II. Usus opii in affectibus capitis.	102
III. In affectibus thoracis opium commendat.	108
IV. In morbis infimi ventris, & quidem ventriculi & hypochondriorum, quid opium possit, explanat.	114
V. Opii usus in intestinorum Symptomatibus.	118
VI. Effectus opii in affectibus renum & articularum.	125
VII. de usu opii hystericō & aphrodisiaco.	127
VIII. Usus opii in gangræna & sphacelo.	129
IX. Vehicula opiatorum.	131

SECTIO TERTIA.

CAPVT I. Usus opiatorum externus.	131
II. Usus opii in clysteribus & suppositoriis.	138
III. Cautelæ circa opiatorum usum.	141
IV. Invektivæ in opium deciduntur.	151
V. Vis opii ἀνασωματική.	158

SECTIO QVART A.

CAP. VNIC. An opium sit maslach Turcarum, inquit.	160

IN-

INDEX SECUNDVS

RERVM ET VERBORVM.

A.	Abscessus pectoris diarrhoea purulenta solutus 112 Acida promovere fermentationem 25 obtundere sulphur 52 soporis remedia <i>ibid.</i> Acetum antidotum hyoscyami 59 <i>opii</i> <i>ibid.</i> Acrimonie humorum remedium 72. 75. 81. 82. 89 Actuationem medicamentorum a natura saepe, prout sibi convenit, dispensari 145 Affectus animi impedire vim <i>opii</i> 86 soporosi 43. 46. 62 Africanos & Asiaticos opio non posse sine vitæ discrimine carere 77 opium magnis præbiis sumere 77. 79	Aloen spiritu vini perperam extrahi 65 Aloeticæ pilulæ <i>vid. Pil.</i> Alvi fluxus in variolis & morbillis ut præcaveatur 102 Alvus ex opii usu obstructa ut solvatur 52. 53 Amara an calida sint 27. 28. 29. 30 Amarus sapor unde 42 Amentes difficulter sopiri opiatis 104 Amentiam narcoticis augeri <i>ibid.</i> <i>esse somnium vigilans</i> <i>ibid.</i> Ammoniacum gummi per clysterem infusum mortem attulisse 139 sal cephalicum 47. 52. 105 Amphion Indorum & Turcarum quid 6. 128 Anatomie vivorum citra dissipationem humorum factæ 24 Animositatis adminiculum opium 28

INDEX SECVNDVS

<i>Anodyna calida</i>	26	<i>fieri etiam a fluxili mate-</i>	
<i>qua ratione dicantur,</i>	81	<i>ria posse</i>	110
<i>Antimonium crudum antepi-</i>		<i>Asthmatis remedium</i>	87. 110
<i>lepticum</i>	94	<i>præcordialis remed.</i>	110
<i>totum fere in ♀ converti</i>		<i>Aurium dolor vid. Dol.</i>	
<i>posse</i>	93	A.	
<i>vomitum non movere nisi</i>		B <i>Alneorum usus</i>	53
<i>♀re extraverso</i>	94	<i>Balsamum somniferum</i>	134
<i>Antiscorbutica volatilia sæpe</i>		<i>Banguæ Indorum</i>	167. 168. 170
<i>noxia</i>	43	<i>Benzoini crystalli vid. Cryst.</i>	
<i>Aphrodisiacum egregium</i>	128.	<i>Bezoardica cum opiatis feli-</i>	
	129	<i>cius operari</i>	99
<i>Apio esse opus quid,</i>	80	<i>Bulimi remedium</i>	116
<i>Apoplecticos excitari □osis</i>	47	C.	
<i>Apoplexiam accersisse narco-</i>		C <i>Alcis tectoriæ evapora-</i>	
<i>tica</i>	150	<i>tionem stupefacere ac</i>	
<i>Appetitus nimii remedium</i>	116	<i>non raro necare</i>	39
<i>Aquæne hypnoticæ, quibus cum</i>		<i>Calida frigefacere per acci-</i>	
<i>opio nihil est, an potius</i>		<i>dens posse</i>	24
<i>opiata & tutius somni</i>		<i>Calidum innatum quid</i>	165
<i>causam agant</i>	156	<i>Calculus an opiata admittat,</i>	
<i>Archeum furentem compefce-</i>			125
<i>re quid,</i>	82	<i>Camphora soporis remedium</i>	
<i>Arthritidi nocere pinguia</i>			43. 45. 52. 70
<i>topica</i>	127	<i>Cannabis vulgaris virtus</i>	168
<i>Arthritidis vagæ scorbuticæ</i>		<i>Capituluvium ad vigilias Me-</i>	
<i>remedium</i>	73. 83. 126	<i>lancholicorum</i>	39
<i>Arum aceto præparatum mi-</i>		<i>Capitis dolor vid. Dol.</i>	
<i>tescere</i>	95	<i>Caput roborandi remedium</i>	69
<i>Afferal seu Afrar Turcarum</i>		<i>Carbonum vapores inducere</i>	
	163. 167. 168	<i>somnum</i>	39. 44
<i>Asthma deberur sæpius hypo-</i>		<i>Cardialgiæ remedium</i>	83. 115
<i>chondriis</i>	111	<i>Car.</i>	

RERVM ET VERBORVM

<i>Carminativa cum opiatis mi- scenda</i>	115	<i>Cibi ingesti cur citius refici- ant, quam in chylum mu- tari potuerint,</i>	41
<i>Carus ab odoriferis nimis ortus</i>	39	<i>Cichorium cur affectionibus calidis medeatur,</i>	29
<i>Castoreum opii corrigens</i>	51.70	<i>Clysteres anodynii</i>	138
<i>cur somnum non cieat</i>	43.45	<i>Clysterem anodynum coma in- tulisse</i>	140
<i>soporum remedium</i>	52	<i>Coelites a vigiliis</i>	85
<i>Catarrhorum acrium, salso- rum, tenuium, ad pectus labentium, remed.</i>	72.75. 89.108	<i>Colicæ an opiata convenient, biliosæ remedium</i>	118 119
<i>Cautelæ opii adhibendi</i>	141	<i>Collyrium nonnunquam nota- re suppositorium</i>	140
<i>ratione ætatis</i>	148	<i>non tuto recipere opium</i>	147
<i>applicationis</i>	149	<i>Convulsiones in variolis & morbillis ut præserven- tur</i>	101
<i>mixtionis</i>	ibid.	<i>Cordis affectibus an opium profit,</i>	113
<i>præbii</i>	150	<i>Crises non temere turbandas esse opiatis</i>	100. 145
<i>præparationis</i>	ibid.	<i>Crocum esse corrigens opii</i>	52
<i>temperamenti</i>	146	<i>inducere somnum</i>	27. 38. 44
<i>temporis</i>	142	<i>Crystalli benzoës</i>	70
<i>virium</i>	ibid.	<i>chelidonii majoris</i>	71
<i>Cephalicis externis, urgente usu, addi interdum opium</i>	150	<i>cydoniorum</i>	ibid.
<i>opiatis quis applicationis locus,</i>	133. 150	<i>opii</i>	70
<i>Cephalalgicæ remedium</i>	103	<i>plantaginis</i>	71
<i>Chelidonii maj. crystalli vid. Cryst.</i>		<i>Cydoniorum extractum vid. Extract. rob. vid. Rob.</i>	
<i>Choleræ humidæ remedium</i>	114. 115		
<i>χολὸς quid,</i>	4		

INDEX SECVNDVS

D.			
<i>Δάκρυον quid</i>	4. 11	<i>capitis remed.</i>	103. 132
<i>Dcliria in peste ut auferantur</i>	100	<i>dentium remed.</i>	82. 132. 137. 138
<i>Depuratio optimum simplicium corrigens</i>	56	<i>Gallicorum remed.</i>	82
<i>Diacodii laus</i>	18	<i>oculorum remed.</i>	148
<i>usus in vertigine</i>	103	<i>Dosin minorem tutius repeti, quam semel tentari extremam</i>	150
<i>Diaphoretica esse calida</i>	27	<i>summam tutius semper caveri</i>	ibid.
<i>Diarrhœæ remedium</i>	80. 100. 121	<i>Dysenteria petechialis</i>	122
<i>Diptamnus nostras eligitur præ Cretico</i>	3	<i>Dysentericæ an opiata conueniant,</i>	121
<i>Dolorem sepe vitæ periculum importare</i>	82	<i>remedia</i>	80. 121. 123. 137. 141
<i>Dolores arthritici in momento sopiti</i>	83	<i>Dysenterici, opio qui usi fuere, visi inde necati</i>	121. 123
<i>arthriticos & dysentericos non nisi repetitis obtundi opiatorum præbiis</i>	84	<i>Dysentericorum cruciatus ut leniantur</i>	121
<i>in malignis ut tollantur</i>	100. 101	E.	
<i>Doloribus aurium opium non conferre</i>	147	E <i>ffectus remediorum univocus & æquivocus quid,</i>	24
<i>deberi calefacientia.</i>	26	<i>Electuaria seu Opiatas Veterum plerasque sustinere peccatum pluralitatis</i>	66
<i>Dolori calculi oppositum opium æternum attulisse somnum</i>	146	<i>Emplastrum somniferum</i>	135
<i>Doloris nephritici remedium</i>	125	<i>Endivia cur affectibus calidis medeatur,</i>	29
<i>Dolorum remedia</i>	80. 81. 82. 83. 100	<i>Epilepsiæ paroxysmus an opii usum ferat,</i>	145
<i>Galeno quænam fuerint</i>	81	<i>ut avertatur</i>	107
		<i>remedium</i>	94. 107
			<i>Epile-</i>

RERVM ET VERBORVM.

<i>Epileptica puella bimula nepenthe opiato sanata</i> 108	<i>intermittentium remed.</i> 95
<i>Essentia carminativa Wedelii</i> 119	<i>paroxyfmi an opio locum concedant,</i> 145
<i>Stis Glata antiscorbutica Ejusd.</i> 103	<i>Fluoris albi remedium</i> 127
<i>opii, seu anodyna Ejusdem</i> 74. 75	<i>Fluß-Arßeneyen</i> 108.
<i>liquida anodyna Zwelferi</i> 75	<i>Fluxiones in malignis ut inhibeantur</i> 100
<i>Exoticorum remediorum usus</i> 1. seq.	<i>Frigida calefacere per accidens posse</i> 24.
<i>Europæos opii tantam dosin non ferre, quantam Africani & Asiatici</i> 78	<i>Frigori somnum & soporosos affectus cur Veteres adscripserint,</i> 36. 37
<i>Extractum cydoniatum cinnamomifatum</i> 41	<i>Frigus somniferum</i> 39
<i>cydoniorum opiatum</i> 60	<i>Fungorum antidotus</i> 52
<i>opii</i> 56. 57. 58. 63. 65	<i>Furor uterinus curatus opiatis</i> 128
<i>candida ardere flamma</i> 21	
	G.
F.	G <i>Angræne remedium</i> 129
F <i>Abaria amuletum ad hæmorrhoidum dolorem</i> 124	G <i>Gelu intensum lethalem inducere soporem</i> 39
<i>Febribus continuis malignis an opiata convenient</i> 97	<i>Genitalium prurientium remed.</i> 137
<i>intermittentibus an opiata profint</i> 94	<i>Gialapa anodyna</i> 38
<i>Febri maligna laborans, delirans ac tantum non minans convulsiones, servatus opiatis</i> 99	<i>qua dosi infantibus danda,</i> <i>ibid.</i>
<i>Febrium ardentium remed.</i> 73	<i>Gummosa commodius solvi & extrahi</i> ∇ <i>eis</i> 64. 65
	<i>Grumescentia sanguinis</i> 113
	H.
	H <i>Æmoptyseos remedium</i> 72. 79
	Z
	Hæ-

INDEX SECVNDVS

<i>Hæmorrhagia arteria vulneratæ ad miraculum curata magisterio opii externe applicato</i>	135	<i>modius e laudano opiato exesse</i>	69
<i>a dente avulso opiatis coercita</i>	ibid.	<i>probe correctam habere in medicina usum</i>	68
<i>narium externa opii adhibitione sedata</i>	ibid.	<i>species an sit Banguæ</i>	170
<i>Hæmorrhagiarum remedium</i>	89	<i>Hypercatharsis</i>	52
<i>Hæmorrhoides fluentes cacochymia & imperfecta sanitatis indicium esse</i>	124	<i>Hypnotica agere vaporositate esse frigida</i>	40
<i>medicamento purgante correctæ</i>	ibid.	<i>Hysteralgia remedium</i>	127
<i>cæcas posse degenerare in cancrum</i>	ibid.	<i>Hystericorum affectuum remedium</i>	ibid.
<i>Hæmorrhoidum cæcarum remedium</i>	ibid.		I.
<i>amuletum Wedelianum</i>	ibid.	<i>Lei remedium</i>	120
<i>dolentium remed.</i>	123	<i>Infantes purgantia ferre & vomitoria</i>	38
<i>immodicarum remed.</i>	ibid.	<i>purgantium majorem dosin admittere, quam adulti</i>	39
<i>Hemicrania paroxysmus an opiata admittat,</i>	145	<i>Infantibus parcius esse & rarius dandum opium</i>	148
<i>Humidum radicale quid,</i>	165	<i>Infantum tormina vid. Torm. vigilia vid. Vigil.</i>	
<i>Hydrocephalum favere somno</i>	36	<i>Inflammabilia esse calida</i>	27
<i>Hydropicis an opium proffit,</i>	146.147	<i>Inquietudo in phrenitide ut quiescat</i>	102
<i>Hyoscyami antidotus</i>	59		L.
<i>essentiam vel succum com-</i>		<i>Laudanum quid.</i>	66.67
		<i>unde dicatur,</i>	66
		<i>opiatum quid,</i>	ibid.
		<i>cum castoreo & camphora</i>	70
		<i>Lauda-</i>	

RERVM ET VERBORVM.

Laudanum excludere, quæ ex hyoscyamo addi consueverint	67	Mandragoræ succum purgare, menses partusque excludere	93
liquidum Schræderi	74	Maniacis an opium conducatur	104. 105. 106
non bene jungi cum moscho	71	Mania opiatis exasperata	105. 106
quo simplicius, eo perfectius	68. 69	sopita	106. 107
solare	70	Maniæ remedia	73. 105. 106.
varie misceri posse	72. 73	quotuplicia,	132
varie parari	67	Maslach Turcarum an sit cum opio idem,	160
Laudani opiati si usus requiratur, præoscienda præparatio	67	majoris vel minoris apparatus esse	170
Laudano opiato quænam & quo fine addi consueverint,	68	quid,	165. 166. 167
Libidinis remedium	136	quomodo præparetur,	168
Linimentum nervinum Wedelii	126	sumendi dosis	169
Lipothymia remedium	113	variare in effectu	ibid.
Lippitudines oculorum opium auersare	147	Mauritanos opio non posse nisi cum vitæ discrimine cavere	77
Liquor cephalicus Wed.	46	Meconium & opium differre	6. 7. 8. 10. 21
Lixivia soporum esse remedia	52	passum quid,	8
		quid,	6. 8.
		varia significare	8
		Medicamenta simplicia domestica an præferenda exoticis	I
		exotica commode abesse non posse	3

M.

Magisterium anodynum	
Rolfincii	72
Wedelii	ibid.
opii striete tale quomodo fiat,	73

INDEX SECVNDVS

<i>Medicamenta in sua simplicitate an sufficiant ad curandos morbos</i>	49		
<i>Medicamentum citra ullam noxam magnifice proficuum an possit inveniri, ibid.</i>			
<i>Melancholica opiatis exasperata</i>	105. 106		
<i>emendata</i>	106. 107		
<i>Melancholicis an opium dandum</i>	105		
<i>Melancholiæ remed.</i>	73. 105. 106		
<i>Mensium immodicorum remedium</i>	127		
<i>Menstrua Chymica quotuplicia</i>	57		
<i>Methodicos morbum nunquam abegisse, sed accelerasse mortem,</i>	150		
<i>Mictus cruentus</i>	158		
<i>Mithridatium non nisi cum opio sudorem movere</i>	90		
<i>Morbilli an opium admittant,</i>	101		
<i>Morientibus an dandum opium</i>	143		
<i>Musti vapores stupefacere ac non raro necare</i>	39		
<i>Myrrha corrigi opium</i>	52		
		N.	
		N Arcotica agere qualitate occulta	31. 32
		amentiam augere	104
		corrigi & obtundi acidis	83
		esse frigida	23. 26
		manifestis qualitatibus non pro forma, sed instrumentis uti	34
		mortificare quasi corpora viventium	152
		somnum dare somniaque molesta	104
		<i>Nasturtium cum aceto paratum mitescere</i>	59
		<i>Nectar anodynum</i>	73
		<i>Nepenthes opiatum</i>	66
		<i>Nitrosa pleuriticis non adeo prodesse</i>	112
		<i>Noctem coronare papavere quid,</i>	85
		O.	
		O Culorum dolor vid. Dol. ulcera vid. Ulc.	
		<i>Odontalgia remedia</i>	82. 132. 137. 138
		<i>Odontalgiam melius interne quam externe ferre opiata</i>	148
		Odora-	

RERVM ET VERBORVM.

<i>Odorata num aduersentur ve-</i>		<i>calidorum apparatus ad-</i>	
<i>nenis,</i>	153	<i>diderint</i>	50
<i>esse calida</i>	27	<i>Opiatorum in febris inter-</i>	
<i>Odores unde,</i>	42	<i>mitt. & contin. male</i>	
<i>Odorifera nimis produxisse</i>		<i>adhibitorum noxa</i>	97.
<i>carum</i>	39		98
<i>Oleum antifebrile Wedelii</i>		<i>Ufus vid. Opii usus.</i>	
	96	<i>vehicula</i>	131
<i>Opii</i>	74	<i>Opii adhibendi cautela vid.</i>	
<i>Ophthalmia non adeo conue-</i>		<i>Caut.</i>	
<i>nire cum opio</i>	148	<i>agendi ratio in dolorum</i>	
<i>Opiata assumenda si sint, an</i>		<i>mitigatione</i>	81. 82. 87
<i>corpus prius purgandum,</i>		<i>amaror</i>	20. 31
	144	<i>antidoti</i>	43. 51. 52. 53
<i>bezoardicis addere virtu-</i>		<i>electio</i>	19
<i>tem</i>	99. 100. 101	<i>colligendus</i>	14. 15
<i>calidis potius, quam frigi-</i>		<i>tempus</i>	15
<i>dis competere cum affe-</i>		<i>copia tanta unde</i>	16
<i>ctibus, tum subjectis</i>	146	<i>correctio assumendi</i>	23
<i>an citius & tutius agant</i>		<i>per misionem</i>	23. 28. 50.
<i>per inferius, an per supe-</i>			51. 52
<i>rius os sumpta,</i>	138	<i>solutionem & separatio-</i>	
<i>clysteribus immisceri</i>	139	<i>nem</i>	56. 87
<i>congelare sanguinem</i>	23.	<i>tionem</i>	53. 54. 158
	24. 145. 158	<i>assumpti</i>	43. 46. 47. 51.
<i>exiccare corpora</i>	149		52. 53. 59
<i>febrifugis cur misceantur</i>		<i>crystalli vid. Cryst.</i>	
	95. 96	<i>dosis</i>	75. 150
<i>phthysicos laxare</i>	93	<i>quotuplex,</i>	75. 76
<i>vigiliis non quadrare omni-</i>		<i>effectus quidem sinistri</i>	78.
<i>bus</i>	86		139. 140. 154. 155.
<i>Opiata Veterum quid,</i>	6		156
<i>Opiatis cur veteres tantum</i>		<i>essentia vid. Ess.</i>	

INDEX SECVNDVS

<i>Opii extractum vid. Extr.</i>		<i>Spiritus vid. spir.</i>	
ad fallendum abusus	88	sulphur crassum & fecu-	
locus natalis	15.16.17.18	lentum solum narcosin	
<i>Magisterium vid. Mag.</i>		obtinere	47
menstrua	43. 44. 57	duplex	55
acida	57. 59	narcoticum in quo con-	
aquea	63. 64. 65.	sistat	43
lixiva	58. 60	contra sulphur narcoti-	
sulphurea	61. 62	cum objectiones	47
nimis sumpti exempla fu-		synonyma	6. 7
nesta	78	tinctura vid. Tinct.	
prospera	78. 79	usum familiarissimum esse	
oleum vid. Ol.		Turcis	77. 164
<i>preparatio quænam sit</i>		usus Galenicus	80
Beguino,	61	generalis 80. & sequ.	
Billichio,	ibid.	anodynus	80
Boyleo,	ibid.	catharticus 91. 134	
Eitmüllero	58	in fluxibus sistendis	88
Glasero,	63	narcoticus	84
Glaubero,	59	sudoriferus	89
Helmontio,	59	specialis	94
Horstio,	58	externus 28. 84. 126.	
Langelotto,	ibid.		131
Langio,	ibid.	internus 94. & sequ.	
Lindenio,	61	in affectibus	
Londinensibus,	ibid.	capitis	192
Muscaglia,	63	thoracis	108
Platero,	158	ventris infimi	114
Poterio,	61	antifebrilis	94
Sennerto,	ibid.	vim narcoticam numquid	
Thomsono,	ibid.	intendant menstrua spi-	
Wedelio,	65	rituosa,	62
Zwelfero,	61		

Opii

<i>Opium somniferum donum Creatoris specificum esse</i>	87	<i>aqueis optime solvi & extrahi</i>	65
<i>vis cur citius persentiscatur, quam egressum ipsummet e ventriculo praesumitur,</i>	41	<i>bezoardicorum animam esse</i>	101
<i>lethifera unde, 25. 31. 40</i>		<i>calidius ex igne redire</i>	34
<i>narcotica unde, secundum Aristot. & Gal. 23. 29.</i>	31. 32. 34	<i>calidum esse</i>	26. 34
<i>chimicos</i>	32. 33. 34.	<i>castratum</i>	40. 51. 54
	39. 41. 42. 43. 44.	<i>cauteriis potentialibus an addi possit,</i>	136
	47. 48	<i>per clysterem coma intulisse</i>	140
<i>Opium assumpto num altero die liceat venam secare,</i>	145	<i>enecasse</i>	139
<i>destitutum Medicum nihil quicquam laude dignum efficere posse</i>	151	<i>congelare sanguinem</i>	23.
<i>extinctos sanguinem praebuisse circa cor congelatum</i>	23		24. 145. 158
<i>Opium acidis male solvi</i>	59. 60	<i>non convenire omnibus</i>	45.
<i>adulterari quot modis deprehendatur,</i>	21. 157		46
<i>agere in cerebrum & humores</i>	40. 44. 48	<i>corrigendum esse</i>	49
<i>spiritus animales</i>	41. 48	<i>crudum virtute cedere praeparato</i>	78
<i>alexipharmacum esse</i>	97	<i>dentibus inditum necasse</i>	139
<i>ἀνασφωτῆκόν an sit.</i>	158	<i>depuratum tutissimum esse</i>	56
<i>animositatem conciliare</i>	28.	<i>διὰ χῶσθον humorum sistere</i>	90
	90. 165	<i>diarrhoeas & vomitus operatum</i>	92
<i>aphrodisiacum an sit,</i>	128	<i>unde dicatur,</i>	4
<i>pro opio exhibitum</i>	154	<i>dolorem quomodo sistat externe applicatum,</i>	133
		<i>dolores sedare</i>	80
		<i>doloribus esse contrarium</i>	82
			exhi-

INDEX SECVNDVS

<i>exbilarare homines</i>	24	<i>nostro sub climate an</i>	
<i>ex qua papaverum specie</i>		<i>etiam possit parari,</i>	18
<i> producatur</i>	13.14	<i>nostrum hodie quale,</i>	17
<i> externe discutere & emol-</i>		<i>an meconium sit, an</i>	
<i> lire</i>	28	<i>verum opium,</i>	8.
<i>fermentationem theriacæ</i>			9. 10
<i> an inbibeat,</i>	24. 25	<i>odore necare</i>	155
<i>fluxiones quascunque sistere</i>		<i>non nisi olfaciendum esse</i>	
	88		149
<i>frigidum esse 22. & sequ.</i>		<i>non operari, nisi seri sit in</i>	
<i> solum ex papavere nigro</i>		<i> sanguine satis</i>	45
<i> paratum</i>	31	<i>optimum quodnam,</i>	15.
<i>homogeneum fere esse</i>	28		17.19
<i>incorrectum minus profi-</i>		<i>palliare saltim morbos,</i>	
<i> cium</i>	49	<i> non tollere</i>	157
<i>non indigere corrigente</i>	69	<i>puerorum faciem augere</i>	
<i> juvante</i>	68	<i> quadam efflorescen-</i>	
<i>inflammabile esse</i>	20	<i> tia</i>	91
<i>ipsissimum adhæsisse extin-</i>		<i>purgantibus misceri qua</i>	
<i> ctorum cordibus</i>	24	<i> cautione possit,</i>	120
<i>largius ac cum periculo</i>		<i>purgare extraordinarie</i>	
<i> maximo a paracho me-</i>			92
<i> dicastro datum</i>	78	<i> maxime forma pilu-</i>	
<i>citra periculum a Medico</i>		<i> lari datum</i>	ibid.
<i> ipso sumptum</i>	77	<i> umbilico illitum</i>	134
<i>Maslag Turcarum an sit,</i>		<i>cur purget,</i>	92. 93.
	160	<i>cur non purget ordinarie,</i>	
<i>& meconium differre</i>	6. 7.		92
	8. 10. 21	<i>quid,</i>	6. 10
<i> medium quasi esse inter</i>		<i>risum movere Sardonii-</i>	
<i> gummata & resinas</i>	64	<i> um</i>	24
<i>quandoque minus somnife-</i>		<i>roborare naturam</i>	91
<i> rum esse</i>	86		

Opium

RERVM ET VERBORVM.

Opium Sal Glatum possidere	94	Opium venenum an sit,	48.
			104. 152
sanguinem non vitare	48	vigilias nonnunquam au-	
		gere	45
simplex an sit,	12	vomitoriis misceri qua	
simul calidum & frigi-		cautione possit,	120
dum esse	30	vomitum quandoque ciere	
Smicroscopio qualem			92
præbeat vultum,	22	sæpius, raro diarrhæam	
somnum inducere	84		ibid.
sudorem movere	27. 89	Vulcano quale se præ-	
similis odoris	91. 153	beat,	32. 33
cur moveat?	90. 91	ὀπὸς quid,	4. 5. 12
sulphuratum	56	Cyrenaicus quid,	5. 6
sulphur lentum simul & fæ-		Otalgia non tuto opponi opia-	
tidum noxium possidere	50	ta	148
in suppositorio mortem ac-		Otenchytis non tuto misceri	
celerasse	140	opium	147
Thebaicum hodie non tam			
a loco, quam ob præ-			
stantiam dici	19		
theriacam dici ap. Indos	17		
an torporem & hebetudi-			
nem sensibus indu-			
cat,	83. 84		
torreri, sed male	54. 55.		
	56		
tostum	53		
turbare nonnunquam al-			
vum vel vomitum ex-			
citare	91		

P.

P alpitationis cordis remed.	113
Papaverculum quid,	8
Papaver Indicum majoribus	
capitibus	17
nigrum non facile proveni-	
re in India	14
valentius fundere opium	
	ibid.
quoad essentiam quale,	34
sylvestre esse purgans	92

Aa

Papa

INDEX SECVNDVS

<i>Papaverum variae species</i>	13	<i>Plantaginis Crystalli</i>	vid.
<i>Paralysin universalem fere semper habere praegres- sum calorem</i>	46	<i>Cryst.</i>	
<i>Paridis baccas collectores quandoque tentasse stu- pore</i>	155	<i>Pleuritidis remedium</i>	111
<i>Parturientiam doloribus an convenient opiata,</i>	146	<i>epidemicæ remed.</i>	112
<i>Pectoris apostematum remed.</i>	112	<i>Pleuriticos sumptis Dosis vel gratis paulo gravius af- fici</i>	112
<i>Pediluvia somnifera</i>	39	<i>Podagræ remedium</i>	125. 133
<i>Pestis an ferat opiata</i>	100	<i>Pollutio nocturna cum tentigi- ne ex opio nata</i>	129
<i>Phrenitidis remedium</i>	102. 132. 138	<i>Pruritus scroti intolerabilis cum tensione, titulatio- ne &c. qua ratione fue- rit curatus</i>	137
<i>Phrenitis cum feбри acutissi- ma laudano opiato cura- ta</i>	102	<i>Prunarum exhalatio noxia</i>	39
<i>Phthiseos remed.</i>	112	<i>Pueris varius esse & parcius dandum opium</i>	148
<i>Phthistici opiatis purgati</i>	93	<i>Pulverem pyrium gignere for- titudinem</i>	163
<i>Phthysicorum salutem in expe- ctoratione poni</i>	113	<i>Pulvis absorbens Wedelii</i>	113. 114
<i>Phthysin fuisse qui curarit ar- senico</i>	134	<i>anodynus confortans Mich.</i>	72
<i>Pila somnifera</i>	134	<i>litbontripticus Ludovici</i>	125
<i>Piline nascantur</i>	137	<i>niger antepilepticus</i>	94
<i>Pilula Herlicii ad dolorem dentium</i>	ibid.	<i>pleuriticus</i>	111
<i>Pilulae aloeticæ Wedelii</i>	53	<i>Purgandumne prius sit, quam assumenda opiata</i>	144
<i>confortantes cephalicæ</i>		<i>Purgantium agendi principia quenam,</i>	93
<i>Ejusdem</i>	69. 103		
<i>excludunt salia</i>	60		
<i>vomitum sistunt</i>	116		

Pur-

<i>Purgantium interpolatio ac-</i>		<i>Scordium nostras præstat Cre-</i>	
<i>cedente paroxysmo fe-</i>		<i>tico</i>	3
<i>brili</i>	145	<i>Scroti pruritus vid. Prur.</i>	
<i>mixtura cum anodynis</i>	119	<i>Sectiones tum sphacelatarum</i>	
<i>vis somnifera</i>	18	<i>partium, tum calculi</i>	
<i>opio opposita</i>	52	<i>præmuniendas esse opio</i>	
<i>Purgationis requisita quænam</i>			130
	86	<i>ut fiant citra dissipationem</i>	
		<i>humorum</i>	24
R.		<i>Senibus non adeo convenire</i>	
		<i>opiata</i>	148
R <i>Aphanum rusticum ace-</i>		<i>Senum vigiliæ vid. Vigil.</i>	
<i>to præparatum mitesce-</i>		<i>Silphii succus quid,</i>	5
<i>re</i>	59	<i>Sinapicum aceto præparatum</i>	
<i>Raucedinis remedium</i>	75	<i>mitescere</i>	59
<i>Rob cydoniorum opiatum</i>	60	<i>Singultus remedium</i>	115. 117
		<i>Sirupus de meconio</i>	8
S.		<i>Somnifera agere vaporositate</i>	
			40
S <i>Agapenum per clysterem</i>		<i>& soporifera differre</i>	87.
<i>infusum mortem intulisse</i>			88
	139	<i>Somniferorum abusus ad fal-</i>	
<i>Sal Ammoniacum cephalicum</i>		<i>lendum</i>	88
	47. 107	<i>utilitas</i>	87
<i>¶ri bulimi remedium</i>	116	<i>Somni quænam requisita,</i>	86
<i>Salia corrigere opium</i>	52	<i>Somnum circa declinationem</i>	
<i>volatilia ab acidis mitesce-</i>		<i>morborum calidiorum,</i>	
<i>re</i>	59	<i>cæteris paribus, esse salu-</i>	
<i>Sanguinis grumescentis re-</i>		<i>tarem</i>	36
<i>med.</i>	113	<i>fluxiones sistere omnes, ex-</i>	
<i>Sapores unde</i>	42	<i>cepto sudore</i>	91
<i>Scorbutica symptomata varia</i>		<i>quæ inducant,</i>	35. seq.
<i>opiatis sedata</i>	117		

<i>Theriacam recentem dolores</i>	<i>Turcarum quatuor religiones</i>
<i>efficacius sistere</i> 25	163
<i>esse frigidam</i> <i>ibid.</i>	<i>Turcas non posse citra pericu-</i>
<i>sudorem non movere, nisi</i>	<i>lum vitæ carere opio</i> 77.
<i>cum opio</i> 90	164
<i>movere tum recentem tum</i>	<i>præliaturos præbire</i>
<i>veterem</i> 25	<i>Maslag</i> 160
<i>Thoracis affectibus an opiata</i>	<i>vorare Asseral</i> 163
<i>opem ferant,</i> 108	<i>Tussis remedium</i> 75. 100. 109
<i>Thuringis fœminis familia-</i>	U.
<i>rem maxime esse arthri-</i>	U lcerum oculorum remed.
<i>tidem vagam scorbuti-</i>	148
<i>cam</i> 126	<i>uteri remed.</i> 136
<i>Thymaleam nec in Cambaja,</i>	<i>Unguentum opiatum</i> 132
<i>nec tota India provenire</i>	<i>somniferum</i> 134
22	<i>Vaporosa esse calida</i> 27
<i>Tigris ferociam opio leniri</i>	<i>Variolarum an opium reme-</i>
106	<i>dium sit,</i> 101
<i>Tincturam bezoardicam per</i>	<i>Venenata an odore tetvo æsti-</i>
<i>anodynâ reddi validio-</i>	<i>manda,</i> 153
<i>rem</i> 99	<i>Venenorum divisio</i> 153
<i>Tincturas bezoardicas cum</i>	<i>an iis odorata adversentur,</i>
<i>opio efficacius pellere su-</i>	<i>ibid.</i>
<i>dorem</i> 90	<i>Ventriculo debili opium no-</i>
<i>Stis c. arcano</i> ♀ri 103	<i>cere</i> 147
<i>Tinctura opii seu anodyna</i> We-	<i>Vertiginis remedium</i> 103
<i>delii</i> 74	<i>Vertigo exquisita curata in-</i>
<i>præcipitata</i> 75	<i>ter alia opiatis</i> <i>ibid.</i>
<i>Tormina infantum</i> ♂ <i>inde</i>	<i>Vigiliarum remedia</i> 36. 37.
<i>natas vigilias dato leni</i>	38. 39. 84. 85. 132. 133.
<i>purgante quiescere</i> 38	134
<i>Trochisci narcotici Plateri</i>	<i>infantum remedium</i> 38
71. 72	Aa 3
	Vigi-

INDEX SECVNDVS RERVM ET VERBORVM.

<i>Vigiliarum melancholicorum</i>	<i>Vinum somnum inducere</i>	27.
<i>remed.</i>		37. 44
<i>noxæ</i>	<i>vigilias excitare</i>	37
<i>senum remed.</i>	<i>Visum hebetare opium</i>	147
38. 87. 148	<i>Vitrioli sulphur quale,</i>	41
<i>Vigiliæ contumaces unde,</i>	<i>anodynum esse fixum</i>	<i>ibid.</i>
36.	<i>Helmontii</i>	107
37	<i>maniacis prodesse</i>	104.
<i>clysteres quales requi-</i>	106. 107	
<i>rant,</i>	<i>verum an detur,</i>	105
140	<i>Vitriolum esse cephalicum</i>	107
<i>in malignis ut tollantur,</i>	<i>Vomitoriorum agendi prin-</i>	
98. seq.	<i>cipia</i>	93. 94
<i>quænam admittant</i>	<i>Vomitum sanguineum, sum-</i>	
<i>opiata</i>	<i>pto poculo opiato, migras-</i>	
86	<i>se in subitam mortem</i>	146
<i>tricennales</i>		
85	<i>Vomitus remedium</i>	116
<i>Vigilias longiores demulsas</i>	<i>data pilula opiata, vomitu</i>	
<i>opio longiori hinc cedere</i>	<i>facit, sed unico, finem</i>	<i>ibid.</i>
<i>somno</i>		
36. 150. 151	<i>Vulneribus sclopetorum an</i>	
<i>in malignis non temere im-</i>	<i>opium conveniat,</i>	135
<i>pugnandas opiatis esse</i>	<i>Vulnerum hæmorrhagiæ ut</i>	
98. 99.	<i>præcaveantur.</i>	130
<i>scorbuticorum frustra</i>		
<i>nonnunquam tentari</i>		
<i>opio</i>		
86		
<i>Vinum esse alexipharmacum</i>		
<i>opii</i>		
51		
<i>Malvaticum opii esse anti-</i>		
<i>dotum</i>		
<i>ibid.</i>		

F I N I S.

MICHAE.

MICHAELIS ETTMULLERI,

PHIL. ET MED. D. ET PROFESSORIS PVBLICI
IN ACADEMIA LIPSIENSI

DE

VIRTUTE OPII
DIAPHORETICA

DISSERTATIO.

LIPSIAE ET FENAE,

SVMP.TIBVS JOH. BIELKII.

MEDICO CONSUMMATISSIMO,

D O M I N O

GEORGIO WOLFFGANGO
WEDELIO

MED. DOCT. ET PROFESS. PUBLICO; MEDICO
DVCALI SAXONICO VNDIQVAQVE
MERITISSIMO,

DISSERTATIONEM

HANC

IN AMICITIAE TESSERAM

OFFERT

A V T O R.

I. N. S. S. T.

Terile, si quoddam aliud, in Schola Medica semper extitit dogma illud, a superiorum seculorum in Galenum & Avicennam Commentatoribus nobis relictum, quo simpliciter ex quatuor sic dictis qualitibus primis, eorumque, absque fundamento, graduationibus multiplicibus, mirabiles corporum vires & præsertim simplicium operandi rationes, tantum non omnium dilucidare satagunt. Superstructum fuit illud, si primam ejus perscrutemur originem, ruinoso & arbitrario saltem Peripatetico Elementorum quaternioni, qui præter alias turbas, tam in Theoria Physices, quam hujus Praxi, Medicina, huic quoque asserto primas occasiones suggessit: adeo *Dogmata Aristotelis, nullum adjumentum, sed potius multum impediendi adferunt Medicis studiis, sive tum Theoriæ, tum Praxi*: ut loquitur Eruditiss. *Jungius, in Doxosc. Phys. Min. p. 2. S. 1. proem. Aff. 1. Schol. 3.* Sane si rite negotium hoc consideremus, nullas tales in corporibus deprehendere licet, cujusvis generis qualitates, quas ipsis ordinario affingimus, seducti nimirum per pluralitatem attributorum respectivorum, quorum originem ad tot distinctas entitates qualitatum male referimus, cum pluralitate & diversitate occurrentium saltem objectorum externorum oriantur. Adeo nec Ignis est calidus, calorisve tantillum possidet, nisi in quantum organa nostri corporis ita sunt fabricata, ut ratione motionis celerrimæ ab acidis ejus particulis in iisdem excitatæ, quam caloris nomine appellamus, illi calorem attribuimus: pariter atque nec ferrum ab eodem calefit, nisi in quantum hoc ab igneis istis particulis in sui minimis motum, nostris sensoriis talem impressionem, caloris notione insignitam, facit. Potius qualitatis nomine, (*ποιότης a ποιεῖν*) cum Curioso isto Gallo, facilitatem sive agendi facultatem intelligamus, quæ omnis, cujuscunque fuerit generis, nunc immediate, nunc mediate, ex corporum essentia & constitutivis principiis fluunt.

Pluribus jam suspecta fuit ista, per qualitates præsertim primas putatas, Philosophandi in naturalibus ratio, unde *Fernelius* pariter ac *Sennertus*, insaniam opus esse dixerunt, ad manifestas qualitates omnia reducere velle. Quarum loco, cum occultas substituere nitantur, proiecto negotium potius implicant, quam explicant, dum manifestarum illarum æque abscondita sit, quam occultarum qualitatum natura: & nemo Illorum, caloris in Igne Naturam & operandi modum clarius explicare potuit, quam magnetis, ferri vim Locomotivam. Observarunt hoc plures, in Theoria Physica excellentes Medici, unde sub ætatis suæ tenebris, si quis alius Lynceus: *Fernelius*, hinc inde in eleganti & erudito, *de abdit. rerum causis* Tractatu, operationes corporum singulariores, a tota eorum substantia oriri statuit, pluribus applaudentibus Naturæ consultis, id quod re ipsa idem sonat, ac cum Modernorum plurimi, audacis ingeniosique (ut *Boyleo* hætenus incomparabili, in *præfat. introduct. in Chym. Scept.* audit) *Helmontii* terentes vestigia, ex seminibus & virtute rerum seminali, quaslibet concretorum naturalium dotes derivant. Nempe ut illi, in rei substantia, formam in specie considerarunt, per materiæ modificationem operantem, ita hi principium seminale, mediante speciali materiæ textura, ceu quorumvis attributorum & qualitatum fundamento, activam, respiciunt. Atque hic terminus est ultimus, ultra quem progredi nescit humana de naturalibus rebus cognitio, si qui tem tam tota istorum substantia, quam vis horum seminalis a priori nobis Mortalibus plane delitescit incognita, quia immediate fluit ex imperscrutabili sapientia & omnipotentia Divina, cujus revera sunt characteres, ab aliis Ideæ appellati, materiæ sub prima corporum creatione impressi, quorum beneficio & adhuc dum fecunda existunt rerum semina, & qui ipsi a priori nullo modo, sed a posteriori saltem per effectus a nobis cognoscibiles existunt. Exerunt autem se, tam in corporum productione, quam productorum operatione, per multiplices materiæ Schematismos, sive conformationes & permutationes mechanicas, ac propterea ex materiæ secundum minima textura ac modificatione multiplici & inde dependente varia ad alia concreta habitudine sive respectu,

tam

tam activo quam passivo, ceu fonte tot attributorum, clare magis, magisque distincte, quam ex qualitatibus, nominetemus saltem notis, quibusvis, admirabiles istæ operandi rationes explicandæ veniunt. Specialis autem ista a semine immediate fluens, & in minimorum figura, magnitudine, situ, ordine, & nexu &c. proxime fundata textura, cum sub tanta specierum & individuorum varietate tantum non sit infinita, pro sublevando ab infinito abhorrente intellectu humano, in pluribus explicandis corporum Phænomenis, ad bina universaliora ista naturæ in primis, hinc & artis, illius imitatricis instrumenta materialia quasi mechanica, minima acidi & alcali confugere omnino necesse habemus. Quæ omnia & isti agendi facultati corporum, horumve partium, respectu cujus in animalium præsertim hominum corporibus, nunc alimentorum, nunc medicamentorum, nunc Venenorum nomine veniunt, applicanda sunt. Quatenus illa, ratione materialis seu mechanicæ secundum minima texturæ, partium nostri corporis texturam & constitutionem, vel conservare, vel immutare, vel destruere valent, quas actiones necessario nostræ cognitionis sensualis, hinc & intellectualis respectu, varii conceptus & notiones multiplices comitabuntur, quarum occasione tot qualitates in istis objectis vulgo statuuntur, quot attributa respectiva de iis deprehendere licet: quod ut perquam inconueniens est, ita multo magis, multiplici errori ansam subministrare solet, si ex quatuor elementorum horumque primis qualitatibus, earumque Syzygiis particularium istarum qualitatum originem, & operandi modum derivare velimus. Illustrat hæc omnia, ut unicum in medium producamus, *Opium*, vi sua polychresta, nec unquam satis laudata, qua & somni nobis dulcedinem conciliat, & doloris suave lenimen præstat, & quavis in Republica nostra microcosmica turbata pacatiora reddit: cujus singularissimæ dotes, dum ab uno frigori ejus summo adscribuntur, quod tamen calidum intense ab alio affirmatur, dici nequit, quas lites excitant, de Lana caprina omnes. Quas ut in præsentiarum missas faciamus, vis ejus diaphoretica nos monet, quam solam considerare est animus, cui cœpto supremus annuere velit

Archiater.

CAP. I.

Effectus Opii in partes contentas considerat.

THESIS.

Opium quasvis excretiones sistit, præter sudorem, idque nec in partes solidas nec in partes fluidas agendo, sed saltem spirituum animalium impetum refræ-
nando.

§. I.

Gravissime licet decumbant ægri, & pessimo versentur in statu, modo somni blanda frui datum sit illis quiete, præsentissimum solamen, & levamen exoptatissimum ex eo percipere assolent, *adeo ut arcanum in Medicina, supra omnes gemmas & Lapidet pretiosos, merito somnus audiat Crollio: Basil. Chym. c. 7. p. 198.* Nam præter alios usus, & hoc simul ex eo sperare licet beneficii, quod juxta tritum Practicorum axioma, *somnus omnes fluxiones, excepto sudore, sistere solet.*

2. De somno naturali quod hic asseritur, hoc ipsum de eodem, quatenus artis beneficio per soporifera remedia, quorum antesignanum est Opium hujusque nunquam satis laudatum Laudanum, adeoque de ipsis etiam auxiliis somniferis affirmandum pariter venit, quod hæc ipsa præter suavem ad somnum propensionem, quosvis humorum motus cohibere, & specialius quasvis excretiones præter sudorem compescere soleant.

3. Quotidianæ hoc debetur experientiæ, quæ tam de naturali contentorum in corporea nostra machina motu, hoc confirmat, quam vel maxime de præternaturali eorum, vel in certa loca intra corpus effusione, vel per certa loca extra corpus excretionem idem
osten-

ostendit. Equidem naturalem contentorum fluxum per alvum & vesicam non solum cohibere aptum natum est opium, sed ipsum etiam sanguinis in orbem reditum sedatiorem suo usu reddit, cum pulsus exinde factus rarior & tardior, quam ante ejus exhibitionem fuerat, quietiorem sanguinis circuitum innuat, & respiratio ipsa quoque minor & minus frequens exinde reddita, moderatæ magis per pulmones sanguinis trajectionis testis adsit. Sub quo sanguinis blandiori fluxu & refluxu, lymphæ quoque tardior necessario sequitur motus, proptereaque ex opiatorum usu subinde faucium ac Linguae aliqualis siccitas, & sitis urgentia observari solet, minus copiosa salivali lymphâ illas eluente. Quin imo, in tantum etiam cohibuisse contentorum corporis reciprocos fluxus, ad vitam continuandam summe necessarios, opiata observata fuerunt, ut penitus cessantibus his ipsis, vita cum morte commutata fuerit. Ob id scilicet tam solícite monent Practici, ne nisi sub aliquali adhuc virium robore, remedia istiusmodi, nec nisi exactissime correctâ, propinentur.

4. Evidentiora sunt longe, quæ sub p. n. contentorum corporis motu ab opiatis contingunt. His & vomitus & diarrhœa auspicato supprimuntur, dysenteria graviori absque opio succurrere difficile, ne dicam impossibile est, non secus ac Cholera. Sanguinis quæ fiunt, eo periculosiores effusiones, quo vitæ nectar immediate magis exhauriunt, per quæcunque loca, sive alvum, sive vesicam, sive nares, sive os, sive uterum, &c. frequenter ab Opii vi compescuntur. Diabeticorum urinarius nimbus per Opiata sistendus venit. Quas lymphæ effusiones, catarrhales inducunt affectiones, præsertim thoracem cum aspera arteria, (cei quæ frequentiores magis illius patiuntur inundationes) affligentes, ab opiatorum vi prompte reprimuntur. Ipsa copiosior, etiam a çio concitata, salivatio per Opium moderamen patitur. Ut taceam febrium universum exercitum, in corporis fluidis, præsertim sanguine, fere omnia sursum deorsum miscentem, cujus impetus ferociosiores & reprimuntur Opium, ac refranant in continuis benignis, in malignis vero utramque faciunt in cura paginam, ut loquitur *J. D. Horstius judic. de Chirurg. Infus. p. 47.* Dum intermittentium pa-

roxyfmos fenfibiliter repellit, rigores potenter minuendo, & cætera fymptomata mitigando.

5. Sed in omnibus his contentorum ab opio quoad fui motum factis immutationibus fudor fupereft, qui tantum abeft, ut ab Opiatis fufflaminetur, ut potius ftrenue & profufe proliciat, tam ab iisdem folitarie affumtis, quam aliis præfertim diaphoreticis additis, quoram agendi potentiam, mirum quantum opium intendere fatagit, adeo ut inter fudorifera excellere Opium dicatur *Waleo tr. meth. medend. p. 65.* cui conftans Præticorum concentus omnino fuffragatur, & ante Eum jam notarunt, tam *Germanorum Plinius Gefnerus, in Epift. l. 2. p. 61. & 69.* quam *Platerus in Obf. l. 2. pag. 491. & l. 3. pag. 633. & 727.* Conf. *Hochftetterus decad. 3. caf. I. Schol.*

6. Considerandum jam ante omnia, qua ratione priores illos, liquidorum motum fiftendi effectus perficiat Opium. Ubi in primis obfervandus venit duplex in Medicina corporis noftri hydraulico-pneumatica contentorum five humorum motus: Localis unus, five progrefſivus, alter inteftinus five plus minus fermentativus. Localis, totius molis liquida per fuos ductus & canales eft translatio, refpectu cujus in fanguine Cordis mufculus antliæ vices fubit, transvalando ex venis fanguinem per medios pulmones in arterias, præter quod officium, an aliud præterea fanguini conferat beneficium, merito dubitatur, faltem hætenus ignoratur. Inteftinus ille fecundus eft minutarum illarum contenta nofta liquida five humores componentium particularum continuus reciprocus modus, ratione cujus non tantum in fluiditate continua confervantur eadem, fed etiam fermentationis & turgefcentiæ, tam naturalis quam p. naturalis, & inde nata multiplicitatis alterationis & immutationis, fecundum minutarum iftarum particularum Synchronifm, diacrifm & metaftafm, fubeunt viciffitudines, undecunque etiam, minutiarum illarum continuatus dependeat principaliter motus, ut ut \ominus ium fic dictorum varietas, præfertim acidi, instrumentaliter plurimum omnino conferat.

7. Inteftinum hunc motum ab Opio fupprimi, a nemine hætenus affertum fuit. Ac obftat exilis ifta, aliquot faltem granorum
dofis,

dosis, quo minus Crasin materialem illorum immutare, & consequenter dependentem ab illa intestinum motum sistere plus minus valeat: de quo pluribus infra. Quatenus tamen, ut ex sequentibus patebit, localem humorum motum refrænare, & supprimit plus minus, etiam ad intestinum motum, ab illo certa ratione, quoad aliquam modificationem dependentem, nonnihil moderandum conferre poterit: præsertim si ex confluentia quorundam liquidorum, hic ipse vel oriatur primario, vel ab iis certa ratione intendatur, qualis est Chyli cum felleis & pancreaticis liquidis, sanguinis cum his ipsis & lymphæ: &c. Hac enim fere ratione, ex parte & febrium impetum nonnihil compescere, & intermittentium præsertim plura symptomata refrænare, probabile est.

8. Localis ergo speciaticim est modus fluidorum, quem Opium plus minus sistere valet. Ut quando superiori anno, Juveni ex incautus hausto Vino emetico Sialii, in hypercatharsi ultra 14. dies adeo copiosa, ut secessuum numerum referre, (mendacii suspicionem declinando) non libeat, essentia thericalis cum dimidio est. Opii propinata, præsentaneam opem, 40. saltem guttarum dosi attulerit. Circa hunc motum localem tria consideranda veniunt: 1. ipsum fluidum motum: 2. pars Organica, a qua & per quam instrumentaliter movetur: & 3. spiritus impetum faciens, a quo principaliter omnis oritur motus. Unde unius vel alterius horum trium respectu, Opium vim suam exerere, omnino necessarium erit.

9. Humo es fluidos quod attinet, horum motum, qua talium, cohibere nequit opium. Locali in motu, fluida illa passive se habent, & quæ naturali impetu, deorsum saltem ruerent, intra certos corporis canales coërcita, secundum horum conformationem, pro moventis impetu undiquaque distribuuntur, adeoque supra & infra nesciunt, suntque tam in fronte, quam in pedibus, ut de sanguine loquitur *Helmont. tr. Terra: §. 7. cum quo conf. Eruditiss. olim Patavinorum Sanctorius: in Meth. Vit Error. p. 710. & 874.* Opium ergo talem motum, quomodo in his fluidis inhibebit, dum alieno ipsi sub sunt & parent imperio. In quem scopum finge, occasione speculorum antimonialium, cum Vino infu-

infusionis croci metallorum aut Vitr. ꝯ haustorum, & Vomitus multiplicis materiæ, & variarum for dium secessus provocari, quibus quocunque modo aut quanto societur opium, quid adjumenti hoc conferet fluido, qua tali, siquidem hujus mole obrutum & abreptum, simul evacuabitur; Nam consistentiam fluidi, ab Opio minuari immediate, nondum hæcenus compertum fuit. Adeo, ut Opium fluidorum motum cohibeat, absque ulla in fluida ipsa actione.

10. Considerandæ jam partes solidæ, qua tales, an harum ex affectione ab Opio suscepta, illæ in contentorum motu alterationes dependeant, cum ab his moveri liquida, & modo §. 8. dictum sit, & experientia ipsa commonstret. Sed quo minus & harum respectu, Opium sistat contentorum Lationes, patet non solum ex parva ista dosi, qua propinantur, (de quo infra), quæ non sufficiens est, ut partes solidas tam notabiliter in suis functionibus motivis cohibere queat, sed etiam ipsæ solidæ partes instrumentaliter se habent, ad fluidorum motum, quatenus principium movendi ex se ipsis non habent, sed ab aliena potentia, ceu organa saltem moveri & ipsæ soleant. Ad hæc, qua ratione in eas agit Opium, an ratione texturæ illarum materialis, & inde natarum multiplicium proprietatum sensualium sive temperaturæ, an ratione conformationis suæ mathematico-mechanicæ, ratione cujus in esse organico constituitur? Non ratione hujus, cum nullum immutatæ organisationis seu conformationis ab Opio inductæ innotescat vestigium: pariter atque in ipsa textura materiali, qua tali, & inde natis qualitatibus temperaturaque, ab Opium usu, ulla immediate facta mutatio haud apparere soleat.

11. Dum ergo Opium proxime, nec in continentes seu solidas, nec in contentas partes seu liquidas, harum motus, & inde natas excretiones sistendo agat, supersunt spiritus, sive impetum faciens Hippocratis, quos consideremus, quid hoc in negotio vel agant, vel patiantur ab Opio. Hi scil. sunt, animales speciatim appellati, qui fibrarum motricium beneficio, omnis in corporis Oeconomia localis motus existunt autores primi. Hi Rota sunt suprema sive magna, quæ alias Rotas in corpore humano

(tan-

(tanquam artificiosissimo automate) circumagit, ut eleganter loquitur *Illustr. B. de Verulamio: hist. V. & M. p. 94. 193.* Horum ergo quamdiu viget impetus elasticus, etiam fibrarum motricium rite fabricatarum tonus, & inde dependens tam ad externorum objectorum promptissime recipiendam impressionem sensilem proclivitas, quam continuus ad motum nixus, debito in robore vigeant, adeoque quamvis partium continentium localis motus, cum contentarum promptissima undique distributione, quin & pro occasionum varietate, in ordinata commotione & nonnunquam exclusione continuabit. Sufflaminato autem nonnihil spirituum illorum impetu motivo, & inhibito quadantenus radioso illorum influxu, cessabit etiam proportionaliter fibrarum tonus, remittet una sensilium facilis receptio, & langvescet fibrarum motivus nixus, adeoque contentorum hinc sedatior longe ac tardior superveniet fluor.

12. Refrænât hunc spirituum impetum, & seigniores quasi reddit eosdem Opium, quod notissimi ejus in corporibus nostris effectus, *somnolentiæ & indolentiæ* testantur. Ibi langvescens spirituum impetus, minus vigorose per universum systematis nervosi extenditur, unde præsentis licet undique, non æque sufficientes tamen pro sensationum & motionum externarum obeundis muniis esse solent. Hinc flaccescente fibrarum sensilium Tono, haud æque valide ab objecto licet intensiori vibrari poterunt, unde nec spirituum jam in Elatere suo remittentium sufficiens percussio ad primum commune sensorium fieri, nec fibrarum dolorose commotarum superveniens spasmus ordinarius & convulsiva tensio procedere poterit. Sub quo spirituum aliquali quasi stupore per Opium inducto, & sensationes externas, & motiones pariter locales tam partium solidarum, quam contentorum in illarum alveis fluidorum remittere insigniter, necesse erit.

13. Et horum duorum effectuum ratione, *torpescentis* nempe *tactus*, & *remittentis* fibrarum motricium *Toni*, accidit, quod Opium quosvis humorum motus sistere, & speciatim quasvis excretiones, sudore excepto, compescere soleat. Hæc duo enim

fere in quovis tam naturali, quam p. n. contentorum motu sunt obvia, partis scil. moventis irritatio, & hinc fibrarum ejusdem motricium contractio, indeque fluidorum contentorum multiplex motio. Nempe quotiescunque pars quædam, sensu molesti vel noxii infestatur, fibrarum sensilium inordinata & vehementiore vibratione, spirituum ad eam provocatur impetus, a quibus aucta & plus minus spasmodica earum tensio perficitur. Contractis sic fibris, vasa quoque tam sanguifera quam lymphatica, aliaque, & quicunque partis meatus stringuntur plus minus, indeque vel remorato contentorum transitu, horum circa locum ita affectum stagnatio, unde superveniens tumor, vel copiosior per vias aut consuetas, aut insvetas, apertas tamen vel facile aperibiles, pro circumstantiarum ratione, effusio.

14. Pro quorum illustratione considera, acidum illud, mole subinde minimum, quod dentis plus minus cariosi radicem nerveam, & fibrosam pungit & rodit, ac dolorose irritat. Brevis exinde, non faciei saltem ex illa parte, ac temporum, sed totius capitis hæmisphærii tensionis & plus minus lacerationis sensus, spasmus fibrarum manifestus index, cum non raro tumore malæ, nunc sanguineo, nunc lymphatico, h. e. Phlegmonoso aut œdematoso supervenit, cum copiosissimæ salivæ limpide fluxu, pertinaciori fibrarum nervearum strictura ex glandulis immediate, mediate ex sanguineis vasis expressa. At Opium si interno usu somnum provocarit, doloremque levarit, vel loco dolenti applicatione sensilitatem ejus stupefecerit, vel sua sponte tandem dolor desævierit, breviter & hemicranie affectio, & externarum partium tumor, & ptyelismi profluvium cessabunt. Quæ ipsa, & Oculus a tantillo asperiori pulvisculo læsus, & digitus a parva spinula in sui extremo infixæ molestatus, & stomachus a spiculis glibus irritatus, & recti extremitas, a resma viscidiorè aloës infestata, & asperæ arteriæ sensibilissima tunica ab inclementiore aëre læsa, aliaque sexcenta Corporis Oeconomia quotidie obvia sufficientissime mutatis mutandis confirmant.

15. Spirituum ergo impetum sistendo, & motum eorum plus minus sufflaminando, adeoque tam sensus in parte acumen hebetando, & motum ejus fibrarum præsertim peristalticum impediendo, quasvis fluxiones sistit Opium. Hac ratione Opiata, v. g. Theriacalia, & Vomitus, & hypercatharses, & diarrhœas, & dysenterias sopiunt. Non secus ac hæmorrhagias, sensum in parte ex qua effluit vellicantem mitigando & sanguinis impetum motivum nonnihil cohibendo reprimit. Adeoque illis saltem hæmorrhagiis proprie convenit, quæ vel occasione molestæ sive sensilioris irritationis, aut excitantur, aut continuantur, aut sæpius recidivant; (quas inter occasiones ipse serosior & acrior sanguis non ultimas tenet) vel quæ occasione inordinatorum spasmorum in vasis sanguiferis subinde accidunt. Eodem ex fundamento & tenues Catarrhos sistere partim, partim incrassare dicuntur papaverina, Opii parentes, dum sensum molestæ in pharynge pariter ac larynge irritationis levant, & hac occasione factam lymphæ uberiores per fibras constrictas ex glandulis expressionem sive excretionem sistunt: eo quod de latice isto jam excretum fuit, exacto sui cum nutrimento asperæ arteriæ rorido chyloso, ante sui assimilationem simul transfudante, miscela & unione, spissiore consistentiam, & ex particularum activarum subactione debita, convenientem & tactui laryngis proportionatam temperaturam interea acquirente, adeoque coctum & incrassatum apparente, facilioris, sub tali paulo viscidiori consistentia, ab impetu aeris elisionis & excretionis. Sane Phthifici ex pulmone, sensile beneficium ab Opiatis recipiunt, rite administratis, nam & sordium copia exinde minuitur, non supprimendo easdem, sed continuam regenerationem præcavendo, & eadem meliorem consistentiam nactæ, faciliori cum conatu expectorantur. Sane haud semel miratus sum Phthificos etiam diutius, ac per aliquot septimanas, continuum Opii usum, citra ullam sensilem vel notabilem noxam aut alterationem ferre posse: id quod & olim observavit *Crollius: Basil. ubi de Elect. Laudan, it. Hartman. de Opio. Theor. quest. X. p. 158.*

CAP. II.

Vim Opii sudoriferam explicat.

THESIS.

Opium per accidens, mediante largiori pororum Cutis hiatu, sudoris profluvium promovet.

§. I.

Opium rite paratum, & in laudandum laudanum exaltatum, vi sudores excitandi, & insensilem transpirationem, in sensilem transudationem augmentandi pollere insigni, docente magistra experientia, supra insinuatum fuit, ut ut quasvis alias liquidum excretiones inhibeat. Investigatu itaque omnino dignum videtur, ex Theoretico causarum scrutinio, hæc ipsa operatio, pro meliori sui ad praxin applicatione.

2. Ad hoc, ut rite extillet ex corpore nostro sudor, duo exacte distinguenda veniunt: qualis nempe 1. sit sanguinis status, a quo aptus reddatur, dimittendo promptius seroso latici, quibusvis tam ipsius sanguinis, quam solidarum partium a nutritione privata, ex materiæ necessitate relictis superfluis aut effœtis, & eatenus excrementitiis particulis inhibitis onerato: hinc 2. qualis cutis ejusque pororum, seu sudoris cribrorum necessaria sit conditio, pro transmittendo rite sudoris latice, ejusque promovenda plus minus excretionem.

3. Prius cognosci haud poterit melius, quam si ratio habeatur attente eorum, quæ in spontaneo sudoris profluvio, sub exercitiis ac motu corporis, subsistentia in loco calidiore, &c. cuivis obvia sunt, & quadruplicia *Φαινόμενων* differentia terminantur. Pulsus scil. 1. semper celerior & frequentior, rapidiorem sanguinis per
COR

cor & uniuersum corpus motum ostendit, (sive spirituum cordis musculum moventium immediate, sive sanguinis cor pro crebriori motu stimulantis occasione eveniat) quibus adjuncta ejus magnitudo, intensiorem turgescientiam & fermentativum motum autum innuit: quæ ipsa necessario, ex intestino particularum in sanguine motu, præsertim acidarum cum aliis alcalinis & terreis, concitatiore 2. sensilior totius corporis calor ac æstuatio comitatur. 3. Supervenit his habitus corporis exterioris & rubor, & mollities, & aliqualis turgescientia, siquidem sanguis taliter alteratus, undique per quævis capillaria celeriori traiectione quidem penetrat, sed languescente non nihil, circa hæc ipsa impellentis impetu, vix tam prompte a venulis excipi poterit, quin ulteriori per arteriosa vasa affluxu, aliquali subsistentia copiosius solito partium solidarum poros undique repleat, indeque ista Phænomena exhibeat: unde 4. penetrans undique latex aquosus, sub tali sanguinis alteratione & imprimis intensiori exæstuatione, & ipse rarefactus, & quasi porosior factus, adeoque imbibendis ex sanguine & abstergendis ex solidis partibus quibusvis heterogeneis, præsertim Θ inis particulis aptior redditus, facillime qua data porta prorue- re, & speciatim per cutim transcolari potest. Uterque ergo motus sanguinis, tam circularis, quam fermentativus, ille quidem celerior, hic intensior, sanguinem sub sudore necessario attenuatum, resolutum, & quasi liquefactum exhibent, cum non nisi tali sub sanguinis statu, illa ejus Phænomena apparere queant. Unde etiam propriissime dicta sudorifera, nempe Θ ia vol. tam manifesta quam occulta, tam libera, & sui quasi juris, quam in \circ o concentrata, non nisi tali sanguinis in consistentia sua & textura alteratione sudorem provocare videntur. Attenuatus ita sanguis, hoc ipso simul disponitur, ut seri, communis istius alimenti & excrementi vehiculi, facilem secessum & promptam separationem patiatur.

4. Cutim quod spectat, hujusque sub sudore constitutionem, observanda venit curiosa ejus & artificiosa structura. Est hæc rete sane mirabile, ex fibris arteriarum, venarum, nervorum & tendinum varie inter se complicatis contextum, ita tamen ut nervoso generi plus, quam venoso, in sua structura acceptum referat, tanta &

nervearum & tendinosarum fibrarum copia, cum intertextis arteriarum venarumque capillaribus, ut exilissimis sic numerosissimis gaudet. Necessario v. in taliter constructa corpus investiente tela, foraminula meatusque complures extabunt, ex quibus creberrima duo emergunt corpora: *papillæ* primo loco pyramidales innumeræ, nervorum scilicet extremi fines, horumque fibrarum ultimæ portiones cutim perforantes conglobantur, & ita in extimam cuticulam usque desinunt, genuinum scil. tactus organum, quas oculatissimo debemus *Malpighio*, *tr. de extern. Tact. Organ.* secundo loco observanda sunt *Lymphatica vasa*, excretoria copiosissima, ex glandulis miliaribus, cuti sive substratis sive simul intertextis enata, quarum ratione interior cutis substantia *Lindano* carnea asserita, a *Willisio* potius glandulosa statuitur, *Pharm. Rat. Vol. 2. f. 3. c. 5. p. 461.* Disperguntur excretorii hi tubili in universo exteriori corpore, perque eos sudorum rivuli, quorum fontes illæ sunt glandulæ intercutaneæ, confertim adeo effluunt. Sane, non sensibilis tantum transudationis, sed etiam insensibilis transpirationis officinas has ipsas esse sunt, qui existimant, ut ut triplicem viarum, per quas aliquid in superficiem corporis exponitur, differentiam explicet *Pechlinus: de habit. & color. Æthiop. p. 87.* quod ipsum tamen ulterius rimari, ad præsens minus facit institutum, cum circa sudoris scaturiginem saltem occupati simus.

5. Communis his vasis excretoriis, eorumque orificiis, cum aliis in corpore nostro obviis colatoriis officinis affectio erit, ut & aperiri & claudi queant, adeoque transmittendo humori faciliorem vel difficiliorem transitum concedere. Cuius asserti hujus veritas obvia erit, alterationes, quæ peripheriæ corporis cutaneæ sub tempestatum mutationibus accidunt, consideranti; Æstivo tempore & hiant apertius meatus isti, & continua laticis transmissione, madescit ordinario corpus, hinc vehiculi aquosi per cutim facta traiectione rarior & parcior miæctus: ast dum hyberno gelu quælibet rigent, & rigidior, saltem asperior, deplumati anseris ad instar, evadit cutis, & conclusis istis meatibus, copiosior Urinæ secretio supervenit. Manifestum idem evadit, ex alvi majore lubricitate, occlusionæ meatuum sudoriferorum supervenienti. Memoranda ob

id *Gabelchoveri*, Practici multæ experientia, *cent. 3. cur. 73. annot. p. 122.* est sententia, qui sunt densæ texturæ, & habent cutim spissam, & poros arctos, sæpius quotidie egerunt, quam qui poros habent apertos, ex quibus vapores & humiditates possunt resolvi, egestiones exsiccantur, & corpora sunt magis constipata. Hinc ergo colligi potest, quare in fine æstatis, & in principio autumnii, fluxus alvi sæpius accidant, &c. id quod propria experientia convictus etiam ingenue fatetur *Malpighius*: c. 1. p. 40. & 43. In his casibus, non liquidi qua talis, scerendi, sed organi secretionis saltem est diversitas, quo in periphæria corporis occluso, per similia in intestina hiantia, & ipsa glandulosa texturæ colatoria, quæ eleg. demonstrat *J. J. Peyerus*: de gland. intest. fit excretio. Ob id sedulo in praxi, fluore alvi quocunque correptorum, dedi semper operam, ut pori meatusque cutis, quantum possibile serventur aperti, & corpus ad diaphoresin blandam continuo sit dispositum, quo ipso non leviter sufflaminantur enormes istæ alvi dejectiones, sed etiam, si quæ successive effervescat febricula, fausta ista contentorum corporis, per poros cutis transpiratione extinguitur. Adeo per plurium seculorum ætatem, hæc foraminum intercutaneorum vel hiscentia, vel conniventia fuit observata a Medicis, ut non ultimam febrium causam, in pororum cutis occlusionem rejecerit *Galenus*; & per experientiam convicti Practici fateri necesse habeant, nullam febrem tuto, & absque recidivæ metu judicari posse, quæ sine sudoris evacuatione deferbuerit.

6. Urget jam nostram meditationem, unde nunc patentes, nunc conniventes sint isti transfudationis meatus excretoriique tubuli. Variæ equidem se offerunt causæ, tam connatæ, quas inter est naturalis cutis textura vel rarior vel densior, quam acquisitæ partim per consuetudinem, secundum varium rerum non naturalium usum, partim per ægritudinis p. n. alterationem: unde meatus dicti vel ex staminum fibrosorum tensione nimia, turbari aut obliterari, vel admotis aut excretis variis constringi, arrodii, vel iisdem viscidioribus aut glutinosioribus obstrui possunt. Præ cæteris, ceu frequentior causa, considerata venit tubulorum istorum, imo, ut probabiliter arbitror, & ipsarum glandularum, a fibris nerveis contractis, occlusio, vel ab his relaxatis reclusio. Tendinosum nempe
maxi-

maximam partem stamen esse & fibrosum, quod cutim constituit, supra insinuatum fuit: unde pro nervearum & tendinosarum natura, non sensui saltem tactus externo, cui illarum extrema papilliformia sufficiunt, sed etiam motui cuidam dicatae erunt, eoque pro fibrae motricis natura, abbreviationis seu, ut vulgo dicunt, contractionis & relaxationis: unde necessario tubuli isti excretorii, & ipsae simul glandulae nunc stringi, adeoque has comprimere, illos coarctari, nunc relaxari, & has sic porosiores, illos patentiores reddi, necesse erit. Argumentum hujus rei, & externus tactus & interna imaginatio suggerunt. Quoties vel frigoris, vel ingratae humiditatis occurrit contactus, mox corrugari cutis, pori claudi, anserinae pellis facies hinc emergere solet. Evidentiori exemplo, avium plumae, feliumque pili hoc representant, dum frigoris occursum, erectiores situ, animalia dicta hispidiora apparere faciunt, fibris istis intercutaneis nerveis, cutis poros sui contractura stringentibus, & simul plumas ac pilos ex obliquo seu declivi situ in rectam magis lineam erigentibus. Imaginationis vis, ut per totum microcosmi regimen se diffundit, ita & extremos ejus limites attingit: tantum tamen non quotidie occurrit, ut ex rei vel horridae vel terribilis, aliusve similis, vel simplici saltem narratione, praesertim in deliciaribus, mox cum horroris, aut saltem frigoris quodam sensu, peripheria corporis undique contrahi, pori arte claudi, cutisque in anseris faciem corrugari soleat, quasi omnes, quotquot occurrunt, portas, ab hostili insultu praemunire velit, conservationis suae provida, Natura. Observavit sane *Malpighius*, c. l. p. 13. *in extremo digito, cuticula per admotum ferrum detracta, ubi sudoris ista vasa excretoria hiant, convexam quandam pelliculam, interiora versus, non absimilem cucurbitulae, extendi, ad edendum forte valvulae ministerium, ut interdum tensa, detineat sudorem, & relaxata, exitum permittat: id quod ad praesens negotium illustrandum simul non parum facit, ut ut clarior & ulterior per experimenta anatomica confirmatio adhuc in hoc passu expectanda videatur. Ad haec modo laudatus Autor c. l. p. 39. ad miliares istas sub cute glandulas, per transversum excurrentem nervum hiare, asserit: praeter alios usus, ob id primario, ut excretionem per dictas glandulas, nunc eas stringendo, aut laxando, certa ratione moderari possit.*

7. Sed

7. Sed in coarctationis vel relaxationis hoc negotio, tam glandularum, quam tubulorum excretoriorum, fibræ istæ cutaneæ, non nisi instrumentaliter se habent, ipso impetum faciente, spiritu scil. influo, speciatim animali dicto, ceu principali agente, id muneris exequente: unde & vel externam sensationem, vel internam imaginationem, utrobique spirituum animalium motum prævium, & ad cutim concitatum impetum sequitur saltem talis strictura nimia, aut relaxatio. Nempe uti a spiritu animali & sanguine vitali, tonum debitum seu naturalem tensionem obtinent, indeque & irritari passive ab objectis minus proportionatis, & simul iisdem reniti active valent, ita etiam hujus Toni ratione, & ipsa cutis, ejusque pori, vel arctius stringi, vel laxius dilatari possunt.

8. Ex quibus hætenus prolixius declaratis, vel sua sponte patet, ex parte cutis pro sudoris transmissione, hanc saltem necessariam esse conditionem, ut meatibus quibusvis, & tubulis glandularum patulis, ob fibras nerveas intercutaneas, relaxatas, adeoque cute existente plus minus molli, rara, porosa, undique sudor ceu per cribrum, aut filtrum excerni & transcolari queat.

9. Præmissis hæc, Opium examinandum, & quid vel sanguinem alterando, vel afficiendo cutim valeat, perpendendum, quod citra ejus materialem texturam ex seminalibus primordiis natam, & inde varias ortas proprietates, & in alia corpora respectivas actiones, exacte evolutam, fieri haud poterit. Offert se hic imprimis expertus per ignem Philosophus, *Helmontius*, qui *tr. Duumvirat. §. 8. p. 275. se in Opio salem acrem sudoriferum, & amarum oleum invenire, longe ab Opii odore recedens, attamen soporiferum*, asserit: quod repetit: *tr. de Lithias. c. 9. §. 87. p. 728. dum inquit: quin imo, nec soporiferum in Opio friget ☿, sed valde amaricat, ejusque ⊖ acre est, & sudoriferum: adeo ut duo primaria principiata elementaria in Opio considerata sint, ☿ soporiferum & ⊖ acre sudoriferum dictum, ex quorum alterutro vis diaphoretica derivanda veniat.*

10. Sane Opium pro ratione succorum inspissatorum ex vegetabilibus, gummosum concretum est, sed quod ceu nucleum

medicamentosum, resinam in se complectitur. Resina hæc, est proximum virtutis tam somniferæ, quam diaphoreticæ subjectum, unde & S. V. mediante, ex Opio extrahi, & hoc ipso, ceu appropriato in textura menstruo simul exaltari solet. Resinæ, concreta sunt, singulariter concentrata, & ex pluribus diversæ naturæ minutis corpusculis invicem arcte complicatis contextæ. Nempe quod in sicca consistentia resinam refert, hoc fere totum, per Δ in liquefactum seu attenuatum & resolutum, $\circ\circ\Omega$ existit. Res clara est per experientiam, quæ ex $\circ\circ$ is Ω atis, per *spirit.* Θ i, rectific. vel per $\circ\circ$ Θ li, nunc resinam perfectam, ut in $\circ\circ\Omega$. anisi, aut pinguedinis humanæ, nunc concretum terebinthinatum, ceu resinam liquidam, ut in $\circ\circ\Omega$. therebinth. nucis mosch: juniperi &c. repræsentat. Sicut idem manifestum evadit, si ex lignis medicamentosis per S. V. probe rectificatum essentiam extraxeris, quæ facili labore vel cum ∇ com. præcipitando, vel S. V. abstrahendo in resinam redigitur, ipso residuo ligno, per retortam Δ e aperto, more solito destillato, nullum vel parcum $\circ\circ$ suppeditante, quod alias copiosum & penetrans admodum fundebat, teste, præter experientiam, *Willisio: tr. Pharm. Ration. p. 1. s. 5. c. 2. p. 214. & de ferm. .c. 2. p. 16.* Jam vero $\circ\circ\Omega$ ata, quæ mutata consistentia per aliqualem coagulationem resinas exhibent, nil aliud esse deprehenduntur, quam Θ ia vol. a pingui occulte acido concentrata. Comprobant hoc non solum plura (nam de omnibus specialis adeo nondum facta experientia) $\circ\circ\Omega$ ta, v. g. \square i. terebinthinæ, C. C. &c. quæ mediante cum alcalibus fixis digestionem, in Θ vol. abeunt, sed etiam fuligo, ex talibus $\circ\circ$ is maximam partem constans, Θ e vol $\circ\circ$ so turgida. Nam quod sub clauso vase Ω ando seu per Δ m liquefendo, abit in $\circ\circ\Omega$. empyrematicum, hoc in aperto Δ e deflagando abit in fumum & hinc maximam partem fuliginem. Hæc fuligo præter Phlegma acidum suggerit spiritum urinosum, & Θ vol. acerrimum manifestum, & $\circ\circ$ empyrematicum, simile $\circ\circ$, ex ligno alias Ω ando. Scilicet quantum pinguedinis, Θ vol. in resinam alias colligantis concremando destructum fuit, tantum Θ vol. contagio $\circ\circ$ so adhuc affecti haberi potest, quantum vero resinæ attenuatæ, $\circ\circ$ o propter defectum deflagationis haud liberatum fuit, $\circ\circ$ fuligi-

fuliginis constituit. Seil. ut recte loquitur *Helmont. tr. Complex. & Mist. Elem. figm. §. 33. p. 89.* Fuligo est partim \ominus vol. concreti, præservatum ab inflammatione, propter ∇ & evolantis commistionem, partimque est $\circ\circ$, quod evolandi celeritate combustionem præterfugit. Tandem compertum est, Vegetabilia aromatica, & quæ per vesicam simplici Ω atione $\circ\circ$ Ω , suggerunt, eadem fermentata, subministrare illorum loco spiritus ardentis, ceu olea attenuata & in essentiali Phlegmate soluta, putrefacta vero, suggerere \ominus ia vol. urinosa, satis copiosa, istis animalium \ominus ibus vol. similima, oleosa nempe pinguedinis resoluta per putredinem, adeoque sic simul acidi enervati, occasione Ut adeo fere concludendum videatur, Resinas & $\circ\circ$ a, essentialiter non nisi consistentia differre, utraque vero esse \ominus ia vol. $\circ\circ$ sa, seu $\circ\circ$ i beneficio, ratione occulti hujus acidi, paulo intimius concentrata.

11. In simili concreto resinoso, cum consistat vis opii, tam anodyna, quam diaphoretica, dividere illud, & utrique effectui, distinctum suum efficiens tribuere satagit *Helmontius*, ut ex supra allegatis manifestum est, adeoque \ddagger i vim somniferam, \ominus i vol. acri sudoriferam adscribere. Equidem negari haud potest, \ominus ia vol. præsertim oleosa, potissima esse, & efficacissima diaphoretica, eoque potentiora, quo acriora & penetrantiora, quæ effective sanguinem alterando, & quasi dissolvendo, sudoris rivus profundi faciunt, ut supra §. 3. insinuatum fuit, & per experientiam hætenus confirmatum. Sed pro hoc effectu requiritur omnino determinata, eaque tanta eorum dosis, quæ universæ massæ sanguineæ ad plures libras ascendenti, vel immediate, vel (si hoc minus placeat) mediate (per præviam fluidorum in primis viis alterationem) alterandæ, plus minus sufficiens sit: quæ ad gr. xv. & xx . subinde ad zss . extenditur; sed Opii sive crudi, sive quocunque modo præparati dosis medicamentosa (nam de consuetudinis legibus & alimentis & medicamentis multipliciter determinantibus, non attinet dicere) ultra 2. l. 3. gr. ad summum haud extenditur, raro siquidem hanc superare solet Medicus, sæpius infra subsistere, cum vi. grana funesta admodum observata fuerint. Sane, sicut non intelligibile esse recte *Helmontio* dicitur, *tr. Duumviratus §. 5. quomodo unicum*

opii granum, sat frigoris in stomacho causetur, satque vaporis actualiter frigidi in caput egerat: ut nempe, ex Veterum quorundam asserto, somnum inducat; ita pariter haud conceptibile existimo, quomodo unicum alterumve opii granum, etiam si purum & vol. esset, sanguineam massam, quocunque modo alterare, & sudorem provocare possit; Nisi continuato diutius opii usu, successive alteratio quædam sanguini, & inde derivatis cæteris succis inducatur, ratione cujus ad sudoris vel urinæ uberiores dimissionem plus minus disponatur: uti exempla a Willis. adducta, Pharm. Rat. p. 1. S. 7. c. 1. ostendunt.

12. Accedit & hoc, quod ipsum propinatum opium necessario quasdam, plus minus tamen in viis primis subeat alterationes, tam in Ventriculo quam duodeno, unde si non infringi, certe non exaltari continget ejus efficaciam. Hinc enim quorum stomachus acidum digestivum intensius spirat, minus ab opio alterari solent, quia hoc magis subigitur, vel ab acido quasi castratur. Unde nec adeo commode Opium, quamvis humorum acrimoniam corrigere vel infringere dicitur a Sylvio: l. I. prax. c. 15. §. 26. 27. 37. & 48. obstante exilitate doseos, pro notabili adeo effectu, etiam si repetitis quoque vicibus propinandum foret. Ut taceam alias rationes Willisio P. R. Vol. I. f. 7. c. 1. p. 291. allatas.

13. Haud equidem me latet, minima ut plurimum maximorum morborum esse initia, & mole minimum corpusculum, maximos effectus præstare posse: attestantibus id aperte, alia ut taceam, venenis, in minima mole pernitiem universo corpori minitantibus: confirmantibus hoc contagiis, sub minimo & nullo perceptibili sensuum miasmate, universam corporis œconomiam turbantibus, tam acutos quæ excitant morbos, ut febres malignas, quam quæ chronicos, ut in lue & scabie manifestum est. Ita e contrario, & minimum subinde est medicamenti, a quo maximus & insignis effectus pro universi salute dimanat, quod sub reliqui corporis cortice tanquam exili ut ut pretiosissimus nucleus est reconditus. Sed iis remediis, quæ alterando contenta corporis, & sanguineam massam in crasi & consistentia solita (saltem ad tempus) immutando, operari debent, idq; corporali seu materiali sui miscela

ac contactu qualis modus in opio, ratione \ominus sui volat, acris, putati sudoriferi, omnino requiritur, ista minimorum, qua talium, maxima agendi potentia minus applicari potest. Talia enim minim agentia, operantur saltem, vel quatenus vi alterativa & plus minus fermentativa immutare contenta, vel acutissima sui textura irritare sensibilia solida possunt. Neutrum opio convenit: non irritat, sed irritationis sensum potius tollit: non fermentat, quia nullum talis effectus vestigium in corpore observabile ejusque contentis est. Adeoque ad agentia ista maxima, sub mole minima, referri nequit.

14. Equidem inanis videri possit ille labor, qui virtutes operandi ex certis ingredientibus seu partibus integralibus concretorum investigare fatagit, cum quælibet proprietates rerum, & inde agendi qualitates, tam occultæ dictæ, quam manifestæ putatæ, fluere e gremio seminum, recte dicantur ab *Helmontio*, *tr. progym. meteor. §. 28.* unde etiam non nisi a seminali virtute, tam vis soporifera, quam diaphoretica opii derivanda erit, unde etiam *seminalem dormitivam vim* opio adscribit is ipse, *tr. Natur. contr. nesc. §. 37.* Sed ut ut agens seminale, in minimo fundatum sit, cum sui corporis saltem 2800. pars esse dicatur; tamen cum ens materiale revera, existat, adeoque & generalissimis materiæ proprietatibus omnino obnoxium sit, (formali licet agendi potestate in concreti generatione instructum,) prætereaque corporum genitorum proprietates quæcunque, non nisi materiæ speciatim contextæ beneficio immediate explicentur, ac ex speciali talis materiæ textura immediate fluant, & non nisi ab illa proxime dependeant. Pro ipsius quoque principii seminalis conservatione, certa materiæ cui inest dispositio, seu textura materialis requiratur, qua destructa, & ipsa vis seminalis perit, unde Δ is seminum destructor dicitur *Helmontio*, forsan quod seminale concretorum principium, non nisi sub eo delitescat tegmine. proxime ab Δ e quod retexitur. Ipsa denique rerum multiplices proprietates tam specificæ seu singulares, quam pluribus aliis communes, pro concreti textura materiali plus minus mutatæ & alteratæ, etiam & ipsa mutabiles existunt. Sane ob dictas causas, vis corporum operativa, non nisi in certis materiæ, ex quibus constant, particulis, & specifica harum textura proxime investiganda venit, ut ut originaliter virtuti se-

minali, omnia ista adscribenda veniant. In Opio ergo, ut ut cum tota papaverina planta, & quibusvis ejus partibus, tam solidis quam liquidis, & quibusvis earum proprietatibus, a seminali potentia vis sudorifera & soporifera omnino dependeat, tanquam a primo efficiente, proxime tamen, in materia seminali seu formali per seminale ens facta textura, utraque consistit. Unde etiam promutatione texturæ illius Opium specialis materialis, secundum simplices mechanicas aliasve communes modificationes, ab aliis agentibus factas, tam vis sudorifera, quam anodyna v. g. castrari per acida, aut nonnihil mitigari & corrigi per alcalia asolet.

15. Cum itaque Opium nullum jus sit alterativum in sanguinem, pro eliciendo sudore, proximum est, ut consideremus, qua ratione cutim pro sudoris adjuvanda excretionem afficere valeat. Quo in negotio alius superest nullus modus, nisi ut tubulorum excretoriorum ac pororum aperturam, glandularum laxitatem, & hinc cutis raritatem promoveat, adeoque nervolorum staminum relaxationi inserviat. Jam vero ex supra ostensis c. 1. §. 10. manifestum evadit, opium nullam partem solidam qua talem, adeoque nec cutim, in excretionis negotio adeo notabiliter efficere posse, adeoque nec fibrarum laxitatem, nec earundem contracturam efficere, cum huic operandi modo & rationes eadem, quæ modo contra ejus in sanguinem activitatem allatæ, repugnent. Necessario ergo sequitur, cum ipsum cutis reticulum afficere nequeat, nec contenta fluida alterare, in spiritus animales, fibras cutis, vario tono moventes opium saltem agere, & horum adeo ratione, sicque mediante saltem fibrarum laxitate, hinc cutis mollitie, laxa glandularum spongiositate & tubulorum excretoriorum apertura, sudoris profusionem præstare.

16. Supra scilicet explicatum fuit, c. 1. §. 12. Opium usu, certam spiritibus animalibus quasi segnitiam & torporem, indeque in movendis partium organicarum fibris languorem induci, quo ipso vel sponte sequitur, eodem remedio & fibrosorum cutis staminum tonum & tensionem adeo relaxari, ut flaccidiore hinc reddita cute, & copiosius emulgere ex M. S. glandulæ, & uberius per tubulos excretorios excernere valeant. Paucis ut rem explicem, Opium per accidens, aperturam pororum sudatoriorum procurando, uberius sudoris profluvium emanare adjuvat.

17. Ut assertum hoc nostrum pateat clarius, somnus in confirmationem ejus accedat, qui promptissime sudores profluere facit spontaneos, etiam in iis, qui vigilantes tale quid haud sentiunt, aut interdum non absque labore & difficultate elicere valent, utut quasvis alias excretiones sistere soleat, ut jam supra monitum. Languet in somno spirituum impetus, visque eorum elastica, unde debiliori radio emanando, & saltem motibus sic dictis naturalibus pro necessitatis vitalis saltem urgentia inserviando, minus tendere cæteras motrices fibras pro motu animali in partibus præfertim exterioribus valent, indeque tardiorum fluidorum motum localem hoc ipso procurant, qui utut cesset quibusvis aliis in locis, per apertiores tamen tunc cutaneos meatus, ex remittente fibrarum stringentium tono, uberius profluit, & sudoris latice corpus largiter irrorat. Somnum talem arte conciliant opiata, unde clarum erit, quod & ejus consequens, sudoris profluvium, modo contenta fluida rite ad talem excretionem disposita fuerint, parili ex ratione superveniat. Hinc scilicet opiatorum ex usu, sudor emanare vix observatur, nisi somnus illorum effectu vel obrepat, vel debita saltem quies aut indolentia, aut lassitudo quædam corpori, ejusque partibus concilietur.

18. Illustrant præsens negotium similes spontanei Syncopezantium pariter ac agonisantium sudores. Utut enim ex sanguinea M. non æque hi elici soleant, *cum morientium sudor*, autore *Helmontio, tr. Latex humor neglect: non sit tam latex in sui natura, quantum ros alimentarius resolutus, cui mors imperat, quod patet, nam statim corporis habitus sedit, prout & in syncope.* Quod pariter de pavidorum & perterrefactorum frigidiusculo madore pronunciandum. Non tamen, nisi ex pororum hiatu, a fibrarum relaxatione nimia, spirituum moventium, sive illas tendentium ex defectu, spontanei hi sudores erumpunt. Nempe jam olim *Hippocr. s. aph 71.* annotavit, *quibus arida & dura cutis obtenditur, sine sudore moriuntur, quibus v. laxa & rara, cum sudore vita defunguntur.* Hinc istis & urina interdum involuntarie perfluit, aut alvus absque prævia a monitione secedit. Iracundis ex opposito, vel furiosis, sudor nullus, spirituum ob concitatiores impetum, & fortiorem fibrarum tensionem,

19. Parili ex ratione & magnis in doloribus, præsertim capitis, aliarumve partium vel sensilium, vel cum nervoso systemate singulariter consentientium, observavi, corpore etiam quieto existente nullum sudorem prolici potuisse, nisi forsan perniciosum, & quasi symptomaticum, eumque vel parvum vel saltem particularem. Non secus enim, atque talibus occasionibus, ex continuata spirituum agitatione ac motu, somnus impeditur, etiam non interrupto eorum in quaslibet partes, adeoque & cutis porosa stamina influxu, fortior horum tensio, tubulorum sudatoriorum occlusio, & inde sudoris suppressio secuta fuerunt.

20. Ea, quæ nos ambientia sudoris profluvium evocare solent, modo dicta roborant. Eminent hic calor ambiens, tam stragulorum, quam hypocausti, aliove artificio inductus. Fundi equidem hic ipse & rarefacit corporis fluida, & ita ad excretionem sub sudoris forma, eadem potenter disponit. Sed hæc ratio sola haud satisfacit, quin considerandum simul videatur, caloris titillantem quasi motum, in tantum suavitatis conferre cutaneis fibris, in quantum molestiarum a frigore patiuntur: uti itaque hujus occursum irritata fibræ tendi, hinc pori quilibet occludi solent, ita illius grata applicatione, demulceri sensus, indeque relaxari istæ, & ita sudoris portæ aperiri denuo videntur. Modeat enim, & tantum non diffluat sudore corpus sub stragulo, simul atque aëri liberiori hoc ipsum expositum fuerit, dictum factum, in naturaliter se habentibus obturari sudoris fontes videas, utut internam sanguinis fluctuationem, tam fermentativam, quam progressivam pulsus adhuc commonstret; quam aura ambiens frigidior tam cito alterare non valet. Blanditiæ econtra moderati caloris, uti amicæ sunt universo systemati nervoso, cui frigus inimicissimum existit, ita ejus occasione minus tendi, potius relaxari plus minus videntur fibræ, etiam intercutaneæ, & tali occasione sudor promoveri.

21. Par ratio est illius Phænomeni, si sub sudorum effluxu, manus vel pes denudetur, & exponatur frigori, non raro sudoris rorem breviter evanescere observamus in reliquo corpore, aut notabiliter subinde saltem imminui. Contrarium fit, in
diffi-

difficilius paulo sudantibus, quibus calida, v. g. later calefactus, plantis pedum admotus, mirifice sudorum proventum adjuvat. Scil. mirabilis est membranarum universi corporis inter se, speciatim cutis cum omnibus suis partibus consensus, continuatam quatenus constituit telam, unde ejus extremitate affecta sensilius, & reliquam texturam simul idem quasi sentire & pati observamus. Sane dum febrilis horror, frigusque universam cutim convelli, aut crispari facit, tamen $\circ\circ\Omega$. caryophyll. epigastricæ saltem regioni illitum, mirum levamen, & in universa corporis peripheria horroris remissionem procurare solet. Aut ergo per consensum partium quarundum circa ista præcordia, universa cutis febrili rigore riget, aut per consensum certe talium partium solum illitarum curatur. Plantarum præsertim pedum mirus cum universo systemate nervoso & partibus membranaceis quibusvis notatur consensus, dum pavimento frigido inambulantibus, aut alvum laxari, aut intestina torqueri contingit. Caput etiam cum imis his partibus conspirat, unde & illorum noxam caput sui dolore, quasi lugere videtur, cum pediluvia interdum hujus dolorem leniant, & suavi somno temperent. Prout ergo consensus talis ratione, cum brachio aut pede bene maleve affecto, reliqua cutis vel blando vel molesto sensu afficitur, etiam vel relaxari hinc sudoris tubuli, vel claudi & stringi solent plus minus: accedente tamen simul ipsorum corporis contentorum sensili plus minus alteratione, & hinc pro transudatione faciliori vel difficiliori dispositione, cum externa ista, æqualiter fere tam nervosas extremorum partes, quam qui per eas ex arteriolis in venulas circulantur, sanguinem afficere videantur.

22. Corporis quies, quantum ad sudoris provocationem, per medicamenta instituendam, faciliorem necessaria sit, ex eo patet, quod inquieti qui sunt ægri, & membra totumque corpus incondite jactitant, nunquam sudoris effluxum experiantur, etiam post generosissima propinata remedia. Crebriori enim ista jactatione membrorum, multiplici ab objectis externis toties mutatis simul impressione, inæqualis spirituum provocatur motus, externam ad corporis peripheriam, quorum impetu stringuntur pori, &

clauduntur sudatorii tubuli. Quiete autem ab opiatis conciliata, faustus ut plurimum sudoriferorum sequitur effectus. Optime memini, Expertiss. istum Præcticum, B. D. Michaëlis, in febribus malignis, si inquieti sint ægri, diaphoreticis, & alexipharmacis Opiata, & addidisse, & ejus imitationem nobis suavisse, quod feliciter tunc operari observentur sudorifera. Hinc memoranda est *J. D. Horstii Judic. de Chir. Infus. §. 17. sententia, in febribus malignis petechialibus, variolis, &c.* Opiata utramque paginam absolvunt, & hinc gravissimorum autorum consensu & experientia multiplici constat, maxime palmarium robur Theriacæ &c. accedere Opii miscela. Nempe, ut modo laudatus Vir differit, Opiatorum ꝑ, a quo spirituum motus efferos, & concitatoris sanguinis turbas, frenandi, domandi, & sopiendi vim obtinet, feliciter sudorem desideratum conciliat.

23. Negari equidem nequit, sub fortiori corporis motu, vel exercitio, sudare omnes profusissime: sed dispar plane hujus in sanis, ab illo, qui in lectis ex ægris eliciendus, sudoris est ratio. Ibi rapidissime circumraptæ, & attenuata sanguinea massa, vincit fibrarum cutanearum, intensiore calore suaviter affectarum, & copiosiore humore irroratarum mediocrem resistantiam, spirituum copiis in musculis, tam cordis quam artuum movendis, magis occupatis, unde nil miri, si copiosius effluat sudor. Aliter longe cum ægris, vel lecto decumbentibus res sese habet, in quibus minor impetus spirituum ad musculos, maior ad fibras membranaceas & intercutaneas, in illis præsertim ægris, in quibus systema nervosum magis affectum a fermento febrili v. g. cum inquietudine & jectigatione, fibras undique stringit, de quo infra pluribus.

24. Illustrant hæc tenus dicta non mediocriter ea, quæ circa urinæ excretionem, & hujus pathemata, quotidie fere in praxi observabilia sunt, sicut alias urina & sudor in pluribus conspirare, & unius suppressionem excretio alterius, quasi supplemento certo excipere solet. Nempe quod urina interdum supprimitur, aliam nullam ob rationem, nisi quod pertinacius stringantur renum nervi, & hinc quasi corrugentur eorum fibræ, & occludantur transcolatoria oscula, quo spalino ex Opiatorum usu remittente, &

te, & hiant denuo meatus, & ordinario tramite tranſcurrit urina. Notabile hujus rei Phænomenon obſervare ſubinde licet in calculoſis, quorum altero affecto rene, & a calculo in pelvi hærente interrupta urinæ via, & alter ſocius ren, bene valens officium negligit, adeo ut penitus hinc ſequatur urinæ ſuppreſſio: id quod & *Foreſtus l. 24. obſ. 26.* hujusque *ſchol.* obſervavit, pariter ac curioſum occurrit exemplum in *Act. Med. Hafn. Vol. 4. obſ. 33. p. 102.* Ad ſympathiam ſeu ad conſenſum partium mutuam referre hoc ſolent Præctici: idque, meo judicio, recte. Sed quid eſt *ſympathia* Græcorum, Latinorumve *Conſenſus* inter partes corporis mutuus, quam quod parte una p. n. quid ſentiente, alia idem ſentiat: ſenſationis omnis externæ quidem, qualis hic ſaltem locum habet, ſubjectum ſunt fibræ nerveæ, harum ergo ratione pars parti conſentire, ſeu idem omnino ſentire videtur. Scil. Conſenſus, ſeu in ſenſatione quædam communio, præſupponit ſenſum; ſenſus vero præſupponit fibras nerveas ceu organa ſenſus: adeoque conſenſus proprie dictus eſt ſimpliciter ratione nervorum, improprie dictus vero eſt, qui ex metaſtaſi varia vel cauſarum occasionalium vel productorum morborum oriri ſolet. Renes ergo, cum nervos, ſenſationis organa habeant, partim utrinque ex propriis renalibus plexibus, partim vero ſimul ex plexu meſenterii maximo, Fallopiano alias dicto, conf. *Willis. Anat. Cereb. & nervor. Tab. XI p. 263.* ſane hujus ultimi ratione, facile unius renis affecti, & hinc irritati nervorum ſpasmus ſeu criſpatura convulſiva, alterius renis nervulis communicari, & hinc utrinque idem effectus fibrarum & meatum renalium contracturæ excitari poteſt. Nam parili ex ratione, & renum calculum Vomitus, & Iliaca convulſiva tormina non raro comitari ſolent, ac contra. Conf. *Drawiz. vom Schmerz machenden Scharbock. Tit. 9. p. 370.* Sed remoto calculo, & ceſſante irritatione fibrarum nervearum in renibus, vel ſopito aliquandiu per opiata malo, & urinæ redit tranſitus, & melius hinc habent ægri. Lucem hinc acquirunt obſervationes iſtæ, non curioſæ magis, quam elegantes, de uſu Opii diuretico in Aſcite, alias ceu lethali hoc in affectu proſcripti, relatæ a *Bartholino cent. 3. epist. 46. p. 192. & ep. 49. p. 201.* cum quibus conf. ſimul *Willis: Pharm. Rat.*

p. 1. f. 7. c. 1. p. 302. Nempe, talibus in casibus, non alia ex ratione urinæ promoverunt fluxum, quam vi sua, ut vocant, anodyna spirituum sufflaminando impetum, fibrarum nervorumque renalium spasmus inhibendo, & hinc per apertiores redditos meatus, urinæ fluxum procurando: sicut in ultimo *Willisii* exemplo, (propter internam successivam forsân contentorum alterationem) sudor & urina in desperato hydropico promanantes ex Opii usu, unam eandem efficientem causam, tam per se, quam per accidens talem agnoverunt.

25. Occurrit pro dictorum confirmatione Phanomenon, quod superioribus annis, in mercatore hujus loci haud ultimæ notæ obori servare contigit. Laborabat hic ipse gravi dolore lumbari in latere sinistro, ad vicinam regionem se extendente, & protenso simul deorsum ad pubem, rodente, urente, & misere torquente, interdium fere quiescente, noctu vero præsertim a media nocte, crudelius & tantum non intolerabiliter affligente, adeo ut lecto ob id surgere, & deambulando, aliaque ratione insomnes noctes, & dolore molestissimo infensas fallere cogeretur. Hoc in primis notabatur evidenter, quoties dolores noctu urgerent intensius, toties urina matutina excernebatur tenuis, pallida, seu moderatissime citrina, eaque parca admodum: quoties vero vel Balnei ∇ dulcis tepidæ, vel anodynii Opiati usu, nox quieta, absque dolorum urgentia procuraretur, urinæ mane insequente intensius tinctæ, rubicundæ, cum copiosis Θ ibus crystallisatis Urinalis parietes incrustantibus visui occurrebant; sed recrudescentibus doloribus, mox urina pallida, tenuis, pauca mane visebatur. Nullus aderat calculus. Oriebatur saltem malum ex Θ ibus scorbuticis acido Θ is, renes & vicinas membranosas partes rodentibus. Fibræ ob id partium vellicatarum spasmò crispatæ, & contractæ, pororum angustiam inferebant, quas non nisi latex urinarius solus, absque contentis seu imbibitis Θ ibus pertransire poterat: ast si Balnei vel Opii usu laxarentur denuo fibræ, & patecerent renales meatus, Θ ibus scorbuticis saturata transmittebatur urina. Verissimum scilicet est, ex affectu spasmodico a Θ ibus scorbuticis, nervoso generi infensissimis, adeoque tam in partium urinariarum, quam

quam abdominis doloribus præter alias occasiones supprimi posse urinam, ut accurate hoc annotavit *Drawizius l. supr. cit.*

26. Videntur sufficere, pro confirmatione partum, partim pro illustratione asserti nostri, Opiata sudoris profluvia excitare ratione spirituum animalium, sistendo illorum impetum, undecunque excitatum, & hinc tollendo spasmum seu contracturam fibrarum nervearum cutis rete ex parte componentium, adeoque removendo pororum constrictionem & vasorum glandularum intercutanearum excretoriorum occlusionem. Sub quo tranquilliori spirituum motu, & pacatior status in tota Republica microcosmica observabilis est. Remittente enim undique fibrarum, ceu staminum partim solidarum, aut fundamentalium, aut compositionem mechanicam saltem firmantium, tensione fortiori, permeabiliores undique fiunt meatus, etiam alias exilissimi, promptius faciliusque quaquaversum penetrant contenta liquida quæ libet, & perspirabilius universum sic redditur corpus. Ipsum sanguinis Nectar, vel febrili turgescencia & quasi ebullitione, rapidius per vasa raptum, aut fomentorum ac stragulorum calidorum applicatione notabiliter alteratum, & ad sudoriferi laticis dimissionem dispositum, sub tali corporis statu (sub quo & nimia effervescencia acutiori sub febre, conturbans totam ejus massam, moderatior ordinario observatur) liberiori motu undique corporis perreptat latebras, speciatim intercutaneas in glandulas serosam sarcinam, & hujus sub involucro, quælibet heterogenea separata, & quasi ex ejus massa præcipitata recrementa, copiose deponit, quæ sudoris in rivulos pedetentim concrefcit & effluit.

27. Saltem qua ratione & modo in spiritus agant Opiata, ita ut sub exigua adeo sui mole, insignis sequatur alteratio in toto illorum systemate, inquirendum superest. Asserta & explicata fuit superius textura Opii pinguis seu $\circ\circ$ sa vel fea , quæ pro more concretorum $\circ\circ$ sorum, speciatim $\circ\circ$ rum Ω atorum, in minima mole latissime diffusiva existunt: declarat hoc, v. g. $\circ\circ$ Ω . anisi, rite cum vitello ovorum subactum, cujus quot sunt guttæ, tot fere ∇ simpl. mensuras, odore, sapore & nonnihil colore imbuere solet. Tale $\circ\circ$ est saltem resina vi ∇ is liquefacta, & a crassiore re-

liquo corpore separata, qualis resina condensata adhuc & ita concentrata viget in Opio, cujus O^{sa} resinæ ratione quoque latissime diffusibiles & explicabiles existunt Opii atomi seu minima, quæ dum in minimo undique se diffundunt, fere odorum instar latissime se explicantium, undique penetrantium, & obvia quæque plus minus afficientium se habere videntur. Unde etiam probabile videtur, ab odore tali subtilissimo, qui solidas partes minus tactu, ob subtilitatem afficere, liquidas ob perexiguam molem minus alterare valet, saltem subtilem & delicatam spirituum texturam, ab odoriferis omnium maxime alterabilem, affici, & mutua utrorumque associatione notabiliter immutari. Odorifera hæc Opiatorum vis sensibiliter se explicare observatur, sub ejusdem secundum *Langelotti* methodum *in Epist. ad Curios.* præparatione & quasi fermentatione. Nec ignota fuit veteribus, cum jam olim & *Dioscorides* illam observavit, de Opio referens, odorem ejus toto corpore expandi.

28. Subtilissimorum talium odorum vis, tantum non sensibili effectu se exserit, in summe debilitatis, & lipothymicis, quos odor vini generosioris, vel cujusdam aromatis, ∇ Cinamomi penetrantioris, tantum non ad vivos revocare videtur. Pariter atque zibethi, moschive odor, hypochondriacæ suffocationi obnoxias mulieres repentina syncope examinat, quas castorei plumarumve incensarum odor volatilis denuo restituit, utut insigniter ægrarum idiosyncrasia hic varient. Odor dico, quatenus spiritus animales in Odoratus corporeo organo sensilius afficit, stupenda talia concitat symptomata. Tantum enim abest, ut in substantiis assumpta talia hostilia sint istiusmodi scæminis, ut etiam paroxysmos hystericos dictos, efficaciter sistant & refrænent, Comprobat hoc Experimentum *Horatii Augenii*, Medici olim Eruditissimi, quod refert *l. 12. Epist. 7.* quodque eum nunquam fefellit: Rec. mosc. optim gr. v. cinamom. caryophyll. nuc. mosch. ana dj . M. in Vino odorato mista hauriantur: in quo loco etiam pilulas de moscho, ceu præsidium efficacissimum commendat. Sed cave sis, ne forte nares feriat talium Odor, Sane umbi-

umbilico illita zibethum vel moschus *Paracelso*, ad hysterica talia mala, laudantur. Plura quoad odorum mirabilem efficaciam vid. ap. *Helmont. tr. imag. ferm. impragnat. §. 16. & seqq.*

29. Præstant tam singularia odores, dum per organorum sensilium transfennas saltem spiritus afficiunt, quid non facient, propiori sub contactu ac miscela, si invicem coire illis datum fuerit. Utroque modo efficaciam suam exerit opium. Quoad internum usum res alias nota est; externe turundæ in forma, granum unum atque alterum laudani naribus inditum, profundissimum bidui somnum inferunt, teste *Timæo cas. l. 2. cas. 9.* ut taceam poma somnifera, spongiisque hypnoticas naribus pro arcenda agrypnia identidem admovendas, Practicis quibusdam usitatas. Sub tali ergo odore subtilissimo Opiata agunt in spiritus animales, quorum materialem texturam seu constitutionem, indeque dependentem impetum elasticum speciali sua textura, seu seminali dote, ut alii vocant, adeo alterant, & quasi irretiunt, ut a debitis expansionibus remittentes, minus fibras sensorias aut motorias tendere sustineant, quia moderatori sub motu, somni larvam induunt.

CAP. III.

Dubia nonnulla diluit.

THES.

Opium subinde Vomitum provocare, secessum & Urinam promovere, Lochiorum fluxum adjuvare, sudores suppressere, crises minus impedire, observatur. &c.

§. I.

Somno tam naturali, quam Opiatorum artificiali, quasvis excretiones, adeoque & vomitus sisti, supra innuimus, experientia quotidiana confirmati. Obstacle non le-

ve contra assertum hoc se offert ex eo, quod post Opiatorum vespertinum usum, vomitus matutinus, quin & interdum alvi fluxus insecutus fuerit, id quod & *Helm.*, non leviter alias Opio favens, observavit, tr. *jus Duumviratus* §. 62. & crebriori experientia in hoc confirmatus fuit *Rolfinkius Chym. l. 4. f. 3. c. 6. p. 248. Conf. simul eleg. observ. Celeb. Wedelii: Opiolog. l. 2. f. 1. c. 5. p. 92.* Sed conciliatio apparebit facilis, modo consideremus, opiata irritationis sensum, in Pyloro præsertim sopiendo, & spirituum animalium motum sistendo, adeoque fibrarum spasmus præcavendo, per se Vomitus compescere, per accidens vero interdum, saltem ubi priores istæ operationes jam cessaverint, eundem stimulare.

2. Considerandus hic venit Opii sapor amarissimus, acris, in subjecto viscidissimo hærens, qui ob id non nisi difficulter ex lingua, post levem etiam gustatum elui potest. Amarities ista singularis & specifica, ut inimica existit Linguae, ita hostilis admodum est stomacho, alias quævis amara, speciatim viscida horrenti, cum acidis imprimis delectetur. Tetrum illum saporem mox horret Ventriculus, & nausea hinc concitata sive gustatum saltem, sive assumptum fuerit Opium, tædium istud confitetur. Parili fere ratione, atque rhabarbari, aut aloës, scammoniive odorem & saporam amaricantes singulariter mox nauseat stomachus, adeo ut quasi peculiarem tactum sive gustatum, secundum *Willisium: Pharm. Rat. p. 1. f. 2. c. 1.* vel odoratum juxta *Helmontium, tr. Cust. Err. §. ult.* habere videatur. Nausea ista sopitur quidem aliquandiu primitus, quousque nempe Opii in spiritus viget actio, indeque & sensilitas fibrarum ventriculi, & spirituum movendi eas nixus aliquantisper sufflaminantur. Ast ni particulae istæ hostiles, interea haud correctæ aut subactæ fuerint, sed viscidiora illa textura pertinacius agglutinata hæreant adhuc interiori nervæ ac admodum sensili ventriculi tunicæ, facile molestæ istius continuæ impressio- nis occasione provocari spirituum impetus, & sub regimine pylori spasmus ventriculi, adeoque vomitus concitari potest. Confirmat hoc meum assertum non leviter, quod ab Opio pilulari in forma exhibito, & præsertim ab eodem spiritu vini saltem præparato, vomitum imprimis cieri observavit *Wedelius Opiol. c. l. p. 92. & 93.*

Visci-

Viscidissimam enim & amarissimam sub hac præparatione opium retinet texturam, & quæ pilulari in forma diutius in ventriculo hæret, & non nisi successiva dissolutione corrigitur, adeoque diutius & sensilius parietes illius membraneas afficit. His modo dictis, socianda simul & alia concausa, qualitas nempe & situs recrementorum præternaturalium, circa primas vias plus minus stagnantium aut turgescientium, qui mediante Opii operatione in spiritus, in motu suo plus minus oppressi, illa cessante, denuo & interdum atrocius quam antea, commoti, simul vomitum, in stomachante jam ventriculo promovere solet.

3. Sane non leviter hostile videtur ventriculo Opium, cuius ut digestionem ordinario turbare observatur, ita etiam gravaminis ac compressionis, circa ventriculi regionem, sensum, & vix explicabilem ab ægris molestiam circa præcordia Opiata inducere solent, idque præsertim sicca in forma, omnium maxime Pilulari si propinentur. Manu ergo hæc ipsa nos ducunt, ad legitimam Opii, quoad hoc punctum, correctionem, ac præparationem. Textura nempe viscida & glutinosa resolvenda, adeoque quatenus ossa seu fæca ad faciliorem sui diffusionem, simulque quasi promptiorem diffationem redigenda, & liquidæ essentia seu Tincturæ sub forma propinanda. Promptioris sic operationis evadit remedium, & quod sine diuturniore in spiritus actione confortativi potius, quam stupefactivi rationem habebit, ac absque singulari ventriculi, primarumque viarum molestia, cito, tuto, & jucunde curabit. Quas intentiones haud melius assequi possumus, quam applicando generalia ista mechanica (si non semper Naturæ, revera tamen) artis instrumenta, acidum & alcali. Illud agendo primario in alcalinas Opii particulas & hinc etiam in ossas, illarum medio universam eius texturam alterando, urinosum nempe vol. figendo, ossum vero condensando, castrat & plus minus enervat generosam alias medicamenti energiam. Idque eo magis, quo potentius acidum fuerit, quale istud mineralium esse solet, unde acetum Ω saltem in hac præparatione, aut citri succus eligendus, utpote ex eadem cum Opio, vegetabili nempe profapia. Parilis acidorum vis & in purgantia obvia, quæ omnia ab acidis, præsertim in-

tenfioribus aut fixioribus castrantur insigniter. Præstat ergo, pro supra insinuato scopo, ad Laudani ex Opio præparationem adhibere alcali quodcumque fixum, v. g. $\ominus \square$ ceu generalem omnium vegetabilium deleteriorum aut Oeconomia nostræ hostilium, tam solutivorum, quam stupefactorum, aliorumve correctorem. Agit scil. hoc ipsum, sive sicca, sive humida in via procedatur, in Opii texturam resinolam, attenuat hanc ipsam non nihil, dissolvit $\circ\circ\Omega$ lum, viscidum incidit, acidum temperat, hinc nimiam acrimoniam corrigit, ac ita totum concretum promptius solubile & undique diffusibile, uti & cuivis fluido permiscibile reddit. Corrigitur hoc ipso simul acris & nauseosa ejus amarities, mitiorque & minus inimica ventriculo redditur. Adeo ut considerationem ulteriorem mereatur omnino, utrum acrimonia ista resinarum, aromaticum, purgantium &c. non secus ac opiatorum, non ex acido potius, quam ex alcali derivanda veniat. Cum quotidie observemus, $\circ\circ\Omega$ ta a calcinatis rectificatione mitiora & minus acria evadere. Correctum sic per alcalia Opium, optime spiritus vini beneficio, in essentia Tincturaeve consistentiam redigitur, commode vel sub hac facie propinanda, vel imbibendo eadem pulveres quosvis, in pulveris larva obvelanda, aut spiritus dicti abstractione in extractum redigenda. Sunt nonnulli, qui ulterius $\ominus \square$ i, vel \dagger Vini, vel ipsum Vinum addere amant, pro exactiori Opii correctione, methodo omnium certissima, qua optime præparatum Opium tutissimum evadit remedium. Vereor autem, ne nimis circuratum Opium debilioris aut tardioris pro vehementius interdum urgentibus symptomatis operationis fiat. Dum ergo tam laudabiliter corrigitur Opium a $\ominus \square$ i, fixo, quid non sperandum erit de eodem volatilifato? penetrantioris omnino & potentioris hinc activitatis. Cujus locum interea suppleat, $\ominus \square$ i triplo $\circ\circ\Omega$ terebinthinae probe imprægnatum, & ita quasi elixiratum; Præparatio revera, quæ non absque præmeditata ratione primitus ordinata fuit a *Starkey* peritissimo Chymiatro Anglo, & crebriori postmodum experientia confirmata plus omnino in recessu habet, quam ut obiter a *Willisio: Pharm. Rat. p. 1. s. 7. c. 3.* ad empiricorum remedia referenda sit.

4. Quæ modo de vomitu Opiatorum usui interdum supervenienti explicata fuerunt, eadem pariter excretionibus per inferius guttur, aliquando ab Opii usu observatis, mutatis tamen mutandis applicari possunt. Sed præter aliqualem ab acrimonia nauseosa in particulis ejus viscidis intestinorum stimulum, alio modo alvi solutionem promovere potest, quatenus in dolorosis intestinorum pathematis, eorumque fibrarum spasmodica contractura, constringi pertinacius solent intestina, & contenta minus; cessante fere successive eorum peristaltico motu propellere. Frustra sub tali articulo propinantur solventia alvum, quæ vel malum exasperant sensili stimulo, absque desiderato effectu, vel inverso penitus superiorum intestinorum motu, vomitum potius provocant. Sin vero Opio leniantur dolores, ut remittat inde fibrarum spasmus & durius antea emolliatur quasi abdomen, facile solutiva quæcunque, sive junctim, sive seorsim modo dicta remedi propinentur, speratum sortiuntur effectum; id quod in Colicis & Iliacis Pathematis probe observandum, docente hoc experto *Wedelio*: *Opiolog.* p. 2. s. 2. c. 5. p. 120. & praxi idem confirmante, in *Misc. Acad. Nat. Cur.* anni 2. obs. 238. p. 340.

5. Urinæ excretionem, eamque post eam quæ fit per sudorem, Opiatorum usui subinde supervenientem, uberiolem, quomodo per accidens promoveat Opium, jam supra §. 23. c. 2. pluribus explicatum fuit.

6. Revocant hæc in mentem istud Phænomenon, quod sæpius in puerperis observare datum fuit, dum nempe primis duobus vel tribus diebus libere fluunt lochia, quæ sub turgescente in mamillis lacte sponte, absque manifesta causa alia, sive præcesserit lactea febris, sive non, supprimi solent, tunc scil. temporis, dum dolere & tumere, simulque indurescere solent mamma: sed cessante dolore & vel insensibiliter translato aliorsum lacte, vel sensibiliter per papillas transudante, libere fluunt denuo Lochia. Nempe doloris occasione intensioris, in sensibili illo mammarum globo, & turbatur spirituum ordinatus motus, stringuntur undique in corpore fibræ, & tenduntur simul uteri ejusque membranosa vaginæ fibrillæ, hinc excernendorum per hæc loca debitus supprimitur

fluxus, qui largiter redit, simul ac cessante in mammis dolore, cessat etiam fibrarum contractura. Nec est, quod fluidorum istorum impetum ex locis inferioribus ad mammas hic objicere velis, siquidem dum durat adhuc mammarum repletio, aut per papillas etiam lac excernitur, nihilominus, modo dolor illarum remittat, redit lochiorum profluvium. Par nempe hic est ratio, atque intensiorum post partum dolorum, quorum occasione etiam supprimi plus una vice observavi lochia. Vnde & memoratis in casibus (nisi in priori Lactea febris obstet) opiata cæteris remediis, speciatim misturæ polychrestæ ex Lap. 69. c. aceto addita myrrha, permiscere fausto cum successu consuevi, cujus usu restituto spirituum motu in ordinem, & relaxatis hinc fibris, tantum abfuit, ut suppressus exinde fuerit purgamentorum fluxus, ut auspicato potius redierit.

7. Simile quidem observare licet in infantibus achoribus affectis, quibus sub dentitionis doloribus, mox achores disparere solent, superveniente hinc febre continua lymphatica, plus minus acuta, subinde cum gravi tussi, aut alvi fluxu comitata: sicut cessantibus doloribus istis, efflorescere denuo auspicato, cum febris aliorumque symptomatum cessatione solent achores. Nempe doloris occasione inordinatus spirituum redditur motus, & fibræ aliarum quoque partium sensilium præsertim intercutaneæ istæ in facie, ceu proxima regione stringuntur, indeque achorosæ materiæ ulterior excretio impeditur, isto quod jam effloruerit exarescente penitus & decidente. Hinc turbatur simul sanguinis tam progressivus quam fermentativus motus, excernendis istis per faciei ambitum retentis, febrili ebullitioni occasionem subministrantibus, ac tussim vel diarrhæam inducentibus, ubi de acriori illo acido Θ sa lymphæ vel ad tracheam arteriam vel intestinorum tubulos aliquantulam excretum fuerit; Donec cessante dolore, & æquabilis spirituum redeat motus, & ordinata magis fermentatione sanguinis mediante particularum istarum acido Θ sarum plus minus viscidarum secretio & quasi præcipitatio, ac intra poros cutis per glandulas ob denuo relaxatas fibras secretio superveniat.

8. Tandem Opium egregium esse sudoriferum supra pluribus excussimus, dubium tamen assertum hoc reddere videntur tabescentes. Notissimum est, Phthificos, vel ad Phthisin declinantes ægros, copiosis sudoribus nocturnis esse obnoxios, ita quidem, ut simul atque perfecto somno corripiantur, mox toti sudoribus diffluant. Observatio autem repetita in Praxi me hætenus docuit, præcaveri optime posse sudores hujusmodi, revera colliquativos, Opii vespertino usu. Aliquot saltem exempla recensere juvat: Mulier plebeja 42. annorum pleuritide gravissima correpta, & jam fere deplorata, septimo scilicet demum die opem meam implorans, per Dei gratiam sudoriferorum inprimis appropriatorum ope convaluit. Resistebant autem adhuc Tussis humida, difficilis nonnihil respiratio, aliaque similis speciei symptomata, Phthisin minitancia, quæ usu decocti heder. terrest. & cherefolii sublata quoque fuerunt. Saltim sudores nocturni continui, pleno rivo emanantes, emaciantes insigniter & debilitantes supererant. Pro quibus coercendis præsentaneam opem sensit ex Laud Op. gr. iß. cum antihect. Poter. gr. XV. misto, & sub introitu lecti, post moderatam prægressam cænam assumpto, cujus usu primitus cessarunt isti sudores, eoque continuato penitus exaruerunt. Superiori anno Civis academicus, Jurium studiosus, gravissima corripiebatur hæmoptysi, ipso ex aliquot annorum tussi humida, spiritu minus libero, nativa corporis constitutione, aliisque similibus supervenientibus ad Phthisin disposito. Vsu convenientium remediorum, contumax malum sævire desiit, ipso ægro cætera commode habente, saltem quod calor quasi hecticus ab omni pastu, cum tussi moderata humida, & copiosissimis sudoribus nocturnis etiam sub primis somni horis, superessent. Pro quibus coercendis optime contulit pulvis, ex arcani duplic. ℥ij. Lap. 69. antihect. Poter. ana. ʒß. Laud. opiat. per ferment. gr. IV. ad V. M. pro 4. dosibus horis duabus ante cænam assumendis. Non secus ac Viro perfecte Phthifico, pro tussi nocturna aliisque symptomatis nonnihil coercendis præscriptæ Pilulæ, ex antihect. Poter. ℥j. sacch. Saturni ʒß extr. croci gr. vij. laud. ferment. gr. iij. cum s. q. bals. Peruvian. in debitam consistentiam redactæ, pro 2. dos. vesperti-

nis, ante cœnam assumendæ, præter alios usus, & sudores copiosos noctu promanantes compescuerunt. Adeo ut talibus in casibus reprimat sudores Opium nimios, quos deficientes alias promoveri optime solet.

9. Pro hoc Phænomeno, sane difficili, dilucidando, duo præsupponenda veniunt. 1. Quod Phthifici omnium optime, Opiatorum, etiam continuatum, usum ferre possint, ut supra insinuatum fuit, & cum eadem alias aliqualem languorem, & notabilem corporis lassitudinem post se relinquunt ut plurimum, in Phthificis contrarium accidat, qui vegetiores exinde, & ut ipsis saltem videtur, robustiores potius redduntur. Quo ipso tamen, non illos intelligo, qui jam ad extremum Tabis gradum perducti, suprema spiritus difficultate laborant, & subinde suffocandi videntur, talibus enim narcotica omnino futura essent necrotica, sed qui in Chronico & Medicis tædiosissimo affectu, medio adhuc sunt in gradu. Scilicet in præfatis Phthificis subtilis admodum, ac rara deprehenditur spirituum animalium textura, unde & facile dissipabiles existunt iidem, (indeque minimis motibus defatigantur tales ægri,) & sub somni præsertim quiete contractiores magis illorum radii, minus extremas partes animant. Mutat autem eosdem Opium, dum condensando quasi, aut figendo non nihil, raram eorum texturam alterat, & facilem dissipabilitatem coërcet, ut vegetiores hinc reddantur Phthifici. 2. Quod in genere ad fluidorum corporis nostri debitam in partes solidas receptionem, per eandem transmissionem, uti & ex iisdem excretionem, requiratur omnino certus fibrarum nervearum, ceu staminum fundamentalium Tonus, ultra materialis texture rationem, a spiritibus influis imprimis dependens, qui scilicet nec strictus sit nimis, ne angustatis aut occlusis plus minus poris intermediis, aut coarctatis præter modum vasculis tam trajectoriis quam excretoriis, impediatur debitus contentorum transitus, nec laxus nimis idem esse debet, ne flaccidioribus redditis partibus, aut pori meatusque earum ita permeabiles fiant, ut non tam transmitti fluida, quam spontaneo motu permeare eos undique, & ubique ceu per spongas penetrare

videantur, aut orificiola vasculorum receptoriorum ex tono illo flaccidiore collabantur, ac ita debitam transmissorum fluidorum traiectionem sistant. Quibus præmissis, & ab omnibus facile concedendis, suspicor, in Phthificis tam copiosos effluere sudores nocturnos, quatenus sub somni quiete, spiritus animales, rarioris, ut supra dictum, texture, minus irradiant partes extimas, adeo ut debito fibrarum Tono conservando minus sufficiant, unde per patentiores undique meatus, & poros partium intercutanearum, & speciatim glandularum, nutritius succus interdiu ex alimentis congestus, sed ob sanguinis dyscrasiam non assimilatus, sponte sua, sub sanguinis circulo (simili fere ratione, atque supra de syncopticis monitum) penetret, & ita nec cum sanguine unitus, nec in meatibus partium solidarum debite coercitus, promptissime, qua data porta ruat, & sub sudoris facie diffuat. Compescit vero hunc Opium in Phthificis corrigendo istam spirituum texturem, ut Tono fibrarum conservando melius sufficiant, quo partim transmitti naturaliter queat nutritius succus cum sanguine per vascula intercutanea & meatus, ne proprio impetu elabatur, partim retineri diutius intra porulos partium nutriendarum is ipse, eosdem irrorare & nutritioni deficienti aliquantisper sic saltem succurrere.

10. Dum itaque sudorem egregie promoveat, quin & secundum superius monita, nimios contentorum tumultus, quibus Naturæ Medicatricis negotium, non raro turbari solet, non nihil refrenet laudandum Opium, suspicio suboriri possit, an perpetuæ sit veritatis Practicorum effatum, *Opium instante Crisi haud adhibendum, quia Criticum Naturæ motum inhibere aut sistere soleat.* Multa equidem de Crisibus, eaque ad pompam magis Theoreticam, quam usum practicum facientia, hinc inde apud scriptores medicos deprehendi solent, quæ ad nostra Climata, eorumque Incolas & horum Diætam, indeque natos affectus minus applicari possunt, unde etiam tam rari sunt veri motus Critici in ægris nostris, ut taceam incertum admodum dierum Criticorum computum, adeo ut bonus Medicus negligere debeat Crisim, ut loquitur *Helm. de febr. c. XI. §. 18. si scil. eam possit anticipare,*

seu ante Crisis adventum morbus superare. Nihilominus cum ad quælibet attentum deceat esse Medicum, in acutis maxime morbis, quorum incertæ adeo sunt, *Hippocrate* autore, prædictiones, ne in his circa Opiatorum usum, adeo polychrestum, nocenti quin accidat ægris, omnino præcavendum. Distinctio autem motuum Criticorum observanda est, dum quædam excretiones Criticæ fiunt, mediantibus simul partibus organicis, quibus vellicatis, adeoque sensu earum affecto, & hinc peristaltico concitato motu, provocantur partim, partim promoventur per eas excretiones, & tales quasvis Crises impedit, plus minus sistit Opium, quales sunt, quæ vomitu, diarrhœa, hæmorrhagiis quibusvis accidunt, &c. Aliæ Criticæ evacuationes eveniunt sine tali partium activo & motivo concursu, per simplicem humorum concoctorum seu præcipitatorum motum transcolatorium, quales per sudorem, item per urinam observantur, & hæc Crises, minus impedire arbitror Opium, dextre & circumspecte adhibitum. Quinimo promovere potius eas, quatenus graviora symptomata, motum contentorum Excretorium interdum impediunt, saltem plus minus turbantia sistere, & ita tutiorem ad minimum Crisin reddere valet. Idem asserendum videtur de istis Crisibus, quæ per transpositionem fiunt, & quibus tumores superveniunt, has ipsas, & materiæ ad sui in certis locis secretionem, & inde coacervationem dispositæ decubitum, qui impedire valeat Opium, non video. Circulari enim sanguinis motu mediante, cum omnes modo memoratæ contingant Crises, eumque rapidiorem, aut concitatiorem refrænet Opium nonnihil, hoc ipso ad meliorem cum sudore & urina excretionem, vel in apostema congestionem materiæ coctæ non parum conferre verosimile est. Intermittentium febrium quot paroxysmi, tot parvi morbi acuti esse videntur, ordinario fere excretionem quasi Critica per sudorem, interdum vero per urinam finientes: præmissum in his, ante paroxysmum Opium, specificis antifebrilibus, ut multum minuere solet paroxysmos, interdum penitus profligare, haud tamen sudorem in illis coercere in fine, aut impedire observatur.

11. Eo ipso autem, quod sudationem saltem promoveat Opium, raro illo solo pro sudorifero utendum erit. Haud enim sufficit, quod Cutis Cribrum ad transcolationem per meatuum aperturam & aptam dispositionem rite se habeat, nisi & sanguinis alteratio ac quasi fusio, ambientisque debita temperatura una conspiciant. Ob id appropriato sudorifero, quacunque forma exhibendo, sociandum, & ita mutua unione utriusque operatio & effectus eo magis perficiendus. Opii nempe polychrestus alias usus ad sudorem sic specialius determinatur, sudoriferorum vero operatio, ne sit frustranea, præcavetur. Observavit hoc jam olim felicissimus *Platerus*, & ob id in *Observ. suis* l. 3. p. 633. & 727. sudoriferis narcotica se addere ait, pro uberius sudoris provocatione. Quin imo hoc Veneranda antiquitas, in Theriaces Mithridatiique compositione ac præparatione attendisse videtur, Opium insigni in dosi, cæteris quamplurimis ingredientibus, plus minus sudoriferis addendo, & una fermentando. Sub quo fermentationis motu intestino, tam oleosa & resinosa, plurium ingredientium ipsiusque adeo etiam Opii particulæ attenuantur & resolvuntur, ut inde penetrantiores ac magis activæ evadant, (unde & ad decennium fermentationem extendere voluerunt Arabes) quam novum concretum ex mutua confermentationis unione, Cinum vol. 60 sum anodynum & sudoriferum emergit. Quod adeo rigore urgent *Platerus in Obs.* & *Waleus in Meth. medend.* ut illas compositiones absque Opio, ceu sua anima, vi sudorifera carere asserant.

12. Ex hætenus allatis facile est intellectu, quibus in casibus Opium sudoriferis sociandum sit, nempe quando cunque symptomata urgentia impedimento sunt, quo minus sudare queant ægri. Nullum enim symptoma urgere solet, quin spirituum animalium p. n. impetus vel causæ efficientis proximæ vel concomitantis saltem rationem habere soleat, unde de facili occasione tali contrahi fibræ cutanæ, & coarctari excretorii pori possunt: ut taceam M. Sæ cæterorumque contentorum, vel perturbatos intestinos, vel concitados nimis locales motus, sub tali statu simul plus minus sudoris dimissioni reluctantes. Frequens scilicet causarum efficientium, utut subinde

mutuo subordinatarum observatur Circulus in Oeconomia animali, adeo ut & contentorum vitia plus minus vellicent partes solidas, qua occasione irritantur spiritus, quorum impetus postmodum plus minus modificat illorum motum. Qualis circulus non minus manifestus est, in mutuo partium consensu, dum stomacho frequenter condolet caput, & hoc male habente stomachus propriam subvertit Oeconomiam. Pariter & frequentissime quibusvis urgentibus symptomatis, per consensum affecta cutis, claudit poros, sudorisque obturat fontes.

13. Varias autem inter partes, quibus consentire solet cutis, specialem sui considerationem merentur præcordia, hoc est ista abdominis pars, quæ extrinsecus quidem regione epigastrica & ex parte hypochondriaca circumscribitur, intrinsecus vero stomachum inprimis complectitur, prout hodie hæc Vox accipi solet: & a *Celso* inprimis l. 2. c. 3. fere describitur. Ut ut enim Doctissimus *Fernelius* febr. l. 4. c. X. præcordiorum nomine, ventriculum, diaphragma, jecoris Cava, lienem, pancreas, Omentum aut mesenterium simul complectatur, tamen Ventriculo ob eximium sensum, manifestum ejus cum cæteris partibus membraneis consensum, primario præcordiorum appellatio convenit, ipso ejus orificio, communiter superiori dicto, *πρεcordία* Veteribus appellato. Vnde & *Celsus* præcordiorum dolorem stomachi infirmi indicium asserit: l. 1. c. 8. *Hæc ipsa præcordia*, ut modo laudati *Trium Gallicæ Regum Archiatri* verba c. l. mea faciam, & partes omnes quæ circa hæc sunt, quia membranis sepiuntur, nervosque sentientes suscipiunt a sexta secundum Veterum Anatomicorum ordinationem) Cerebri conjugatione, eximio tangendi sensu sunt prædita; Magna etiam societate tum principibus, tum externis corporis partibus connexæ sunt, iisque adeo consentiunt, ut affectæ mox principes partes, universumque corpus in consensum trahant. Si enim Vinum meracius, liberaliusque sumtum, tametsi Ventriculo nondum elapsum est, mox tamen exulceratæ Vesicæ, aut vulnerati Cruris, aut arthritidis dolorem exasperat. Ex hiis autem sedibus febrium horrores rigoresque, in quibus cutis manifesto afficitur, suscitari eleganter idem docet *Fernelius*, dum c. l. ita pergit: Sic & frigida potus liberalior, corpus

pus universum frigore horroreque concutit. Bilem vomiturus rigescit, multoque magis, qui alienum vitiosumque cibum, velut fungos sumsit. Rigescit & cui calidum mordaxque medicamentum ventriculum præcordiaque ferit, non minus quam si nudam cutem, aut ulcus acrius compungat. &c. &c. Hoc quoque vel inde constat, quod si accessionis initio humidi foci, apte calentes, præcordiis imponantur, maxime vero Lienis in quartana, jecori in tertiana, aut cuicumque alii sedi fomes inesse deprehendatur, horrorem rigoremve leniant, quia nimirum ipsi mali fontem demulceant. Jam vero sudores, non e solo corporis habitu, sed & interdum e præcordiis moveri, hinc sciri potest, quod qui vel exercitatione, vel ☉ ardore exæstuat, si frigidam liberalius bibat, mox totus sudore diffluit. &c. &c. Hæc ipsa sane, quæ hætenus eleganter differuit Fernelius de præcordiorum cum habitu corporis cutaneo præsertim consensu, quotidiana ubertim confirmat experientia, & quod de foci calente refert, comptior moderna Praxis per ☉a ☉ta feliciter præstat, quatenus ab his, præsertim penetrantioribus, v. g. caryophyll. aut macis, aut cinamom. præcordiis illitis, foci lateris calentis desuper admoto, rigores horroresque manifesto imminui, interdum ab iis mature applicatis penitus præcaveri, observamus. Penetrant enim profundius talia ☉a ☉ta, & ipsum ventriculum sui quasi afflatu tam sensibilibiter afficiunt, ut meminerim, superiori anno crebrius vomentem ægrum, cui ☉ta talia, ☉o nucistæ expresso excepta ventriculi seu præcordiorum regioni frequentius illinebantur, sponte sua asserruisse, se in rejectaneis illis per vomitum, linguæ judicio exacte sentire linimentum illud, cujus odorem sub illinitione alias perciperet. Jam vero in istis rigoribus horroribusque cutanearum fibrarum contracturam, clausuramque pororum simul contingere, nemo facile dubitabit.

14. Prout itaque diversimode afficiuntur præcordia, etiam ipse habitus corporis cutaneus per consensum multipliciter constitutus, adeoque ad sudoris transmissionem magis, minusve dispositus erit. Mirabilis sane est membranosi generis in universa corporis machina connexio & consensus, mutuaque hinc, quoad tam actiones quam passiones conspiratio & concentus, iis in casibus,

in quibus anatome nondum lucem subministrat sufficienter, adeo obscura, ut etiam *ignotam actionem regiminis*, ingeniosissimus alias *Helmont* fingere coactus fuerit. Ex quo consensu etiam nasci videntur horrores isti rigoresve, qui ex partium membranarum abscessu, sponte sua rupto, ordinario ægros affligunt, ruptique abscessus haud postremi indices sunt: membranæ scilicet perforatis, pus factum effluentibus, sicque sensibiliter læsis, cætero membranaceo genere consentiente. Sed ut revertar in viam, illa inter pathemata, quæ ex præcordiorum consensu sudoris effluvia cohibent, eminent vel maxime inexplicabilis illa circa præcordia, seu stomachi regionem molestia, seu anxietates, quas *vulgo Herkens Angst* appellitant, quasi ipsum cor pateretur primario; quæ frequentes videntur occasiones, pororum contracturæ, sudorisque ob id deficientis in morbis præsertim acutis malignis. Sæpius scilicet in praxi malignarum febrium observamus, æstuante maxime corpore, ægro ipso copiosius bibente, stragulis etiam cooperto, cum pulsu celeri, frequenti, plus minus vehementi & magno, (ut nihil dicam de illis, qui malignis in febribus, quoad urinam, calorem &c. sanorum similes apparent) nullum sudorem, etiam post propinata sudorifera elici posse, cute semper squalida & arida, ac quasi non-nihil corrugata existente, ægro alias naturali in statu, facillime sudante. Jam equidem concedendum est, alteratum his in febribus esse insigniter sanguinis statum, impedientem plus minus laticis pro sudoris materia secessum: quod tamen hæc sola, in tali ægri, præsertim siticulosi ac bibacis, statu, tali cum pulsu &c. causa sit, denegati penitus sudoris, equidem persuadere mihi haud possum, quin potius arctior fibrarum cutanearum strictura, & hinc pororum clausura videatur sudorem impedire. Nempe ventriculo, ejusque superiori orificio male affectis, speciatim fermento maligno, contagioso obsessis, ut anxii, inquieti, & agrypni, sine manifesta causa redduntur ægri, ita tantum non integrum membranofum genus consentire, hinc & cutaneæ fibræ contrahi videntur. Diffuso vero ulterius maligno fermento, & systema nervorum plus minus afficiente, eo magis & nervea cutis compati, hinc portas quasi undique claudere, & sudori quoque transitum per-

tina-

tinacius denegare pergit. Unde fermento maligno, quod acidum statuit, ab aërialibus fixioribus absorpto, relaxari pororum contracturam corpusque denuo transpirare, non ineleganter asserit *Tachenius*: H. C. c. 21. p. m. 165. 167.

15. Sed quod de præcordiis, fermento venenoso in febribus malignis oblectis, modo monitum fuit, cujus hostili præsentia anxietates ipsis agris non explicabiles, inquietudines, agrypnia excitantur, & per consensum hinc pororum corporis contractura inducitur, ulteriorem postulat explicationem. Nempe præ cæteris affectibus, perquam contagiosa existunt maligniores febres, quæ contagia fermentativa, vel fermenta contagiosa, utrumque recte dici videtur, quæ inspirationis medio, ut plurimum se nobis insinuant, quascunque etiam alias corporis partes afficiant, semper simul ventriculo communicantur, indeque nunc citius, nunc tardius, pro circumstantiarum tam in agente quam patiente differentia, nausea, inexplicabilis quædam circa præcordia molestia seu anxietas, alvi etiam constipatio, sitis intensa, vagus, utut primitus leviusculus, horror, (ut taceam cephalalgiam & agrypniam, nunc citius, nunc tardius supervenientes) agrum affligere solent, horrente universo nervoso systemate inimicam impressionem, circa stomachum factam, & quasi undique contrahente ope motoris spiritus quosvis meatus, quo ab hostis peregrini insultu, eo melius se tueatur. Contagiorum hunc afficiendi modum, expertus insinuat *Lindanus disc. super Hartm. prax. Chym.* dum inquit: *Ita autem propagari contagium, ego experimentis didici, tam in me ipso, quam in aliis; Miasma scilicet fuisse primum attractum in ventriculum, & statim nauseam subsequutam. Nauseam autem supervenire est bonum, signum enim est, non statim transire ad massam sanguineam; & in constitutionibus epidemicis notandum neminem nauseare, (nisi forsitan ex ingluvie) nisi qui miasma acceperit, & si adest nausea, mox vomitus provocandus.* Hinc etiam febrium malignarum sedem principalem in ventriculo esse, res confessa est, apud *Bartolinum cent. 3. epist. 42, p. 156.* pariter ac apud *Helmontium, Tumul. pest. p. m. 843. 967. 891. conf. Bartholinus cent. 3. hist. 68. 80. 50.*

*it. Diemerbrock. de pest. l. 4. hist. 15. adeo ut semper fere in febris malignis ventriculus vel Escharam vel inflammationem, vel alia hujus census contraxisse, observatus fuerit. Propterea etiam tam in malignioribus, quam peste ipsa, si contagii suscepti suspicio sit, initium curæ a vomitorio optimo cum consilio instituitur. Sane si ægros tales in morbi progressu anxietatibus, inquietudinibus, jectigationibus, cephalalgis, &c. affectos interrogas, in quam corporis regione ita male habeant, wo ihnen denn so angst und bange sey, epigastrium intento digito monstrant, & hoc ipso Medico insinuant, ventriculum imprimis pessime affectum esse, per cujus consensum & capitis membranæ tendi, caputque hinc diversimode dolore videtur: qua occasione & cutis contrahi poros sudoremque supprimi probabilissimum est. Exinde enim in variolis, purpulis, petechiis, &c. anxiiis & hinc inquietis existentibus ægris, vix ac non nisi imperfecte, cutaneæ excretiones succedunt. Nempe ut membranæ sub epigastrio partes tendi, ex fibrarum irritatarum spasmis tali sub statu solent, quod ipsi interdum fatentur ægri, es sey als wenn alles darum voll sey und thone, ita & per consensum cæteræ membranæ partes tendi, ut supra ex *Fernelio* deductum fuit, hinc & cutis pori simul per tensas & contractas fibras coarctari solent. Pro quibus symptomatis mitigandis Opium optimo cum consilio selectis additur, vel sudoriferis, vel alexipharmacis, de quo cum supra jam actum fuerit, vela hic contrahimus, & dissertationi præsentis imponimus*

F I N E M.

